

Dienasgrāmata

Quod sentimus loquamur,
quod loquimur sentiamus!

VEcordia

Izvilkums L-SVEJK2

Atvērts: 2007.06.25 11:59
Slēgts: 2010.03.22 02:46
Versija: 2016.11.24 17:17

ISBN 9984-9395-5-3

Dienasgrāmata «VECORDIA»

© Valdis Egle, 2016

ISBN

Jaroslavs Hašeks. «Šveiks»

© public domain

«Šveika» pirmā padomju izdevuma vāks (1945)

Jaroslavs Hašeks

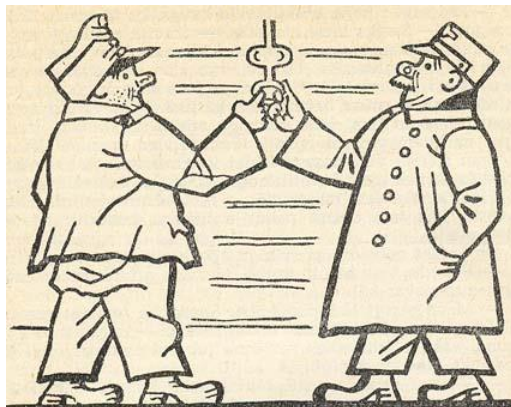
ŠVEIKS

II daļa
Tulkojusi Anna Bauga
Jozefa Ladas ilustrācijas
Ar Valda Egles komentāriem

Impositum

Grīziņkalns 2016

Talis hominis fuit oratio,
qualis vita

Otrā daļa. Uz fronti

Jaroslavs Hašeks 34 g.v. 1917.gadā Kijevā – laikraksta «Čehoslovan» līdzstrādnieks

pateiktu, ka ar mūsu bagāžu viss kārtībā. Viņš varēja nozagt mūsu ceļasomu tikai šādā izdevīgā mirklī. Uz tādiem izdevīgiem mirkļiem viņi tik gaida. Pirms diviem gadiem Ziemeļrietumu stacijā viņi nozaga kādai kundzei ratiņus ar sedziņā ievīstītu meitenīti un bija tik augstsirdīgi, ka meitenīti nodeva policijas komisariātā mūsu ielā, jo esot bērnu atraduši izliktu pavārtē. Pēc tam avīzes pataisīja nabaga kundzīti par īstu vilku māti.

Un Šveiks nobeidza ar svinīgu apgalvojumu:

– Stacijās vienmēr ir zaguši un zags arī turpmāk, citādi tas nemaz nevar būt.

– Mana vissvētākā pārliecība, Šveik, ka reiz jūs ņemsiet nelabu galu, – virsleitnants atkal uzsāka. – Pagaidām es vēl nezinu, vai jūs izliekaties par ēzeli jeb vai esat par ēzeli jau piedzimis. Kas tai somā bija?

– Visumā gandrīz nekā, obrļajtnanta kungs, – atbildēja Šveiks, nenovērsdam aci no virsleitnanta pretimsēdētāja plikā paura. Plikpauris šķitās nemaz neinteresējamies par notiekošo, bet lasīja «*Neue Freie Presse*». – Visā tanī ceļasomā bija tikai spogulis no jūsu istabas un dzelzs drēbju pakaramais no priekšistabas, tā ka īstenībā mēs nekā neesam zaudējuši, jo tiklab spogulis, kā drēbju pakaramais piederēja namsaimniekam.

I. Šveika likstas vilcienā

Kādā Prāgas – Čehu Budejovices ātrvilciena otrās klases kupejā atradās trīs cilvēki: virsleitnants Lukāšs, viņam iepretim vecāks kungs ar pilnīgi kailu galvvirsu un Šveiks, kas kautri stāvēja kupejas durvīs, gatavodamies pārļaut virsleitnanta Lukāša kārtējo dusmu izvirdumu. Lukāšs, nelikdamies ne zinis par plikpauri civilistu, visu brauciena laiku ārdījās, ko prata, lamādams Šveiku gan par kaujamu lopu, gan citādi.

Tam par iemeslu bija tīrais sīkums, proti, ceļasomu skaits, kuras Šveikam bija jāpieskata.

– Mums nozaguši ceļasomu! – virsleitnants bāra Šveiku. – Kā tu vispār iedrošies man to teikt, tu lempi!

– Padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, ka to mums tiešām nozaguši, – Šveiks klusi atsaucās. – Stacijā pastāvīgi apgrozās daudz garnadžu, un, manuprāt, kādam no tiem **neapšaubāmi** bija iepaticusies jūsu ceļasoma, un šis cilvēks **neapšaubāmi** izmantoja brīdi, kad es pametu mantas, lai jums

Pamanījis virsleitnanta draudīgo sejas izteiksmi, Šveiks mīlīgā balsī turpināja:

– Padevīgi ziņojū, obrļajtnanta kungs, ka es iepriekš nekā par to nezināju, ka to ceļasomu nozags, bet par spoguļi un pakaramo gan es namsaimniekam teicu, ka tos mēs atdosim, kad pārnāksim no kara. Ienaidnieku zemēs ir spoguļi un pakaramo atliku likām, tā ka arī šai gadījumā mūsu namsaimnieks nekādus zaudējumus necietīs. Līdzko ieņemsim kādu pilsētu...

– Muti ciet, Šveik! – virsleitnants drausmīgā balsī uzbrēca. – Pienāks laiks, kad es jūs vēl nodošu karalauka tiesai. Padomājiet par to labi, ja neesat visstulbākais tēviņš pasaulē. Dažs labs cilvēks, dzīvodams tūkstoš gadu, nepaspētu izdarīt tik daudz aplamību kā jūs pāris nedēļu laikā. Ceru, ka jūs to arī pats būsiet ievērojis?

– Padevīgi ziņojū, obrļajtnanta kungs, ka esmu gan to ievērojis. Man, kā saka, ir attīstīts novērošanas talants, tikai es visu pamanu tad, kad ir jau par vēlu un kaut kas nepatīkams jau noticis. Mani vajā tāda pati nelaime kā to Nehlebu no Nekazankas, kas tur mēdza apmeklēt traktieri «Suņu birtala». Viņš vienmēr ilgojās kļūt krietns cilvēks un ar katru sestdienu sākt jaunu dzīvi, taču katreiz bija spiests atzīties: «Ziniet, draugi, no rīta es ieraudzīju, ka sēžu cietumā uz lāviņas». Un tādas nedienas viņu piemeklēja taisni tad, kad viņš bija stingri apņēmies godīgi iet uz mājām, taču galu galā izrādījās, ka viņš vai nu kaut kur izgāzis sētu, izjūdzis ormanim zirgu, vai arī gribējis ar policista cepures gaiļa spalvu iztīrīt savu pīpi. Šīs likstas viņu noveda līdz izmisumam, bet visvairāk viņu sāpināja tas, ka šāds ļauns liktenis vajājis visu Nehlebu ģinti. Viņa vectēvs reiz devies ceļojumā...

– Šveik, lieciet mani mierā ar savu melšanu!

– Padevīgi ziņojū, obrļajtnanta kungs, ka tas viss, ko es stāstu, ir svēta patiesība. Viņa vectēvs devies ceļojumā...

– Šveik, – virsleitnants noskaitās, – es jums vēlreiz pavēlu mest plāpāšanu pie malas; es negribu nekā dzirdēt. Kad iebrauksim Budejovicē, tad es ar jums izrēķināšos. Vai jūs zināt, Šveik, ka likšu jūs arestēt?

– Padevīgi ziņojū, obrļajtnanta kungs, ka es to nezinu, – Šveiks lēnīgi atbildēja, – līdz šim jūs netikāt man par to nekā minējis.

Virsleitnants nevilus sāka griezt zobus. Tad viņš izgrūda nopūtu, izvilka no mēteļa kabatas avīzi «Bohemie» un sāka lasīt par milzu uzvarām un par vācu zemūdenes «E» darbību Vidusjūrā, bet, kad viņš nokļuva pie ziņām par vācu jauno izgudrojumu pilsētu bombardēšanā – speciālām bumbām, ko met no lidmašīnām un kas eksplodē trīs reizes no vietas, – viņu iztraucēja Šveika balss, uzrunājot plikpauri:

– Atvainojiet, jūsu godība, bet vai jūs neesat Purkrābeka kungs, «Slāvijas»¹ bankas aģents?

Kad plikpauris neatbildēja, Šveiks pievērsās virsleitnantam:

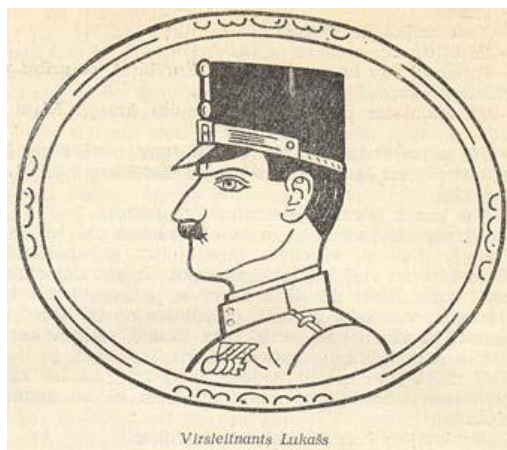
– Padevīgi ziņojū, obrļajtnanta kungs, reiz es lasīju avīzēs, ka normālam cilvēkam vajagot atrasties uz galvas sešdesmit līdz septiņdesmit tūkstošiem matu un ka melni mati esot plānāki, kā tas redzams daudzos gadījumos.

Un viņš nepielūdzami turpināja:

– Tad vēl kāds dakteris kafejnīcā «Pie Špīreka» izteicās, ka matu izkrišanai esot par cēloni dvēseles pārdzīvojumi grūtniecības laikā.

Bet tad notika kaut kas drausmīgs. Plikpauris kungs uzlēca kājās un, uzbrēcis Šveikam: «*Marsch heraus, Sie Schweinkerl!*»² – izgrūda viņu gaitenī un atgriezās kupejā, sagādājot virsleitnantam mazu pārsteigumu, nosaukdams savu vārdu.

Šveiks bija mazliet kļūdījies. Plikpauris indivīds nebija vis «Slāvijas» bankas aģents Purkrābeka kungs, bet gan ģenerālmajors fon Švarcburgs. Ģenerālmajors civilā devās inspekcijas braucienā pa garnizoniem un patlaban cerēja negaidot pārsteigt Budejovici.

¹ V.E.: Jādomā, ka šis Purkrābeka kungs ir reāla persona, jo pats Hašeks bija 7,5 mēnešus nostrādājis bankā «Slāvija» un labi pazina tās darbiniekus. Jaroslavu 20 gadu vecumā banka ar 1903.gada 3.jūniju atlaida par darba kavējumiem, taču vēlāk tur pieņēma viņa par 3 gadiem jaunāko brāli Boguslavu, un tas bija šīs bankas kalpotājs vēl 1923.gadā, kad mira Jaroslavs (tālākā Boguslava dzīve man nav zināma).

² Ārā, cūkcepure! (Vāc.)

Tas bija visnegantākais inspekcijas ģenerālis, kāds jebkad dzīvojis šai pasaulē, un, ja viņš atklāja kādas nekārtības, tad viņam bija tikai šāda saruna ar garnizona priekšnieku: «Vai revolveris jums ir?» – «Ir». – «Labi! Jūsu vietā es zinātu, ko ar to darīt, jo tas, kas šeit redzams, nav garnizons, bet cūkkūts».

Un pēc viņa inspekcijas brauciena vienmēr gan šur, gan tur kāds nošāvās, bet ģenerālmajors ar gandarījumu konstatēja: «Tā tam jābūt! Tas ir īsts karavīrs!»

Likās, viņam nemaz nebija pa prātam, ja pēc viņa inspekcijas vispār kāds vēl paliek starp dzīvajiem. Viņš slimoja ar māniju pastāvīgi pārcelt virsniekus uz visnejaukākajiem iecirkņiem. Pietika ar visniecīgāko iemeslu, lai virsnieks atvadītos no sava garnizona un dotos uz Melnkalnes robežām vai uz apdzērušos, dzīvi apnikušu garnizonu kādā netīrā Galīcijas nomalē.

– Virsleitnanta kungs, – viņš noprasīja, – kur jūs apmeklējāt kadetu skolu?

– Prāgā.

– Tātad jūs esat gājis kadetu skolā un nezināt pat to, ka virsnieks ir atbildīgs par savu apakšnieku. Tas ir jauki. Otrkārt, jūs runājat ar savu kalpotāju kā ar kādu intīmu draugu. Jūs atļaujat viņam runāt nejautātam. Tas ir vēl jaukāk. Treškārt, jūs atļaujat viņam apvainot jūsu priekšniecību. Un tas ir visjaukākais. No tā visa man jāizdara zināmi secinājumi. Kā jūs sauc, virsleitnanta kungs?

– Lukāšs.

– Kādā pulkā jūs dienat?

– Es biju...

– Pateicos, nav ko runāt par to, kur bijāt, es gribu zināt, kur jūs tagad esat.

– 91. kājnieku pulkā, ģenerālmajora kungs. Mani pārcēla...

– Jūs pārcēla? Ļoti pareizi darīts. Jums nenāks par ļaunu palūkot iespējami ātrāk nokļūt kaujas laukā kopā ar 91. kājnieku pulku.

– Tas jau ir izlemts, ģenerālmajora kungs.

Tad ģenerālmajors nolasīja veselu lekciju par to, ka, pēc viņa novērojumiem, virsnieki sarunājoties ar apakšniekiem familiārā tonī un viņš šai faktā saskatot zināmu demokrātisku principu izplatīšanās draudus. Kareivis jāturot vienās bailēs, tam jādrebot virsnieka priekšā, jābīstoties no tā. Kareivis nedrīkstot nākt virsniekam tuvāk par desmit soļiem, kareivim nedrīkstot ļaut patstāvīgi spriest un vispār domāt, jo tieši šai apstākļi meklējami cēloņi pēdējo gadu traģiskajām kļūdām. Agrāk kareivji baidījušies no virsniekiem kā no uguns, bet tagad...

Ģenerālmajors bezcerīgi atmeta ar roku:

– Tagad vairums virsnieku nezina, kā lutināt savus kareivjus. To es gribēju pateikt.

Ģenerālmajors atkal paņēma avīzi un iegrīma lasīšanā. Virsleitnants Lukāšs izgāja gaitenī gluži bāls, nolēmis izrēķināties ar Šveiku.

Viņš atrada Šveiku stāvam pie loga ar tik svētlaimīgu un apmierinātu seju, kāda var būt tikai mēnesi vecam mazulim, kas labi pazīdies un tad iesnauadies.

Virsleitnants apstājās, ar galvas mājienu norādīja Šveikam uz kādu tukšu kupeju un, iegājis tanī pēc Šveika, aizvēra durvis.

– Šveik, – viņš svinīgi noteica, – pienācis beidzot brīdis, kad jūs saņemsiet no manis pāris tādu pļauku, kādas pasaule vēl nav redzējusi. Kāpēc jūs plijāties virsū šim plikpaurim kungam? Vai jūs zināt, ka tas bija ģenerālmajors fon Švareburgs?

– Padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, – Šveiks atbildēja, rādīdams īstu mocekļa seju, – ka visā savā mūžā nekad neesmu gribējis kādam pāri darīt un ka man vispār nav bijis ne mazākas jausmas par kādu ģenerālmajora kungu. Viņš patiešām ir izspļauts Purkrābeka kungs, «Slāvijas» bankas aģents. Tas mēdza iegriezties pie mums krogā, un reiz, kad viņš bija aizmidzis pie galda, kāds labvēlis uzrakstīja ar ķīmisko zīmuli uz viņa plikā paura: «Pamatojoties uz klātpielikto tarifu III-c, mēs laipni atļaujamies piedāvāt savus pakalpojumus līdzekļu iekrāšanā pūram un bērnu apgādāšanā ar dzīvības apdrošināšanas palīdzību!» Skaidrs, kad visi aizgāja, es paliku viens kopā ar viņu, un, tā kā mani visur vajā nelaime, tad viņš, uzmodies un paskatījies spogulī, pārskaitās un, domādams, ka to esmu izdarījis es, arī gribēja cirst man pāris pļauku.

Vārduņš «arī» pārvēlās pār Šveika lūpām tik aizkustinoši maigi un pārmetoši, ka virsleitnantam nolaidās roka.

Bet Šveiks turpināja:

– Par tādu mazu pārpratumu šim kungam gan nevajadzēja noskaisties. Uz viņa galvas patiešām vajadzēja būt sešdesmit līdz septiņdesmit tūkstošiem matu, kā tas bija iespiests tai rakstā par to, kādam jābūt normālam cilvēkam. Man nekad visā manā mūžā nebūtu ienācis prātā, ka tāds plikpaurains ģenerālmajors vispār iespējams. Tas ir, kā saka, traģisks pārpratoms, kas var atgadīties katram, ja tas kaut ko pasaka un otrs tūlīņ piesienas. Tā kādreiz mums drēbnieks Hivls stāstīja, kā viņam

izgājis, kad viņš no kādas pilsētiņas Štīrijā, kur nule šuvis, braucis cauri Lēbenai uz Prāgu un vedis līdzī Mariborā pirktu šķiņķi. Braukdams vilcienā, viņš domājis esam vienīgais čehs starp visiem pasažieriem. Kad viņš pie Sanktmoricas sācis griezt pa šķēlei no šķiņķa, kungs, kas sēdējis iepretim, laizījis vien un metis uz šķiņķi mīlestības pilnus skatienus. Kad drēbnieks Hīvls to pamanījis, tad skaļi noteicis: «To tu, diedelniek, gan labprāt cirstu iekšā».³ Bet tas kungs viņam čehiski atbild: «Skaidrs, ka cirstu, ja vien tu dotu». Tā viņi par abiem to šķiņķi notiesājuši, iekāms iebraukuši Budejovicē. Tas kungs saucies Vojteks Rouss.

Virsliecināts Lukāšs palūkojās Šveikā un pameta kupeju. Bet, līdzko viņš bija paguvjis apsēsties agrākajā vietā, te durvīs parādījās Šveika labsirdīgā seja:

– Padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, ka pēc piecām minūtēm būsīm Tāborā. Vilciens stāv piecas minūtes. Vai nepavēlēsiet pasūtīt ko ēdamu? Pirms kādiem gadiem viņiem te bija varen labi...

Virsliecināts satracināts pietrūkās kājās un, izskrējis gaitenī, uzsauca Šveikam:

– Es vēlreiz aizrādu jums: jo retāk rādīsieties man acīs, jo laimīgāks būšu. Vispatīkamāk man būtu, ja es jūs vispār neredzētu, un varat būt pārliecināts, ka es par to parūpēšos. Prom no manām acīm! Pazūdiēt no mana apvāršņa, jūs ragulops, muļķadesa!

– Kā pavēlat, obrļajtnanta kungs.

Šveiks salutēja, apgriezās un militārā solī aizgāja uz gaitēņa galu, kur kaktā apsēdās uz konduktora soliņa un uzsāka sarunu ar kādu dzelzceļnieku:

– Lūdzu, vai drīkstu jums kaut ko jautāt?

Dzelzceļnieks, kam acīm redzami nebija nekādas patikas ielaisties sarunā, vārgi un apātiski pamāja ar galvu.

– Pie manis mēdza šad tad piestaigāt kāds lāga vīrs, vārdā Hofmanis, – Šveiks iesāka, – un tas vienmēr daudzinaja, ka šie trauksmes signāli nekad nedarbojoties, īsi sakot, tie labi nefunkcionē, kad pavelkot rokturi. Patiesībā es gan par šādām lietām nekad neesmu interesējies, bet, kad nu man šāds aparāts karājas deguna galā, tad labprāt vēlētos zināt, uz ko varu cerēt, ja kādreiz rodas vajadzība to lietot.

Šveiks piecēlās un kopā ar dzelzceļnieku piegāja pie trauksmes bremzes «Briesmu gadījumā».

Dzelzceļnieks uzskatīja par savu pienākumu paskaidrot Šveikam, kā viss avārijas aparāta mehānisms iekārtots:

– To viņš jums pareizi pateicis, ka jāpavelk rokturis, bet melojis, sacīdams, ka tas nefunkcionē. Vilciens noteikti apstāsies, jo aparāts cauri visiem vagoniem savienots ar lokomotīvi. Trauksmes bremzei jāfunkcionē.

Sarunas laikā abiem rokas atradās uz bremzes roktura, un patiešām vēl tagad ir īsta mīkla, kā tas notika, ka viņi pavilka rokturi un vilciens apstājās.

Tāpat viņi nekādi nevarēja vienoties, kurš īsti bijis vainīgais un devis trauksmes signālu.

Šveiks apgalvoja, ka viņš tas nevarot būt, ka neesot to darījis, jo neesot nekāds ielas puika.

– Es pats par to brīnos, – viņš labsirdīgi sacīja konduktoram, – kāpēc vilciens tā uzreiz apstājās. Iet, iet un pēkšņi nekust ne no vietas. Man tas daudz nepatīkamāk kā jums.

Kāds cienījams kungs nostājās dzelzceļnieka pusē un apgalvoja, ka dzirdējis kareivi pirmo uzsākam sarunu par trauksmes signāliem.

Šveiks savukārt nemitīgi atkārtāja, ka esot absolūti godīgs cilvēks un ka viņam neesot nekādas intereses, lai vilciens nokavētos, jo viņš braucot uz fronti.

– Stacijas priekšnieka kungs jums to izskaidros, – konduktors izlēma. – Tas jums maksās divdesmit kronas.

Tikmēr pasažieri kāpa laukā no vagoniem, virskonduktors svilpa, kāda sieviete ar ceļasomu rokā pārbijusies metās pāri sliedēm uz tīrumu.

– Tāds prieks ir patiešām divdesmit kronu vērts, – Šveiks aukstasinīgi prātoja, – un tas ir pat ļoti lēti. Reiz, kad mūsu kungs un ķeizars apmeklēja Žižkovu, kāds Franta Šnors apturēja viņa karieti, nokrizdams viņa priekšā uz ceļiem taisni ielas vidū. Pēc tam šā rajona policijas komisārs raudādams pārmeta Šnora kungam, kāpēc tas meties ceļos viņa rajonā, vai nevarējis apliecināt savas

³ V.E.: To bys žral, ty chlape mizerná.

pavalstnieka jūtas nākamajā ielā, kas pieder policijas padomnieka Krauzes rajonam. Vēlāk šo Šnora kungu ieslodzīja aiz restēm.

Tieši šai mirklī Šveiks pamanīja, ka klausītāju baram piebiedrojas virskondutors.

– Nu jau mēs varētu braukt tālāk, – Šveiks viņu uzrunāja, – tur nav nekā patīkama, ja vilciens nokavē. Ja tas vēl notiktu miera laikā, tad dievs ar visu, bet, ja ir karš, tad katram jāzina, ka ikvienā vilcienā brauc militāras personas, ģenerālmajori, obrļajtnanti, raitnieki. Ikviens tāda nokavēšanās ir bīstams. Napoleons nokavēja pie Vaterlo piecas minūtes un izkūpēja kā dūmi ar visu savu slavu.

Šai brīdī klausītāju barā ielauzās virsleitnants Lukāšs. Viņš bija drausmīgi bāls un spēja izrunāt vienīgi:

– Šveik!

Šveiks salutēja un atsaucās:

– Padevīgi ziņoj, obrļajtnanta kungs, man pārmet, ka es esot apturējis vilcienu. Dzelzceļa pārvaldei ir ērmīgas plombas pie trauksmes signāliem. Cilvēks nedrīkst tiem nemaz tuvumā rādīties, citādi viņš tūliņ iedzīvosies ķezā un no viņa piedzīs divdesmit kronas kā pašulaik no manis.

Virskondutors jau bija izkāpis ārā, deva signālu, un vilciens sāka kustēties. Pasažieri izklīda pa savām kupejām; virsleitnants Lukāšs neteica vairs ne vārda un arī devās uz savu vietu.

Palika tikai vilciena pavadonis ar Šveiku un dzelzceļnieku. Vilciena pavadonis sāka rakstīt piezīmju grāmatiņā ziņojumu par visu notikušo. Dzelzceļnieks naidīgi vēroja Šveiku, bet tas miermīlīgi apvaicājās:

– Vai jau ilgi kalpojat uz dzelzceļa?

Tā kā dzelzceļnieks neatbildēja, Šveiks sāka stāstīt, ka reiz pazinis kādu Františekū Mlīčekū no Uhržiņevas pie Prāgas, tas arī tāpat pavilcis bremzes rokturi un tā pārbijies, ka uz divām nedēļām zaudējis valodu, ko atguvis tikai pēc tam, kad apmeklējis dārznieku Vaņeku Hostivaržā, kur pamatīgi izkāvēs un uz viņa galvas sadauzīti vairāki podi.

– Tas notika 1912. gada maijā, – Šveiks piemetināja.

Dzelzceļnieks iespruka klozetā un ieslēdzās tajā.

Palika vilciena pavadonis ar Šveiku; pavadonis prasīja no viņa divdesmit kronas soda naudas, turklāt piedraudēdams, ka nesamaksāšanas gadījumā nodošot Šveiku Tāboras stacijas priekšnieka rīcībā.

– Labi, – Šveiks piekrita, – es labprāt runāju ar izglītotiem cilvēkiem un būšu ļoti priecīgs iepazīties ar šo Tāboras stacijas priekšnieku.

Šveiks izvilka no virskrekla kabatas pīpi, aizkūpināja to un, pūzdams gaisā kareivju tabakas kodīgus dūmus, turpināja:

– Pirms dažiem gadiem Svitavā par stacijas priekšnieku bija kāds Vāgnera kungs. Tas bija gatavs vai ādu noraut saviem apakšniekiem un spīdzināja tos kā prazdams, bet visvairāk viņš bija uzēdies uz sliežu bīdītāju Jungvirtu, tā ka šis nabadziņš izmisumā aizgāja uz upi un noslīcinājās. Taču pirms tam viņš bija aizsūtījis stacijas priekšnieka kungam vēstuli, ka naktīs tam spokošoties. Un es jums nemeloju, – viņš to izdarīja arī. Sēž naktī šis cienījamais priekšnieka kungs pie telegrāfa aparāta, te atskan zvans, un telegramma klāt: «Kā tev klājas, nelieti? Jungvirt». Tā tas turpinājies veselu nedēļu, un priekšnieks sācis par atbildi šim spokam sūtīt uz visām pusēm dienesta telegrammas: «Piedod man, Jungvirt!» Bet naktī aparāts notikšķinājies tādu atbildi: «Pakaries uz zīmneša pie tilta! Jungvirt». ⁴ Priekšnieka kungs paklausījies arī. Vēlāk gan par to apcietinājuši Svitavas kaimiņu stacijas telegrāfistu. Jā, starp debesīm un zemi notiek daudz kas tāds, kas mūsu prātam nav aptverams.

Vilciens iebrauca Tāboras stacijā, un Šveiks, pirms izkāpa no vagona konduktora pavadībā, pieteicās virsleitnantam Lukāšam, kā jau tas piederas:

– Padevīgi ziņoj, obrļajtnanta kungs, ka mani aizved pie stacijas priekšnieka.

Virsleitnants Lukāšs neatbildēja. Viņu bija pārņēmusi pilnīga apātija pret visu. Ienāca prātā, ka vislabāk nospļauties tiklab par Šveiku, kā par plikpauri ģenerālmajoru iepretim. Palikt mierīgi sēžam, Budejovicē izkāpt no vilciena, pieteikties kazarmās un kopā ar kādu triecienbataljonu doties uz fronti. Saņemt frontē nejaušu lodi un atrīvoties no šās nožēlojamās pasaules, kurā daudzās apkārt tādi izdzimumi kā šis Šveiks.

Kad vilciens sāka kustēties, virsleitnants Lukāšs pavērās pa logu un ieraudzīja uz perona Šveiku, iegrimušu nopietnā sarunā ar stacijas priekšnieku. Šveiku ielenca cilvēku pūlis, kurā bija saskatāmas arī dažas dzelzceļnieku uniformas. Virsleitnants Lukāšs nopūtās. Tā nebija nožēlas nopūta. Viņam bija viegli ap sirdi, jo Šveiks palika uz perona. Pat plikpauris ģenerālmajors vairs nelikās tik pretīgs.

⁴ V.E.: *Oběš se na semaforu u mostu. Jungvirt.*

Vilciens jau sen elsoja, steigdamies uz Čehu Budejovici, bet uz stacijas perona ļaužu ap Šveiku nekļuva mazāk.

Šveiks apzvērēja savu nevainību un tā pārliecināja ļaužu pūli, ka viena kundze pat iesaucās:

– Jau atkal piesienas nabaga zaldātiņam!

Pūlis pievienojās šīm domām, un kāds kungs paziņoja stacijas priekšniekam, ka samaksāšot Šveika vietā divdesmit kronas soda naudas. Viņš esot pārliecināts, ka kareivis neesot vainīgs.

– Paskatieties vien! – viņš norādīja uz Šveika nevainīgo seju, kura šķitās liecinām publikai: «Es esmu bez vainas, ļautiņi».

Tad ieradās žandarms, izvilka no pūļa kādu pilsoni, apcietināja un aizveda, sacīdams:

– Par to jūs dabūsi atbildēt! Es jums rādīšu, kā musināt cilvēkus un teikt, ka neviens nevar gaidīt uz Austrijas uzvaru, ja pie mums tā izturas pret kareivjiem.

Nelaimīgais pilsonis neattapās teikt nekā cita kā vien apzvērēt, ka esot miesniekmeistars no Vecā torņa un tā nemaz neesot domājis.

Tikmēr krietnais vīrs, kas ticēja Šveika nevainībai, samaksāja kancelejā divdesmit kronas Šveika vietā un aizveda viņu uz trešās klases bufeti, kur pacienāja ar alu un, uzzinājis, ka visas apliecības un dzelzceļa biļete palikusi pie virsleitnanta Lukāša, augstsirdīgi iedeva Šveikam piecnieku biļetei un citiem izdevumiem.

Pirms aiziešanas viņš Šveikam draudzīgi teica:

– Tā, kareivīt, kā jau sacīju, kad nokļūsiet krievu gūstā, pasveiciniet no manis aldari Zemanu no Zdolbunovas. Pierakstiet, kā viņu sauc. Tikai esiet prātīgs un ilgi nepalieciet frontē!

– Esiet bez bēdām, – Šveiks atbildēja, – ar svešām zemēm vienmēr ir interesanti iepazīties, turklāt par velti.

Šveiks palika sēžam pie galda viens pats, un, kamēr viņš klusībā nodzēra augstsirdīgā labdara piecnieku, ļaudis, kas nebija dzirdējuši Šveika sarunu ar stacijas priekšnieku un tikai iztālēm redzējuši pūli uz perona, stāstīja cits citam, ka noķerts spiegs, kas fotogrāfējis staciju. To apstrīdēja kāda kundze, apgalvodama, ka par spiegu nevarot būt ne runas, bet viņa dzirdējusi, ka dragūns sakapājis gabalos virsnieku, kas lauzies iekšā klotetā, sekodams dragūna sirdspukītei,⁵ kura ieradusies izvadīt savu mīlo.

Šiem dēkainajiem nostāstiem, kas raksturoja kara laika nervozitāti, pārvilka svītru žandarmērija, iztīrot peronu. Bet Šveiks dzēra joprojām, ar maigumu pieminēdams savu virsleitnantu. Ko tas iesāks, kad iebruks Čehu Budejovicē un visā vilcienā neatradīs savu kalpotāju?

Pirms pasažieru vilciena pienākšanas trešās klases bufete pildījās ar kareivjiem un civilajiem. Pārsvarā bija dažādu tautību un dažādu pulku kareivji, kurus kara vētra bija iemetusi Tāboras slimnīcās un kuri tagad no jauna brauca uz fronti, lai gūtu jaunus ievainojumus, sakropļojumus un ciešanas un beidzot iemantotu vienkāršu koka krustu uz kapa, kur vēl pēc gadiem Austrumgalīcijas drūmajos klajumos vējā un lietū karāsies austriešu kareivju cepures ar sarūsējušu nozīmi un uz tām lāgu lāgiem uzmetīsies vecs, nīgrs krauklis, kavēdamies atmiņās par kādreizējām bagātīgajām dzīrēm, kad viņam šeit bija klāts bezgalīgs galds ar cilvēku līķiem un zirgu maitām, kad tieši zem tādas cepures, uz kādas viņš patlaban sēž, atradās visgardākais kumoss – cilvēka acis.

Viens no šādiem ciešanu kandidātiem, kas nuļe bija pēc operācijas izlaists no slimnīcas ar dubļiem un asinīm notrieptā uniformā, piesēdās pie Šveika galdiņa. Viņš izskatījās ierāvis, izdilis, bēdīgs. Nolicis uz galda mazu sainīti, viņš izvilka no kabatas saplīsušu naudas maku un sāka pārskaitīt naudu.

Tad viņš palūkojās Šveikā un ievaicājās:

– Magyarul?⁶

⁵ V.E.:...dragoun posekal důstojníka u záchodu pro dámy, poněvadž ten důstojník tam lezl za jeho milou...

⁶ Ungārs (ung.).

– Es esmu čehs, biedri, – Šveiks atbildēja. – Vai negribi iedzert?

– Nem tudom, barátom.⁷

– Vienalga, biedri, labāk iemet pa krietnam! – Šveiks uzmunināja, nolikdams skumīgajam kareivim priekšā savu pilno glāzi.

Tas saprata, iedzēra, pateicās: «Köszönöm szivesen»,⁸ – pētīja tālāk sava maciņa saturu un beidzot nopūtās. Šveiks saprata, ka ungārs labprāt pasūtītu alu, bet nepietiek naudas, tāpēc lika atnest vēl vienu krūzi, par ko ungārs atkal pateicās un ar zīmju palīdzību sāka Šveikam kaut ko skaidrot, rādīdams savu cauršauto roku un piemetinādams starptautiskajā valodā:

– Pif, paf, puc!

Šveiks līdzjūtīgi māja ar galvu, un klienais apārstētais, turēdams kreiso roku kādu metru no zemes un pēc tam paceldams trīs pirkstus, skaidroja, ka viņam esot mājās trīs mazi bērni.

– Ninč am, ninč am, – viņš turpināja, tā gribēdams teikt, ka tiem mājās nav ko ēst, un ar sava netīrā šineļa piedurkni, kurai bija izrāvusi caurumu lode, kas ungāru ķēniņa labā bija ieurbusies viņa miesā, noslaucīja acis, no kurām ritēja asaras.

Nebija nekāds brīnums, ka tādā sarunā Šveikam pamazām aizgāja garu ceļu viņa piecnieks un ka viņš lēnām, bet droši attālinājās no Čehu Budejovices, jo ar katru alus glāzi, ar ko viņš pamieloja sevi un apārstēto ungāru, aizvien vairāk zuda iespēja nopirkt biļeti.

Atkal cauri stacijai izgāja vilciens uz Budejovici, bet Šveiks aizvien vēl sēdēja pie galda un klausījās, kā ungārs atkārti:

– Pif, paf, puc! Három gvermek, ninč am, éljen!⁹

Pēdējo vārdu viņš izrunāja, saskandinot glāzes ar Šveiku.

– Sukā tik dzert, ungāru knisli,¹⁰ – Šveiks atbildēja, – met iekšā! Mūsējos jūs gan tā nemielojāt...

Pie blakus galda kāds kareivis sāka stāstīt, ka ungāri, kad čehu 28. pulks ieradies Segedinā, ņirgājušies par čehiem un cēlušī rokas uz augšu, it kā padodamies gūstā.

Tā bija svēta patiesība, tomēr stāstītājs acīm redzami jutās aizskarts, kaut gan vēlāk padošanās gūstā kļuva par parastu parādību čehu pulkos, un beidzot tā rīkojās arī paši ungāri, kad tiem bija apnicis kauties ungāru ķēniņa dēļ.

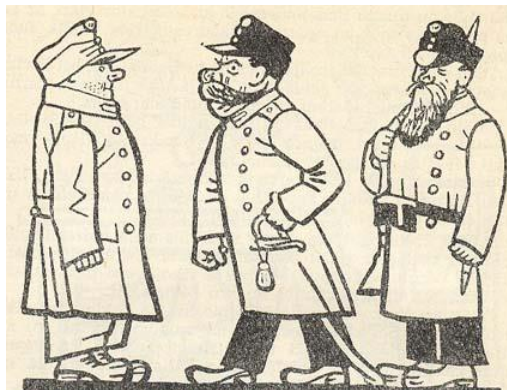
Vēlāk arī šis kareivis piesēdās pie Šveika galdiņa un sāka stāstīt, kā viņi Segedinā piekāvusi ungārus un izmetuši tos no vairākiem krogiem. Turklāt viņš atzinīgi piebilda, ka ungāri protot kauties un viņš dabūjis naža dūrienu mugurā, tā ka aizsūtīts uz aizmuguri ārstēties.

Bet nu, pēc atgriešanās, bataljona komandieris droši vien likšot viņu ieslodzīt, jo viņam vairs neesot bijis laika pienācīgi atmaksāt ungāram par dūrienu, lai arī šim plukatam kas tiktu piemiņai un būtu saglabāts čehu pulka gods.

– Ihre Dokumente, vaši tokūment? – tik jauki Šveiku uzrunāja militārās patruļas priekšnieks, feldfēbelis, ko pavadīja četri kareivji ar uzspraustiem durkļiem. – Man redz, sēdēt, nebraukt, sēdēt, dzert, pulka dzert, puis!

– Man dokumentu nav, mīlīt,¹¹ – Šveiks atbildēja, – tos paņēma līdzī obrļajtnants Lukāša kungs no 91. pulka, bet es paliku stacijā.

– Was ist das Wort: mīlīt? – feldfēbelis¹² uzrunāja kādu no saviem pavadoniem, vecu zemessargu, kas likās visādi spītējam savai priekšniecībai, jo mierīgi atbildēja:

⁷ Nesaprotu, biedri (*ung.*).

⁸ Sirsnīgi pateicos (*ung.*).

⁹ Trīs bērni, nav ko ēst, lai dzīvo! (*Ung.*)

¹⁰ V.E.: *Jen pij, kluku maďarská.*

¹¹ V.E.: *Nemám, miláčku.*

¹² V.E.: *šikovatel.*

– Mīlītis nozīmē to pašu, ko feldfēbeļa kungs.

Feldfēbelis turpināja sarunu ar Šveiku:

– Tokūments katrs kareivis, pez tokūments likt iekš Bahnhofs-Militärkommando¹³ den lausigen Bursch, wie einen tollen Hund.¹⁴

Šveiku aizveda uz stacijas komandantūru, kur sardzes telpā sēdēja kareivji, gluži līdzīgi tam vecajam zemessargam, kas savam iedzīmtajam ienaidniekam, viņa feldfēbeliskajai augstībai, tik jauki bija pārtulkojis vāciski vārdu «mīlītis».

Sardzes telpu rotāja litogrāfijas, kādas tolaik kara ministrija izsūtīja visām kancelejām, skolām un kazarmām.

Krietno kareivi Šveiku apsveica attēls, kas, spriežot pēc paraksta, rādīja, kā ķeizariskā un ķēnišķīgā 21. strēlnieku pulka vada komandieris Francis Hammels un kaprāļi Paulharts un Bahmaiers mudina kareivjus izturēt līdz galam. Pie otras sienas karājās attēls ar parakstu: «5. honvēdu huzāru pulka vada komandieris¹⁵ Jans Danko izlūko ienaidnieka bateriju izvietojumu».

Pa labi, drusku zemāk, karājās plakāts: «Izcili drosmes piemēri».

Ar tādiem plakātiem, kuru tekstu ar izdomātiem izcilas drosmes piemēriem kara ministrijas kancelejās sacerēja dažādi karadienestā iesaukti vācu žurnālisti, vecā, stulbā Austrija gribēja iedvesmot kareivjus, kuri tos nekad nelasīja, un, kad šādu lieliskus varonības piemērus viņiem nosūtīja uz fronti, iesietus grāmatās, viņi tina no lapām smēķi vai arī izlietoja tās vēl lietderīgāk, kas arī pilnīgi atbilda šo izdomāto drosmes piemēru vērtībai un garam.

Kamēr feldfēbelis gāja sameklēt kādu virsnieku, Šveiks izlasīja plakātu:

Vezumnieks Jozefs Bongs

Sanitārās vienības kareivji nesa smagi ievainotos uz ratiem, kas bija novietoti nomaļā ieplakā. Tiklīdz rati bija piekrauti, ievainotos aizveda uz pārsienamo punktu. Krievi, atklājuši sanitārās grupas atrašanās vietu, sāka apšaudīt to ar granātām. 3. ķ. un 4. ķ. vezumnieku eskadrona kareivja Jozefa Bonga zirgu nogalināja kāda granātas šķemba. «Mans nabaga sirmīt, nu tev ir beigas!» nogaudās Bongs, bet tai pašā mirklī arī viņu ķēra granāta. Tomēr viņš vēl izjūda zirgu un aizvilka smagos ratus drošā paslēptuvē. Tad viņš atgriezās pēc nogalinātā zirga iejūga. Krievi nepārtraukti šāva. «Šaujiet vien, nolādētie negantnieki, iejūgu es jums neatstāšu!» – tā murminādams, viņš vāca kopā iejūglietas. Beidzot, savācis visu, viņš kopā ar iejūgu aizvilkās pie vezumniekiem. Te sanitāri sagaidīja viņu ar bargiem pārmetumiem par ilgo prombūtni. «Es negribēju, pamest tur iejūgu, tas ir gandrīz pavisam jauns. Tā mums celtos zaudējums, tā es domāju. Mums šādas mantas apkārt nemētājas», taisnojās drošsirdīgais kareivis un tikai tagad devās uz pārsienamo punktu pieteikt savu ievainojumu. Vēlāk rotmistrs rotāja viņa krūtīs ar sudraba medaļu par drošsirdību.

Kad Šveiks to bija izlasījis un feldfēbelis vēl nebija atgriezies, viņš uzrunāja zemessargus, kas atradās sardzes telpā:

– Tas ir varen jauks varonības piemērs. Ja tā turpināsies, tad mūsu armijā vienmēr būs tikai jauni zirgu iejūgi, bet, kad es biju Prāgā, tad lasīju Prāgas «Valdības Vēstnesī» vēl skaistāku piemēru par kādu brīvprātīgo Dr. Jozefu Vojnovu. Tas noticis Galīcijā 7. jēgeru pulkā. Kad sākusies durkļu cīņa, viņš dabūjis lodi galvā, bet, kad viņu nesuši uz pārsienamo punktu, viņš sācis brēkt, ka nieka skrambas dēļ neļaušoties pārsieties, un tūlī ar savu vadu gribējis doties uzbrukumā, bet granāta sadragājusi viņam potīti. Viņu atkal gribējuši nest projām, bet viņš, balstīdamies uz nūjas, steberējis vien uz frontes līniju un brucis virsū ienaidniekiem ar šo nūju, kamēr jauna granāta norāvusi viņam roku. Viņš paķēris nūju otrā rokā, brēcis, ka to viņš šiem nepiedošot, un dievs vien zina, kas ar viņu būtu noticis, ja kāds šrapnelis nebūtu viņu galīgi nobeidzis. Iespējams, ka arī viņš būtu dabūjis sudraba medaļu par drošsirdību, ja nebūtu ticis nomaitāts. Kad viņam atrauta galva, tā vēl ripodama saukusi: «Kaut nāves salto elpu just jau vari, līdz galam savu pienākumu dari!»¹⁶

– Ko tais avīzēs gan visu nesaraksta! – kāds sardzes kareivis noteica. – Redzējis tāds rakstītājs savām acīm, kas te notiek, tad tiktu stulbs uz laiku laikiem.

Zemessargs nospļāvās:

– Pie mums Čāslavā bija kāds redaktors no Vīnes, vācietis. Dienēja kā jaunākais virsnieks. Nepagalām negribēja čehiski runāt, bet, kad viņu ieskaitīja kaujas rotā, kur bija tikai čehi, tad uzreiz prata čehiski.

¹³ V.E.: Tokūment kašty fojāk, pes tokūment žāvžit auf Bahnhofs militärkommando (Čehiski šeit iznāk vēl vārdu spēle, kura nav pārtulkojama latviski, jo pes čehiski ir – sunis).

¹⁴ Aizvest uz stacijas komandantūru utaino tēviņu kā traku suni (vāc.).

¹⁵ V.E.: Četař.

¹⁶ V.E.: Vždy povinnosti věrné spěch, byt vůkol vanul smrti dech.

Durvīs parādījās feldfēbelis, nikni paskatījās un noburkšķēja:

– Wenn man být drei Minuten weg, da hört man nichts anderes als cesky, Cesi.¹⁷

Iedams ārā, acīm redzot uz restorānu, viņš sacīja zemessargu kaprālim, norādīdams uz Šveiku, lai šo utaino plukatu tūliņ aizvedot pie leitnanta, līdzko tas ierodoties.

– Leitnanta kungs droši vien amizējas stacijā ar telegrāfisti, – sacīja kaprālis, kad feldfēbelis bija izgājis. – Viņš skrien tai pakaļ jau divas nedēļas un vienmēr atnāk pārskaities un saka: «Das ist aber eine Hure, sie will nicht mit mir schlafen».¹⁸

Laikam arī šoreiz leitnants atgriezās sliktā omā, jo pēc brīža bija dzirdams, ka blakus istabā kāds svaida grāmatas pa galdu.

– Neko darīt, puis, jāiet vien tev būs pie viņa, – kaprālis līdzjūtīgi sacīja Šveikam. – Caur viņa rokām jau gājuši daudzi kareivji, gan veci, gan jauni.

Un viņš ievēda Šveiku kancelejā, kur aiz galda ar izsvaidītiem papīriem sēdēja jauns leitnants ar neganti niknu seju.

Ieraudzījis Šveiku kaprāļa pavadībā, viņš ļoti izteismīgi nosacīja:

– Ahā!

Kaprālis raportēja:

– Padevīgi ziņoju, leitnanta kungs, ka šis vīrs atrasts stacijā bez dokumentiem.

Leitnants palocīja galvu, it kā gribēdams teikt, ka viņš jau kopš gadiem paredzējis, ka tieši šai dienā un šai stundā Šveiku atradīs stacijā bez dokumentiem, jo, kas šai mirklī būtu uzmetis Šveikam skatienu, tam rastos iespaids, ka vispār nav iespējams, lai vīram ar tādu ārieni būtu kādi dokumenti. Šveiks šobrīd izskatījās kā nokritis no citas planētas un nu naivā izbrīnā aplūko jauno pasauli, kur viņam prasa tādas līdz šim nezināmas aplamības kā dokumentus.

Leitnants, raudzīdamies uz Šveiku, mirkli padomāja, kā sākt nopratināšanu, un tad jautāja:

– Ko jūs darījāt stacijā?

– Padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, ka gaidīju vilcienu uz Čehu Budejovici, lai varētu nokļūt savā 91. pulkā, kur esmu kalpotājs pie obrlajtnanta Lukāša kunga, ko biju spiests pamest tāpēc, ka mani aizveda pie stacijas priekšnieka, lai sodītu, jo mani turēja aizdomās, ka es ar trauksmes signālu esot apturējis mūsu ātrvilcienu.

– Te jau trakam jāklūst! – leitnants iebūrēcās. – Stāstiet īsi un sakarīgi un nežvankstiet visādas muļķības!

– Padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, ka kopš tā brīža, kad mēs ar obrlajtnantu Lukāša kungu iesēdāmies šai ātrvilcienā, kam vajadzēja mūs labi drīz nogādāt uz mūsu 91. ķ. un ķ. kājnietu pulku, mums sāka brukt virsū viena ķeza pēc otras. Vispirms mums pazuda ceļasoma, tad, ja vien kaut ko nesajaucu, kāds ģenerālmajora kungs pavisam pliku pauri...

– Himmelherrgott, – leitnants nopūtās.

– Padevīgi ziņoju, lajtnanta kungs, ka no manis visam jālien ārā pakāpeniski kā no veca matrača, lai visa aina būtu pārskatāma, kā to mēdza sacīt nelaiķis kurpnieks Petrliks, kad viņš savam puikam lika novilkt bikses, iekāms ķērās tam klāt ar siksnu.

Un, kamēr leitnants šņāca aiz dusmām, Šveiks turpināja:

– Plikpaurim ģenerālmajora kungam es nezin kāpēc neiepatikos, un obrlajtnants Lukāša kungs, kura kalpotājs es esmu, izraidīja mani gaitenī. Tur mani vēlāk apvainoja, ka es esot izdarījis to, par ko jums jau ziņoju. Kamēr visu noskaidroja, es paliku uz perona viens. Vilciens bija projām, obrlajtnanta kungs ar visām somām, ar visiem saviem un maniem dokumentiem arī projām, un es te paliku sēžam bez dokumentiem kā bārenītis.

Šveiks pievērsa leitnantam tik aizkustinoši mīlīgu skatienu, ka tas pilnīgi noticēja: viss, ko runā šis puisis, kas izskatās pēc iedzimta idiota, ir svēta patiesība. Nu leitnants uzskaitīja Šveikam visus vilcienus, kas pēc zināmā ātrvilciena gājuši uz Budejovici, un jautāja, kāpēc viņš šos vilcienus nokavējis.

¹⁷ Ja kaut uz trim minūtēm iziet ārā, tad nekā cita nedzird kā «čehiski, čehi» (*vāc.*).

¹⁸ Tā ir gan palaistuve, viņa negrib ar mani gulēt (*vāc.*).

– Padevīgi ziņoj, lajtnanta kungs, – Šveiks, labsirdīgi smaidīdams, atbildēja, – ka man, tā sēžot un gaidot vilcienu, atgadījās ķibe: es sāku dzert vienu alus kausu pēc otra.

– Tāds ēzelis vēl nav redzēts, – leitnants nodomāja, – viņš atzīstas pats. Cik man tādu nav bijis, un visi liegušies, bet šis mierīgi saka: «Nokavēju visus vilcienus, jo dzēru vienu alus kausu pēc otra».

Šos apsvērumus viņš apkopoja vienā teikumā, ar ko uzrunāja Šveiku:

– Jūs, puis, esat deģenerāts. Vai zināt, ko tas nozīmē, ja kādu nosauc par deģenerātu?

– Padevīgi ziņoj, lajtnanta kungs, pie mums Bojištes un Kateržinkas ielas stūrī arī dzīvoja kāds deģenerāts. Tēvs viņam bija poļu grāfs un māte – bērnu saņēmēja. Viņš slaucīja ielas, bet krogos pieprasīja, lai viņu godina par grāfa kungu.

Leitnants atzina par labāku izbeigt sarunu un stingri noteica:

– Tāpēc es jums saku: jūs aitasgalva, jūs stulbeni, ejiet uz kasi, nopērciet biļeti un brauciet uz Budejovici! Ja es jūs te vēlreiz ieraudzīšu, tad rīkošos ar jums kā ar dezertieri. *Abtreten!*

Tā kā Šveiks nekustējās un joprojām turēja roku pie cepures naga, leitnants uzbrēca:

– *Marsch hinaus*, vai jūs nedzirdējāt, *abtreten!* Kaprāl Palāneks, aizvediet šo muļķadesu pie kases un nopērciet viņam biļeti uz Budejovici!

Pēc brīža kaprālis Palāneks atkal ienāca kancelejā. Pavērtajās durvīs aiz Palāneka lūkojās Šveika labsirdīgā seja.

– Kas tad nu atkal noticis?

– Padevīgi ziņoj, lajtnanta kungs, – kaprālis Palāneks noslēpumaini čukstēja, – viņam nav naudas biļetei un man tāpat. Par velti viņu negrib vest, jo viņam nav dokumentu, kas apliecinātu, ka viņš brauc uz pulku.

Leitnants nelika ilgi gaidīt uz Zālamana spriedumu šai sarežģītajā jautājumā.

– Lai iet kājām,¹⁹ – viņš izlēma, – un lai to idiotu viņa pulkā iesēdina arestā par nokavēšanos. Vai mums par viņu galva jālauza!

– Neko darīt, draugs, – kaprālis Palāneks uzrunāja Šveiku, iznācis no kancelejas, – tev, mīļais, jākāto uz Budejovici kājām. Tur, sardzes istabā, mums ir klaiņi kroņa maizes, to mēs iedosim tev līdz.

Un pēc pusstundas, kad viņi Šveiku bija pamieļojuši ar melnu kafiju un bez maizes iedevuši vēl ceļam astotdaļmārciņu tabakas, Šveiks tumšā naktī atstāja Tāboru, dziedot vecu karavīru dziesmu:

Kas negrib, lai netic, bet taisnība tā,
Ka mājvieta šodien mums Jāromeršā...

Velns to zina, kā tas gadījās, taču krietnais kareivis Šveiks negāja vis uz dienvidiem, uz Budejovices pusi, bet taisnā virzienā uz rietumiem.

Ietinies savā šinelī, viņš aukstumā soļoja pa aizputināto lielceļu kā pēdējais no Napoleona gvardes, kad tā atgriezās no karagājiena uz Maskavu. Atšķirība bija tikai tā, ka Šveiks jautri dziedāja:

Uz špacieri es gāju
Tai zaļā birtalā...²⁰

¹⁹ V.E.: Attālums no Tāboras līdz Čehu Budejovicei ir ap 40 km. Tas ir tā, it kā Šveikam liktu iet kājām no Siguldas līdz Rīgai.

Un piesnigušajos mežos nakts klusumā atskanēja tāda atbalss, ka ciematos sāka riet suņi.

Kad dziedāt apnika, Šveiks apsēdās uz akmeņu kaudzes ceļmalā, aizkūpināja pīpi, atpūtās un tad devās atkal tālāk, pretim jaunām Budejovices anabāzes dēkām.

II. Šveika Budejovices anabāze

Seno laiku karavadonis Ksenofonts izstaigāja visu Mazāziju un nokļuva diezin kur bez kādas ģeogrāfijas kartes. Tāpat senie goti devās savos sirojumos, nezinādami nenieka par topogrāfiju. Nepārtraukti soļot uz priekšu, pastāvīgi atrasties ienaidnieku aplenkumā, kuri gaida pirmo izdevību, lai apgrieztu pretiniekam kaklu otrādi, lauzties cauri nepazīstamiem apgabaliem – to sauc par anabāzi. Ja kādam ir galva uz pleciem – kā Ksenofontam vai visām tām laupītāju ciltīm, kas saradās Eiropā nezin no kurienes, no Kaspijas vai Azovas jūras, – tas šādā gājienā var veikt īstus brīnumdarbus.

Kad Cēzara romiešu lēģioni tālu ziemeļos bija nokļuvuši pie Gallijas jūras (tāpat bez kādām ģeogrāfiskām kartēm), viņi nolēma vēlreiz izmēģināt laimi un atgriezties Romā pa citu ceļu. Romu viņi arī sasniedza. Kopš tā laika, šķiet, arī radusies paruna, ka visi ceļi ved uz Romu.

Tāpat visi ceļi ved uz Čehu Budejovici, par to bija pilnīgi pārliecināts krietnais kareivis Šveiks, kad Budejovices vietā ieraudzīja kādu Milevska novada ciematu.

Taču viņš braši soļoja tālāk, jo nekāda Milevska nevar krietnu kareivi aizkavēt beidzot tomēr sasniegt Budejovici.

Un tā Šveiks iznira Kvetovā, rietumos no Milevska, kad jau bija izdziedājis visas karavīru dziesmas, tā ka pirms Kvetovas bija spiests atsākt savu repertuāru no jauna:

Kad laiks bija pienācis projām mums iet,
Tad meičiņas nebeidza asaras liet...

Ceļš no Kvetovas uz Vražu iet taisnā virzienā uz rietumiem, un Šveiks te satika kādu večiņu, kas, nākdama mājup no baznīcas, sveicināja viņu kristīgā garā:

– Dievs palīdz, zaldātiņ, uz kuriem dodaties?

– Es, māmiņ, eju uz Budejovici pie sava pulka, – Šveiks atbildēja, – dodos karā.

– Bet tad taču jūs ejat nepareizi, zaldātiņ, – večiņa izbijusies sacīja, – tā jūs savu mūžu tur nenokļūsi. Ja jūs tāpat vien iesiet uz priekšu cauri Vražai, tad nonāksiet Klatovā.

– Es domāju, – Šveiks ar cieņu sacīja, – ka arī no Klatovas iespējams nokļūt Budejovicē. Tiesa, gājiens nav mazais, sevišķi tad, kad cilvēks steidzas uz savu pulku un baidās, ka par spīti visām pūlēm ierasties laikā savā vietā viņš var piedzīvot nepatikšanas.

– Pie mums arī bija viens tāds pārgalvis, viņu sauca Tonīčeks Mašeks, – večiņa nopūtās. – Viņš ir rada manai māsasmeitai. Viņam bija jābrauc uz Plzenu iestāties zemessargos, un viņš aizbrauca arī, bet pēc nedēļas viņu jau meklēja žandarmi, tāpēc ka neesot savā pulkā ieradies. Un vēl pēc nedēļas viņš pārradās civilā ancukā, jo esot dabūjis atvaļinājumu. Tad ciema vecākais aizgāja pēc žandarmiem,

²⁰ V.E.: Já jsem si vyšel na špacír do háje zelenýho...

un tie viņam to atvaļinājumu iztaisīja pavisam īsu. Nu jau atrakstījies no frontes, ka esot ievainots, viena kāja nost.

Večiņa līdzcietīgi pavērās Šveikā:

– Tur, tai mežiņā, pagaidiet mani, zaldātiņ, es jums atnesīšu strebjamus kartupeļus, lai jūs dabūjat sasildīties. Mūsu mājeli var jau no šejienes redzēt, tūliņ aiz mežiņa pa labi. Cauri mūsu ciematam uz Vražu nevar iet, mums žandarmi kā vanagi. No mežiņa jums būs jāiet uz Malčīnu. No Čižovas gan jāpiesargās, zaldātiņ. Tur žandarmi skaidri kā traki uz dezertieriem. Ejiet taisni cauri mežam uz Sedlecu pie Horaždjovices. Tur dikti lādziņš žandarms, tas laiž cauri visus. Vai jums kādi papīri ir uz rokas?

– Nav, māmiņ.

– Tad arī tur nav ko iet, ejiet labāk uz Radomišlu, tik raugiet nonākt tur pievakarē, kad visi žandarmi krogā. Tur Lejas ielā aiz svētā Floriāna ieraudzīsiet mājiņu ar zilu apakšu, prasiet tur pēc saimnieka Melihāreka. Tas ir mans brālis. Pasakiet viņam no manis labasdienas, un viņš jums parādīs, kā tikt uz to Budejovici.

Mežiņā Šveiks dabūja gaidīt kārtīgu pusstundu, bet, kad bija sasildījies ar kartupeļu viru, ko nabaga vecīte atnesa segā ievīstītā podiņā, lai vira neatdzistu, viņa izņēma no lakata apakšas šķēli taukuma un riku maizes, sabāza to visu Šveikam kabatā, pārmeta viņam krustu un sacīja, ka viņai tur esot divi mazdēli.

Tad viņa vēlreiz pamatīgi izstāstīja, caur kādiem ciematiem jāiet un no kādiem jāizvairās. Beidzot viņa izņēma no svārkiem piekārtās kabatas kronu, lai Šveiks nopērkot Malčīnā degvīnu ceļam, jo līdz Radomišlai esot krietns gabals.

Apmetis Čižovai likumu, Šveiks, sekojot vecītes padomam, devās uz austrumiem, uz Radomišlu, un prātoja, ka Budejovicē viņam jānokļūst vienalga no kādas debess puses.

Malčīnā viņam piedroņās vecs muzikants, ko Šveiks sastapa krogā, pirkdams degvīnu tālajam ceļam uz Radomišlu.

Muzikants noturēja Šveiku par dezertieri un aicināja viņu līdzī uz Horaždovici, kur tam esot izprecēta meita, kuras vīrs arī esot dezertieris. Muzikants acīm redzot bija Malčīnā pavairāk iemetis.

– Viņa jau divus mēnešus slēpj savu vīru kūtī, – viņš stāstīja Šveikam, – tā viņa noslēps arī tevi, un tur jūs varēsiet palikt līdz kara beigām. Diviem jums tur nebūs garš laiks.

Kad Šveiks pieklājīgi noraidīja piedāvājumu, muzikants kļuva ļoti dusmīgs, nogriezās pa kreisi uz tūrumiem un piedraudēja Šveikam, ka iešot uz Čižovu un paziņošot par viņu žandarmiem.

Nonācis Radomišlā, Šveiks pievakarē atrada Lejas ielā aiz sv. Floriāna saimnieku Melihāreku. Kad viņš tam nodeva labasdienas no māsas Vražā, tas Melihāreku neietekmēja ne mazākā mērā.

Viņš neatlaidīgi pieprasīja Šveika dokumentus. Redzams, viņš bija cilvēks ar aizspriedumiem, jo vienā laidā runāja par klaidoņiem, laupītājiem un zagļiem, kas bariem vien klaiņojot pa Pīsekas apriņķi.

– No karaspēka mūk projām, dienēt negrib, daudzās apkārt un zog kur varēdami, – viņš runāja, zīmīgi raudzīdamies Šveikam acīs, – un tad vēl izliekas tik nevainīgi, it kā ne līdz pieci skaitīt neprastu.

– Jā, jā, patiesība kož kaulā visvairāk, – viņš piemetināja, kad Šveiks piecēlās no soliņa, – kad cilvēkam tīra sirdsapziņa, tad viņš paliek sēžam un parāda savus papīrus. Bet ja viņam tādu nav...

– Ardievu, vecotēv!

– Ej ar to dieviņu un citureiz pameklē lielāku muļķi!

Šveiks jau sen bija ārā, bet vecais vēl ilgi sirdijās:

– Tāds tev ejot uz Budejovici pie sava pulka! Un no Tāboras! Un tad viņš, diedelnieks, vispirms iet uz Horaždovici un tad tikai uz Pīseku. Tad jau viņš grib apceļot pasauli!

Šveiks nosoļoja gandrīz visu nakti un tad ieraudzīja Putimas tuvumā kādā tūrumā salmu kaudzi. Rakdamies salmos, viņš gluži līdzās izdzirda balsi:

– No kura pulka? Uz kurienu iedams?

– No 91., uz Budejovici.

– Kas tev tur meklējams?

– Tur ir mans obrļajtnants.

Nu varēja dzirdēt, ka blakus nesmejas vis viens, bet veseli trīs. Kad smieklī aprīma, Šveiks iejautājās, no kāda pulka šie esot. Noskaidrojās, ka divi ir no 35. pulka un viens no artilērijas, tepat no Budejovices. Trīsdesmit piektā pulka vīri dezertējuši priekš mēneša, pirms kaujas rotas formēšanas, bet artilērists slapstoties jau kopš mobilizācijas dienas. Viņš esot tepat no Putimas, un tā esot viņa salmu kaudze. Nakti viņš vienmēr guļot te. Pārējos divus viņš vakar sastapis mežā un paņēmis līdzī.

Visi cerēja, ka pēc viena vai diviem mēnešiem karš beigsies. Viņi domāja, ka krievi jau esot šaipus Budapeštas un ieņēmuši Morāviju. Putimā visi tā runājot. No rīta pirms gaismaņas artilērista māte atnesīšot viņiem brokastis. Pēc tam 35. pulka vīri došoties uz Strakonici, kur vienam esot krustmāte, bet tai kalnos aiz Sušices kāds paziņa, kam piederot zāgētava, tur viņiem būšot droša paslēptuve.

– Un tu, no deviņdesmit pirmā, vari nākt mums līdz, ja gribi, – viņi aicināja Šveiku. – Uzspļauj tam savam obrļajntantam!

– Tas nav tik viegli izdarāms, – Šveiks atbildēja un dziļi ierakās salmu kaudzē.

Kad viņš no rīta pamodās, visi jau bija projām, bet kāds (laikam artilērists) bija nolīcis viņam kājgalī maizes doniņu ceļam.

Šveiks devās cauri mežam un pie Šteknas sastapa kādu klaidoni, pusmūža vīru, kas viņu apsveica kā vecu paziņu ar malku degvīna.

– Tā tu apkārt nestaigā, – viņš pamācīja Šveiku, – šitāda uniforma tev var dārgi maksāt. Tagad visur čum un mudž no žandarmiem, un ubagot tādās drēbēs tu arī nevari. Mūs žandarmi pašlaik tā nevajā kā agrāk, tagad viņi meklē tikai dezertierus.

– Jā, tagad viņi meklē tikai jūs, – viņš atkārtoja ar tādu pārliecību, ka Šveiks nolēma labāk nepieminēt 91. pulku. Lai klaidonis uzskata viņu, par ko grib. Kāpēc tādām lāga večukam sadragāt ilūzijas?

– Uz kuriem tu tagad tēmē? – klaidonis apvaicājās pēc brīža, kad abi bija aizkūpinājuši pīpes un pamazām apmetuši ciematam līkumu.

– Uz Budejovici.

– Kungs Jēziņ! – klaidonis nobijās. – Tur viņi tevi nogrābs kā cāli.²¹ Nebūsi vēl ne nagus apsildījis. Nē, tev jāsameklē privātas drēbes, tādas labi nopļisušas, un jāizliekas par klibu. Bet tagad esi bez bēdu, mēs iesim uz Strakonici, Voliņu un Dubu, un velns lai parauj, ja mums neizdotos kur nospert privātas drēbes. Strakonicē vēl daudz tādu godīgu muļķu, kas pat nakti neslēdz durvis ciet, kur nu vēl dienu. Tagad, ziemā, dažs labs ieiet pie kaimiņa papļāpāt – un tev drēbes rokā. Kas tev vajadzīgs? Zābaki tev ir, tāpat tikai kaut kas, ko uzvilkt mugurā. Vai šinelis vecs?

– Vecs gan.

– Tad lai tas paliek. Tādus uz laukiem tagad valkā. Tev vajag bikšu un svārku. Kad tas viss būs rokā, tavas drēbes pārdošim ebrejam Hermanim Vodņanos. Viņš uzpērk visas kroņa mantas un pēc tam pārdoš lauciniekiem.

– Tagad mēs iesim uz Strakonici, – viņš attīstīja tālāk savu plānu. – Četru stundu gājienā no šejienes ir vecā Švarcemberga aitu ferma. Tur man pazīstams aitu gans, večuks jau krietni gadus, mēs pārgulēsim pie viņa pa nakti, rīta agrumā dosimies uz Strakonici un ievilksim tur kādas drēbes.

Aitu fermā Šveiks sastapa patīkamu sirmgalvi, kurš vēl atcerējās, ko viņa vectēvs stāstījis par franču kariem. Sirmgalvis bija gadus divdesmit vecāks par klaidoni, tāpēc uzrunāja tiklab to, kā Šveiku par zēnu.

– Redziet, zēni, – viņš stāstīja, kad visi bija sasēdušies ap krāsni, kurā vārījās nemizoti kartupeļi – mans vecaistēvs toreiz dezertierēja tāpat kā šis zaldātiņš. Bet Vodņanos viņu noķēra un tā noslānīja, ka no pakalās driskas vien gāja pa gaisu. Un tomēr viņš vēl varēja teikties laimīgs. Jareša dēls no Ražices aiz Protivīnas, vecā Jareša, diķu sarga,²² vectēvs, dabūja par bēgšanu Pīsekā pulveri un svinu. Un, pirms viņu Pīsekas nocietinājumos nošāva, viņš vēl dabūja skriet cauri kareivju rindai un saņēma sešsimt rungas, tā ka nāve viņam bija atvieglojums un atpestīšana. Un kad tad tu izmuki? – viņš asarainām acīm uzrunāja Šveiku.

– Pēc mobilizācijas, kad mūs veda uz kazarmām, – atbildēja Šveiks, sapratis, ka uniforma nespēj satricināt vecā aitu gana paļāvību.

– Pārkāpi pār sētu? – aitu gans ziņkāri iejautājās, acīm redzot atcerēdamies vectēva stāstus par kāpšanu pāri kazarmas sētai.

²¹ V.E.: «Prokristapána», řekl se vandrák, «tam tě sbalejí za minutu...»

²² V.E.: Antoņins Jarešs, Hašeka mātes tēvs, sargāja Švarcembergu zivju diķus netālu no Protivīnas. Pīsekā nošautais acīmredzot ir autora vecvecvectēvs. Vēlāk Antoņins Jarešs dzīvoja Pīsekā, un tur Hašeks-tēvs iepazīnās ar Jareša meitu, kuru pēc tam apprecēja. Hašeka vectēvs varēja būt dzimis ap 1840.gadu, bet viņa vectēvs (nošautais) ap 1790.gadu.

- Citādi nevarēja, vecotēv.
- Un sargu bija daudz, un viņi šāva?
- Jā, vecotēv.
- Un uz kuriem tu tagad gribi doties?

– Viņam uznācis dullums, – klaidonis atbildēja Šveika vietā. – Par visu vari grib iet uz Budejovici. Pats redzi, cilvēks jauns, prāta nav daudz, skrien tīšuprāt savam postam pretī. Man viņš drusku jāpaskolo. Nospersim kādas privātas drēbes, tad viss būs kārtībā. Līdz pavasarim kaut kā izsīfīsimies un tad nolīgsim pie kāda saimnieka. Šogad būs liels ļaužu trūkums un bads, un runā, ka visus klaidoņus likšot pie lauku darbiem. Es tad tā domāju, ka labāk būs jāpiesakās brīvprātīgi. Cilvēku būs maz. Tie būs izkauti.

– Tad tu domā, ka šogad karš nebeigsies? – aitu gans jautāja. – Tev taisnība, manu zēn. Ir jau bijuši ilgi kari. Napoleona kari, pēc tam, kā mums stāstīts, zviedru kari, septiņu gadu kari. Bet cilvēki tos karus ir pelnījuši. Mīļais dieviņš taču to vairs nespēja noskatīties, cik viņi iedomīgi kļuvuši. Pat aitas gaļa viņiem nelīda vairs iekšā, zēni, pat tā viņiem bija par prastu. Agrāk viņi nāca bariem, lai pārdod zem rokas kādu auneli, bet uz beigām jau citu neko nerīja kā cūkas gaļu, pīles un zosis un tad vēl visu ceptu sviestā vai taukos. Tāpēc arī mīļajam dieviņam dusmas uznākušas par tik lielu lepnību, bet viņi atjēgsies tikai tad, kad rīs balandas²³ kā Napoleona karu laikos. Tāpat arī mūsu priekšniecība aiz augstprātības vairs nezināja, ko darīt. Vecais firsts Švarcenbergs, tas vēl brauca parastajos ratos, bet jaunais firsts, tas smurgulis, jau pa gabalu smird pēc sava automobiļa. Nu, gan viņam mīļais dieviņš to benzīnu salies aiz lūpas.

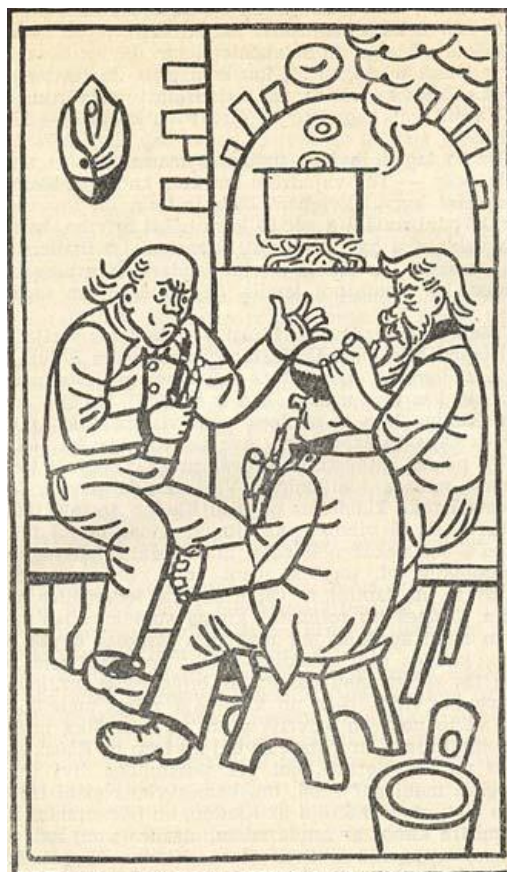
Kartupeļi vārījās krāsni, ūdens burbuļoja, un vecais aitu gans pēc īsa klusuma pravieša balsī noteica:

– Un viņš, mūsu kungs un ķeizars, šai karā neuzvarēs. Cilvēkos nav nekādas sajūsmas par šo karu, tāpēc ka viņš, kā saka skolotāja kungs no Strakonices, nav ļāvies kronēties. Nu viņš var triept medu uz lūpām, kam grib. Ja tu, vecais plukata, esi solījies kronēties, tad vajadzēja turēt vārdu.²⁴

– Varbūt viņš tagad to uz ātru roku iztaisīs, – klaidonis ieteicās.

– Uz to tagad ikviens uzspļaus, manu zēn, – aitu gans pikti atsaucās. – Tev vajadzētu būt klāt, kad lejā, Skočicē, salasās kaimiņi kopā. Ikvienam kāds ir **tur**, un tev vajadzētu dzirdēt, kā viņi runā. Ka pēc šā kara būšot brīvība, ka nebūšot nekādu valdnieku galmu un pat ķeizariem un firstiem atņemšot viņu muižas. Par tādām runām žandarmi jau pievēca kādu Koržīneku, lai nemusinot ļaudis. Jā, žandarmiem tagad liela vara.

– Tāda viņiem vienmēr bijusi, – klaidonis sacīja. – Atceros, Kladno bija kāds žandarmērijas rotmistrs Roteru kungs.²⁵ Tas bija sadomājis audzināt tā saucamos policijas suņus no vilku sugas, kas visu uzošņā, kad ir izmācīti. Un šim rotmistra kungam Kladno bija to skoloto suņu visi pasekšņi pilni. Viņiem bija sava īpaša mājiņa, kur tie dzīvoja kā tādi grāfu bērni. Un pēkšņi rotmistram iesāvēs prātā izmēģināt tos suņus pie mums, nabaga klaidoņiem. Viņš izlaida pavēli, lai žandarmi dzenā rokā klaidoņus pa visu Kladno apriņķi un nodod tieši viņam. Es tā vienreiz kājoju no Lanās un tā jau turos dziļi mežā, bet nekas nelīdzēja, līdz mežniecībai netiku, kur biju nodomājis iet, sagrāba mani un aizveda pie rotmistra kunga. Un to jūs, ļautiņi, ne sapnī nevarat iedomāties, kas viss man bija jāizcieš no rotmistra kunga suņiem. Vispirms viņš lika tiem mani apošņāt, tad man bija jāpāpjas augšā pa trepēm, un, kad es biju uzrāpies, vienu no nezvēriem, palaida vaļā, lai tas skrien man pakaļ; tas briesmeklis

²³ V.E.: lebedu.

²⁴ V.E.: Francim Jozefam I starp citiem tituliem bija arī Bohēmijas karaļa tituls, taču atsevišķu kronēšanas ceremoniju priekš šī titula viņš nerīkoja. Tādējādi Čehu karaļvalsts iznāca it kā likvidēta un vienkārši pievienota Austrijai.

²⁵ V.E.: Skat. {L-SVEJK1}. Tur līdzīgu epizodi stāsta Šveiks psihietriem.

nostiepa mani zemē, uzgūlās virsū, rūca un klabināja zobus man taisni pie rīkles. Tad to nezvēru aizveda prom un man lika noslēpties; es varot iet, kurp vien gribot. Es tad nu jozu uz Kačākas ieleju mežā un noslēpos gravā, bet pēc pusstundas divi suņi bija klāt, nogāza mani gar zemi, un, kamēr viens mani turēja aiz apkakles ciet, otrs aizskrēja uz Kladno, un pēc stundas ieradās pats rotmistra kungs ar žandarmiem, atsauca suni, iedeva man piecas kronas un atļāva divas dienas Kladno ubagot. Bet kur nu, es aizdrāzu kā sasvilis uz Berounu un kopš tās reizes Kladno nesperu ne kāju. No Kladno vairījās visi klaidoņi, jo rotmistra kungs visiem laida virsū savus suņus. Viņš vispār tos suņus ārkārtīgi mīlēja. Žandarmu posteņos stāstīja, ka viņš, ieradies uz inspekciju un ieraudzījis kādu vilku sugas suni, neko neesot revidējis, bet aiz prieka nožūpojis visu dienu kopā ar sardzes priekšnieku.

Un, kamēr aitu gans kāsa kartupeļus un lēja bļodā rūgušu aitas pienu, klaidonis joprojām dalījās savās atmiņās par žandarmu tiesībām:

– Lipnicē žandarmu posteņa priekšnieks dzīvoja lejā, pils pakājē,²⁶ iemitinājies taisni virs sardzes telpām, bet es, vecais nelga, vienmēr turējos pie pārlicības, ka žandarmu postenim jābūt redzamā vietā, tirgus laukumā vai kur citur, nevis nomaļā ieliņā. Es sāku pilsētai no viena gala un neskatos ne uz kādiem uzrakstiem. Ņemu māju pēc mājas pa kārtai un vienā tādā namelī atveru durvis un saku: «Pazemīgi lūdzu nabaga klaidonim...». Jā, kundziņi mani, kājas man uzreiz bija stīvas kā mieti. Tas bija žandarmu postenis. Šautenes pie sienām, krucifikss uz galda, akti uz plauktiem, un pats kungs un ķeizars skatās man virsū taisni pāri galdam. Nepaspēju ne vārdu nomurmināt, te sardzes priekšnieks man klāt un turpat durvīs cirta man tādu pļauku, ka es notenterēju pa koka kāpieniem uz ielas un tā aizdrāzos, ka apstājos tikai Keižlīcē. Jā, tādas ir žandarmiem tiesības.

Viņi stājās pie ēšanas un drīz likās gulēt siltajā istabā, izstiepušies uz soliem.

Nakti Šveiks klusām apģērbās un izgāja ārā. Austrumos cēlās augšup mēness, un tā pieaugošajā gaismā Šveiks sāka soļot uz austrumiem, daudzinašams: «Tad nu patiešām būtu jāsmejas, ja es nenokļūtu Budejovicē».

Tā kā, izejot no meža, pa labi bija redzama kāda pilsēta, Šveiks nogriezās vairāk uz ziemeļiem un pēc tam uz dienvidiem, bet tur atkal ieraudzīja pilsētu. (Tie bija Vodņani). Viņš veikli apmeta tai līkumu, iedams taisni pāri pļavām, un rīta saule apsveica viņu sniegotajos pakalnos pie Protivīnas.

«Arvien uz priekšu», krietnais kareivis Šveiks uzmudināja sevi, «pienākums sauc. Man jātiek Budejovicē».

Taču nelaimīgā kārtā Šveika kājas sāka nest viņu nevis uz dienvidiem no Protivīnas, uz Budejovici, bet gan uz ziemeļiem, uz Pīseku.

Ap pusdienas laiku Šveiks ieraudzīja kādu ciematu. Soļodams lejup no neliela uzkalniņa, viņš nolēma: «Tā vairs tālāk nevar dzīties; apjautāšos, kur te iet ceļš uz Budejovici».

Iegājis ciematā, viņš bija bezgala pārsteigts, kad uz staba pie pirmās mājas izlasīja: «Putimas ciems».

– Kungs Jēziņ, – Šveiks nopūtās, – tā tad es atkal esmu Putimā, kur jau reiz pārgulēju salmu kaudzē.

Un viņš nemaz vairs nebija pārsteigts, kad otrpus dīķa no balti krāsotas mājiņas, virs kuras karājās vīsta (tā šur un tur dēvēja valsts ērgli), iznāca žandarms kā zirneklis, kas dodas pārlūkot savu tīklu.

Žandarms nāca taisni šurp pie Šveika un vairāk neko nejautāja kā tikai:

– Uz kurieni?

– Uz Budejovici, uz savu pulku.

Žandarms sarkastiski iesmējās:

– Jūs taču nākat no Budejovices. Jūsu Budejovice jums jau aiz muguras. – Un viņš ievilkā Šveiku žandarmērijā.

Putimas žandarmērijas vahtmistrs bija pazīstams visā apkārtnē ar savu taktisko un ātro rīcību. Viņš nekad nelamāja aizmūrētos vai apcietinātos, bet nopratinot tā samulsināja, ka pat nevainīgam bija jāatzīstas.

Abi žandarmi viņam piemērojās, un nopratināšanu pastāvīgi pavadīja visa žandarmērijas personāla smieklī.

– Kriminālistikas pamats ir gudrība un laipnība, – vahtmistrs mēdza teikt saviem apakšniekiem, – uzblaut kādam nav nekādas nozīmes. Ar noziedzniekiem un šaubīgiem cilvēkiem jāpietas laipni, bet pie tam jādara viss, lai tie noslīktu jautājumu plūdus.

²⁶ V.E.: Šo epizodi Hašeks raksta jau Lipnicē, dzīvodams pils pakājē, kur atradās Invalda krodziņš. Rakstīts tika pašā krogā un tūlīt lasīts priekšā tā apmeklētājiem. Tā ka viņš šeit apraksta vietas, kur tajā brīdī atradās viņš pats un viņa klausītāji.

– Vesela būšana, kareivīt, – vahtmistrs teica, – apsēdieties labi ērti, jūs jau tā kā tā būsiet noguris ceļā, un pastāstiet mums, uz kurienu ejat!

Šveiks atkātoja, ka ejot uz Čehu Budejovici pie sava pulka.

– Tādā gadījumā jūs tiešām esat nomaldījies, – vahtmistrs zobodamies sacīja, – jo jūs nākat no Čehu Budejovices, par ko es jūs varu pārliecināt. Virs jums karājas Čehijas karte. Tad nu paskatieties, kareivīt! Dienvidos no mums ir Protivīna. Dienvidos no Protivīnas atrodas Hluboka, bet dienvidos no Hlubokas – Čehu Budejovice. Tā, nu jūs redzat, ka nevis ejat, bet nākat no Čehu Budejovices.

Vahtmistrs laipni vērās Šveikā, kas mierīgi un cienīgi teica:

– Un tomēr es eju uz Budejovici.

Tas bija vairāk nekā Galileja izteiciens: «Un tomēr tā griežas!» Jo pēdējais to droši vien izteica ļoti lielās dusmās.

– Zināt ko, kareivi, – vahtmistrs sacīja tikpat laipni kā iepriekš, – es jūs brīdinu, ka katra liegšanās tikai apgrūtina atzišanos! Par to jūs pats vēlāk pārliecināsieties.

– Tur jums pilnīga taisnība, – Šveiks atbildēja, – ikkatra liegšanās apgrūtina atzišanos un otrādi.²⁷

– Redziet nu, kareivi, ka jūs pats nācāt pie tāda secinājuma. Atbildiet man vaļsirdīgi, no kurienes jūs iznācāt, kā īsti jūs gājāt uz to jūsu Budejovici! Es ar nolūku saku «jūsu» Budejovici, jo acīm redzot vajag būt vēl kādai citai Budejovicei, kas atrodas ziemeļos no Putimas un līdz šim nevienā kartē nav atzīmēta.

– Es iznācu no Tāboras.

– Un ko jūs Tāborā darījāt?

– Es gaidīju vilcienu uz Budejovici.

– Kāpēc tad jūs nebraucāt ar vilcienu uz Budejovici?

– Tāpēc, ka man nebija biļetes.

– Bet kāpēc tad jums kā kareivim nedeva kareivja biļeti par velti?

– Tāpēc, ka man nebija nekādu dokumentu.

– Paskat vien, – žandarmērijas vahtmistrs uzvarētāja apziņā sacīja vienam žandarmam, – viņš nav tāds muļķis, kā izliekas, viņš grib nojaukt pēdas.

Vahtmistrs iesāka no jauna, it kā nemaz nebūtu dzirdējis pēdējo atbildi par dokumentiem:

– Tātad jūs iznācāt no Tāboras. Uz kurienu jūs pēc tam gājāt?

– Uz Budejovici.

Vahtmistra sejas izteiksme kļuva mazliet stingrāka, un viņa skatieni krita uz ģeogrāfijas karti.

– Vai jūs varat mums uz kartes parādīt, kā esat gājis uz Budejovici?

– Visas vietas es neatceros, zinu tikai to, ka reiz es jau biju Putimā.

Viss žandarmērijas personāls zīmīgi saskatījās, bet vahtmistrs turpināja:

– Tātad jūs bijāt Tāboras stacijā. Vai jums kaut kas ir klāt? Dodiet to šurp!

Kad Šveiku pamatīgi izkratīja un neatrada nekā cita kā tikai pīpi un sērkociņus, vahtmistrs Šveikam jautāja:

– Sakiet man, kāpēc jums nekā, itin nekā nav?

– Tāpēc, ka man nekā nevajag.²⁸

– Ak tu mans dievs, – vahtmistrs nopūtās, – ar jums gan ir mocība! Jūs taču teicāt, ka reiz jau esat Putimā bijis. Ko jūs toreiz šeit darījāt?

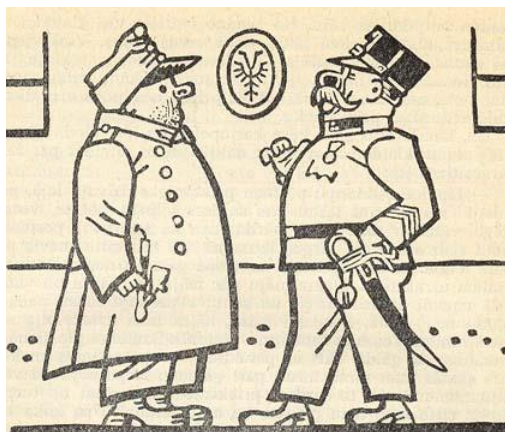
– Es gāju cauri Putimai uz Budejovici.

– Redziet nu, kā jūs pinaties pretrunās. Jūs pats sakāt, ka esat gājis uz Budejovici, bet mēs jums nupat pierādījām, ka jūs nākat no Budejovices.

– Tādā gadījumā es būšu iztaisījis kādu likumu.

Vahtmistrs atkal zīmīgi saskatījās ar visu žandarmērijas personālu.

– Šāda lūkumošana mani pavedina uz domām, ka jūs vienkārši blandāties apkārt. Vai jūs ilgi uzturējāties Tāboras stacijā?

²⁷ V.E.: každé zapírání ztěžuje přiznání a navopak.

²⁸ V.E.: Poněvadž nic nepotřebuju.

- Kamēr aizgāja pēdējais vilciens uz Budejovici.
- Un ko jūs tur darījāt?
- Sarunājos ar kareivjiem.

Jauns visai zīmīgs vahtmistra acu uzmetiens personālam.

- Un par ko jūs, piemēram, runājāt, ko viņiem jautājāt?
- Es jautāju, no kāda pulka viņi ir un kurp brauc.
- Lieliski. Un vai jūs vēl nejaudājāt, piemēram, cik vīru pulkā ir un kā tas sadalīts?
- To es nejaudāju, tāpēc ka to jau sen zinu no galvas.
- Tātad jūs esat pilnīgi informēts par mūsu armijas iedalījumu?
- Protams, vahtmistra kungs.

Nu vahtmistrs izspēlēja savu pēdējo trumpi, uzvaroši noraudzīdamies savos žandarmos:

- Vai krieviski protat?²⁹
- Neprotu.

Vahtmistrs pamāja žandarmu uzraugam, un abi izgāja blakus istabā. Te viņš sacīja, priecīgi berzēdamas rokas un garā izbaudīdams savu galīgo uzvaru:

– Vai jūs dzirdējāt? Viņš neprot krieviski! Re, cik slīpēts! Visur atzīstas, bet pašā svarīgākajā ne. Rīt mēs viņu nogādāsim pie apriņķa priekšnieka Pīsekā. Kriminālistika dibinās uz gudrību un laipnību. Jūs redzējāt, kā viņš pazaudēja galvu jautājumu krustugunīs. Kas to no viņa būtu domājis – no izskata pavisam stulbs, bet tieši ar tādiem cilvēkiem jābūt uzmanīgam. Pagaidām lieciet viņu aiz atslēgas, es iešu sastādīt protokolu.

Un vēl tai pašā dienā pret vakaru vahtmistrs ar laipnu smaidu pabeidza rakstīt protokolu, kur katrā teikumā bija vārds: «*Spionageverdächtig*»³⁰.

Jo tālāk žandarmu vahtmistrs Flanderka rakstīja savā dīvainajā kancelejiski vāciskajā valodā, jo skaidrāks viņam likās stāvoklis, un viņš nobeidza ar teikumu: «*So melde ich gehorsamst, wird der feindliche Offizier heutigen Tages nach Bezirksgendarmeriekommando Pisek überliefert*»,³¹ – pasmaidīja par savu darbu un pasauca uzraugu.

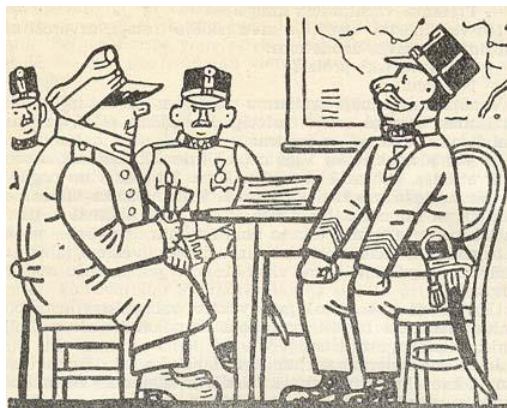
– Vai jūs ienaidnieka virsniekam devāt ko ēst?

– Pēc jūsu rīkojuma, vahtmistra kungs, mēs izsniedzam uzturu tikai tiem, ko atved un nopratina līdz pulksten divpadsmitiem dienā.

– Šoreiz būs jātaisa izņēmums, – vahtmistrs svarīgi noteica. – Tas ir kāds augstāks virsnieks, kāds no štāba. Jūs saprotat, ka krievi te nesūtīs spiegot kaut kādu jefreitoru. Lai viņam atnes pusdienas no traktiera «Pie runča»³². Ja tur nekā vairs nav, lai pagatavo. Un tad lai uzvāra tēju ar rumu un arī atsūta šurp! Tikai nesakiet nevienam, kam tas būs! Vispār nestāstiet nevienam, ka mums te kāds ir! Tas ir kara noslēpums. Ko viņš tagad dara?

– Viņš palūdza drusku tabakas un sēž tagad sardzes istabā tik mierīgi, it kā atrastos savās mājās. «Jums gan te silts», viņš saka, «bet vai krāsns jums labi velk? Man pie jums ļoti patīk. Bet, ja krāsns vairs nevelk, tad jāiztīra dūmenis. Tikai tas jādara pēc pusdienas un vienīgi tad, ja saule nestāv virs dūmeņa».

– Cik rafinēts cilvēks! – vahtmistrs noteica apbrīnošanas pilnā balsī. – Viņš izturas tā, it kā tas uz viņa neattiektos, kaut gan labi zina, ka tiks nošauts. Tāds cilvēks jāciena, kaut viņš mūsu ienaidnieks. Tāds cilvēks taču dodas drošā nāvē. Nezinu, vai mēs būtu uz to spējīgi. Mēs varbūt sāktu svārstīties, zaudētu dūšu... Bet viņš mierīgi sēž un saka: «Jums gan ir silts, un krāsns labi velk». Tas ir raksturs, uzrauga kungs. Tādam cilvēkam vajag tērauda nervu, pašaieliedzības, stingrības un sajūsmas. Ja pie mums Austrijā valdītu tāda sajūsma... bet labāk nerunāsim par to. Mums jau arī ir entuziasti. Vai jūs lasījāt, ko «*Nārodnī Politika*» rakstīja par to artilērijas virsleitnantu Bergeru, kas uzlīdis augšā eglē un ierīkojis tur novērošanas punktu? Kad mūsējie atkāpušies, viņš vairs nav varējis tikt zemē, jo citādi būtu saņemts gūstā. Tā nu viņš gaidījis, kamēr ienaidnieku aizdzīs. Bet tikmēr pagājušas veselas divas nedēļas, kamēr pienācis šis ilgotais brīdis. Veselas divas nedēļas viņš pavadījis kokā un, lai nenomirtu

²⁹ V.E.: *Umíte rusky?*

³⁰ Turēts aizdomas par spiegošanu (vāc.).

³¹ Padevīgi ziņojū, ka ienaidnieka virsnieks tiks šodien nosūtīts apriņķa žandarmērijas vadībai Pīsekā (vāc.).

³² V.E.: *Na kocourku*.

badā, apgrauzis visu egles galotni, pārtikdams no čiekuriem un skujām. Kad mūsējie atgriezušies, viņš bijis tik vārgs, ka nav varējis kokā noturēties, nokritis zemē un nosities. Viņš apbalvots pēc nāves ar zelta medaļu «Par droširdību».

Un vahtmistrs nopietni piemetināja:

– Jā, tā ir pašuzpurēšanās, uzrauga kungs,³³ tā ir varonība! Nu paskat, kā mēs aizplāpājāmie, steidzieties nu pēc pusdienām un pa to laiku iesūtiet viņu pie manis!

Uzraugs atveda Šveiku, un vahtmistrs, laipni pamājis tam un piedāvājis krēslu, apjautājās, vai viņam vecāki vēl dzīvi.

– Nē.

Vahtmistram tūliņ iešāvās prātā, ka tas tiešām ir labi, jo tad vismaz pēc šā nelaimīgā neviens neraudās. Viņš nenovērsa acu no Šveika labsirdīgās sejas, uzsita tam pēkšņā sirsniņas uzplūdamā uz pleca un, pieliecies tuvāk, apjautājās tēvišķīgā balsī:

– Nu, kā jums patīk Čehijā?

– Man Čehijā visur patīk,³⁴ – Šveiks atbildēja. – Ceļā visur gadījās ļoti labi ļaudis.

Vahtmistrs piekrītoši pamāja.

– Jā, ļaudis mums tiešām ir krietni un jauki. Retu reizi gadās kāda zādība vai kaušanās, to pat nav ko ņemt vērā. Es, piemēram, jau piecpadsmit gadu dzīvoju šajā apvidū, bet, ja saskaita visu, kā ir, tad gadā iznāk trīsceturtdaļslepkavības.

– Jūs domājat, nepilnīga slepkavība³⁵? – Šveiks jautāja.

– Nē, tā es nedomāju. Bet piecpadsmit gadu laikā mums notikušas tikai vienpadsmit slepkavības. Piecas bija laupīšanas nolūkos, bet pārējās sešas pilnīgi parastas, tīrie nieki.

Vahtmistrs aplkusa un tad atkal atgriezās pie savas nopratināšanas sistēmas.

– Bet ko jūs gribējāt darīt Budejovicē?

– Kalpot 91. pulkā.

Vahtmistrs uzaicināja Šveiku atgriezties atkal sardzes istabā, lai pats neaizmirstu pierakstīt pie ziņojuma aprīņa žandarmērijas pārvaldei Pīsekā: «Pilnīgi pārvalda čehu valodu. Nolēmis iestāties Budejovicē 91. kājnieku pulkā».

Vahtmistrs sajūsmā berzēja rokas, priecādamies par savāko materiālu un savas nopratināšanas metodes precīzajiem rezultātiem. Viņš atcerējās savu priekšgājēju, vahtmistru Birgeru, kas vispār nerunāja ar arestētajiem, neko tiem nejautāja, bet vienkārši nosūtīja tos pie aprīņa tiesneša ar īsu ziņojumu: «Aizturēts par klaidoni un ubagošanu uz žandarmu uzrauga liecības pamata». Vai tā ir nopratināšana?

Un vahtmistrs pašapmierināti pasmaidīja, pāršķirstīdams sava ziņojuma lappuses, tad izņēma no rakstāmgalda Prāgas apgabala žandarmērijas pārvaldes slepeno apkārtrakstu ar parasto atzīmi «*Stingri diskrēti!*»³⁶ un pārlasīja to vēlreiz:

«Visiem žandarmērijas iecirkņiem³⁷ ļoti stingri uzdots sevišķi uzmanīt visas personas, kas dodas cauri viņu rajonam. Mūsu karaspēka pārgrupēšana Austrumgalīcijā devusi iespēju dažām krievu karaspēka vienībām, kas pārnākušas pāri Karpatiem, ieņemt pozīcijas pie mūsu valsts robežām, kāpēc fronte pārvietota tālāk uz impērijas rietumiem. Šī jaunā situācija, ievērojot kaujas līniju kustīgumu, atvieglējusi krievu spiegiem dziļāku iespiešanos mūsu ķezarvalsts aizmugurē, it sevišķi Silēzijā un Morāvijā, no kurienes saskaņā ar slepeniem ziņojumiem liela daļa krievu spiegu devusies uz Čehiju. Konstatēts, ka to vidū ir daudz Krievijas čehu, kas izglītojušies krievu ģenerālštāba karaskolās un ir visai bīstami spiegi, jo, pilnīgi pārvaldot čehu valodu, spējīgi vest čehu tautības iedzīvotāju vidū noziedzīgu propagandu, ko arī droši vien dara. Tāpēc apgabala žandarmērijas pārvaldēm pavēlēts aizturēt visus šaubīgos elementus un sevišķi palielināt uzmanību tanīs vietās, kur tuvumā garnizoni, karaspēka apmetnes vai dzelzceļa stacijas ar caurbraucošiem militārvilcieniem. Aizturētie nekavējoties jānoklausina un jānosūta augstākām instancēm».

Žandarmu vahtmistrs Flanderka³⁸ atkal apmierināti pasmaidīja un novietoja šo «visai slepeno» apkārtrakstu pie citiem tamlīdzīgiem vākos ar uzrakstu «Slepeni rīkojumi».

To bija daudz, šo rīkojumu, ko bija izstrādājusi iekšlietu ministrija kopīgi ar aizsardzības ministriju, kuras pārziņā atradās žandarmērija.

³³ V.E.: *pane závodčí*; krievi tulko kā *edpeimop*.

³⁴ V.E.: *Mně se všude v Čechách líbí*.

³⁵ V.E.: *To myslíte nedokonalou vraždu?*

³⁶ V.E.: *Přísně důvěrně*.

³⁷ V.E.: *Všem četnickým stanicím...*

³⁸ V.E.: *Četnický strážmistr Flanderka*.

Apgabala žandarmērijas pārvaldē Prāgā nespēja vien tos pavairot un nosūtīt pēc piederības.

Tur bija:

Rīkojums: novērot vietējo iedzīvotāju noskaņojumu.

Pamācība: kā ar sarunu palīdzību noskaidrot, kā vietējo iedzīvotāju noskaņojumu ietekmē ziņas no karalauka.

Anketa: kā vietējie iedzīvotāji izturas pret ziedojumiem karam un kara aizņēmumiem.

Anketa: kāds noskaņojums valda starp iesaukamajiem un tiem, kas vēl var tikt iesaukti.

Anketa: noskaņojums vietējās pašvaldības un inteligences vidū.

Rīkojums: nekavējoties noskaidrot, pie kādām politiskām partijām pieder vietējie iedzīvotāji un cik stipra ir katra atsevišķa partija.

Rīkojums: novērot vietējo politisko partiju līderu darbību un noteikt lojalitātes pakāpi vietējām politiskajām partijām, ko atbalsta vietējie iedzīvotāji.

Anketa: kādi laikraksti, žurnāli un brošūras tiek izplatīti attiecīgā žandarmērijas rajonā.

Instrukcija: kā noskaidrot, ar ko satiekas personas, ko tur aizdomās par nelojalitāti, un kā šī nelojalitāte izpaužas.

Instrukcija: kā piesaistīt algotus aģentus un ziņotājus no vietējo iedzīvotāju vidus.

Instrukcija par algotiem aģentiem un ziņotājiem no vietējo iedzīvotāju vidus, kuri sastāv žandarmērijas dienestā.

Katra diena nesa jaunas instrukcijas, direktīvas un rīkojumus, ar ko Austrijas iekšlietu ministrija bija tā pārplūdinājusi vahtmistru Flanderku, ka viņam bija uzkrājies liels daudzums neatbildētu rakstu un viņš tikai stereotipiski atbildēja uz pieprasījumiem, ka viņa iecirknī viss kārtībā un vietējo iedzīvotāju lojalitāte atrodas Ia pakāpē.

Austrijas iekšlietu ministrija bija izgudrojusi šādas pakāpes, lai noteiktu iedzīvotāju lojalitāti un padevību ķeizaram: Ia, Ib, Ic, IIa, IIb, IIc, IIIa, IIIb, IIIc, IVa, IVb, IVc. Romiešu četri kopā ar «a» nozīmēja valsts nodevību un pakāršanu, kopā ar «b» – ieslodzīšanu koncentrācijas nometnē, kopā ar «c» – policijas uzraudzību vai apcietināšanu.

Žandarmu vahtmistra rakstāmgaldā glabājās visvisādas anketas un reģistri. Valdība gribēja skaidri zināt, ko par viņu domā katrs pilsonis.

Vahtmistrs Flanderka bieži laužīja izmisumā rokas pie šiem iespieddarbiem, kuru krājumi nepielūdzami pieauga ar katru pasta sūtījumu. Tiklīdz viņš ieraudzīja pazīstamo aploksni ar spiedogu «Portofrei dienstlich», viņam uznāca sirdslēkme, un, – kad dažreiz naktī viņš to visu pārdomāja, tad guva pārlicību, ka nepiedzīvos kara beigas, ka apgabala žandarmērijas pārvalde atņems viņam pēdējās prāta paliekas un viņš vairs nespēs priecāties par Austrijas ieroču uzvaru, jo tikmēr viņam galvā būs par dažu labu skrūvīti mazāk. Bet apgabala žandarmērijas pārvalde bombardēja viņu katru dienu ar pieprasījumiem, kāpēc nav atbildes uz anketu

72345

Nr. _____ d ,

721 a/f

kā izpildīta instrukcija

88992

Nr. _____ z,

822 gfch

kādi praktiskie rezultāti

123456

Nr. _____ v

1292 b/r

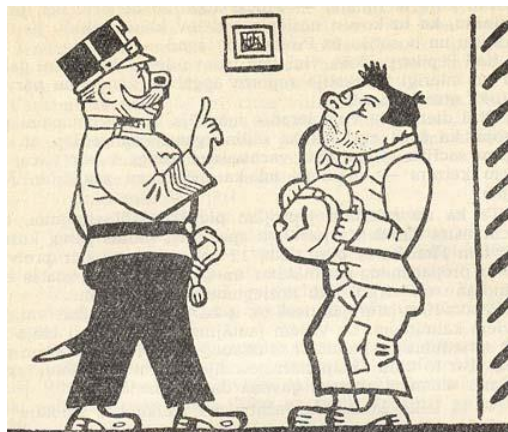
utt.

Visvairāk raižu sagādāja instrukcija par algotu aģentu un ziņotāju vervēšanu no vietējiem iedzīvotājiem. Tā kā vahtmistram likās neiespējami atrast tādu cilvēku Blatas apkaimē, kur ļaudīm tik cieti pauri, tad viņam ienāca prātā iesaistīt šajā darbā sādžas ganu, ko sauca «Pepiks-Hop»³⁹. Šis Pepiks bija kretīns, kas vienmēr palēcās, kad viņam tā uzsauca, viens no tiem nožēlojamiem radījumiem, kam darījusi pāri ir daba, ir cilvēki, turklāt vēl kroplis. Par pāris guldeņiem gadā un trūcīgu uzturu viņš ganīja sādžas lopus.

Šo cilvēku vahtmistrs atsauca un uzrunāja:

³⁹ V.E.: *Pepku, vyskoč!*

– Pepik, vai tu zini, kas ir «vecais Stebere»⁴⁰?
 – Mē-ē.
 – Neblēj, bet atceries, ka tā sauc mūsu ķeizaru. Tu zini, kas ir mūsu ķeizars?
 – Mūtu ķeidart.
 – Labi, Pepik! Tā tad atceries: ja tu, iedams no mājas uz māju pusdienās, kaut kur dzirdēsi, ka mūsu ķeizars ir ragulops vai kas tamlīdzīgs, tad tūliņ atnāc pie manis un paziņo. Par to tu dabūsi 20 helleru. Un, ja tu dzirdi kādu sakām, ka mēs neuzvarēsim karā, tad tu, saproti, nāc atkal pie manis un pasaki, kurš tā runāja, – dabūsi atkal 20 helleru. Bet, ja es uzzināšu, ka tu ko esi noslēpis, tad tev klāsies slikti. Es tevi arestēšu un nosūtīšu uz Pīseku. Un tagad – hop!

Kad Pepiks palēcās, viņš tam iedeva divus 20 helleru gabalus un mierīgi uzrakstīja raportu apgabala žandarmu pārvaldei, ka atradis ziņotāju.

Otrā dienā pie viņa ieradās mācītājs un noslēpumaini paziņoja, ka šorīt agri satīcis sādžas ganu Pepiku-Hop un tas viņam sacījis: «Cienīgtēv, vahtmistra kungs vakar teica, ka mūsu ķeizars – ragulops un ka mēs karu zaudēsim. Mē, hop!»

Tā kā no mācītāja joprojām pienāca šādi ziņojumi, tad vahtmistrs Flanderka pavēlēja apcietināt sādžas ganu, kuram pēc tam Hradčanos piesprieda 12 gadu cietuma par pretvalstisku propagandu, musināšanu uz sacelšanos, majestātes apvainošanu un virkni citu noziegumu un pārkāpumu.

Pepiks-Hop izturējās tiesā tā, it kā atrastos ganībās vai pie saviem kaimiņiem. Uz visiem jautājumiem viņš tikai blēja un pēc sprieduma pasludināšanas izsaucās: – Mē, hop! – un palēcās. Par to viņu disciplināri nosodīja ar cietu guļvietu, ieslodzīšanu viennīcā un trim gavēņa dienām nedēļā.

No tā laika žandarmu vahtmistrs palika bez ziņotāja un mierināja sevi ar to, ka izdomāja neesošu ziņotāju, izgudroja tam vārdu un tā paaugstināja savus ienākumus par piecdesmit kronām mēnesī, kuras traktierī «Pie runča» nodzēra. Pēc desmitās glāzes viņu parasti sāka mocīt sirdsapziņa, alus šķita rūgts, bet no kaimiņiem viņš dzirdēja vienmēr to pašu: – Mūsu vahtmistra kungs šodien tāds sērīgs, nav nemaz labā omā. – Tad viņš devās mājup, bet pēc viņa aiziešanas kāds vienmēr sacīja: – Mūsējie būs dabūjuši Serbijā pa biksēm, ja jau vahtmistrs tāds nolaidies.

Bet vahtmistrs mājās izpildīja atkal vienu anketu: «Vietējo iedzīvotāju noskaņojums – Ia».

Vahtmistra kungam bieži gadījās pavadīt garas nakts bez miega. Viņš pastāvīgi gaidīja kādu revīziju vai izmeklēšanu. Naktīs viņš sapņos redzēja cilpu, redzēja, ka viņu ved pakārt un ka pats aizsardzības ministrs vēl jautā viņam pie pašam karātāvam: «Vahtmistr, kur ir atbilde uz apkārtrakstu 1789678⁴¹

Nr. ————— x.y.z.»

23792

Bet tagad! Likās, it kā no visiem žandarmērijas iecirkņa stūriem skanētu senais mednieku sveiciens: «Ar labu lomu!»⁴² Un žandarmu vahtmistrs Flanderka nešaubījās, ka pats apgabala pārvaldes priekšnieks uzsūtīs viņam uz pleca un teiks: «*Ich gratuliere Ihnen, Herr Wachtmeister*».⁴³

Vahtmistrs iztēlojās arī citas vilinošas ainas, kas radās kādā viņa birokrāta smadzeņu ielokā: atzinības zīme, paātrināta iecelšana nākamajā dienesta pakāpē, viņa kriminālistisko spēju atzīšana, kas viņam pavērs ceļu uz karjeru.

Viņš pasauca uzraugu un jautāja:

⁴⁰ Austroungārijas ķeizara Franča Jozefa I palama. **V.E.:** čehiski *Procházka*. Tulkojums nav sevišķi veiksmīgs, lai gan pilnībā čehu valodas vārdu spēli pārtulkot nav iespējams. Iesauka ceļas no tā, ka žurnālā «*Baštířuv kurir*» bija iespiesta fotogrāfija, kur ķeizars Prāgas apmeklējuma laikā redzams uz Kārļa tilta, un paraksts bija: «*Procházka na mostě*» (Pastaiga pa tiltu). Taču (indīgie) lasītāji izlikās saprotam to kā «*Proházka uz tilta*». Lai gan es tik ļoti neorientējos čehu valodā, bet man šķiet, ka «*procházka*» nozīmē ne tikai pastaigu, bet arī kaut ko tādu, ko latviski varētu tulkot kā «izlēciens», «stīķis» – krievu «выходка», «проказа». Proházka vispār ir izplatīts čehu uzvārds.

⁴¹ **V.E.:** Te latviešu izdevuma burtliči nav izturējuši un ir salikuši numuru otrādi: krievu izdevumos (un čehu oriģinālā) daļskaitlis ir tāds kā šeit, bet latviešu «oranžajā» izdevumā 23792 ir skaitītājā, un 1789678 – saucējā.

⁴² **V.E.:** *Lovu zdar!*

⁴³ Apsveicu, vahtmistra kungs! (*Vāc.*)

– Vai pusdienas dabūjāt?

– Viņam atnesa žāvētas ribiņas ar kāpostiem un knedlikiem. Viras vairs nebija. Viņš izdzēra tēju un prasa vēl.

– Lai viņam tiek arī! – vahtmistrs augstsirdīgi atļāva. – Un, kad viņš izdzer tēju, atvediet viņu pie manis!

– Nu, vai labi garšoja? – vahtmistrs jautāja, kad uzraugs atveda pēc pusstundas Šveiku, paēdušu un mierīgu kā vienmēr.

– Varēja jau iztikt, vahtmistra kungs, tikai kāpostu derēja vairāk. Bet ko lai dara, es jau zinu, ka mani nebija gaidījuši. Ribiņas bija labi nožāvētas, tai vajadzēja būt mājās žāvētai gaļai no pašu cūkas. Tēja ar rumu man arī gāja pie sirds.

Vahtmistrs paskatījās uz Šveiku un ievaicājās:

– Vai tiesa, ka Krievijā dzerot daudz tējas? Vai tur rums arī dabūjams?

– Rumu var dabūt visā pasaulē, vahtmistra kungs.

«Skaties, kā izlokās», vahtmistrs nodomāja. «Vajadzēja gan agrāk padomāt, ko runā». Un, pieliecies tuvāk Šveikam, draudzīgi ieprasījās:

– Vai Krievijā glīti skuķi?

– Glīti skuķi⁴⁴ visur atrodami, vahtmistra kungs.

«Ak tu blēdis!» vahtmistrs atkal nodomāja. «Viņš cer tā izkulties no klizmas».

Un vahtmistrs laida darbā savu lielāko lielgabalu:

– Ko jūs gribējāt darīt 91. pulkā?

– Doties kopā ar to uz fronti.

Vahtmistrs apmierināts paskatījās uz Šveiku un noteica:

– Tas ir lieliski. Pats labākais līdzeklis nokļūt Krievijā.

«Tiešām skaisti izdomāts», vahtmistrs priecājās, vērodams, kā viņa vārdi ietekmēs Šveiku. Tomēr viņš neredzēja nekā cita kā pilnīgu mieru.

«Tas cilvēks pat acu nepamirkšķina», vahtmistrs šausmās domāja. «Tā ir viņa militārā audzināšana. Ja es būtu viņa vietā un man kāds tā teiktu, es uz kājām nenoturētos...»

– Rīt mēs jūs nosūtīsim uz Pīseku, – viņš kā garāmejojot piebilda. – Vai esat kādreiz bijis Pīsekā?

– Jā, 1910. gadā – ķeizariskajos manevros.

Vahtmistra smaidis pēc šās atbildes kļuva vēl laipnāks un starojošāks. Viņš juta savā sirdī, ka savā nopratināšanas sistēmā pārspējis pats sevi.

– Vai jūs palikāt manevros līdz beigām?

– Protams, vahtmistra kungs. Es biju kājnieks.

Un Šveiks atkal tikpat mierīgi noraudzījās vahtmistrā, bet tas vairs nevarēja rimties aiz prieka un nepacietības. Viņam gribējās ātrāk ierakstīt papildu ziņas savā raportā. Viņš pasauca uzraugu, lika aizvest Šveiku atpakaļ un papildināja savu raportu šādi: «Viņa plāns bija tāds: iekļūstot 91. kājnieku pulkā, doties kopā ar to uz fronti, lai pie pirmās iespējas nokļūtu Krievijā, jo viņš bija pārliecinājies, ka, ievērojot Austrijas varas orgānu modrību, cita ceļa, kā tikt atpakaļ, nav. Ka viņš būtu sekmīgi izvedis savu nodomu 91. kājnieku pulkā, tas pilnīgi skaidrs, jo pēc ilgākas nopratināšanas viņš atzinās, ka 1910. gadā piedalījies ķeizariskajos manevros Pīsekas apkārtnē kā kājnieku pulka ierindnieks. No tā secināms, ka viņš savā nozarē ir liels speciālists. Atļaušos uzsvērt, ka pret viņu savāktie apvainojumi ir manas nopratināšanas sistēmas rezultāts».

Durvīs parādījās uzraugs.

– Vahtmistra kungs, viņš grib uz ateju.⁴⁵

– Durkli augšā! – vahtmistrs izlēma. – Vai nē, pagaidiet! Atvediet viņu pie manis!

– Jūs gribat iet uz ateju? – viņš laipni uzrunāja Šveiku. – Vai tik tur neslēpjas kas cits?

– Nudien, nekas cits, tikai lielā vajadzība, vahtmistra kungs.

– Nu, skatieties, lai tik nebūtu kas cits! – vahtmistrs nozīmīgi atkārtoja, piestiprinot pie jostas dienesta revolveri. – Es iešu jums līdzī.

– Man ir ļoti labs revolveris, – viņš ceļā teica Šveikam. – Septiņas patronas – un šauj precīzi.

Iekāms viņi izgāja pagalmā, vahtmistrs piesauca uzraugu un klusām pavēlēja:

⁴⁴ V.E.: *Hezké holky.*

⁴⁵ V.E.: *Ve dveřích objevil se závodčí: «Pane vachmajstr, on chce jít na záchod».*

– Piespraudiet durkli un nostājieties aiz atejas, kamēr viņš tur sēdēs, lai viņš neizklūst ārā caur mēslu bedri!

Ateja bija maza, parasta koka būda, kas bēdīgi stāvēja pagalma vidū pie bedres ar vircu, kura te saplūda no tuvējās mēslu kaudzes. Būda bija krietni veca, tanī vesela paaudze bija kārtojusi savas neatliekamās vajadzības. Tagad tanī sēdēja Šveiks, turēdams durvis ciet aiz aukliņas, bet no mugurpuses uzraugs raudzījās Šveikam dibenā, lai Šveiks neiedomātos rakties cauri mēslu bedrei.

Žandarmu vahtmistra vanaga acis visu laiku bija pievērstas durvīm. Viņš apsvēra, kurā kājā Šveikam šaut, ja tas mēģinātu bēgt.

Bet durvis mierīgi atvērās, apmierinātais Šveiks iznāca ārā un uzrunāja vahtmistru:

– Vai es nesēdēju pārāk ilgi? Varbūt es jūs aizkavēju?

– O nē, nebūt ne, – vahtmistrs atbildēja, klusībā prātodams: «Kas par kārtīgiem, labi audzinātiem cilvēkiem! Viņš taču zina, kas viņu gaida, bet visu cienību! Viņš uzvedas priekšzīmīgi līdz pēdējam brīdim. Vai mūsējie tā izturētos viņa vietā?»

Vahtmistrs nosēdās sardzes telpā blakus Šveikam uz žandarma Rampas tukšās guļvietas. Rampa bija norīkojumā līdz rītam, un viņam bija jāapstaigā sādža, bet viņš šajā brīdī gluži mierīgi sēdēja Protivīnā traktierī «Pie melnā zirga»⁴⁶ un spēlēja ar kurpniekiem sešdesmit seši, skaidrodams kāršu dalīšanas laikā, ka Austrijai noteikti jāuzvar.

Vahtmistrs aizsmēķēja pīpi, deva arī Šveikam iebāzt tabaku, uzraugs piemeta krāsni malku, un žandarmērijas iecirknis pārvērtās par omulīgāko stūrīti zemes virsū, par klusu patvērumu, siltu ligzdiņu, kur tik patīkami papļāpāt, iestājoties ziemas krēsliem.

Tomēr visi klusēja. Vahtmistram nedeļa miera kāda doma, un viņš beidzot griezās pie uzrauga:

– Manuprāt, tas nav pareizi, ka spiegu kar. Cilvēkiem, kuri uzpurējas pienākuma vārdā, par savu, tā sakot, tēviju, vajadzētu piespriest godīgāka veida nāves sodu, caur svinu un pulveri. Kā jūs domājat, uzrauga kungs?

– Protams, ka viņus vajadzētu šaut, nevis kārt, – uzraugs piekrita, – jo pieņemsim, ka arī mūs sūtītu izlūkos un teiktu: «Uzziniet, cik krieviem ložmetēju viņu ložmetējnieku rotās!» Mums būtu jāpārgērbjas un jāiet, un par to lai mani pakārtu kā kādu laupītāju vai slepkavu?

Uzraugs tā uztraucās, ka uzlēca kājās un izsaucās:

– Es prasu, lai mani nošautu un apglabātu ar militāru godu!

– Tur ir viens mazs āķītis, – Šveiks piezīmēja. – Ja cilvēks būs izveicīgs, tad tam neviens nekā nepierādīs.

– Pierādīs gan, – vahtmistrs uzsvērti atbildēja, – pat ja cilvēks ir tik izveicīgs, ka izdomājis savu īpašu metodi. Gan jūs vēl par to pārliecināties. Jā, gan pārliecināties, – viņš atkārtoja mierīgāk, pavadīdams savus vārdus ar laipnu smaidu. – Pie mums nevienam neizdodas izlocīties, vai ne, uzrauga kungs?

Uzraugs piekrītot pamāja un piemetināja, ka dažiem cilvēkiem viņu lieta jau iepriekš paspēlēta un tad nelīdz nekāda ārēja miera maska. Jo cilvēks izskatās mierīgāks, jo tas vairāk liecina pret viņu.

– Jūs esat apguvis manu metodi, uzrauga kungs, – vahtmistrs ar lepnumu noteica. – Miers, tas ir ziepju burbulis, bet liekuļots miers pats ir *corpus delicti*⁴⁷. – Bet tad viņš pārtrauca savas teorijas izklāstīšanu un griezās pie uzrauga:

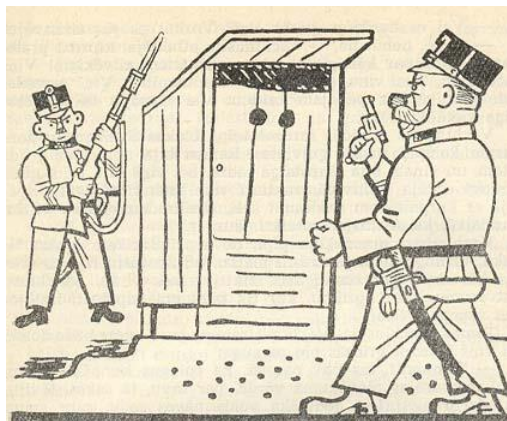
– Ko lai mēs ēdam vakariņās?

– Vai jūs šovakar neiesiet uz traktieri, vahtmistra kungs?

Šis jautājums radīja vahtmistram jaunu grūtu problēmu, kas bija steidzami atrisināma.

Ja nu tas tur aizbēg, izmantodams šonakt viņa prombūtni? Uzraugs ir gan uzticams, uzmanīgs cilvēks, bet viņam tomēr aizbēga divi klaidoņi. Patiesībā gan uzraugs, negribēdams brist pa sniegu līdz Pīsekai, bija tos abus palaidis vaļā pie Režices un formas pēc izšāvis gaisā.

– Aizsūtīsim mūsu veceni pēc vakariņām, un alu lai viņa nes šurp krūzē, – vahtmistrs atrisināja grūto problēmu.

⁴⁶ V.E.: u Černého koně.

⁴⁷ Lietišķs pierādījums (lat.).

– Lai vecā dabū drusku izkustēties!

Un vecā Peizleriene,⁴⁸ kas viņus apkalpoja, tiešām dabūja izkustēties.

Pēc vakariņām ceļā starp žandarmērijas iecirkni un traktieri «Pie runča» valdīja nepārtraukta kustība. Vecās Peizleriene lielo zābaku neparasti daudzās pēdas šinī satiksmes līnijā liecināja, ka vahtmistrs pilnā mērā atlīdzināja sev savu neierašanos «Pie runča».

Un, kad beidzot veca Peizleriene ieradās traktierī un paziņoja, ka vahtmistra kungs sūta sveicienus un liek atsūtīt viņam pudeli kontušovkas, saimnieka ziņkāre vairs nebija valdāma.

– Kas viņiem tur ir? – vecā Peizleriene pārvaicāja. – Kāds aizdomīgs cilvēks. Taisni kad es taisījos iet projām, viņi abi sēdēja apkampušies, bet vahtmistra kungs glaudīja viņam galvu un tik daudzinaja: «Ak tu manu zelta slāvu galviņ, manu mazo spiediņ!»⁴⁹

Bija jau krietni pāri pusnaktij, un uzraugs, skaļi krākdams, gulēja izstiepies savā guļvietā pilnā formas tērpā. Vahtmistrs sēdēja viņam pretim, turēdams vienā rokā pudeli ar kontušovkas atliekām, ar otru apskaudams Šveika kaklu. Asaras ritēja pa vahtmistra iedegušajiem vaigiem, ūsas viņam bija salīpušas no kontušovkas, un viņš tikko spēja mēli kustināt:

– Nē, atzīsties, ka viņiem Krievijā nav tik labas kontušovkas, lai es varu mierīgi gulēt! Atzīsties, kā vīram klājas!

– Viņiem nav gan.

Vahtmistrs smagi uzgūlās Šveikam uz pleca.

– Tu man dari prieku, kad tu atzīsties. Tā arī vajag nopratināšanā. Ja jau vainīgs, ko tad vēl liegties?

Viņš piecēlās un, streipuļodams ar tukšo pudeli uz savas istabas pusi, šļupstēja:

– Ja es nebūtu tūliņ uztr-rāpījies p-pareizo ceļu, tad viss būtu iznācis ci-citādi.

Iekāms viņš ar visu apģērbu iekrita gultā, viņš izvilka no rakstāmgalda savu ziņojumu un mēģināja to papildināt ar šādiem datiem:

«Ich muß noch dazu beizufügen, daß die russische Kontuszówka uz 56. § pamata...»⁵⁰

Uz papīra uzkrita tintes traips, ko viņš nolaižtāja, tad iekrita, muļķīgi smaidīdams, gultā un aizmīga kā nosists.

Uz rīta pusi uzraugs, kas gulēja pie pretējās sienas, sāka tā krākt un svilpt caur degunu, ka Šveiks pamodās. Viņš piecēlās, sapurināja uzraugu un likās atkal gulēt. Gaiļi sen bija nodziedājuši un saule jau uzlēkusi, kad vecā Peizleriene, arī aizgulējusies aiz noskraidīšanās naktī, ienāca krāsni kurt. Viņa atrada durvis vaļā un visus iegrimušus dziļā miegā. Sardzes istabā vēl dūmoja petrolejas lampa. Vecā Peizleriene sacēla traci un izvilka uzraugu un Šveiku no gultas. Uzraugam viņa teica: – Kā jums nav kauna gulēt bez izģērbšanās kā dieva lopiņam! – bet Šveiku pamācīja, lai tas vismaz bikšu priekšu aiztaisot ciet, kad ieraugot sieviešus.

Beidzot viņa enerģiski uzaicināja samiegojušos uzraugu, lai tas modinot vahtmistra kungu, jo kas tā par kārtību tik ilgi vāļāties.

– Jūs nu gan esat kritis labās rokās, – viņa sirdīgi teica Šveikam, kamēr uzraugs modināja vahtmistru, – viens lielāks žūpa par otru. Gatavi nodzert savu miesīgo tēvu. Man viņi parādā par apkopšanu jau trīs gadi, bet, tikko es to pieminu, tā vahtmistrs vienmēr saka: «Stāviet labāk klusu, citādi es jūs iesēdināšu, mēs zinām, ka jūsu dēls ir malu mednieks un zog kunga mežā malku». Tāpēc tad es mocos ar viņiem jau ceturto gadu.

Vecene smagi nopūtās un turpināja savu sirdīgo murmināšanu:

– Galvenais – piesargieties no vahtmistra! Viņš ir tik glums un laipns, bet īstenībā liels nelietis. To vien gudro, kā tik saņemt kādu ciet.

Vahtmistru uzmodināt bija ļoti grūti. Uzraugam bija lielas pūles pārliecināt viņu, ka ir jau rīts.

Beidzot viņš pamodās, izberzēja acis un kā pa miglu sāka atcerēties pagājušo vakaru. Pēkšņi viņa smadzenēs iešāvās drausmīga doma, kuru viņš, uzmezdam nedrošu skatienu uzraugam, ietvēra vārdos:

– Vai viņš aizbēga?⁵¹

⁴⁸ V.E.: bába Pejzlerka.

⁴⁹ V.E.: Ty můj zlatej kluku slovanskej, ty můj malinkej špiónku!

⁵⁰ Man vēl šeit jāpiemetina, ka krievu kontušovka... (vāc.).

– Kāpēc? Viņš taču kārtīgs cilvēks.

Uzraugs sāka staigāt pa istabu, paskatījās pa logu, atgāja nost, noplēsa uz galda guļošai avīzei stūrīti un sāka veidot pirkstos papīra lodīti. Varēja redzēt, ka viņš grib ko sacīt.

Vahtmistrs nedroši paskatījās uz viņu un beidzot sacīja, gribēdams iegūt pilnīgu skaidrību par to, ko jau paredzēja:

– Es jums palīdzēšu, uzrauga kungs. Es laikam vakar būšu palaidis visādas muļķības, vai ne?

Uzraugs pārmetoši paskatījās uz savu priekšnieku:

– Kaut jūs zinātu, vahtmistra kungs, ko jūs visu vakar sarunājāt, kādas valodas jūs ar viņu vedāt!

Un, pieliecies pie vahtmistra auss, viņš sāka čukstēt:

– Ka mums, čehiem un krieviem, esot vienas slāvu asinis, ka nākamo nedēļu Nikolajs Nikolajevičs jau būšot Pršerovā, ka Austrija ilgāk neizturēšot, – un lai viņš pie turpmākās nopratināšanas liedzoties un melojot, ko mākot, lai novilcinātu visu līdz tai dienai, kad kazaki viņu atbrīvošot, ka Austrija drīz sabrukšot, ka viss būšot tā kā husitu karā, kad zemnieki devušies ar spriguljiem uz Vīni... Ka mūsu kungs un ķeizars esot vārgs večuks, kas drīz vien atstiepsoties, ka ķeizars Vilhelms esot īsts zvērs... Ka jūs viņam sūfīšot uz cietumu naudu uzturam un sazin ko vēl ne...

Uzraugs atvirzījās nost no vahtmistra un piebilda:

– To visu es atceros labi, jo sākumā vēl nebiju tik pilnā. Nu, bet tad es arī piesūcos un vairs nezināju ne rīta, ne vakara.

Vahtmistrs paskatījās uz uzraugu.

– Bet es atkal atceros, – viņš teica, – ka jūs sacījāt, it kā mēs Krievijai netiekot līdzī, un ka jūs brēcāt, mūsu vecajai dzirdot: «Lai dzīvo Krievija!»⁵²

Uzraugs sāka nervozi soļot pa istabu.

– Jā, jūs rēcāt tos vārdus visā rīklē, – vahtmistrs turpināja, – un tad jūs iegāzāties gultā un sākāt krākt.

Uzraugs apstājās pie loga un, bungodams pa rūti, sacīja:

– Jūs jau arī mūsu vecās klātbūtnē ūdeni mutē vis neieņēmāt, vahtmistra kungs, un es atceros, ka jūs teicāt: «Ņemiet vērā, vecā, ka ikviens ķeizars un ķēniņš domā tikai par savu kabatu un tāpēc arī karo, kaut viņš arī būtu tik vecs kā mūsu Stebere, kuru nevar laist nost no naktspoda, lai viņš nepietaisa visu Šēnbrunu».

– Vai es tiešām tā runāju?

– Jā, vahtmistra kungs, tā jūs tiešām runājāt pirms tam, kad gājāt pagalmā āžus dīrāt, un vēl saucāt: «Vecen, iebāz man pirkstu rīklē!»⁵³

– Nu, jūs arī jauki izrunājāties, – vahtmistrs viņu pārtrauca. – Kur jūs ķērāt tādas aplamības, ka Nikolajs Nikolajevičs būšot Čehijas ķēniņš?

– Kaut ko tādu es gan neatceros, – uzraugs bikli atsaucās.

– Kur nu jūs to atcerēsieties! Jūs jau bijāt pilns kā lūks, actiņas tik šauras kā cūkai, un, kad jūs gribējāt iziet ārā, tad durvju vietā līdāt krāsni.

Abi brīdi klusēja, kamēr vahtmistrs pārtrauca klusēšanu:

– Es taču jums esmu teicis, ka alkohols ir mūsu posts. Jūs nevarat daudz panest un tomēr dzerat. Kas tad būtu, ja viņš mums būtu aizbēdzis? Kā to varētu izskaidrot? Ak dievs, man galva plīst pušu.

– Es jums saku, uzrauga kungs, – vahtmistrs turpināja, – taisni tāpēc, ka viņš nav aizbēdzis, ir pilnīgi skaidrs, ka viņš ir bīstams un rafinēts cilvēks. Kad viņu nopratinās, viņš sacīs, ka durvis bija visu nakti vaļā, ka mēs abi bijām piedzēruši un viņš būtu varējis tūkstoš reižu aizbēgt, ja būtu juties kur vainīgs. Laime vēl, ka tādām cilvēkam netic, un, ja mēs ar zvērestu apliecināsim, ka tas viss viņa izdomas un bezkaunīgi meli, tad pats dievs kungs viņam nevarēs palīdzēt. Viņš tikai dabūs lieku pagrāfu uz kakla. Protams, viņa stāvoklī tas bijis nebijis... Kaut jel man galva tā nesāpētu!

Klusums. Pēc mirkļa vahtmistrs ierunājās:

– Pasauciet mūsu veco!

– Klausieties, vecā, – viņš uzrunāja Peizlerieni, stingri raudzīdamies tai sejā, – dabūjiet kaut kur krucifiksu uz postamenta un atnesiet šurp!

⁵¹ V.E.: *On nám utek?*

⁵² V.E.: *A' žije Rusko!*

⁵³ V.E.: *...než jste šel ven na dvůr zvracet, a je tě jste křičel: «Bábo, strčejí mně prst do krku!»*

Un atbildei uz Peizlerienes jautājošo skatienu viņš uzbrēca:

– Tā kā būtu tūliņ atpakaļ!

Vahtmistrs izņēma no galda divus sveču galiņus, uz kuriem vēl bija manāma laka, ar ko apzīmogoja dienesta sūtījumus. Kad beidzot vecene atnesa krucifiksu, viņš nostatīja to uz galda malas starp svecēm, aizdedzināja tās un nopietnā balsī sacīja:

– Apsēdieties, vecā!

Pārbiedētā Peizleriene atslīga uz dīvāna un apjukumā raudzījās uz vahtmistru, svecēm un krucifiksu. Viņa bija šausmu pārņemta, un viņas ceļi drebēja, tāpat kā rokas uz priekšauta.

Vahtmistrs svarīgiem soļiem pagājās šurp un turp, tad apstājās viņas priekšā un svinīgi sacīja:

– Vakar vakarā jūs bijāt lieciniece lielam notikumam. Varbūt jūsu stulbais prāts to pat nespēja aptvert. Tas kareivis tur, vecā, ir izlūks, spiegs.

– Jēzus Marija! – Peizleriene iekliedzās. – Svētā Skočices dievmāte!

– Klusu, vecā! Lai mēs no viņa kaut ko uzzinātu, mums vajadzēja dažādi izrunāties. Jūs taču dzirdējāt, kādas jocīgas sarunas mums bija?

– Dzirdēju gan, – Peizleriene trīcošā balsī atbildēja.

– Visas šīs runas, vecā, bija vajadzīgas, lai viņš atzītos, lai viņš mums uzticētos. Tas mums izdevās. Mēs no viņa visu izdabūjām. Viņš uzķērās uz ēsmas.

Vahtmistrs pārtrauca uz mirkli savu runu, lai sakārtotu sveču degļus, un tad svarīgi turpināja, cieši raudzīdamies Peizlerienē:

– Jūs tur bijāt, vecā, jūs esat šā noslēpuma līdzzinātāja. Tas ir amata noslēpums. Par to jūs nedrīkstat nevienam minēt ne vārda. Pat uz nāves gultas ne, citādi jūs nedrīkstēs apglabāt kapsētā.

– Jēzus, Marija un Jāzeps! – Peizleriene vaimanāja. – Kaut es, nelaimīgā, te nebūtu kāju iespērusi!

– Negaudojiet, vecā, nāciet šurp pie krucifiksa un uzlieciet uz tā divus labās rokas pirkstus! Jūs nodosiet zvērestu. Atkārtojiet, ko es jums teikšu!

Peizleriene, nepārtraukti vaimanādama, steberēja uz galda pusi.

– Svētā Skočices dievmāte, kāpēc man te vajadzēja spert savu kāju!

No krucifiksa uz viņu raudzījās Kristus sagrauztā seja, sveces kūpēja, un viss tas Peizlerienei likās kaut kas spokains, pārdabisks. Viņa vairs neko nesajēdza, ceļi viņai grīļojās un rokas drebēja.

Viņa pacēla divus pirkstus uz augšu, un žandarmu vahtmistrs skaitīja viņai uzsvērti un svinīgi priekšā:

– Es zvēru visuvarenā dieva un jūsu priekšā, vahtmistra kungs, ka par visu to, ko es te redzēju un dzirdēju, neteikšu nevienam ne pušplēsta vārda līdz pat savai nāves stundiņai, pat ja man kāds to prasītu. Lai dievs man uz to palīdz!

– Tagad noskūpstiet krucifiksu, vecā! – vahtmistrs pavēlēja, kad Peizleriene, drausmīgi elsodama, bija nodevusi zvērestu un dievbijīgi pārkrustījusies.

– Un tagad nesiet krucifiksu atpakaļ, no kurienes paņēmt, un sakiet, ka man to vajadzēja nopratināšanā!

Pārbijusies vecene ar krucifiksu izgāja uz pirkstgaliem no istabas, un pa logu varēja redzēt, ka viņa pastāvīgi atskatījās uz žandarmērijas iecirkni, it kā gribētu pārlicināties, ka tas nav tikai sapnis, bet ka viņa tiešām priekš dažām minūtēm pārdzīvojusi kaut ko šausmīgu.

Vahtmistrs tikmēr pārrakstīja savu ziņojumu, ko nakti bija papildinājis ar tintes traipiem un tad nolaizījis kopā ar visu uzrakstīto, it kā uz papīra būtu marmelāde.

Viņš pārstrādāja ziņojumu pilnīgi, bet tad iedomājās, ka nav vēl noskaidrojis vienu jautājumu. Tāpēc viņš lika atsaukt Šveiku un noprasija tam:

– Vai jūs protat fotografēt?

– Protu.

– Kāpēc jūs nenēsājat sev līdzī fotoaparātu?

– Tāpēc, ka man fotoaparāta nav, – skanēja vaļširdīga un skaidra atbilde.

– Bet, ja jums būtu aparāts, vai tad jūs fotografētu? – vahtmistrs jautāja.

– Ja tantei būtu riteņi, tad viņa būtu tramvajs,⁵⁴ – Šveiks vientiesīgi atbildēja, mierīgi izturēdamas vahtmistra neizpratnes pilno skatienu. Vahtmistram atkal tā sāka sāpēt galva, ka viņš nevarēja izdomāt cita jautājuma kā tikai:

– Vai jums būtu grūti nofotografēt staciju?

⁵⁴ V.E.: *Kdyby, to jsou ty chyby.*

– Vieglāk par visu citu, – Šveiks atbildēja, – jo stacija nekustas, bet stāv uz vietas un nav mācāma kā cilvēks, lai taisa smaidīgu ģīmi.

Tā vahtmistrs varēja papildināt savu raportu: «*Zu dem Bericht No 2172 melde ich...*»⁵⁵

Un vahtmistrs cītīgi turpināja: «Starp citu, viņš nopratināšanas laikā atzinās, ka prot fotografēt un labprāt fotografē stacijas. Fotoaparāta gan pie viņa neatrada, bet ir aizdomas, ka viņš to kaut kur noslēpis un nenēsā tāpēc līdz, lai novērstu no sevis uzmanību, par ko liecina viņa paša atzišanās, ka viņš fotografētu, ja tam būtu klāt aparāts».

Vahtmistrs, kam galva vēl bija smaga no paģirām, aizvien vairāk sapinās savās ziņās par fotografēšanu un rakstīja: «Skaidrs, ka tikai tas apstākļi, ka viņam nebija fotoaparāta, aizkavēja viņu, pēc viņa paša atzišanās, nofotografēt stacijas ēkas, kā arī vispār stratēģiski svarīgus punktus, jo tas ir neapstrīdams, ka viņš to būtu izdarījis, ja tam būtu bijis klāt fotoaparāts, ko viņš bija noslēpis. Tikai aiz tā apstākļa, ka viņam nebija fotoaparāta pie rokas, pie viņa neatrada neviena fotouzņēmuma».

– Ar to pietiks, – vahtmistrs sacīja un parakstījās. Viņš bija pilnīgi apmierināts ar savu darbu un lepnuma pilns izlasīja to uzraugam priekšā.

– Tas man labi izdevies, – viņš teica uzraugam, – tātd redziet, kā raksta ziņojumus. Tur jābūt visam iekšā. Nopratināšana, mīlais, nav nekāds joks. Galvenais – ziņojumam jābūt tik smalki sastādītam, ka tiem tur augšā galva apreibst. Nu, ievēdiēt mūsējo, lai tiekam ar viņu galā!

– Tātd uzrauga kungs jūs tagad novedīs uz apriņķa žandarmērijas pārvaldi Pīsekā, – viņš nopietni uzrunāja Šveiku. – Pēc priekšraksta jums jāsaslēdz rokas. Es tomēr domāju, ka jūs esat kārtīgs cilvēks, un tāpēc jums rokas nenaslēgs. Esmu pārliecināts, ka jūs arī ceļā nemēģināsi bēgt.

Un, laikam Šveika labsirdīgās sejas aizkustināts, viņš piemetināja:

– Un nepiemini mani ar ļaunu! Uzrauga kungs, te jums ir mans ziņojums.

– Paliēciet ar dieva palīgu! – Šveiks laipni sacīja. – Paldies jums, vahtmistra kungs, par visu, ko jūs manā labā darījāt, un, ja vien būs izdevība, es jums atrakstīšu un, ja vien gadīšos šinī pusē, tad noteikti piestaigāšu.

Šveiks un uzraugs izgāja uz ielas, un katrs, kas redzētu, kā viņi, draudzīgi sarunādamies, iet, noturētu viņus par veciem paziņām, kas kopīgi dodas uz pilsētu, teiksim, uz baznīcu.

– To es gan nebūtu domājis, – Šveiks stāstīja, – ka ceļš uz Budejovici saistīts ar tādām grūtībām. Tas man atgādina notikumu ar miesnieku Hauru no Kobilisiem.⁵⁶ Tas reiz nakti bija nokļuvis Moranā pie Palacka pieminēkļa un līdz pat rītam staigājis tam apkārt, jo nezin kāpēc viņam rādījies, ka margām ap pieminēkli nav gala. Viņš bijis izmisumā un uz rīta pusi nav varējis izturēt, bet saucis pēc patruļas, un, kad atskrējuši policisti, viņš prasījis, kā tikt uz Kobilisiem, jo viņš jau piecas stundas ejot gar sētu un tai neesot gala. Tad viņi to pievākuši, bet viņš tiem kamerā visu sadauzījis.

Uzraugs neatbildēja ne vārda, tikai nodomāja: «Ko viņš man pūš miglu acīs? Sāks atkal melst par Budejovici».

Ejot garām kādam dīķim, Šveiks ievaicājās, vai šai pusē zivju zagļi arī esot.

– Te visi no vietas ir zagļi, – uzraugs atbildēja, – agrāko vahtmistru bija gribējuši te noslīcināt. Dīķa sargs pie dambja gan šauj viņiem dībenos ar sakapātiem sariem, bet tas neko nepalīdz. Viņi nēsā biksēs skārda gabalu.

Uzraugs iesāka runāt par progresu, par to, kā cilvēki visu ko izdomājot un cenšoties cits citu pārspēt viltībā, turklāt viņš attīstīja pilnīgi jaunu teoriju, ka pasaules karš esot liela laime cilvēcei, jo kopā ar godīgiem cilvēkiem kaujās tikšot nogalināti arī nelieši un dienaszagļi.

– Pasaulē jau tā par daudz cilvēku, – viņš sacīja, – viņi vairojas, ka šausmas, un cits citam mācas virsū.

Viņi tuvojās iebraucamajai vietai.

– Apdauzīts laiks, putina uz velna paraušanu, – uzraugs atkal ierunājās. – Domāju, ka kauss alus mums nekaitēs. Nesakiet tikai nevienam, ka es jūs vedu uz Pīseku! Tas ir valsts noslēpums.

Uzraugam rēgojās acu priekšā instrukcija par aizdomīgām un neuzticamām personām un par katra žandarmērijas punkta pienākumiem «izolēt šādas personas, lai tās nenāk saskarē ar vietējiem iedzīvotājiem, un stingri sekot, lai to nosūtīšanas laikā pie augstākām instancēm nenotiktu liekas sarunas ar apkārtējiem».

– Nedrīkst izpaust, kas jūs esat, – uzraugs atkal uzsāka. – Nevienam nav jāzina, ko jūs esat izdarījis. Nedrīkst celt paniku. Panika kara laikā ir bīstama lieta. Pateiksi kādu vārdu, un tas jau iet kā lavīna tālāk. Saprotat?

⁵⁵ Papildinot raportu Nr. 2172, ziņoju... (vāc.).

⁵⁶ V.E.: ...s řeznikem Chaurou z Kobyliš.

– Labi, es paniku necelšu, – Šveiks apsolījās un izturējās arī pienācīgi, uzsvērti sacīdams iebraucamās vietas īpašniekam, kas sāka ar viņiem sarunāties:

– Mans brālis domā, ka mēs pulksten vienos būšot Pīsekā.

– Vai jūsu brāļa kungam ir atvaļinājums? – saimnieks ziņkārīgi vaicāja uzraugam, kas, ne aci nemirkšķinot, bezkaunīgi atbildēja:

– Šodien tas viņam izbeidzas!

– Mēs viņu veikli apšmaucām, – uzraugs smiedamies sacīja Šveikam, kad saimnieks kaut kur izsteidzās. – Tikai necelt paniku. Tagad kara laiks.

Uzraugs, izsacīdamies pirms iegriešanās iebraucamajā vietā, ka viens kauss alus nevarot kaitēt, bija optimists, jo viņš nebija padomājis par daudzskaitli, bet, kad viņš bija izdzēris veselus divpadsmit, viņš noteikti paskaidroja, ka aprīņa žandarmērijas pārvaldes priekšnieks līdz pulksten trijiem ēdot pusdienas un tāpēc neesot nozīmes ierasties tur pirms šā laika, jo vairāk vēl tāpēc, ka sākot snigt. Ja viņi ieradīšoties Pīsekā līdz četriem, arī tad vēl pietiekami agri. Viņiem laika līdz pulksten sešiem. Ārā jau tumstot, tāpēc galu galā viss viens, vai iet tagad vai vēlāk. Pīseka neaizbēgs!

– Priecāsimies, ka sēžam siltumā, – skanēja viņa izšķīrējs vārds, – tiem tur ierakumos šādā laikā gan jāiztur vairāk nekā mums pie krāsns.

Lielā, vecā podiņu krāsns zvēroja aiz karstuma, un uzraugs apgalvoja, ka ārējo siltumu varot ar dažādu saldu un stipru dzērienu palīdzību izdevīgi papildināt ar iekšējo.

Saimniekam šajā aizstūrī bija astoņas dzērienu šķirnes; laiku īsinādams, viņš mēdza iedzert no visām pa kārtai, klausīdamies vēja gaudās, kurš trakoja ap māju.

Uzraugs neapnicis centās pierunāt saimnieku, lai tas turot viņam līdzī, un pārmeta tam, ka tas maz dzerot. Tie bija skaidri meli, jo saimnieks tikko turējās kājās, visu laiku grasījās ķerties pie kāršu spēles un apgalvoja, ka nakti dzirdējis austrumos lielgabalu kanonādi. Uzraugs žagodamies tūliņ atsaucās:

– Tikai bez panikas! Mums ir instrukcijas.

Un viņš sāka skaidrot, ka instrukcijas esot pēdējo priekšrakstu sakopojums, un atklāja vairāku slepenu apkārtrakstu saturu. Saimnieks nekā vairs nesajēdza, tikai daudzinaja, ka ar instrukcijām vien kara neuzvarēšot.

Bija jau tumšs, kad uzraugs nolēma, ka viņiem ar Šveiku jādodas ceļā uz Pīseku. Putenī nevarēja redzēt ne soli uz priekšu, un uzraugs vienā gabalā atkārtāja:

– Iet tik taisni vien līdz Pīsecai!

Kad viņš to izsacīja trešo reizi, viņa balss vairs neskanēja no ceļa, bet kaut kur lejā, kur viņš bija novēlies pa noledojušo nogāzi. Viņš ar pūlēm uzrāpās augšā, balstīdamies uz šautenes. Šveiks dzirdēja, ka viņš klusām smējās: «īsta slidotava». Pēc mirkļa viņa atkal vairs nebija uz ceļa, jo viņš bija novēlies lejā un rēca tur tā, ka pārkliedza vēju:

– Krītu! Panika!

Uzraugs pārvērtās par nenogurstošu skudru, kas, kaut kur nokritusi, lien un lien augšup.

Viņš piecas reizes atkārtāja šādu lidojumu lejup un, kad atkal atgriezās pie Šveika, tad sacīja apmulsis un izmisis:

– Tā taču es jūs viegli varu pazaudēt.

– Esiet bez baiļu, uzrauga kungs! – Šveiks atteica. – Vislabākais būtu, ja mēs sasiētos kopā, tad viens otru nevar pazaudēt. Vai jums roku dzelži ir līdzī?

– Tie jānes katram žandarmam līdzī, – uzraugs svarīgi atbildēja, mīdīdamies ap Šveiku. – Tie ir mūsu dienišķā maize.

– Nu, tad sasaistīsimies ar tiem! – Šveiks uzaicināja. – Pamēģiniet vien!

Uzraugs ar meistarisku paņēmieni aplika Šveikam roku dzelžus un piestiprināja otru galu pie savas labās rokas locītavas. Tagad viņi bija saistīti kopā kā dvīņi. Viņi gāja pa ceļu klupdami krizdami,

bet vaļā vairs netika. Uzraugs uzskrēja virsū saskaldītu akmeņu grēdai, pakrita un norāva Šveiku sev līdzī. Dzelži dziļi griezās rokās, un uzraugs beidzot paziņoja, ka tā turpināties nevarot un dzelži atkal esot jānoņem. Taču pēc ilgām un veltīgām pūlēm atbrīvot sevi un Šveiku no dzelžiem viņš nopūtās:

– Tagad mēs esam savienoti uz mūžību.

– Āmen, – piemetināja Šveiks, un viņi turpināja savu grūto ceļu.

Uzraugu pārņēma pilnīga apātija, un, kad viņi pēc neiedomājamām mocībām vēlu vakarā ieradās Pīsekas žandarmērijas pārvaldē, viņš sagrauzts sacīja:

– Nu būs kaut kas briesmīgs. Mēs netiekam vaļā.

Un tas tiešām bija kas briesmīgs, kad dežurants aizsūtīja pēc pārvaldes priekšnieka rotmistra Keniga.⁵⁷ Pirmie rotmistra vārdi bija:

– Uzpūtiēt man elpu!

– Tagad es saprotu, – rotmistrs teica, noskaidrojot ar savu aso, pārbaudīto ožu neapstrīdamo situāciju, – rums, kontušovka, «zvērķāvis», ķiršu, pīlādžu, riekstu un vaniļas degvīns.⁵⁸

– Vahtmistra kungs, – viņš uzrunāja dežurantu, – te jums ir piemērs, kāds nedrīkst izskatīties žandarms. Šāda uzvešanās ir tāds pārkāpums, par ko būs jārunā kara tiesā. Sasaistās roku dzelžiem kopā ar arestantu, ierodas piedzēries, *total besoffen*⁵⁹. Ievelkas iekšā gandrīz vai četrāpus! Atbrīvojiet viņus!

– Nu, kas ir? – viņš jautāja uzraugam, kas ar brīvo kreiso roku ačgārni salūtēja.

– Padevīgi ziņoju, rotmistra kungs, es atnesu raportu.

– Par jums pašu iesniegs raportu tiesā, – rotmistrs strupī pārtrauca. – Vahtmistra kungs, ieslogiet šos abus divus, rīt agri atvediet uz nopratināšanu, izpētiet to Putimas raportu un atsūtiet man uz māju!

Pīsekas rotmistrs bija ierēdnis no galvas līdz kājām, konsekvents savu apakšnieku vajāšanā un izcils birokrātisku paņēmienu lietošanā.

Viņa apriņķa žandarmērijas iecirkņos nekad nevarēja sacīt, ka negaiss pāri. Tas atgriezās ar katru viņa parakstītu papīru, jo rotmistrs augu dienu sūtīja pa visu apriņķi rājienu, brīdinājumus un draudus.

Kopš kara sākuma pār Pīsekas žandarmēriju bija savilkušies smagi mākoņi. Tā bija tiešām drausmīga atmosfēra. Birokrātisma pērkonis dārdēja un zibeņi ķēra gan žandarmu vahtmistrus, gan jefreitorus, gan ierindniekus un kalpotājus. Par katru nieku sekoja disciplinārs sods.

– Ja mēs gribam uzvarēt karā, – rotmistrs mēdza atkārtot, inspicējot žandarmērijas iecirkņus, – tad «a» jābūt «a», «b» jābūt «b» un uz «i» nekad nedrīkst trūkt punkta.

Visapkārt viņam rēgojās nodevība, un viņš bija stingri pārliecināts, ka katrs viņa apriņķa žandarms izdarījis kādu ar karu saistītu noziegumu un katram šajos grūtajos laikos ir kāds dienesta pārkāpums uz sirdsapziņas.

Bet no augšas viņu bombardēja ar rakstiem, kuros aizsardzības ministrija aizrādīja, ka pēc kara ministrijas ziņām Pīsekas apriņķa kareivji pāriet ienaidnieka pusē.

Viņam pieprasīja, lai viņš noskaidro sava apriņķa lojalitāti. Šai ziņā apriņķis bija šausmīgs. Sievas no visas apkārtnes nāca pavadīt savus mobilizētos vīrus, un viņš zināja, ka šie vīri stingri nosolījās savām sievām neļaut sevi nokaut kunga un ķeizara dēļ.

Melndzeltenajos apvāršņos sāka krāties revolūcijas tumšie mākoņi. Serbijā, Karpatos veseli bataljoni pārgāja ienaidnieka pusē. 28. pulks, 11. pulks. Pēdējā bija kareivji no Pīsekas un apkārtnes. Šajā priekšrevolūcijas tvanīgajā laikā no Vodņaniem ieradās rekrūši, piesprauduši no melna zīda taisītus neļķu ziedus. Pīsekas stacijai brauca cauri Prāgas kareivji, kuri svieda atpakaļ papirosus un šokolādi, ko viņiem lopu vagonos pasniedza Pīsekas sabiedrības dāmas.

Tad brauca cauri kāds triecienbataljons, un pāris Pīsekas ebreju sāka brēkt: – Lai dzīvo! Nost serbus! – par ko dabūja no kareivjiem pāris tik spēcīgu plauku, ka veselu nedēļu nevarēja rādīties uz ielas.

⁵⁷ V.E.: ...strážmistr poslal pro velitele stanice, rytmistra Königa.

⁵⁸ V.E.: «Teď to chápu», řekl rytmistr, zjstiv nesporné situaci svým bystrým, zkušným čichem, «rum, kontušovka, čert, jeřabinka, ořechovka, višňovka a vanilková».

⁵⁹ Galīgi piedzēries (vāc.).

Un tajā laikā, kad notika visi šie incidenti, kas skaidri parādīja, ka himna «Dievs, sargi mūsu ķeizaru», ko dziedāja visās baznīcās, ir tikai nožēlojama ārišķība un vispārēja liekulība, tajā laikā no žandarmērijas iecirkņiem, ienāca tikai pazīstamās atbildes uz Putimas parauga anketām, ka viss ir labākajā kārtībā, nekur nenotiek aģitēšana pret karu un ka iedzīvotāju noskaņojums ir Ia, sajūsma – Ia-b.

– Jūs neesat nekādi žandarmi, bet naktssargi, – rotmistrs mēdza pukoties, izdarot apgaitas. – Jums vajadzētu palielināt savu modrību par tūkstoš procentiem, bet jūs pamazām noslīgstat ragulopu stāvokli.

Pēc šā zooloģiskā atklājuma viņš vēl piemetināja:

– Jūs tik omulīgi vērtāties pa gultu un domājat: «Lai nu viņi mums iepūš ar visu to karu!»

Tam sekoja visu nelaimīgo žandarmu pienākumu uzskaitē, lekcija par pašreizējo stāvokli un par to, cik nepieciešami visu saņemt stingri rokās, lai būtu tiešām tā, kā jābūt, tad lieliska aina, kurā tēlots ideāls žandarms, kas apzinīgi strādā, lai stiprinātu Austrijas valsti, un beidzot draudi, disciplināri sodi, pārcelšanas un rājieni.

Rotmistrs bija stingri pārliecināts, ka viņš šeit stāv sardzē, ka viņš kaut ko glābj un ka visi viņam pakļauto iecirkņu žandarmi ir tīrie salašņas, egoisti, nelieši un blēži, kas ne par ko citu neinteresējas kā par degvīnu, alu un vīnu un, tā kā viņu algas nepietiek dzeršanai, tad ņem kukuļus un pamazām, bet droši ved Austriju prefī bojā ejai. Vienīgais cilvēks, kam viņš uzticējās, bija viņa paša žandarmērijas pārvaldes vahtmistrs, kas vienmēr mēdza traktierī stāstīt: – Šodien es atkal izspēlēju joku ar mūsu veco stulbeni...

*

Rotmistrs vērtīgi izlasīja Putimas žandarmērijas vahtmistra «raportu» Šveika lietā. Viņa priekšā stāvēja paša žandarmērijas vahtmistrs Mateika, kas domās sūtīja rotmistru ar visiem raportiem ellē, jo «Otavā» viņu gaidīja uz kāršu partiju.

– Es jums nesen sacīju, Mateika, – rotmistrs iesāka, – ka vislielākais idiots, ko es pazīstu, ir Protivīnas vahtmistrs, bet Putimas vahtmistrs ar šo ziņojumu viņu pārspējis. Skaidrs, ka tas kareivis, ko atveda šis piedzērušais diedelnieks un ar ko viņi abi bija sasējušies kopā kā divi suņi, nav nekāds spiegs, bet pats parastākais dezertieris. Bet vahtmistrs te raksta tādas aplamības, ka pat mazs bērns sapratīs, ka rakstītājs bijis pilnā kā pāvesta prelāts.

– Atvediet to kareivi tūliņ pie manis! – viņš pavēlēja, kad vēl kādu brīdi bija lasījis ziņojumu. – Savu mūžu neesmu redzējis tādu muļķību kolekciju vienuviet. Un tad viņš vēl sūta ar tik aizdomīgu cilvēku tādu ragulopu kā šis uzraugs. Viņi mani vēl maz pazīst, es varu viņiem ievārt lielas nepatīkšanas. Bet, kamēr viņi trīs reizes dienā manā priekšā no bailēm nesaslapina bikses,⁶⁰ viņi domā, ka var man uz galvas malku skaldīt.

Un rotmistrs sāka plaši klāstīt, cik tagad žandarmi vienaldzīgi izturas pret visiem rīkojumiem un pavēlēm; jau no viņu rakstītajiem ziņojumiem redzams, ka katrs tāds uzraugs to vien prot kā lietu vairāk sarežģīt. Kad no augšas dod norādījumu, ka zināmā apvidū nav izslēgta ienaidnieka spiegu parādīšanās, tad žandarmērijas vahtmistri sāk tos fabricēt vairumā, un, ja karš vēl kādu laiku turpināsies, tad žandarmērijas iecirkņi pārvērtīsies par trakonamu. No kancelejas tūlīt jāsūta telegramma uz Putimu, lai vahtmistrs rīt ierodas Pīsekā. Gan tad viņam izdauzīs no galvas to «šausmīgo notikumu»⁶¹, par ko viņš raksta sava raporta sākumā.

– No kāda pulka jūs dezertējāt? – tā rotmistrs apsveica Šveiku.

– Ne no kāda.

Rotmistrs paskatījās uz Šveiku un ieraudzīja viņa labsirdīgajā sejā tik daudz bezrūpības, ka ievaicājās:

– Kā jūs tikāt pie formas tērpa?

– Katrs kareivis saņem formas tērpu, kad to iesauc dienestā, – Šveiks, laipni smaidot, atbildēja. – Es kalpoju 91. pulkā un ne tikai neesmu dezertējis no sava pulka, bet **taisni otrādi**.

Šveiks tā uzsvēra vārdus «taisni otrādi», ka rotmistrs pavisam apmulsā un tikai ieprasījās:

– Kā tā – otrādi?

– Gluži vienkārši, – Šveiks pašāvīgi atbildēja. – Es eju uz savu pulku, es to meklēju, nevis bēgu no tā. Es neko tā nevēlos kā tikai ātrāk nokļūt savā pulkā. Esmu jau kļuvis gluži nervozs, kad iedomājos, ka tur viss pulks uz mani gaida un es laikam aizvien attālinos no Budejovices. Vahtmistra kungs man parādīja uz kartes, ka Budejovice atrodas dienvidos, bet pats mani atsūtīja uz ziemeļiem.

⁶⁰ V.E.: ...třikrát denně přede mnou strachy nepodělají...

⁶¹ V.E.: ohromnou událost.

Rotmistrs atmeta ar roku, it kā gribēdams teikt, ka vahtmistrs spējīgs arī ko trakāku izdarīt nekā sūtīt cilvēku uz ziemeļiem.

– Tātad jūs nevarat atrast savu pulku? Jūs gājāt to meklēt?

Šveiks noskaidroja viņam stāvokli. Viņš nosauca Tāboru un visas vietas, caur kurām bija gājis, lai nokļūtu Budejovicē: Miļevsko – Kvetova – Vražā – Malčīna – Čīzova – Sedleca – Horaždovice – Radomišļa – Putima – Štekno – Strakonice – Voliņa – Duba – Vodņani – Protivīna un atkal Putima.

Ar neparastu daiļrunību Šveiks attēloja savu cīņu ar ļauno likteni un kā viņš ar visu sirdi, neraugoties uz šķēršļiem, centies nokļūt pie sava 91. pulka Budejovicē un kā viņa pūles palikušas bez panākumiem.

Viņš runāja dedzīgi, bet rotmistrs tikmēr mehāniski zīmēja uz papīra apburto loku, no kura nekā netika ārā krietnais kareivis Šveiks, kas centās nokļūt savā pulkā.

– Tas ir bijis Herkulesa darbs, – viņš labvēlīgi teica, noklausījies Šveika apgalvojumos, ka tam esot ļoti nepatīkami tik ilgi būt prom no pulka. – Tam vajadzēja būt lieliskam skatam, kā jūs metāt lokus ap Putimu.

– Viss varēja jau agrāk noskaidroties, – Šveiks piemetināja, – ja šāds vahtmistra kungs nebūtu bijis tajā nelaimīgajā Putimā. Viņš taču man neprasīja ne pēc vārda, ne pulka, un viss viņam likās šausmīgi aizdomīgs. Viņam vajadzēja mani nosūtīt uz Budejovici, un tur kazarmās būtu pateikuši, vai es esmu tas Šveiks, kas meklē savu pulku, vai kāds aizdomīgs cilvēks. Šodien es jau otro dienu būtu savā pulkā un pildītu savus karavīra pienākumus.

– Kāpēc jūs Putimā neaizrādījāt, ka tas ir pārpratums?

– Es jau redzēju, ka ar viņu veltīgi runāt. Dažreiz cilvēkam uznāk tāds stulbums, ka viņš kļūst pret visu kurls kā stendere, tāpat ka traktiernieks Rampa Vinohrados, kad viņam kāds lūdza dot dzert uz parāda.

Rotmistrs ilgi nedomāja. Viņš nosprieda, ka cilvēks, kas, cenzdamies nokļūt savā pulkā, apceļo gandrīz vai visu pasauli, ir pirmšķirīgs deģenerāts, un lika kancelejā noklabināt šādas rindas, ievērojot visus birokrātiskā stila noteikumus un košumus:

«K. un k.⁶² 91. kājnieku pulka komandiera kungam Čehu Budejovicē.

Ar šo tiek nosūtīts Jozefs Šveiks, kurš, pēc viņa apgalvojuma, ir kājnieks augšminētajā pulkā un kurš, pamatojoties uz viņa liecību Putimā, Pīsekas iecirknī, aizturēts no žandarmu posteņa kā varbūtējs dezertieris, kaut gan minētais Šveiks apgalvo, ka atrodas ceļā uz augšminēto pulku. Aizturētais ir pamaza auguma, plecīgs, seja un deguns samērīgi, acis zilas, sevišķu pazīmju nav. Pielikumā Nr.1 tiek nosūtīts rēķins par izdevumiem minētā Šveika uzturam, ko padevīgi lūdzam nosūtīt aizsardzības ministrijai, apstiprinot tā saņemšanu. Pielikumā Nr.2 tiek nosūtīts to kroņa mantu saraksts, kuras atradās pie aizturētā viņa aizturēšanas brīdī, un šā saraksta saņemšanu arī lūdzam apstiprināt».

Brauciens vilcienā no Pīsekas uz Budejovici Šveikam aizritēja ātri kā sapnis. Šveika pavadonis bija jauns žandarms, iesācējs, kas nenolaida no Šveika acu vienās bailēs, ka tikai viņš neaizbēgtu. Visu ceļu žandarms laužija galvu ap grūto problēmu: «Ko darīt, ja man jāiet ārā lielās vai mazās vajadzības pēc?» Beidzot viņš izlēma, ka Šveikam tad būšot jāiet līdz.

Ceļā no stacijas līdz Marijas kazarmām Budejovicē viņš drudzaini iezīdās ar skatieniem Šveikā un, tiklīdz viņi tuvojās kādam ielas stūrim vai šķērsielai, sāka stāstīt it kā starp citu, cik kaujas patronu saņemot katrs žandarms, kad tam jāpavada arestētie, uz ko Šveiks atbildēja, – viņš esot pārliecināts, ka neviens žandarms uz ielas nešaušot, lai neiedzīvotos kādā ķibelē.

Žandarms cēla iebildumus, un tā viņi beidzot sasniedza kazarmas.

Kazarmās jau otro dienu dežūrēja virsleitnants Lukāšs. Viņš, neko nenojauzdams, sēdēja kancelejā pie galda, kad pie viņa ieveda Šveiku ar visiem papīriem.

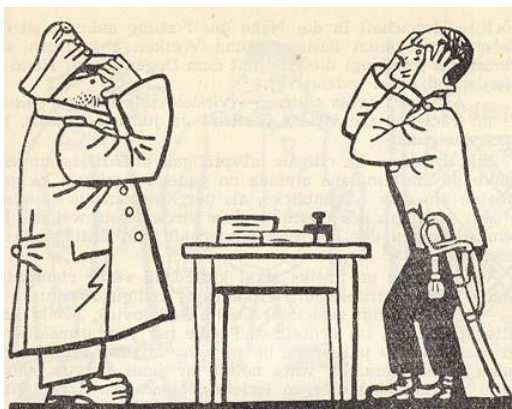
– Padevīgi ziņoj, obrļajntanta kungs, ka esmu atkal klāt, – Šveiks svinīgu seju militāri sveicināja.

Šās ainas liecinieks bija apakšleitnants Kotjātko, kas vēlāk stāstīja, ka pēc Šveika raporta virsleitnants Lukāšs palēcies, saķēris galvu un atmuguriski iekritis Kotjātko rokās. Kad viņu dabūjuši pie samaņas, Šveiks, kas visu laiku turējis roku pie cepures, atkātojās: «Padevīgi ziņoj, obrļajntanta kungs, ka esmu atkal klāt». Tad virsleitnants Lukāšs, bāls kā drēbe, trīcošām rokām paņēmis Šveika papīrus, parakstījis tos un palūdzis visus iziet. Žandarmam viņš pateicis, ka viss kārtībā, un tad ieslēdzies kopā ar Šveiku kancelejā.

⁶² V.E.: c. k.

Tā beidzās Šveika Budejovices anabāze. Skaidrs, ka Šveiks pats būtu nokļuvis līdz Budejovicei, ja viņam būtu atstāta kustības brīvība, un, ja kaut kādi varas orgāni lielās, ka tie nogādājuši Šveiku dienesta vietā, tad tas ir vienkārši pārpratums. Pie Šveika enerģijas un nenogurstošā cīņas spara varas orgānu iejaukšanās bija tikai sprunguļi viņam zem kājām.

*

Šveiks un virslieņants Lukāšs raudzījās viens otram acīs.

Virslieņanta acīs dega niknums, draudi un izmisums, bet Šveiks raudzījās uz virslieņantu ar maigumu un dziļu sirsnību kā uz pazaudētu un atkal atrastu iemīloto.

Kancelejā bija klusu kā baznīcā, tikai gaitenī bija dzirdami šurpu un turpu ejošo soļi. Kāds apzinīgs brīvprātīgais, kas bija palicis mājās iesnu dēļ, ko varēja just no viņa balss, šņaukādamiem mācījās no galvas: «Kā cietokšņos sagaida ķeizara ģimenes locekļus». Vareja skaidri dzirdēt: «*Sobald die höchste Herrschaft in der Nähe der Festung anlangt, ist das Geschütz auf allen*

Bastionen und Werken abzufeuern, der Platzmajor empfängt dieselbe mit dem Degen in der Hand auf allen Pferden und reitet sodann vor».⁶³

– Aiztaisiet savas slūžas, – virslieņants iebreca gaitenī, – un vācieties pie visiem velniem! Ja jums ir drudzis, tad liecieties gulēt.

Bija dzirdams, ka cītīgais brīvprātīgais attālinājās, un viņa šņākulīgā murmināšana atplūda no gaiteņa otra gala kā vāja atbalss: «*In dem Augenblicke, als der Kommandant salutiert, ist das Abfeuern des Geschützes zu wiederholen, welches bei dem Absteigen der höchsten Herrschaft zum drittenmale zu geschehen ist*».⁶⁴

Virslieņants un Šveiks atkal klusēdami vērās viens otrā, kamēr beidzot virslieņants ierunājās ar kodīgu ironiju:

– Esiet sirsnīgi sveicināts Čehu Budejovicē, Šveik; kam jātiek pakārtam, tas nenoslīkst. Pavēle par jūsu uzmeklēšanu un apcietināšanu jau izdota, un rīt jums vajadzēs ierasties pie pulka komandiera. Es vairs neiešu ar jums nervus maitāt. Esmu ar jums jau diezgan izcieties, tagad manai pacietībai beigas. Ja vien padomā, ka es tik ilgi varēju dzīvot kopā ar tādu idiotu kā jūs...

Viņš sāka soļot pa kanceleju.

– Nē, tas ir šausmīgi. Brīnos, ka es jūs nenošāvu. Kas man par to būtu bijis? Nekas. Es būtu atbrīvojies. Sajēdzat?

– Padevīgi ziņoju, obrļajntanta kungs, ka es to sajēdzu visā pilnībā.

– Nesāciet atkal plātīties ar savām aplamībām, Šveik, citādi jums tiešām izies plāni. Mēs jums vēl uzliksim laužņus. Jūs esat kāpinājis savas muļķības līdz bezgalībai, tāpēc tās arī katastrofiski beidzās.

Virslieņants Lukāšs saberzēja rokas:

– Jūsu dziesma izdziedāta, Šveik.⁶⁵

Viņš atgriezās pie rakstāmgalda, uzrakstīja pāris rindu uz papīra gabaliņa, pasauca sargkareivi un lika tam aizvest Šveiku pie profosa un nodot pēdējam šo papīru.

Šveiku aizveda pāri pagalmam, un virslieņants ar neslēptu prieku noskatījās, kā profoss atslēdza durvis ar melndzeltenu plāksni virsū: «*Regimentsarrest*»⁶⁶, kā Šveiks pazuda aiz šīm durvīm un pēc mirkļa pa tām iznāca profoss viens pats.

«Paldies dievam!» virslieņants skaļi nodomāja. «Viņš jau iekšā».

⁶³ Tiklīdz visaugstākās personas tuvojas cietoksnim, no visiem bastioniem un šaujampunktiem atskan lielgabalu salūts. Majors, kas vada ceremoniju, sagaida tās zirgā, ar kailu zobenu rokā un tad jāļ pa priekšu (*vāc.*).

⁶⁴ Tajā mirklī, kad komandants apsveic visaugstākās personas, lielgabalu salūts atkārtojas, bet, visaugstākajām personām izkāpjot no kariatēs, tam jānotiek trešo reizi (*vāc.*).

⁶⁵ **V.E.:** *Už je s vámi, Švejku, amen.*

⁶⁶ Pulka aresta telpas.

Tumšajā Marijas kazarmu karcerī Šveiku sirsnīgi apsveica resns brīvprātīgais,⁶⁷ kas tur vāļājās uz salmu maisa. Viņš bija vienīgais arestētais un garlaikojās te jau otro dienu. Uz Šveika jautājumu, par ko viņš te sēžot, viņš atbildēja, ka par tūriem niekiem. Būdams iereibis, viņš nakti uz laukuma aiz pārskatīšanās iepļaukājās kādu artilērijas leitnantu. Patiesībā nevis iepļaukājās, bet nositis tam cepuri no galvas. Tas gadījies tā: artilērijas leitnants stāvējis naktī uz laukuma pie apstādījumiem un laikam gaidījis kādu ielasmeitu. Viņš stāvējis ar muguru pret brīvprātīgo, un pēdējais noturējis to par savu paziņu, arī brīvprātīgo, Františku Maternu.

– Tas taisni tāds pats knislis no auguma, – viņš stāstīja Šveikam. – Nu, es viņam tā klusām piezagos, nositu cepuri no galvas un uzsaucu: «Sveiks, Franci!» Bet šis muļķis tūlī svilpj pēc patruļas, un tā mani pievāca.

– Var jau būt, – brīvprātīgais pielāva, – ka visā tanī burzmā paspruka arī pāris pliķu, bet, manuprāt, tas neko negroza, jo viss dibinās uz skaidru pārpratumu. Viņš pats atzina, ka es esmu sacījis: «Sveiks, Franci!» – kamēr viņa kristīts vārds ir Antons. Tas taču pilnīgi skaidrs. Man tikai var kaitēt tas, ka esmu izšmaucis no hospitāļa un ka var nākt gaismā notikums ar «krankenbuhu».

– Kad mani, tā sakot, iesauca, – viņš turpināja, – es vispirms noīrēju pilsētā istabu un centos dabūt reimatismu. Es trīs reizes piedzēros un, izgājis aiz pilsētas, likos grāvī lietus laikā un pat zābakus novilku, bet tas nepalīdzēja. Tad es ziemu veselu nedēļu peldējos pa naktīm Malšā, bet panācu taisni pretējus rezultātus. Jā, draugs, es tā norūdījos, ka varēju gulēt veselu nakti sniegā tās mājas pagalmā, kur dzīvoju, un, kad mani no rīta pamodināja, kājas man bija tik siltas kā zem pēļa turētas. Kaut jel kādu angīnu būtu saķēris, bet nekā! Pat pašu vienkāršāko triperi – ir to nepratu dabūt. Katru dienu es gāju uz «Portartūru», daži mani kolēģi bija tur dabūjuši sēklvadu iekaisumu, viņus nācās operēt, bet es biju un paliku imūns. Neveicās man, draugs, ellīgi neveicās. Beidzot es «Rozē» iepazīnos ar kādu invalīdu no Hlubokas. Tas man teica, lai es viņu apciemojot mājās, tad man otrā dienā būšot tādas kājas kā no svina. Viņam mājās bija adata un šļirce, un es tiešām tikko varēju atvilkties no Hlubokas atpakaļ. Viņš mani nepiekrāpa, zelta dvēsele. Tādējādi es beidzot ieguvu savu locītavu reimatismu.

Tūlī hospitālī – un vesels atkal. Bet tad man laime uzsmaidīja otrreiz. No Žižkovas uz Budejovici pārceļa manu svaini doktoru Masāku,⁶⁸ un viņam es varu pateikties, ka tik ilgi noturējos slimnīcā. Viņš mani būtu arī izvadījis cauri medicīniskajai komisijai, bet es pats visu samaitāju ar to nelaimīgo «krankenbuhu». Ideja pati jau bija laba, lieliska. Es iegādājos lielu grāmatu, uzlīmēju tai papīra strēmeli un uzrakstīju: «91. pulka slimo žurnāls». Ailes, iedalījumi – viss kārtībā. Es tur ierakstīju izdomātus vārdus, temperatūru, slimības un katru pēcpusdienu pēc ārsta apgaitas gāju bezkaunīgā kārtā ar grāmatu padusē uz pilsētu.⁶⁹ Pie vārtiem dienu stāvēja zemessargi,⁷⁰ tā ka no tās puses man briesmas nedraudēja. Es viņiem parādu grāmatu, un viņi mani vēl militāri sveicina. Tad es devos pie kāda pazīstama nodokļu pārvaldes ierēdņa, pārgērbos tur privātās drēbēs un gāju uz traktieri, kur mēs pazīstamu pulciņā teicām vissazvērnieciskākās runas. Vēlāk es kļuvi tik pārdošs, ka pat nepārgērbos un staigāju pa traktieriem un pilsētu formas tērpā. Hospitālī es atgriezos tikai uz rīta pusi, un, kad patruļa mani aizturēja, es tikai parādīju savu 91. pulka slimo žurnālu; un tad man neko vairs neprasīja. Hospitāļa vārtos es atkal mēmi norādīju uz grāmatu un tā vienmēr laimīgi nokļuvi savā gultā. Mana bezkaunība pieņēma tādas apmērus, ka es iedomājos, ka man neviens vairs nekā nevar darīt, kamēr tad notika šī liktenīgā pārskatīšanās uz laukuma pie apstādījumiem – pārskatīšanās, kas gaiši parāda, biedri, ka ar degunu mākoņus nepastums.⁷¹ Pēc augstprātības nāk krišana. Laime ir tikai ziepju burbulis. Ikars sadedzināja sev spārnus. Cilvēks gribētu būt milzis, bet ir tikai mēsls, biedri. Nevajag paļauties uz nejaušību, bet rītos un vakaros iepļaukāt sevi, lai neaizmirstu, ka uzmanība ir gudrības māte un, kas par

⁶⁷ V.E.: *tlustý jednoruční dobrovolník* (resns viena gada brīvprātīgais). Lai gan *dobrovolník* čehiski ir brīvprātīgais, taču šī vārda nozīme Austrijas armijā bija cita, nekā to varētu saprast latviski. Krievi tulko šo vārdu ne kā *добровольный*, bet kā *вольноопределяющийся*, kas ir pareizāk. Tie bija karadienestā iesaukti cilvēki (un nevis iestājušies brīvprātīgi!), kuriem bija pietiekoša izglītība, lai viņi varētu, ja vēlas, kļūt par virsniekiem pēc īpašām apmācībām. «Viena gada» laikam nozīmē, ka tādas tiesības viņiem saglabājās vienu dienesta gadu. Ar šo «resno brīvprātīgo» Hašeks ir attēlojis pats sevi. (Arī viņš iestājās pulkā kā *dobrovolník*).

⁶⁸ V.E.: *můj pošvagřenec dr. Masák ze Žižkova*. Reālajā dzīvē ārsts Peterka, Hašeka paziņa, Budejovicē ievietoja viņu slimnīcā un palīdzēja simulēt reimatismu.

⁶⁹ V.E.: Hašeks Budejovicē atradās no 17.februāra līdz maija sākumam (1915.g.) un skaitījās «brīvprātīgo skolas» (jeb «virsnieku skolas») kursants; lielāko daļu šī laika viņš it kā gulēja hospitālī, bet faktiski (acīmredzot izmantodams ārsta Peterkas protekciju) pa lielākaļi daļai staigāja pa pilsētu civiltērpā un apmeklēja dažādus krodziņus. «Slimnieku grāmata» arī nav izdoma, bet pastāvēja realitātē: Hašeks tādu patiešām nēsāja.

⁷⁰ V.E.: *landveráci*.

⁷¹ V.E.: *...stromy nerostou do nebe* (koks neaug līdz debesīm).

daudz, tas no ļauna. Bakhanālijām un orģijām vienmēr seko morāliskas pagīras. Tas ir dabas likums, mīļais draugs. Bet kad es tik iedomājos, ka medicīniskā komisija man ir vējā! Un es taču būtu atzīts par ierindai nederīgu! Tāda lieliska protekcija! Es būtu varējis sēdēt kaut kur kancelejā, rezerves daļā, bet mana neuzmanība iegāza mani postā.

Brīvprātīgais nobeidza savu grēksūdzi šādiem svinīgiem vārdiem:

– Kartāga tika sagrauta un Ninive pārvērsta drupās, bet nenokārsim galvu, mīļais draugs! Lai viņi nedomā, ka es izšaušu kaut vienu šāvienu, ja mani sūtīs uz fronti! *Regimentsraport*⁷²! Izslēgšana no skolas.⁷³ Lai dzīvo, ķ. un ķ. kretīnisms! Es viņiem gan sēdēšu skolā un likšu pārbaudījumus! Kadets, apakšleitnants, leitnants, virsleitnants, uzspļaut viņiem! *Offiziersschule. Behandlung jener Schüler derselben, welche einen Jahrgang repetieren müssen!*⁷⁴ Militārisma paralīze.⁷⁵ Vai šauteni nēsā uz labā vai uz kreisā pleca? Cik zvaigzņišu kaprāļa uzšuvēm? Kara rezervistu sastāvu komplektēšana! Debesu tēvs, mums nav ko smēķēt, biedri! Vai negribat, lai es jūs iemācu spļaut griestos? Skatieties, to dara šādi. Turklāt jūs varat ko vēlēties, un tas piepildīsies. Ja jūs cienāt alu, tad varu jums ieteikt pirmšķirīgu ūdeni tanī krūzē. Ja jūs esat izsalcis un gribat kārtīgi paēst, tad es jums ieteicu doties uz biedrības namu. Vēl varu dot jums padomu sākt aiz gara laika dzejot. Es jau te esmu uzrakstījis veselu poēmu:

Kur profoss? Miegš to padarījis rāmu,
Līdz vēsts no Vīnes viņu kājās trauks,
Ka atkal atstāts ir viens kaujas lauks,
Tad viņš pret ienaidnieku bruņosies,
No mūsu lāvām barikādi slies.

Putām lūpās sauks ar sparū
Uzticamais varas balsts:
«Kareivjiem būs ietriekt cīņas garu,
Un lai mūžam dzīvo ķeizarvalsts!»

– Redziet, biedri, – turpināja resnais brīvprātīgais, – lai neviens vairs nesaka, ka tautā izzūd godbijība pret mūsu mīļoto ķeizaru! Ieslodzītais, kuram nav pat tabakas, kuru gaida stāšanās pulka komandiera priekšā, sniedz lielisku pavalstnieciskas uzticības piemēru. Viņš slavina savās dziesmās savu plašo, no visām pusēm pēriena apdraudēto valsti. Viņam laupīta brīvība, bet no viņa mutes plūst nesatricināmas padevības pilnas vārsmas. *Morituri te salutant, Caesar!* Tie, kam jāmirst, tevi sveicina, ķeizar, bet profoss tomēr ir blēdis. Mums ir gan labi kalpi, neko teikt. Aizvakar es viņam iedevu piecas kronas, lai viņš man nopirktu cigaretes, bet šis nožēlojamais radījums šorīt saka man, ka te neesot brītv smēķēt, citādi viņam iznāksot nepatikšanas, un tās piecas kronas viņš man atdošot, kad saņemšot algu. Jā, biedri, tagad es vairs nekam neticu. Visskaistākie lozungi iemīti dubļos. Apzagt ieslodzītos! Un tad tas subjekts vēl dzied visu dienu. *Wo man singt, da leg' dich sicher nieder, böse Leute haben keine Lieder!*⁷⁶ Nelietis, huligāns, blēdis, nodevējs!

Beidzot brīvprātīgais vaicāja Šveikam, ko tas esot noziedzies. Meklējis savu pulku? Nu, tas ir jauks ceļojums. Tābora, Milevsko, Kvetova, Vražā, Malčīna, Čižova, Sedleca, Horaždovica, Radomišļa,

⁷² Raports pulka komandierim (vāc.).

⁷³ V.E.: Hašekū patiešām izslēdza no «brīvprātīgo skolas» Budejovicē. Vēlāk kādā savā stāstīņā viņš par izslēgšanas iemeslu min to, ka skolas priekšnieks kapteinis Adamička līcis viņam izdaiļot skolas klasi ar kādu patriotisku plakātu un sacerēt tam tekstu dzejā; Hašeks sacerējis dzejoli un uzzīmējis plakātu par to, kā dievs ticis mobilizēts austriešu armijā un tagad Anglijai beigas. Biogrāfi raksta: «izslēdza par dažādiem disciplīnas pārkāpumiem». Bet jāņem vērā, ka Hašeks taču vispār tikpat kā nebija apmeklējis skolas nodarbības, gandrīz visu laiku slaidīdamies pa hospitāli un civiltērpā klainodams pa Budejovices krodziņiem. Pirmām kārtām jau viņu vienkārti nevarēja uzskatīt par mācības pabeigušu un skolas programmu apguvušu.

⁷⁴ Virsnieku skola, nodarbības ar skolēniem, kss palikuši uz otru gadu (vāc.).

⁷⁵ V.E.: *Vojenská paralýza* (vispār tā laikam ir militārā paralīze – pēc analogijas ar progresējošo paralīzi).

⁷⁶ Kur dziesma skan, tur apmeties bez briesmu, ļauniem ļaudīm nava dziesmu (vāc.).

Putima, Štekno, Strakonice, Voliņa, Duba, Vodņani, Protivīna, Putima, Pīseka, Budejovice. Ērkšķu ceļš. – Un rīt jums jāierodas pie pulka komandiera? Brāli, tiesas priekšā mēs atkal tiksīmies! Kas tas būs par prieku mūsu pulkvedim Šrēderam! Jūs nevarat iedomāties, kā šādas pulka afēras viņu ietekmē! Viņš šaudās pa pagalmu kā no ķēdes pasprucis, un mēle viņam izkaras kā nodzītam kleperim. Un viņa runas, pamācības – pie tam viņš splaudās uz visām pusēm kā traks kamielis. Viņš tā ber vārdus, ka liekas, – Marijas kazarmas neizturēs un sabruks. Es viņu labi pazīstu, jo vienreiz jau esmu bijis pie viņa ar raportu. Es ierados dienestā garos zābakos, galvā man bija cilindrs, un, tā kā drēbnieks man laikā neatnesa formas tērpu, tad es sekoju pārējiem uz brīvprātīgo skolas apmācības laukumu privātās drēbēs, cilindrā un zābakos,⁷⁷ nostājoties ierindā kreisajā flangā un maršēju kopā ar viņiem. Pulkvedis Šrēders auļoja man taisni virsū, gandrīz vai notrieca pie zemes. «*Donnerwetter*», viņš bļāva tā, ka droši vien Šumavā varēja dzirdēt, «*was machen Sie hier, Sie Zivilist?*»⁷⁸ Es viņam pieklājīgi atbildēju, ka esmu brīvprātīgais un piedalos apmācībās. Nu, tad jums vajadzēja viņu redzēt! Viņš norunāja veselu pusstundu un tad tikai ievēroja, ka es turu roku pie cilindra. Tad viņš vēl uzsauca, ka man rīt jāierodas ar raportu, aizauļoja no dūsmām sazin uz kurieni kā prātā jucis, atrikšoja atpakaļ, atkal izbrēcās, izrājās, sita sev pie krūtīm un pavēlēja aizvēkt mani no laukuma un ieslodzīt. Pēc raporta nodošanas viņš man iegriezta četrpadsmit dienu karcera, piespieda uzvilkt pēdējās lupatas, ko atrada noliktavā, un piedraudēja noraut brīvprātīgā zīmotnes.

«Brīvprātīgie», tā šis ēzelis pulkveža izskatā brēca, «tie ir augstākas būtnes, slavas, militāra goda, varonības iemiesojums. Brīvprātīgais Voltats, kas pēc izturēta pārbaudījuma bija paaugstināts par kaprāli, labprātīgi pieteicās doties uz fronti un saņēma gūstā piecpadsmit ienaidnieku, kurus nododot viņu saplosīja granāta. Pēc piecām minūtēm pienāca pavēle, ka brīvprātīgais Voltats paaugstināts par kadetu. Arī jūs varētu gaidīt tāda spoža nākotne, paaugstinājumi, apbalvojumi, un jūsu vārds būtu ierakstīts pulka zelta grāmatā». Brīvprātīgais nospļāvās.

– Redziet, biedri, kādi kustoņi sastopami zem saules. Jānosplaujas par visām brīvprātīgo zīmotnēm un privilēģijām. «Jūs, brīvprātīgais, esat ragulops». Cik tas jauki skan: «Jūs esat ragulops», nevis vienkārši: «Tu esi ragulops». Un pēc nāves es vēl varu dabūt uzslavas rakstu vai lielo sudraba medaļu. Ķ. un ķ. līķu piegādātāji ar un bez zvaigznītēm! Cik daudz laimīgāks gan vērsis! Viņam vienkārši pārgriež rīkli kautuvē, bet nedzen vispirms uz apmācības laukumu un nedīda šaušanā.

Resnais brīvprātīgais uzvēlās uz otra salmu maisa un turpināja:

– Tas nu ir skaidrs, ka tā tas mūžīgi nevar vilkties, reiz jānāk sprādzienam. Lai kā cūka uzpūšas no lielības, reiz viņa pārsprāgs. Ja man būtu jādodas uz fronti, es uzrakstītu uz vagona:

Brangs mēslojums mēs karalaukam gan,
*Acht Pferde oder achtundvierzig Mann.*⁷⁹

Durvis atvērās, un ienāca profoss. Viņš atnesa svaigu ūdeni un ceturtdaļklaipa kroņa maizes par abiem.

Brīvprātīgais, nepieceldamies no sava salmu maisa, uzrunāja viņu šādiem vārdiem:

– Cik tas ir cēli un skaisti – apmeklēt ieslodzītos, ak 91. pulka svētā Agnese! Esi sveicināts, tu labdarības eņģeli, kā sirds ir līdzcietības pilna! Tu esi salicis zem ēdienu un dzērienu svara, kas domāti mūsu ciešanu remdināšanai. Nekad es neaizmirsīšu to labo, ko tu mums esi darījis. Tu esi gaismas stars mūsu tumsībā.

⁷⁷ V.E.: Hašeks patiešām ieradās pulkā civiltērpā un cilindrā, jo kara sākumā austriešiem trūka formas tērpu, un viņam to nebija izsnieguši.

⁷⁸ Deviņi pērkonī, ko jūs te darāt, civilist? (*Vāc.*).

⁷⁹ Astoņi zirgi vai četrdesmit astoņi vīri (*vāc.*).

– Pie pulka komandiera jūs vis nejokosiet, – profoss norūca.

– Neuzpūties, tītar, – brīvprātīgais atsaucās, – saki labāk, ko tu darītu, ja tev būtu jāiesloga desmit brīvprātīgie! Netaisi tik stulbu ģīmi, Marijas kazarmu slēdzēj! Divdesmit tu ieslodzītu un desmit atlaistu, āpsi. Jēzus Marija, ja es būtu kara ministrs, es tev parādītu, ko nozīmē karadienests! Vai tu zini teorēmu, ka gaismas krišanas leņķis līdzīgs gaismas atstarošanās leņķim⁸⁰? Un vienu es tev lūdzu: dod man atbalsta punktu pasaules izplatījumā – un es pacelšu zemeslodi kopā ar tevi, tukšais pūslis!

Profoss izbolīja acis, nopurinājās un aizcirta durvis.

– Savstarpēja palīdzības biedrība profosu iznīdēšanai, – brīvprātīgais sacīja, taisnīgi sadalīdams⁸¹ maizi divās daļās.

– Saskaņā ar cietuma noteikumu 16.§ kazarmās ieslodzītie jāapgādā līdz spriedumam ar karavīru devu, bet te valda prēriju likums: kas ātrāk aprīs arestantu devu.

Viņi abi apsēdās uz guļvietas un sāka graužt maizi.

– Pie profosiem vislabāk redzams, kā karš samaitā cilvēkus, – brīvprātīgais turpināja klāstīt savus novērojumus.

– Droši vien mūsu profoss pirms iestāšanās armijā bija jauneklis ar ideāliem, gaišmatains ķerubs, maigs un līdzjūtīgs pret katru, īsts nelaimīgo aizstāvis, vienmēr gatavs izplūkties kāda skuķa dēļ baznīcas svētkos savā dzimtajā pusē. Nav šaubu, ka visi viņu cienīja, bet tagad – mans dievs, cik labprāt es viņam iedotu pa purnu, apdauzītu viņa pauri pret sienu, iemestu viņu uz galvas atejā... Arī tas, mīlais draugs, ir pierādījums, kā cilvēku demoralizē kareivja amats.

Viņš uzsāka dziesmu:

Tai baiļu nebija no paša velna,
Tad lielgabalnieks ceļā gadījās...⁸²

– Mīlais draugs, – viņš turpināja prātot, – ja mēs visu aplūkojam mūsu mīļotās ķeizārvalsts mērogā, tad neglābjami jāsecina, ka ar mūsu monarhiju ir tāpat kā ar Puškina tēvocis, par ko viņš rakstīja, ka tas esot saslimis ne pa jokam, un Puškinam cits neatlicis

Kā sevī nopūsties un gaust:
Kad beidzot velns tak tevi raus!⁸³

Atslēgu grabēšana atskanēja no jauna, un profoss iededzināja gaitenī petrolejas lampu.

– Gaismas stars tumsībā! – brīvprātīgais izsaucās. – Apgaismība iespiežas armijā! Ar labu nakti, profosa kungs, pasveiciniet visus savējos un nosapņojiet ko jauku, piemēram, ka jūs man jau esat atdevis tās piecas kronas, ko es jums iedevu papirusu pirkšanai un ko jūs nodzērāt uz manu veselību. Dusiet saldi, izdzimums!

Varēja dzirdēt, ka profoss kaut ko noburkšķ par rītdienas raportu.

– Atkal vienatnē, – brīvprātīgais sacīja. – Laiku pirms gulētiešanas es parasti vēltīju pārskatam, par cik ik dienas pavairojas apakšvirsnieku un virsnieku zināšanas zooloģijā. Lai sagādātu svaigu kara materiālu un militāri apzinīgus kumosus lielgabalu rīklēm, cītīgi jāstudē dabaszinātnes vai Kočīta apgādā izdotā grāmata «Lauksaimnieciskas labklājības avoti», kur katrā lappusē sastopami vārdi «lops», «cūka», «kuilis». Pēdējā laikā mēs tomēr redzam, ka mūsu progresīvās militārās aprindas rada jaunus nosaukumus rekrūšu vajadzībām. Kaprālis Althofs 11. rotā lieto vārdus «Engadīnas kaza», jefreitors Millers, kāds vācu skolotājs no Kašperkalniem, godā jauniesauktos par «čehu smerdeļiem», feldfēbelis Zondernummers – par «ēzeļu rupučiem», «Jorkšīras vepriem» un piedraud tos izbāzt, turklāt parādot tādas profesionālas zināšanas šīnī nozarē, it kā būtu cēlies no zvēru izbāzēju ģimenes. Vispār augstākā militārā priekšniecība cenšas iedvest mīlestību pret dzimteni ar gluži īpatnējiem paņēmieniem, kā bļaušanu, lēkāšanu ap jauniesaukto, kareivīgiem brēcieniem, kā to dara mežoņi Āfrikā, gatavodamies novilkt ādu nevainīgai antilopei vai izcept kādu misionāru, kas gan pelnījis, ka to apēd. Uz vāciešiem

⁸⁰ V.E.: *Zná poučku, že úhel dopadu rovná se úhlu odrazu?* (Baugai gan par ģeometrijas terminiem jēgas nav bijis; jābūt: leņķis ir vienāds ar...)

⁸¹ V.E.: «Šveikā» visi personāži ir kariķēti (pat Šveiks, kurš arī bieži vien rīkojas ne visai godprātīgi), tikai brīvprātīgais Mareks (ar kuru Hašeks attēlojis pats sevi), vienmēr rīkojas godīgi un taisnīgi un bauda kareivju (piemēram, sapiera Vodičkas) cieņu.

⁸² V.E.: *Nebála se ani čerta, vtom ji potkal kanonír...*

⁸³ V.E.: *vzdychat i myslet pro sebe, kdypak čert vezme tebe!* (tikai tas bija Oņegina tēvocis, nevis Puškina: «Мой дядя самых честных правил (...) Но, боже мой, какая скука (...) Вздыхать и думать про себя: Когда же чорт возьмет тебя!» Так думал молодой повеса, (...) Онегин, добрый мой приятель...)

tomēr tas neattiecas. Kad feldfēbelis Zondernummers lieto vārdu «cūkas», viņš vienmēr steidzas piemetināt «čehu», lai vācieši neattiecinātu to uz sevi un neapvainotos. Turklāt visi 11. rotas zemākie virsnieki tik šausmīgi bola acis kā nabaga suns, kas aiz bada iekampis eļļā samērcētu sūkli un aizrijies. Reiz man gadījās noklausīties jefreitora Millera un kaprāļa Althofa sarunu par turpmākajiem paņēmieniem zemessargu⁸⁴ apmācīšanā. Šai sarunā atkārtojās vārdi: «*Paar Ohrfeigen*».⁸⁵ Es jau domāju, ka viņi sāk ķildoties, ka vācu kara vienība sāk sabrukt, bet es biju ļoti maldījies. Patiesībā runa bija par kareivjiem. «Ja tāds čehu cūka», kaprālis Althofs pašapzinīgi pamācīja, pat pēc trīsdesmitā «*nieder*»⁸⁶ nestāv taisni kā svece, tad nepietiek, ka tam pāris reižu iekrauj pa purnu. Tad tu ar vienas rokas dūri dod tam pa vēderu, ar otru roku norauj tam cepuri pār ausīm un uzbrēc: «*Kehrt euch!*»⁸⁷ Un, kad viņš apgriežas, tad sper viņam, kā nākas, pa dibenu, un redzēsi, kā viņš izstiepsies un apakšleitnants Dauerlings smiesies».

– Tagad es jums, biedri, pastāstīšu šo to par Dauerlingu, – brīvprātīgais turpināja, – visi 11. rotas kareivji runā par viņu tā, kā kāda pamesta vecīte vientuļā fermā pie Meksikas robežām runā par slaveniem Meksikas bandītiem. Dauerlingu daudzina par īstu cilvēkēdāju, antropofāgu no kādas Austrālijas cilts, kas apriņ visus citu cilšu piederīgos, ja tie krīt viņam rokās. Viņa dzīves stāsts ir apbrīnošanas cienīgs. Neilgi pēc viņa piedzimšanas aukle viņu nejauši izmetusi no rokām, un mazais Konrāds Dauerlings tā sadauzījis savu galviņu, ka vēl šodien tur redzams tāds iespaidums, it kā kāda komēta būtu uzskrējusi virsū mūsu ziemeļpolam. Visi apšaubīja, ka no viņa kas iznāks, pat ja viņš pārciestu smadzeņu satricinājumu, tikai viņa tēvs, pulkvedis, nezaudēja cerības un apgalvoja, ka tas zēnam neko nekaitēsot, jo mazais Dauerlings, kad pieaugšot, pievērsīsoties militārai karjerai, kā tas pats par sevi saprotams.

Pēc niknas cīņas ar četru zemākās reālskolas klašu programmu,⁸⁸ ko viņš mācījās mājās, pie kam viens viņa mājskolotājs priekšlaikus nosirmoja un sajuka prātā, bet otrs izmisumā gribēja nolēkt no Vīnes Sv. Stefana baznīcas torņa, jaunais Dauerlings iestājās Hainburgas kadetu skolā. Te neviens nepievērsa uzmanību vispārējiem priekšmetiem, jo tie lielāko tiesu nav piemēroti aktīvam Austrijas armijas virsniekam. Militārais ideāls bija veiksmē kara spēlēs. Izglītība padara cēlāku dvēseli, bet karavīriem tas neder. Jo virsnieks rupjāks, jo labāk.

Kadets Dauerlings neuzrādīja sekmes arī tajos priekšmetos, kurus šā vai tā pārzina katrs skolēns. Arī kadetu skolā bija manāmas sekas no tā trieciena, ko bērnībā izturējusi Dauerlinga galva. Viņa atbildes pārbaudījumu laikā runāja par šo nelaimi skaidru valodu. Tās bija tik stulbas, ka muļķības un jucekļības ziņā tās uzskatīja vai par klasiskām, un kadetu skolas skolotāji Dauerlingu citādi nesauca kā «*unser braver Trottel*»⁸⁹. Viņa vairāk kā neapšaubāmais stulbums ļāva cerēt, ka pēc pāris gadu desmitiem viņš atradīsies Terēzijas kara akadēmijā vai kara ministrijā.

Kad izcēlās karš un visus jaunos kadetus paaugstināja par apakšleitnantiem, Hainburgas skolas paaugstināto sarakstā atradās arī Konrāda Dauerlinga vārds. Tā Dauerlings nokļuva 91. pulkā.

Brīvprātīgais nopūtās un turpināja:

– Kara ministrijas apgāds izdevis grāmatu «*Drill oder Erziehung*»⁹⁰, kurā Dauerlings izlasījis, ka kareivjus vajagot iebiedēt. Sekmes apmācībās atbilstot baiļu pakāpei. Šajā darba laukā viņam tiešām labi veicās. Kareivji, lai nebūtu jāklausa viņa bļaušanā, veseliem bariem pieteicās par slimiem, kaut gan tas vienmēr nevainagojās panākumiem. Kas pieteicās par slimu, dabūja trīs dienas «*verschärft*»⁹¹. Pie reizes, vai jūs zināt, kas ir «*verschärft*»? Jūs notrenkā visu dienu pa apmācību laukumu un nakti iesloga. Tā Dauerlings panācis, ka viņa rotā nav slimo. «Slimo kompānija» sēž ūķī.

Apmācībās Dauerlings pastāvīgi ietur to neierobežoto kazarmu toni, kur katrs teikums sākas ar «cūku» un beidzas ar dīvainām zooloģiskām mīklām, kā «cūkas suns». Turklāt viņš vēl ir liberāls. Piemēram, viņš dod kareivjiem izvēles brīvību. Viņš jautā: «Ko tu, ēzeli, labāk gribi: pa purnu vai trīs dienas pastiprinātā apmācībā?» Ja kāds izvēlas «pastiprināto», tad viņš piedevām dabū divas pļaukas, ko Dauerlings motivē šādi: «Tu zaķapastala, tu trīci par savu purnu? Ko tu darīsi, kad sāks strādāt smagā artilērija?»

⁸⁴ V.E.: *domobrancū* (ne zemessargu, bet jaunkareivju).

⁸⁵ Pāris pļauku (*vāc.*).

⁸⁶ Rokas gar sāniem! (*Vāc.*).

⁸⁷ Apkārt griezties! (*Vāc.*)

⁸⁸ V.E.: *...po hrozném zápase s čtyřmi třídami nižší reálky...* (tiešām «zemākā reālskola» nevis «reālskolas zemākās klases»).

⁸⁹ Mūsu brašais stulbenis (*vāc.*).

⁹⁰ Dresēšana vai audzināšana (*vāc.*).

⁹¹ Pastiprinātas apmācības (*vāc.*).

Kādreiz, kad viņš sasita kādam jaunkareivim aci, viņš izteicās tā: «*Pah, was für Geschichte mit einem Kerl, muß so wie so krepieren*»⁹². Tā jau izsacījās arī feldmaršals Konrāds fon Hecendorfs: «*Die Soldaten müssen sowieso krepieren*».⁹³

Dauerlinga iemīļotākais un ietekmīgākais paņēmiens ir savākt čehu tautības kareivjus uz lekciju, kur viņš stāsta par Austrijas militārajiem uzdevumiem, pie tam noskaidrojot arī vispārējos militārās audzināšanas principus, sākot ar roku dzelžiem un beidzot ar nošaušanu un pakāršanu. Ziemas sākumā, pirms manas nokļūšanas hospitālī, mums bija apmācības laukumā reizē ar 11. rotu, un starpbrīdī Dauerlings turēja saviem čehu jaunkareivjiem šādu runu: «Es zinu, ka jūs esat nelieši un ka jums jāizdauza no paura visas aplamības. Ar savu čehu valodu jūs netiksiet pat līdz karātavām. Mūsu visaugstākais karavadonis arī ir vācietis. Vai dzirdat? Velns lai parauj, zemē!»

Visi nogulstas zemē, un, kad viņi nogulušies, Dauerlings staigā šurp un turp viņu priekšā un runā: «Kad zemē, tad zemē, kaut arī jums, sasodītajai bandai, būtu dubļos jānoslīkst. Komandu «zemē» pazina jau senajā Romā: tolaik karadienestā iesauca visus vīriešus no septiņpadsmit līdz sešdesmit gadiem, un ierindā bija jākalpo trīsdesmit gadu, nevis jāvērtās kā cūkai pa kazarmām. Tolaik visai armijai bija viena valoda un viena komanda. Romiešu virsniekiem gan būtu pārsteigums, ja viņu kareivji iedomātos runāt etrusku valodā. Tāpēc es arī gribu, lai jūs man atbildat vāciski, nevis savā nevalodā.»⁹⁴ Re, cik patīkami tā gulēt dubļos, bet padomājiet, kas būtu, ja kādam negribētos gulēt un viņš pieceltos! Ko es tad darītu? Es viņam pagarinātu muti no vienas auss līdz otrai, jo tā būtu priekšniecības pavēles neizpildīšana, sacelšanās, pretošanās valsts varai, godīga kareivja pienākuma pārkāpšana, kārtības un disciplīnas graušana, dienesta priekšrakstu ignorēšana, kas nozīmē, ka tādu nelieti sen jau gaida cilpa un «*Verwirkung des Anspruches auf die Achtung der Standesgenossen*».⁹⁵

Brīvprātīgais uz brīdi aplusa un tad, acīm redzot pārdomājais šajā starpbrīdī jautājumu par kazarmu dzīves apstākļiem, turpināja:

– Tolaik par komandieri bija kapteinis Adamička, pilnīgi apātisks cilvēks. Kad viņš sēdēja kancelejā, tad raudzījās tukšā gaisā kā plānprātiņš un viņam bija tāda sejas izteiksme, it kā viņš gribētu sacīt: «Aprijiet tak mani, mušas!» Dievs zina, ko viņš domāja, kad nodeva bataljona komandierim raportu. Reiz kāds 11. rotas kareivis sūdzējās viņam, ka apakšleitnants Dauerlings nosaucis šo vakar uz ielas par čehu cūku. Šis kareivis bija agrāk nodarbojies ar grāmatu siešanu un bija apzinīgs nacionālists.

«Tad tādas tās lietas», kapteinis Adamička klusu nosaka, jo viņš vienmēr runāja ļoti klusu, «viņš jūs tā nosauca vakar uz ielas. Būs jānoskaidro, vai jums bija atļauja atstāt kazarmas. Ejiet!»

Pēc kāda laiciņa kapteinis Adamička lika iesaukt sūdzētāju.

«Ir noskaidrots», viņš tikpat klusu saka, «ka jūs vakar esat bijis atvaļināts līdz pulksten desmitiem vakarā. Tāpēc jūs arī netiksiet sodīts. Ejiet!»

Kopš šās reizes kapteini Adamičku sāka daudzinaut par taisnīgu cilvēku, tāpēc viņu aizsūtīja uz fronti, un viņa vietā nāca kapteinis Vencls.⁹⁶ Tas briesmīgi necieta nacionālā naida kultivēšanu un uzlika laužņus pat apakšleitnantam Dauerlingam. Kapteiņa Vencla sieva bija čehiete, un viņš šausmīgi baidījās no visādām nesaskaņām, kas saistītas ar nacionālo jautājumu. Bet priekš pāris gadiem viņš bija kalpojis par kapteini Kutna kalnos⁹⁷ un tur dzērumā nosaucis kādas viesnīcas virsviesmīli par «čehu salašņu». Pie tam jāteic, ka kapteinis Vencls tiklab sabiedrībā, kā arī savā ģimenē runāja tikai čehiski un viņa dēli mācījās čehu universitātē. Bet vārds bija izteikts, un to tūlīt uztvēra vietējās avīzes, bet kāds deputāts sakarā ar kapteiņa Vencla uzvešanos viesnīcā iesniedza pat interpelāciju Vīnes parlamentā. Venclam bija pietiekami ko izturēt, jo tas notika taisni tad, kad parlamentā apsprieda jaunu kredītu atvērēšanu bruņošanās vajadzībām,⁹⁸ un te nu iejaucas vidū kāds piedzēries kapteinis Vencls no Kutna kalniem.

Pēc tam kapteinis Vencls uzzināja, ka to visu viņam ievārtījis kāds kadeta vietas izpildītājs⁹⁹ Zitko no brīvprātīgajiem. Tas bija ziņojis par šo gadījumu avīzēm, jo starp viņu un kapteini Venclu pastāvēja naidis kopš tā laika, kad Zitko kādā sabiedrībā, kapteinim klātesot, bija sācis dziļdomīgi spriedelēt, ka pietiekot paskatīties uz dieva dabu, paraudzīties, kā mākoņi krājas apvārsnī, cik augsti slejas pamalē

⁹² Ko tur celt traci kaut kāda kareivja dēļ, kam tik un tā jānosprāgst (vāc.).

⁹³ Kareivjiem tik un tā jānosprāgst (vāc.).

⁹⁴ V.E.: ...a ne tou vaší patlaninou.

⁹⁵ Tiesību zaudēšana uz līdzpilsoņu cieņu (vāc.).

⁹⁶ V.E.: ...a namistě něho přišel sem major Wenzl. (Kāpēc Baugai kapteinis?)

⁹⁷ V.E.: Když před lety sloužil jako hejtmán v Kutné Hoře... (nevis «kalpoja par kapteini», bet dienēja kā kapteinis (tolaik vēl nebija dabūjis majora pakāpi)).

⁹⁸ Austrijas parlamentā bija diezgan stipra čehu opozīcija, un šovinistiski izlēcieni pret čehiem varēja piespiest tos balsot pret likumprojektu.

⁹⁹ V.E.: nadrobil kadet telfrtrétr z jednoročních dobrovolníků Zitko.

kalni, kā mežos krāc ūdenskritumi, kā dzied putni, lai saprastu, cik niecīgs ir kaut kurš kapteinis, salīdzinot ar vareno dabu, – tāda pati nulle kā kurš katrs kadeta vietas izpildītājs!

Visi virsnieki bija toreiz piedzērušies un kapteinis Vencls tāpat, tāpēc viņš gribēja piekaut nelaimīgo filozofu kā suni. Vēlāk naidis vēl pastiprinājās, un kapteinis Vencls piesējās Zitko kā mācēdams, sevišķi vēl tāpēc, ka Zitko izteiciens bija kļuvis par parunu. «Kas ir kapteinis Vencls, salīdzinot ar vareno dabu?»¹⁰⁰ – to zināja visi Kutna kalni.

– Es viņu, nelieti, novedīšu līdz pašnāvībai! – kapteinis Vencls daudzinaja, bet Zitko jau aizgāja atvaļinājumā un nodarbojās mierīgi ar savu filozofiju. No tā laika sākās kapteiņa Vencla neiecietība pret jauniem virsniekiem. Pat leitnanti nejutās droši no viņa uzbrukumiem, nemaz nerunājot par kadetiem un apakšleitnantiem.

– Es viņu nospiedišu kā blakti! – kapteinis Vencls draudēja, un vai tam apakšleitnantam, kas kaut kādu nieku dēļ iesniedza raportu bataljona komandierim. Kapteinis Vencls atzina tikai ārkārtīgus, izņēmuma rakstura pārkāpumus, piemēram, ja sargkareivis aizsnaudies pie pulvera pagraba vai izdarījis vēl ko sliktāku vai ja kāds kareivis līdis nakti pāri Marijas kazarmu sētai un turpat uz sētas aizsnaudies vai atkal pieļāvis, ka viņu nakti aiztur zemessargu vai artilērijas pulka patruļas,¹⁰¹ – vārdu sakot, izdarījis daudz ko tik šausmīgu, kas apkauno visu pulku.

«Kungs Kristus!» tā viņš reiz gaiteni brēca. «Tad viņu jau trešo reizi aizturējusi zemessargu patruļa! Metiet viņu uķī,¹⁰² šo nelieti, un tad pārceļiet no pulka uz vezumniekiem, lai ved mēslus! Un viņš pat nav ar tiem izkāvijs! Tas jau nav kareivis, bet ielu tīrītājs! Rīt viņam dodiet tikai pēc pāris dienām, atņemiet viņam salmu maisu un segu un ietupiniet viennīcā, diedelnīku!»

Un tagad, draugs, iedomājieties, ka šis stulbenis, apakšleitnants Dauerlings, tūlīt pēc savas iestāšanās pulkā bija iesniedzis raportu bataljona komandierim par kādu kareivi, kas viņu it kā tīšām neredzējis un nesveicinājis, kad viņš braucis ormanī svētdienas pēcpusdienā ar kādu dāmiņu. Kā man kāds apakšvirsnieks atstāstīja, toreiz, raportu nododot, uznākusi īsta pastardiena. Bataljona kancelejas feldfēbelis izbēdzis gaiteni ar saviem papīriem, bet kapteinis Vencls uzbrēcis Dauerlingam¹⁰³:

«To nu es necietīšu, velns un elle, to es aizliedzu! Vai jūs zināt, apakšleitnanta kungs, kas ir raports bataljona komandierim? Tā nav nekāda cūkošanās! Kā viņš jūs varēja redzēt, kad jūs braukājat pa laukumu? Vai jūs pašu nemācīja, ka sveicināšana izdarāma tad, kad jūs satiekat augstāk stāvošu personu, bet tas nenozīmē, ka kareivim jāgrozās kā vēja rādītājam, lai tikai nepalaistu neievērotu apakšleitnanta kungu, kas vizinās pa laukumu. Lūdzu nerunāt pretī! Raports bataljona komandierim ir ārkārtīgi svarīga lieta. Un, ja šis kareivis apgalvo, ka nav jūs redzējis, jo taisni tajā laikā sveicinājis uz bulvāra mani, saprotiet, mani, kapteini Venclu, un nav varējis tajā pašā brīdī raudzīties uz ormani, kas jūs veda, tad, es domāju, viņam var ticēt. Un turpmāk lūdzu neapgrūtināt mani ar tādiem sīkumiem».

No tā laika Dauerlings ir pārvērties.

Brīvprātīgais nožāvājās.

– Mums jāizguļas pirms rītdienas raporta. Es tikai gribēju mazliet vēl raksturot stāvokli mūsu pulkā. Pulkvedis Šrēders necieš kapteini Venclu, viņš vispār ir ērmīgs tips. Kapteinis Zāgners,¹⁰⁴ brīvprātīgo skolas vadītājs, uzskata Šrēderu par īstu karavīra paraugu, kaut gan pulkvedim Šrēderam ne no kā nav tādas bailes kā no nokļūšanas frontē. Zāgners ir slīpēts blēdis un, tāpat kā Šrēders, necieš rezerves virsniekus. Viņš tos saukā par civilsmerdeļiem.¹⁰⁵ Brīvprātīgos viņš uzskata par kaujamiem lopiņiem; tie jāiedīda kara mākslā, jāuzšuj tiem zvaigznītes un jāaizsūta uz fronti, lai tos nogalina dižciltīgo kadru virsnieku vietā, kuri jāatstāj rases turpināšanai.

– Vispār, – brīvprātīgais nobeidza, tīdamies segā, – armijā viss ož pēc puvuma. Vēl tikai apstulbinātās masas nav nākušas pie prāta. Acis izbolījušas, tās ļaujas kapāties gabalos, un, ja kādu ķer lode, tad viņš tikai izdveš: «Mammiņ...» Nekādu varoņu nav, tikai kaujami lopiņi un miesnieki

¹⁰⁰ V.E.: *Co je hejtman Wenzl proti velebné přírodě?*

¹⁰¹ V.E.: *landveráckou nebo dělostřeleckou patrolou v noci.*

¹⁰² V.E.: *dejte do díry.*

¹⁰³ V.E.: *a major Wenzl řval na Dauerlinga...* (Bauga nav tikusi skaidrībā, kāpēc Vencls dažreiz ir kapteinis un dažreiz majors, tāpēc padarījusi viņu visur par kapteini. Bet viņš bija kapteinis, kad dienēja Kutna Kalnos, un majors, kad dienēja Budejovicē).

¹⁰⁴ V.E.: *Hejtman Ságner.* Kapteinis Zāgners ir reāla persona, taču, cik var saprast no juceklīgajiem Hašeka biogrāfu rakstiem, viņa loma bija savādāka, nekā attēlots romānā: viņš nebija tā kaujas bataljona komandieris, kura sastāvā atradās Hašeks; komandieris bija majors Vencls. Izskatās, ka Hašeks viņus ir apmainījis vietām. Zāgners bija komandējis iepriekšējo, 12. kaujas bataljonu. (Vai, varbūt, Hašeka bataljons arī bija 12-tais, un Zāgners to komandēja līdz Samborai, bet tālāk Vencls?). (Nu neprot cilvēki rakstīt skaidri un precīzi!).

¹⁰⁵ V.E.: *civilní smradí.*

ģenerālštābos. Bet reiz tomēr visi sadumposies, un tad gan būs varens tracis! Lai dzīvo armija! Ar labu nakti!

Brīvprātīgais aplusa, bet drīz atkal saka grozīties zem segas un iejautājās:

– Vai jūs guļat, biedri?

– Neguļu vis, – Šveiks atsaucās no otras guļvietas, – es domāju.

– Par ko?

– Par gadījumu ar lielo sudraba medaļu «Par drošsirdību», ko saņēma kāds galdnieks no Vavras ielas Vinohrados, kāds Mlīčko, jo viņš bija savā pulkā kara sākumā pirmais, kam granāta norāva kāju. Viņam iedeva protēzi, un nu viņš sāka visur lielīties ar savu medaļu un ar to, ka viņš vispār esot pirmais un ievērojamākais invalīds savā pulkā visā kara laikā. Reiz viņš ieradās «Apollo» traktierī Vinohrados un sāka ķildoties ar miesniekiem no lopkautuves. Beidzot viens no tiem norāva viņam mākslīgo kāju un sadeva ar to viņam pa kaklu. Bet norāvējs nezināja, ka kāja mākslīga, un no bailēm pagāba. Iecirknī Mlīčkam kāju atkal pielika, bet no tās reizes viņš tā noskaitās uz savu lielo sudraba medaļu «Par drošsirdību», ka gribēja to ieķīlāt lombardā, bet tur viņu aizturēja ar visu medaļu. Viņš iedzīvojās lielās nepatīkšanās, jo ir tāda sevišķa goda tiesa kara invalīdiem, un tā nolēma atņemt viņam lielo sudraba medaļu un vēlāk nolēma atņemt arī kāju...

– Kā tā?

– Pavisam vienkārši. Kādu dienu pie viņa ieradās komisija, paziņoja, ka viņš neesot cienīgs lietot mākslīgu kāju, atņēma to un aiznesa.

– Kādreiz atkal atgadās tādi joki, – Šveiks turpināja, – ka karā kritušā piederīgie saņem šādu medaļu ar paziņojumu, ka tā viņiem piešķirta turēšanai kādā goda vietā. Božetehas ielā Višehradā kāds karstasinīgs tēvs, kuram šķita, ka ierēdņi grib viņu izzobot, pakāra šo medaļu atejā, bet kāds policists, kas izmantoja šo vietu kopā ar viņu, apsūdzēja viņu par valsts nodevību, un tā šis nabags iekrita gluži ne par ko!

– No tā var secināt, ka laimei un stiklam ir īss mūžs, – brīvprātīgais piezīmēja. – Bet Vīnē ir izdota «Brīvprātīgā rokasgrāmata», kur atrodamas šādas aizgrābīgas vārsmas čehu tulkojumā:

Reiz brīvprātīgais cildens dzīvoja,
Par ķeizaru viņš nāvē devās braši.
Cēls piemērs tiem, kas dzīvi palika,
Lai visi krīt par godu tikpat knaši.
Uz lafetes tam pēd'jā atdusa.
Un spoža medaļa tā krūtīs rotā,
Katrs sirdi augšup ceļ par viņu lūgšanā,
Un biedru asarās mirkst krūts tam izpušķotā.

– Man tā šķiet, – brīvprātīgais teica pēc īsa klusuma brīža, – ka pie mums sāk mazināties kareiviskais gars. Tāpēc, dārgais draugs, es ieteicu nodziedāt mūsu cietuma klusumā un nakts tumsībā dziesmu par lielgabalu Jabureku. Tas stiprinās kareivisko garu. Bet mums jābrēc tā, lai to dzirdētu visās Marijas kazarmās, tāpēc es ieteicu nostāties pie pašām durvīm.

Drīz vien no aresta telpām atskanēja tāda aurošana, ka gaitenī logu rūtis drebēja:

...Viņš stāv pie lielgabala¹⁰⁶
Un tik lādē vien,
Viņš stāv pie lielgabala
Un tik lādē vien.
Aša lode tam no tiesas
Rokas norauj nost no miesas,
Bet pie lielgabala
Viņš stāv un lādē vien.
Viņš stāv pie lielgabala
Un tik lādē vien.

¹⁰⁶ V.E.: *A u kanónu stál...*

Pagalmā bija dzirdami soļi un balsis.

– Tas ir profoss, – brīvprātīgais teica, – un viņam līdzī nāk leitnants Pelikāns, kas šodien dežurē. Viņš ir rezerves virsnieks, es ar viņu iepazīnos čehu klubā. Pirms kara viņš bija grāmatvedis kādā apdrošināšanas sabiedrībā. No viņa mēs dabūsim papirosus. Aurosīm tik tālāk!

Un atkal atskanēja:

Viņš stāv pie lielgabala...

Kad durvis atvērās, profoss, redzami uztraucies dežūrvirsnieka klātbūtnē, asi uzsauca:

– Te nav nekāds zvēru dārzs!

– Piedodiet, – brīvprātīgais atsaucās, – te ir «Rūdolfnuma»¹⁰⁷ filiāle. Koncerts ieslodzītajiem. Programmas pirmā daļa «Kara simfonija» nupat kā beidzās.

– Jokus pie malas! – leitnants Pelikāns māksloti stingri noteica. – Domāju, jums būtu jāzina, ka pulksten deviņos jāguļ, nevis jātrokšņo. Jūsu koncerta numuru varēja dzirdēt pat uz laukuma.

– Padevīgi ziņoju, leitnanta kungs, – brīvprātīgais sacīja, – ka mēs vēl neesam sadziedājušies, un ja mūsu priekšnesumā bija kāda disharmonija...

– Tā viņš rīkojas katru vakaru, – profoss mēģināja iekost savam ienaidniekam. – Nemaz neizturas kā inteligents cilvēks.

– Atļaujiet, leitnanta kungs, – brīvprātīgais viņu pārtrauca, – es vēlētos runāt ar jums zem četrām acīm. Lai profoss pagaida aiz durvīm!

Kad šī vēlēšanās bija izpildīta, viņš familiāri uzprasīja:

– Iedod mums cigaretes, Franci! «Sports»? Vai tev kā leitnantam tiešām nav labāku? Nu, pateicos par tām pašām. Sērkociņus arī.

– «Sports», – viņš nievājoši norūca, kad leitnants bija aizgājis. – Arī nabadzībā nevajadzētu lepnumu zaudēt. Uzsmēķējiet, biedri, lai labāks miegs! Rīt mūs gaida pastarā tiesa.

Bet pirms aizmigšanas viņš neaizmirsā nodziedāt:

Kalni, lejas, klinšu sienas
draugi vienīgi,
kopš ik dienas domas vienas
mani māc par manu meiteni.

Kad brīvprātīgais attēloja pulkvedi Šrēderu kā kādu izdzimteni, tad viņš maldījās, jo pulkvedim Šrēderam bija arī zināma taisnības sajūta, kas jo gaiši izpaudās pēc tām naktīm, kuras viņš bija omulīgi pavadījis savā sabiedrībā kādā restorānā. Bet, ja tās nebija omulīgi pavadītas, tad...

Kamēr brīvprātīgais tik asi kritizēja apstākļus kazarmās, pulkvedis Šrēders sēdēja restorānā virsnieku sabiedrībā un klausījās, kā virsleitnants Krečmanis, kas bija atgriezies no Serbijas ar ievainotu kāju (viņu bija sabādījusi govs), stāstīja, kā viņš no štāba, kam bijis piekomandēts, novērojis uzbrukumu serbu pozīcijām.

– Jā, un tad viņi izlec no ierakumiem. Viņi lien caur dzeloņstieplu aizžogojumiem divu kilometru garā joslā un metas virsū ienaidniekam. Viņi ir gāzmaskās, rokas granātas aiz jostas, šautenes pār plecu, viņi gatavi šaut, gatavi durt. Apkārt svilpo lodes. Krīt kāds kareivis, tikko izlēcis no ierakumiem, otrs nokrīt uz uzmetā vaļņa, trešais pēc pāris soļiem, bet biedru stāvi trauc tālāk ar «urā» saucieniem, tālāk dūmos un putekļos. Ienaidnieks šauj no visām pusēm, no ierakumiem, no šāviņu bedrēm, vērs pret mums savus ložmetējus. Kareivji atkal krīt. Kāds vads cenšas izlauzties pie naidnieka ložmetēja. Visi krīt. Bet biedri tomēr dodas uz priekšu. Urā! Krīt kāds virsnieks. Šautenes nav vairs dzirdamas, gatavojas kas briesmīgs. Krīt atkal vesels vads, un ienaidnieka ložmetēji tarkšķ: ra-ta-ta-ta... Tad krīt... Piedodiet, es vairs tālāk nevaru, es esmu piedzēries...

Virsnieks ar ievainoto kāju aplkusa un stulbu seju atlaidās krēslā. Pulkvedis Šrēders žēlīgi pasmaidīja un sāka klausīties, kā pretimsēdošais kapteinis Spīro daudzīja ar dūri galdu, it kā vēlēdamies uzsākt ķildu, un atkārtoja vienā laidā kaut ko galīgi nesakarīgu, no kā neviens nevarēja izlobīt, ko viņš grib sacīt:

– Laipni lūdzu uzmanību! Mums atrodas zem ieročiem Austrijas zemessargu ulāni, Austrijas zemessargi, Bosnijas jēgeri, Austrijas jēgeri, Austrijas kājnieki, Ungārijas kājnieki, Tiroles

¹⁰⁷ Rūdolfnuma – nams, kas uzcelts 1880.g. Prāgā par godu princim Rūdfam. Pirmā pasaules kara laikā tur rīkoja koncertus un lekcijas. Buržuāziskās republikas laikā tur bija parlaments. Kopš 1945.g. tas ir Mākslas darbinieku nams.

ķeizariskie strēlnieki, Bosnijas kājnieki, ungāru honvēdu kājnieki, ungāru huzāri, zemessargu huzāri, kavalērijas jēgeri, dragūni, ulāni, artilēristi, vezumnieki, sapieri, sanitāri, jūrniki. Vai jūs saprotat? Un Beļģija? Pirmā un otrā iesaukuma karavīri sastāda aktīvo armiju, trešais iesaukums izpilda dienestu aizmugurē...

Kapteinis Spīro uzsita dūri uz galda.

– Zemessargi miera laikā gādā par valsts iekšējo kārtību.¹⁰⁸

Viņam blakus kāds jauns virsnieks, cenzdamies pārliecināt pulkvedi Šrēderu par savu militāro stingrību, uzsvērti skaļi stāstīja savam kaimiņam:

– Arī dilonšlimie sūtāmi uz fronti, tas tiem nāks tikai par labu, un bez tam labāk, ja krīt slimie nekā veselie.

Pulkvedis pasmīnēja, bet tad viņa seja apmācās, un viņš uzrunāja kapteini Venclu¹⁰⁹:

– Es brīnos, kāpēc virsleitnants Lukāšs it kā vairās no mums. Kopš viņš ieradās, viņš vēl ne reizi nav bijis mūsu sabiedrībā.

– Viņš raksta dzejas, – kapteinis Zāgners ironiski atsaucās. – Tiklīdz viņš atbrauca, tā iemīlējās inženiera Šreitera kundzē, ar ko bija iepazinies teātrī.

Pulkvedis drūmi raudzījās sienā.

– Stāsta, ka viņš dziedot kuplejas.

– Viņš jau kadetu skolā mūs lieliski uzjautrināja ar savām kuplejām, – kapteinis Zāgners atbildēja, – un anekdotes viņš zina tādas, ka prieks klausīties. Bet, kāpēc viņš no mums vairās, to es nezinu.

Pulkvedis grūtsirdīgi nogrozīja galvu.

– Diemžēl, mūsu vidū nav vairs īsta biedriskuma. Agrāk, es atceros, katrs no mums, virsniekiem, centās klubā uzstāties ar ko jautru. Piemēram, kāds virsleitnants Dankls izģērbās gluži kails, nogulās uz grīdas, iesprauda dibengalā siļķes asti un attēloja jūras vāravu. Kāds cits, leitnants Šleisners, prata kustināt ausis, zviegt kā zirgs, lieliski atdarināt kaķu ņaudēšanu un kameņu dūkšanu. Es atceros arī kapteini Skodaju. Viņš katreiz, kad tikai mums iegribējās, atveda uz klubu skuķus. Tās bija trīs māsas, un viņš tās bija izdresējis kā šuneļus. Viņš nostādīja tās uz galda, un viņas pēc takts izģērbās mūsu priekšā. Viņam bija tāds mazs taktszizlis, un, gods kam gods, kapelmeistars viņš bija lielisks. Un ko viņš ar tām neizdarījās uz dīvāna!... Reiz viņš lika ienest istabā vannu ar siltu ūdeni, un mums citam pēc cita vajadzēja izpeldēties kopā ar šiem skuķiem, bet viņš mūs nofotografēja.

Un pulkvedis Šrēders svētļaimīgi pasmaidīja pie šīm atmiņām.

– Un kādas derības mēs slēdzām vannā! – viņš turpināja, pretīgi klakšķinādams mēli un nemierīgi grozīdamies sēdekļi.

– Bet tagad? Vai tā ir jautrība? Pat tas kupleju dziedātājs nerādās. Un jaunie virsnieki pat iedzert neprot! Vēl nav divpadsmit, bet, kā jūs redzat, pieci jau apdzērušies snauz pie galda. Bija laiki, kad mēs divas dienas sēdējām pie galda un, jo vairāk dzērām, jo skaidrāki kļuvām, kaut gan nepārtraukti lejām iekšā degvīnu, vīnu un liķieri. Tagad vairs nav īstā kareiviskā gara. Velns zina, kas tur par iemeslu. Neviena joka, tikai tā bezgalīgā, apnicīgā pļāpāšana. Paklausieties vien, kā tur galda galā runā par Ameriku!

No galda otra gala atskanēja kāda pašapzinīga balss:

– Amerika nevar iejaukties karā. Amerika ar Angliju ir uz nažiem. Amerika vēl nav sagatavojusies karam.

Pulkvedis Šrēders nopūtās.

– Īsta rezerves virsnieku muldēšana. Velns viņus uzgrūda mums uz kakla! Vakar vēl tāds cilvēks grauza spalvaskātu kādā bankā vai taisīja papīra maisiņus un tirgojās ar pipariem, kanēli vai zābakziežu, vai atkal skaidroja bērniem skolā, ka bads dzen vilkus ārā no meža, bet šodien viņš jau grib mēroties ar kadru virsniekiem, visu saprast un visur bāzt savu degunu. Un, kad pie mums nokļūst kāds kadru virsnieks, kā tas pats virsleitnants Lukāšs, tad virsleitnanta kungs nerāda mūsu sabiedrībā ne acu.

Pulkvedis Šrēders aizgāja mājup ļoti nelāgā omā, un, kad viņš no rīta pamodās, viņa oma vēl pasliktinājās, jo avīzē, ko viņš parasti lasīja gultā, viņš vairākkārt frontes ziņās sastapa teikumu, ka mūsu pulki atkāpušies agrāk sagatavotās pozīcijās. Austrijas armijai tās bija slavas pilnas dienas, kuras līdzinājās kā ola olai Šabacas notikumu dienām.

Un šādā noskaņojumā pulkvedis Šrēders stājās pie to savu dienesta pienākumu pildīšanas, ko brīvprātīgais pareizi apzīmēja par pastardienas tiesu.

¹⁰⁸ V.E.: *Zeměbrana vykonává službu v zemi v čas míru.*

¹⁰⁹ V.E.: *...se zachmuřil a obraceje se na majora Wenzla.*

Šveiks ar brīvprātīgo jau stāvēja pagalmā un gaidīja pulkvedi. Bez viņiem šeit vēl atradās dežūrvirsnieks, pulka adjutants un pulka kancelejas feldfēbelis ar vainīgo sarakstu, pār kuriem bija pacelts taisnās tiesas zobens.

Beidzot parādījās sadrūmušais pulkvedis kapteiņa Zāgnera pavadībā, kurš nervozi sita ar steku pa savu garo zābaku stulmiem.

Pieņemot raportu, pulkvedis vairākas reizes, mēms kā kaps, nosoļoja garām Šveikam un brīvprātīgajam, kuri grozīja «acis uz labo» vai «acis uz kreiso» atkarībā no tā, kurā pusē pulkvedis patlaban atradās. To viņi darīja ar neparastu cītību, tā ka gandrīz izmežģīja kaklus, jo tas turpinājās diezgan ilgi.

Beidzot pulkvedis nostājās brīvprātīgā priekšā, kurš ziņoja:

– Brīvprātīgais tāds un tāds¹¹⁰...

– Zinu, – pulkvedis strupi noteica, – brīvprātīgo pabira jūs esat. Ar ko jūs nodarbojāties priekš iestāšanās karadienestā? Studējāt klasisko filozofiju? Tātad inteligēnts žūpa.¹¹¹ Kapteiņa kungs, – viņš griezās pie Zāgnera, – atvediet šurp visu brīvprātīgo komandu.

– Tātad jūsu godība, ar ko mums rokas jātraipa, ir klasiskās filozofijas students, – viņš atkal uzrunāja brīvprātīgo.

– Apkārt! Tā jau es domāju. Mēteļa krokas nekārtībā. It kā nupat būtu atgriezies no skuķiem vai vazājies pa atklātiem namiem. Es jums iemācīšu disciplīnu, mīļais.

Brīvprātīgo komanda iesoļoja pagalmā.

– Četrstūrī! – pulkvedis komandēja. Viņi ielenca pulkvedi un abus vainīgos ciešā kvadrātā.

– Apskatiet labi šo tipu! – pulkvedis brēca, rādīdams ar steku¹¹² uz brīvprātīgo. – Viņš ir nodzēris savu brīvprātīga godu, bet no brīvprātīgajiem jāizaug kārtīgu virsnieku kadriem, kas vedīs savus kareivjus pretī slavai kaujas laukā. Bet kur viņš būtu vedis savus kareivjus, šis žūpa? No viena traktiera uz otru. Viņš būta gatavs izdzert visu rumu, ko kareivjiem izsniedz uz rokas. Vai jūs varat ko teikt savā labā? Nevarat. Nu, paskatieties uz viņu! Cilvēks neprot ne vārda pateikt sev par labu, bet pirms dienesta esot studējis klasisko filozofiju. Patiesām klasisks gadījums!

Pulkvedis izrunāja pēdējos vārdus sevišķi uzsvērti un nospļāvās.

– Klasisks filozofs, kas dzērumā sit naktīs virsniekiem cepures no galvas nost. Nejēga! Labi vēl, ka tas bija tikai tāds artilērijas virsnieks!

Šajos pēdējos vārdos izpaudās viss 91. pulka naids pret Budejovices artilēristiem. Vai tam artilēristam, kas nakti krita kājnieku patruļas rokās – un otrādi! Tas bija mežonīgs, neizdzēšams naids, vendeta, asins atriebība, ko viens gadagājums mantoja no otra un ko abās pusēs nostiprināja tradicionālie nostāsti par to, kā kājnieki iesvieduši artilēristu Vltavā vai, otrādi, kā viņi kāvušies «Portarturā», «Rozē» un citās Dienvidčehijas metropoles uzjautrināšanās vietās.

– Tomēr, – pulkvedis turpināja, – šāds pārkāpums ir pienācīgi jā soda. Šis subjekts jāizslēdz no brīvprātīgo komandas, morāli jāiznīcina. Mums armijā tā jau diezgan šādu inteligentu! Pulka rakstvedi!

Pulka kancelejas feldfēbelis svinīgi iznāca priekšā ar aktiem un zīmulī.

Iestājās klusums it kā tiesas sēdē, kad tiesā kādu slepkavu un tiesas priekšsēdētājs saka: «Uzklausiet spriedumu».

Taisni tādā balsī paziņoja arī pulkvedis:

– Brīvprātīgo Mareku ieslodzīt uz 21 dienu stingrā karcerī un pēc soda izciešanas nosūtīt uz virtuvi pie kartupeļu tīrīšanas.

Pēc tam pulkvedis nokomandēja brīvprātīgajiem doties atpakaļ. Varēja dzirdēt, kā brīvprātīgie ātri sastājās pa četri un aizsoļoja, pie kam pulkvedis aizrādīja kapteinim Zāgneram, ka komanda neesot precīzi izpildīta un kapteinim nāksoties tiem pēc pusdienas pamācīt pagalmā soļošanu.

– Zemei vajag rībēt, kapteiņa kungs. Jā, vēl kaut kas. Gandrīz būtu aizmirsis. Pasakiet viņiem, ka visai brīvprātīgo komandai uz piecām dienām noliegts atvaļinājums, lai viņi vienmēr atcerētos savu bijušo draugu, šo diedelniņu Mareku.¹¹³

Bet diedelniēks Mareks stāvēja blakus Šveikam un izskatījās visai apmierināts. Neko labāku viņš nevarēja sagaidīt. Mizot virtuvē kartupeļus, mīcīt ķiļķenus un sadalīt gaļu ir taču nesalīdzināmi labāk nekā ar pilnām biksēm kliegt ienaidnieka viesuļugunī: «*Einzeln abfallen! Bajonett auf!*»¹¹⁴

¹¹⁰ V.E.: Hašeks vēl nav izdomājis «resnajam brīvprātīgajam» vārdu.

¹¹¹ V.E.: *Tedy ožralý inteligent...*

¹¹² V.E.: *bičikem.*

¹¹³ V.E.: Tagad brīvprātīgajam vārds jau izdomāts.

¹¹⁴ Pa vienam gulties! Durkļus uzlikt! (*Vāc.*)

Novērsies no kapteiņa Zāgnera, pulkvedis Šrēders apstājās Šveika priekšā un vēriģi aplūkoja viņu. Šveiku šajā mirklī vislabāk raksturoja viņa apaļā, smaidīgā seja ar lielajām ausīm, kas spraucās ārā no dziļi uzvilktās cepures. Viņa bezrūpīgais izskats pauda, ka Šveiks neapzinās nekādu vainu. Viņa acis it kā jautāja: «Lūdzu, ko es esmu nodarījis?» Viņa skatiens taujāja: «Lūdzu, ar ko varu pakalpot?»

Un pulkvedis formulēja savus novērojumus jautājumā, ar ko viņš griezās pie pulka kancelejas feldfēbeļa:

– Plānprātiņš?

Un tad pulkvedis ieraudzīja, ka šās labsirdīgās sejas mute atveras viņa priekšā.

– Padevīgi ziņoju, pulkveža kungs, – plānprātiņš, – Šveiks atbildēja feldfēbeļa vietā.

Pulkvedis Šrēders pamāja adjutantam un pagāja sānis. Pēc tam viņi pasauca feldfēbeli un izskatīja Šveika lietu.

– Ahā, – pulkvedis Šrēders sacīja, – tas taču ir virsleitnanta Lukāša kalpotājs, kas saskaņā ar virsleitnanta raportu atpalicis no pulka Tāborā. Manuprāt, virsnieku kungiem gan vajadzētu pašiem izmācīt savus kalpotājus. Ja jau virsleitnants Lukāša kungs izvēlēties sev par kalpotāju tādu pirmšķirīgu idiotu, tad lai viņš pats tiek ar to galā. Brīva laika viņam diezgan, jo viņš taču nekur nerādās. Vai kāds viņu kaut reizi redzējis mūsu sabiedrībā? Nu, tāpēc jau es saku! Laika viņam pietiekami, lai viņš varētu izdresēt savu kalpotāju...

Pulkvedis Šrēders piegāja pie Šveika un, skatīdamies viņa labsirdīgajā sejā, noteica:

– Muļķa lops! Trīs dienas stingrā karcerī¹¹⁵ un pēc soda izciešanas pieteicieties pie virsleitnanta Lukāša.

Tā Šveiks atkal satikās karcerī ar brīvprātīgo, un virsleitnants Lukāšs varēja justies ļoti iepriecināts, kad pulkvedis Šrēders atsauc viņu pie sevis un paziņoja:

– Virsleitnanta kungs, kādu nedēļu pēc jūsu ierašanās pulkā jūs man iesniedzāt lūgumu dot jums kalpotāju, jo jūsējais esot noklīdis Tāboras stacijā. Tā kā viņš ir atgriezies...

– Pulkveža kungs, – virsleitnants Lukāšs lūdzoši ierunājās.

– ...tad es nolēmu, – pulkvedis uzsvērti turpināja, – iesēdināt viņu uz trim dienām un tad nosūtīt pie jums...

Virsleitnants Lukāšs satriekts iztenterēja no pulka kancelejas.

Tās trīs dienas, ko Šveiks pavadīja brīvprātīgā Mareka sabiedrībā, viņam aizritēja ļoti jautri. Katru vakaru viņi abi sarīkoja savā mītnē patriotiskas manifestācijas.

Vakaros vienmēr no karcera skanēja «Dievs, sargi mūsu ķeizaru» un «Princis Eižens, cēlais bruņnieks». Viņi dziedāja arī veselu virkni kareivju dziesmu, un, kad parādījās profoss, tad viņš saņēma apsveikumu:

Lai nāve mūsu profosam
Nenāk tuvumā,
Lai pats velns uz elli to
Dzīvu aizvada!¹¹⁶
Ved to vecos mēslu ratos,
Lai pa elles gribām kratās.
Līdz pie lielā katla klāt.
Sāk tam taukus tecināt.

Brīvprātīgais uzzīmēja virs guļvietas profosa ģimetni un parakstīja vecās dziesmiņas tekstu:

Kad gāju uz Prāgu pēc cīsiņiem,
Kāds ēzelis pretī liek teciņiem.
Ne ēzelis, profoss tas bija šo reizi,
Ja nebūtu izšmaucis, klātos man greizi.

¹¹⁵ V.E.: *trī dny verschärft...*

¹¹⁶ V.E.: *Ten náš starej profous, ten nesmí zemříti, pro toho si musí čert z pekla přijíti.*

Bet, kamēr viņi tā kaitināja profosu, kā Seviļas arēnā ar sarkanu lakatu kaitina Andalūzijas vērsi, virsleitnants Lukāšs ar bailēm gaidīja Šveika ierašanos un ziņojumu, ka viņš atkal stājies pie savu pienākumu pildīšanas.

III. Šveika dēkas Kirālihīdā

91. pulku pārcēla uz Mostu pie Litavas¹¹⁷, uz Kirālihīdu.

Taisni tad, kad Šveikam no karcerī pavadāmajām trim dienām iztrūka tikai trīs stundas, viņu kopā ar brīvprātīgo aizveda uz virssardzi un tad kareivju eskorta pavadībā uz staciju.

– Tas jau sen bija zināms, – brīvprātīgais stāstīja viņam ceļā, – ka mūs pārvietos uz Ungāriju. Tur sastādīs kaujas bataljonus, kareivji apmācīsies šaušanā, izkausies ar ungāriem un dosies jautrā garā uz Karpatiem. Uz Budejovici pārcels ungāru garnizonu, un tā notiks rasu sajaukšanās. Pastāv tāda teorija, ka citas tautības jaunavu izvarošana ir vislabākais līdzeklis pret deģenerāciju. To jau darījuši zviedri un spānieši trīsdesmit gadu karā un franči Napoleona laikā, un tagad to darīs ungāri Budejovices apgabalā. Tā nebūs nekāda rupja varmācība. Viss notiks gluži dabiski! Tā būs vienkārša apmaiņa. Čehu kareivis gulēs kopā ar ungāru meiču, nabaga čehu meitēns pieņems klātgulēt ungāru honvēdu, un pēc dažiem gadsimtiem antropologiem būs interesants pārsteigums, sastopot Maļšas krastos cilvēkus ar izspiestiem vaigu kauliem.

– Pie tādas savstarpējas pārošanās vispār atgadās daudz kas interesants, – Šveiks piezīmēja. – Prāgā ir kāds viesmīlis – Kristiāns, nēģeris. Viņa tēvs bija kaut kāds abesiņu karalis un uzstājās Štvanicē cirkā. Tajā Kristiānā iemīlējās kāda skolotāja, kas rakstīja «Ladā»¹¹⁸ dzejoļus par ganiņiem un strautiņiem. Viņa aizgāja tam līdzī uz viesnīcu un, kā svētos rakstos sacīts, piekopa ar viņu apgrēcību, un tad ļoti brīnījās, ka viņai piedzima pilnīgi balts puika. Labi. Bet pēc pāris nedēļām puika sāk kļūt aizvien tumšāks un pēc mēneša bija jau pavisam melns. Pēc pusgada viņš bija tikpat melns kā viņa vectēvs, tas abesiņu karalis. Skolotāja aizgāja ar bērnu uz kādu ādas slimību klīniku, lai viņu tur kaut kā izbalinātu, bet tur viņai atbildēja, ka tā ir īsta melna nēģerāda un tur nekā nevar līdzēt. Viņa pavisam sajuka prātā un sāka žurnālos prasīt padomu, kādus līdzekļus lietot pret nēģeriem, tā ka viņu nācās, ievietot Katržinkā,¹¹⁹ bet nēģerēnu nodeva patversmē, kur ar viņu bija diezgan ko noņemt. Vēlāk viņš izmācījās par viesmīli un bieži ieradās izdejojoties nakts kafejnīcās. Tagad no viņa ļoti sekmīgi dzimst

¹¹⁷ Čehu apzīmējums Brukai pie Leitas. **V.E.:** Kaujas (marša) bataljons, kurā bija ieskaitīts Hašeks pēc izslēgšanas no «brīvprātīgo skolas», tika pārcelts uz Bruku (Mostu), precīzāk sakot, uz tās militāro priekšpilsētu Kirālihīdu, apmēram 1915.gada 5.maijā. Hašeks mēģināja izvairīties no braukšanas, un viņu nekur nevarēja atrast. Pats viņš vēlāk, Krievijā, rakstīja kādā humoreskā, ka esot noslēpies siena kaudzē un tādā veidā palaidis garām trīs marša bataljonu aizbraukšanu. Tas jāuzskata par pārspīlējumu, taču fakts ir, ka viņu noķēra tikai pēdējā brīdī pirms bataljona aizbraukšanas, arestēja, un ceļu uz Kirālihīdu viņš veica arestantu vagonā (kā tas arī aprakstīts Romānā). Vēlāk viņam piesprieda trīs gadus cietumsoda par dezertēšanu, taču atlika soda izciešanu uz pēckara laiku, atļaujot viņam «brīvprātīgi doties uz fronti», kā viņš to pēc noķeršanas lūdza. Vēlāk, frontē, kad viņš atveda uz pulka štābu grupu krievu pārbēdzēju, ar kuriem vienīgais no apkārtējiem austriešiem spēja sarunāties, jo jau tolaik mazliet prata krievu valodu (kopš saviem jaunības klaiņojumiem pa Galīciju), – tad šis notikums tika iztēlots tā, ka viņš pats tos esot saņēmis gūstā, un vadība Hašekū izvirzīja apbalvošanai ar sudraba medaļu un nosūtīja augstākajām instancēm iesniegumu atcelt viņam piespriesto cietumsodu. Taču to visu nepaspēja līdz galam noformēt, kad Hašeks jau pārbēga pie krieviem un padevās gūstā.

¹¹⁸ Sīkburžuāzisks žurnāls.

¹¹⁹ Psihiatriska slimnīca Prāgā.

čehu mulati, kuri nav vairs tik tumši kā viņš. Kāds mediķis, kas bieži apmeklēja «Kausu», paskaidroja mums, ka tas nemaz neesot tik vienkārši. Tāds jauktenis laižot pasaulē atkal citus jaukteņus, ko beidzot vairs nevarot atšķirt no baltajiem, bet tad kādā paaudzē atkal parādoties nēģeris. Iedomājieties tikai tādu tragēdiju! Jūs apprecat kādu jaunkundzi. Viņa, blēdniece, ir pavisam balta, bet pēkšņi ņem un dzemdē jums nēģerēnu, un, ja nu viņa pirms deviņiem mēnešiem jūsu prombūtnē gājusi uz varietē paskatīties atlētu sacīkstes, kur uzstājies arī kāds nēģeris, tad, man šķiet, jums gan galva sāktu griezties.

– Gadījums ar jūsu nēģeri Kristiānu, – brīvprātīgais piebilda, – jāaplūko arī no militārā viedokļa. Iedomāsimies, ka šo nēģeri mobilizē. Viņš ir no Prāgas, tāpat viņš nokļūtu 28. pulkā. Bet jūs laikam būsiet dzirdējis, ka šis pulks pārgājis krievu pusē. Kā gan krievi brīnītos, sagūstījuši nēģeri Kristiānu! Krievu laikraksti noteikti rakstītu, ka Austrija dzen karā arī savu neesošo koloniju karaspēku un jau ķērusies pie nēģeru rezervēm.

– Es tomēr esmu dzirdējis, – Šveiks ierunājās, – ka Austrijai esot kolonijas kaut kur ziemeļos. Kaut kāda ķeizara Franča Jozefa zeme.

– Lai nu paliek, puikas! – kāds no eskorta kareivjiem teica. – Šajos laikos nav droši runāt par visādām ķeizara Franča Jozefa zemēm. Nesauciet nevienu vārdā, tas būs labāk.

– Nu, tad paskatieties kartē, – brīvprātīgais viņu pārtrauca, – ka patiešām ir tāda mūsu visžēlīgā ķeizara un imperatora Franča Jozefa zeme.¹²⁰ Pēc statistikas datiem, tur viss ir viens vienīgs ledus, ko izved ar Prāgas saldētavām piederošiem ledlaužiem. Šo ledus industriju ārkārtīgi ciena un augsti vērtē arī ārzemēs, jo tas ir ienesīgs, kaut arī riskants pasākums. Vislielākās briesmas draudot, ledu pārvedot pār polāro loku. Vai jūs to varat iedomāties?

Kareivis norūca kaut ko nesaprotamu, bet kaprālis, kas pavadīja eskortu, pienāca tuvāk un sāka klausīties turpmākajos brīvprātīgā skaidrojumos, kurš svarīgi turpināja:

– Šī Austrijas vienīgā kolonija var apgādāt ar ledu visu Eiropu un ir ievērojams tautsaimnieciskais faktors. Kolonizācija gan norit palēnām, jo kolonisti vai nu nerodas, vai, tur ieradušies, nosalst. Tomēr ir cerības, ka, ietekmējot turienes klimatiskos apstākļus, par ko ļoti interesējas tirdzniecības un ārietu ministrijas, izdosies pilnīgi izmantot milzīgo ledus kalniem segto platību. Uzceļot vairākas viesnīcas, cer pievilkt veselu masu tūristu. Protams, tūristu dēļ vajadzēs ierīkot ceļus un takas starp ledus blāķiem un uzkrāsot uz ledus kalniem tūristu zīmes. Vienīgais šķērslis ir eskimosi, kas padara vietējo orgānu darbu gandrīz neiespējamu.

– Šie slaisti negrib mācīties vācu valodu, – brīvprātīgais turpināja, kamēr kaprālis ieinteresēts klausījās. Viņš bija aktīvā dienesta kareivis, agrāk strādājis par algādzi, aprobežots un rupjš cilvēks.¹²¹ Viņš kāri uztvēra visu, kas viņam likās papildinām zināšanas; viņa ideāls bija palikt virsdienestā.

– Izglītības ministrija, kaprāļa kungs, uzcēla viņu vajadzībām skolu, nerēķinoties ar lielajiem izdevumiem un cilvēku upuriem, jo nosala pieci arhitekti...

– Bet mūrnieki izglābās, – Šveiks pārtrauca, – viņi sildījās pie savām pīpēm.

– Visi gan ne, – brīvprātīgais pārļabojā. – Diviem gadījās liksta: viņi aizmirsa ievilkt dūmus, pīpes apdzisa, un viņus pašus nācās apglabāt ledū. Bet galu galā skolu tomēr uzcēla no ledus un dzelzsbetona, kas kopā rada ļoti izturīgu masu, tomēr eskimosi no ledū iesalušo tirdzniecības kuģu koka daļām sakūra tai visapkārt milzu sārtus un panāca savu. Ledus, uz kā bija uzcelta skola, izkusa, un tā iegāzās jūrā ar visu pārzini un valdības pārstāvi, kam otrā dienā vajadzēja piedalīties skolas svinīgajā atklāšanā. Varēja tikai dzirdēt, ka valdības pārstāvis, būdams jau līdz kaklam ūdenī, iesaucās: «*Gott, strafe England!*»¹²² Tagad uz turieni sūtīs karaspēku, lai nodibinātu pie eskimosiem kārtību. Skaidrs, ka ar viņiem būs grūta karošana. Visvairāk posta mūsu karaspēkam nodarīs dresētie ledus lāči.

¹²⁰ V.E.: Franča Jozefa zemi (191 sala ar kopējo platību 16 134 km²) priekš pasaules (norvēģu jūrnieki zināja jau agrāk) atklāja 1873.gadā Austroungārijas ekspedīcija, ko vadīja Juliuss fon Paijers un Karls Vaiprehts, un nosauca sava imperatora vārdā, bet atsevišķas arhipelāga salas – prinču un princešu vārdos. Taču ekspedīcija bija privāta, un tā nepasludināja zemi par Austrijai piederošu; salas palika «starpautiska» teritorija, līdzīgi kā tagad Antarktīda. Turpmākajos gados tās apmeklēja un pētīja daudzu valstu ekspedīcijas. 1914.gadā krievu ekspedīcija pasludināja salas par Krievijas teritoriju un pacēla tur Krievijas karogu. 1926.gadā to oficiāli apstiprināja PSRS un nodibināja Franča Jozefa zemē pastāvīgu polāro staciju. Arī tagad salas pieder Krievijai un ietilpst Arhangeļskas apgabalā.

¹²¹ V.E.: *Byl to aktivní muž, v civilu býval čeledínem, byl pitomec a surovec, hltal v echno, o čem neměl zdání, a jeho ideálem bylo sloužit za supu.*

¹²² Dievs, sodi Angliju! (Vāc.).

– Tā tik vēl trūka! – kaprālis gudri piezīmēja. – It kā vēl nepietiktu visādu izgudrojumu karošanai. Piemēram, gāzmaskas noindēšanai ar gāzi. Uzvelc tādu galvā, un tu esi noindēts. Mums to izskaidroja apakšvirsnieku skolā.

– Viņi jūs tikai biedējuši, – Šveiks sacīja, – bet kareivis nedrīkst ne no kā būties. Pat ja viņš kaujas laikā iegāžas atējā, viņam tikai jāaplaizās un jācīnās tālāk. Un pie indīgām gāzēm jau katrs pieradis kazarmās, kad deva kroņa maizi un zirņu viru. Bet krievi esot ko izgudrojuši pret tiem, kam augstākas dienesta pakāpes.

– Tā ir kāda sevišķa elektriskā strāva, – brīvprātīgais steidzās papildināt. – Tā savienojas ar zvaigznītēm uz apkakles, un tās eksplodē, jo pagatavotas no celuloīda. Tā būs atkal jauna katastrofa.

Kaut gan kaprālim priekškara dzīvē bija darīšanas tikai ar vēršiem, viņš galu galā tomēr saprata, ka viņu izjoko, tāpēc pameta viņus un aizgāja patruļas priekšgalā.

Viņi tuvojās stacijai, kur Budejovices iedzīvotāji sarīkoja savam pulkam izvadīšanu. Tai nebija oficiāla rakstura, tomēr laukums stacijas priekšā bija pilns ļaužu, kuri gaidīja ierodamies kareivjus.

Šveika uzmanību piesaistīja rindās stāvošā publika. Kā tas vienmēr bijis, tā notika arī šoreiz: godīgie kareivji nāca nopakaļ, bet pa priekšu soļoja nosodītie. Pēc tam godīgos kareivjus sabāza lopu vāgos, bet Šveiku ar brīvprātīgo iesēdināja atsevišķā arestantu vagonā, ko militārā vilciena sastāvā piekabina štāba vagonam. Šādā arestantu vagonā vietu ir pārpārēm.

Šveiks nevarēja noturēties, neuzsaucis publikai: «*Nazdar!*»¹²³ – un nepavicinājis cepuri. Tas visus tā suģestēja, ka pūlis skaļi atkātoja: «*Nazdar!*» Šīs sauciens plūda tālāk un sasniedza staciju, kur jau bija dzirdamas balsis: «Nāk, nāk!»

Sardzes priekšnieks, kaprālis, bija galīgi nelaimīgs un uzbrēca Šveikam, lai tas turot muti. Tomēr apsveikuma kliedzieni pieņēmas plašumā kā lavīna. Žandarmi spieda pūli atpakaļ un lauza sardzei ceļu, bet ļaudis joprojām kiedza: «*Nazdar!*» – un māja ar platmalēm un cepurēm.

Tā bija īsta manifestācija. No viesnīcas logiem stacijai pretī dāmas māja ar kabatas lakatiņiem un kiedza: «*Heil!*»¹²⁴ Šo saucienu uztvēra arī publikā, bet kādam entuziastam, kas izmantoja gadījumu, lai uzsauktu: «*Nieder mit den Serben!*»¹²⁵ – paspēra kāju priekšā tā, ka viņš pakrita, un prasmīgi radītājā burzmā drusku pamīcīja viņu.¹²⁶

Un it kā elektriska dzirksts viscaur izskrēja sauciens: «Nāk, nāk!»

Un viņi nāca, pie kam Šveiks, soļodams starp durkļiem, laipni māja publikai ar roku, bet brīvprātīgais svinīgi turēja roku pie cepures.

Tā viņi iegāja stacijā un devās pie vilciena, kas bija jau gatavs atiešanai; strēlnieku pulka kapela, kuras kapelmeistaru bija galīgi samulsinājusi negaidītā manifestācija, tik tikko nesāka spēlēt himnu. Par laimi īstā brīdī parādījās 7. jātņieku divīzijas vecākais feldkurāts Lacina¹²⁷ savā melnajā, cietajā katliņā un ķērās pie kārtības nodibināšanas.

Viņa ierašanās vēsture bija ļoti vienkārša. Šis nepiepildāmais rīma un žūpa, ko ar šausmām pieminēja visos virsnieku klubos, bija tikko vakar ieradies Budejovicē un it kā nejauši nokļuvis mazajā banketā, ko rīkoja aizbraucējam pulkam. Viņš tur ēda un dzēra par desmitiem un, būdams vēl cik necik skaidrā prātā, devās uz virsnieku virtuvi, lai izspiestu no pavāriem šo to no pārpalikuma. Viņš iztukšoja bļodas ar mērcēm un knedlikiem, plēsa kā meža kaķis gaļu no kauliem un beidzot atrada virtuvē rumu, ko tā sadzērās, ka sāka žagoties. Tad viņš devās atpakaļ uz atvadīšanās banketu, kur joprojām pārsteidza visus ar savu prasmi dzert. Šinī nozarē viņam bija bagātīgi piedzīvojumi, un 7. jātņieku divīzijas virsniekiem vienmēr nācās samaksāt viņa tēriņu. No rīta viņš pēkšņi iedomājās, ka viņam jāgādā par kārtību, pulkam aizbraucot, un tāpēc viņš mētājās gar publikas rindām un uzvedās stacijā tā, ka virsnieki, kas kārtoja pulka aizbraukšanu, slēpās no viņa stacijas priekšnieka kancelejā.

Tā gadījās, ka viņš īstā brīdī parādījās uz perona un izrāva kapelmeistaram taktiszizli, kad tas jau gribēja diriģēt himnu.

– Stāt! – viņš uzsauca. – Vēl ne, gaidiet, kamēr es došu signālu. Pagaidām – brīvi! Es tūliņ atgriezīšos.

Viņš iegāja stacijā un metās pakaļ eskortam, ko apturēja ar skaļu «stāt».

– Uz kurieni? – viņš stingri uzrunāja kaprāli, kas nesaprata, kā rīkoties šādā situācijā.

Šveiks labsirdīgi atbildēja viņa vietā:

– Mūs ved uz Mostu, un, ja gribat, virsfeldkurāta kungs, jūs varat braukt mums līdzi.

¹²³ Lai dzīvo! (*Čeh.*).

¹²⁴ Lai dzīvo! (*Vāc.*).

¹²⁵ Nost serbus! (*Vāc.*).

¹²⁶ V.E.: *podrazilo nohy a trochu po něm šlapali v umělé tlačenici.*

¹²⁷ V.E.: *vrchní polní kurát páter Lacina od 7. jízdecké divize.*

– Braukšu arī, – paters Lacina paziņoja un, pagriezies pret eskortu, noprasīja: – Kas saka, ka es nevaru braukt? Uz priekšu! Marš!

Kad vecākais feldkurāts nokļuva arestantu vagonā, viņš izlaidās uz sola, bet labsirdīgais Šveiks novilka savu mēteli un palika viņam zem galvas, pie kam brīvprātīgais klusu piezīmēja kaprālim par lielām šausmām:

– Feldkurāti jāapkalpo.

Paters Lacina, omulīgi izstiepies uz sola, sāka stāstīt:

– Ragū ar sēnēm, kungi, ir jo garšīgāks, ja tajā vairāk sēņu, bet sēnes vispirms jāizsautē kopā ar sīpoliem, tad jāpieliek lauru lapas un sīpoli...

– Sīpolus jūs atļāvēties jau sākumā pielikt, – brīvprātīgais aizrādīja. Kaprālis uzmeta tam izmisušu skatienu, jo viņš pateru Lacinu, kaut arī piedzērušu, tomēr uzskatīja par savu priekšniecību.

Kaprāļa stāvoklis tiešām bija neapskaužams.

– Nekas, – piezīmēja Šveiks, – virsfeldkurāta kungam tomēr taisnība. Jo vairāk sīpolu, jo labāk. Pakomerzicē dzīvoja kāds aldaris, kas pat pie alus lika sīpolus, jo tie vairojot slāpes. Sīpoli vispār ir ļoti derīga manta. Ar ceptiem sīpoliem ārstē pat tulznas.

Paters Lacina tikmēr pusbalsī runāja, it kā laizdamies miegā:

– Visam pamatā ir garšvielas. Vispirms – kādas garšvielas lieto un tad – kādā daudzumā. Nekad nedrīkst pārmērīgi pārpiparot, pārpaprikot...

Viņš runāja aizvien gausāk un klusāk.

– Pārnagliņot, pārcitronot, pāringverot, pārmuska...¹²⁸

Viņš nepabeidza un aizmiga, šad un tad krākšanas starpbrīžos iesvīlptdamies caur degunu.

Kaprālis nenolaida no viņa acu, kamēr sargkareivji savos solos kļuva sasmējās.

– Tas tik drīz nedomīsies, – Šveiks pēc brīža konstatēja, – tas ir galīgi pilnā.

– Vienalga, – Šveiks turpināja, kad kaprālis viņam bailīgi meta ar roku, lai viņš klusētu. – Te nekas nav grozāms, viņš piedzēries pēc visiem likumiem. Viņam ir kapteiņa dienesta pakāpe. Katram no šiem feldkurātiem, augstākam vai zemākam, ir tāds dieva dots talants, ka viņš pie katras izdevības pierijas un pietempjas līdz acīm. Es pats esmu kalpojis pie feldkurāta Kaca, un tas bija gatavs sev matus no galvas nodzert. Tas, ko šis te dara, ir tīrais nieks pret to, ko izstrādāja Kacs. Mēs nodzērām kopā ar viņu svētā vakarēdiena trauku un būtu nodzēruši arī pašu dievu to kungu, ja kāds mums būtu pret viņu ko aizdevis.

Šveiks piegāja pie patera Lacinas, pagriezta viņu pret sienu un lietpratīgi noteica:

– Viņš krāks līdz pašai Mostai.

Šveiks atgriezās savā vietā. Nelaimīgais kaprālis pavadīja viņu ar izmisuma pilnu skatienu un vilcinādamies ierunājās:

– Varbūt vajadzētu viņu pieteikt.

– Par to labāk nedomājiet! – brīvprātīgais atsaucās. – Jūs taču esat sardzes priekšnieks, un jūs nedrīkstat atkāpties no mums ne soli. Pēc reglamenta jums nav tiesības sūtīt kādu no sardzes ar ziņojumu, kamēr jums nav atvietotāja. Kā redzat, stāvoklis nav vieglais. Izšaut gaisā, lai pievērstu uzmanību un kāds ierastos, arī nedrīkst, jo nekas sevišķs nav noticis. No otras puses, priekšrakstos sacīts, ka arestantu vagonā bez arestantiem un sardzes nedrīkst atrasties neviena sveša persona. Nepiederošām personām ieeja pilnīgi aizliegta. Noslēpt sava pārkāpuma pēdas, izmetot feldkurātu neuzkrītošā veidā no ejoša vilciena, jūs arī nevarat, jo te ir liecinieki, kas redzēja, ka jūs viņu ielaidāt vagonā, kur viņam nepienākas atrasties. Tas nozīmē drošu pazemināšanu dienesta pakāpē, kaprāļa kungs.

¹²⁸ V.E.: ...přepepřit, přepaprikovat... Pře-hře-bičkovat, pře-citró-novat, pře-novo-oko-řenit, pře-mušká...

Kaprālis¹²⁹ apmulsis taisnojās, ka viņš neesot feldkurātu laidis vagonā, bet tas pats iekāpis un ka feldkurāts tomēr esot priekšniecība.

– Šajā vagonā jūs esat vienīgā priekšniecība, – brīvprātīgais noteikti apgalvoja, un Šveiks papildināja:

– Pat j a viņa majestāte kungs un ķeizars gribētu te iekāpt, jūs viņu nedrīkstat ielaist. Tas ir tāpat kā sardzē, kad pie kāda jaunkareivja pienāk dežūrvirsnieks un saka, lai viņš aizejot pēc papirosiem, un viņš vēl apjautājas, kādu šķirmi atnest. Par tādiem jokiem draud cietoksnis.

Kaprālis nedroši iebilda, ka taisni Šveiks esot pirmais teicis feldkurātam, ka tas varot braukt kopā ar viņiem.

– Es to varu atļauties, kaprāļa kungs, – Šveiks atbildēja, – jo es esmu plānprātīgs, bet no jums to neviens gan negaidīja.

– Vai jūs jau sen esat aktīvā dienestā? – brīvprātīgais iejautājās it kā starp citu.

– Trešais gads. Drīz mani paaugstinās par seržantu.¹³⁰

– Tam var pārvilkt krustu, – brīvprātīgais ciniski noteica. – Kā jau sacīju, drīzāk gaidāma pazemināšana.

– Viss viens pīpis, – Šveiks atsaucās, – vai nu tu krīti kā apakšvirsnieks, vai kā vienkāršs kareivis. Tiesa gan, degradētos iedala pirmajās rindās.

Feldkurāts sakustējās.

– Krāc, – Šveiks paziņoja, kad bija pārliecinājies, ka ar feldkurātu viss pienācīgā kārtībā. – Droši vien sapņo par ko ēdamu. Es tikai baidos, ka viņš kaut ko neizstrādā. Mans feldkurāts Kacs vienmēr ko tādu izdarīja pa miegam, kad bija piedzēries. Reiz viņš...

Un Šveiks sāka tik pamatīgi un interesanti attēlot savas dēkas ar feldkurātu Oto Kacu, ka viņi nemaz nepamanīja vilciena atiešanu. Tikai skaļa rēķšana pakaļējos vagonos pārtrauca Šveika stāstu. 12. rota, kur bija tikai vācieši no Krumlovas un Kašparkalniem, auroja:

Wann ich kumm, wann ich kumm,
Wann ich wieda, wieda kumm!¹³¹

Kādā citā vagonā brēca kāda izmisusi sirds, Budejovicei attālinoties:

Und du, mein Schatz,
bleibst hier.
Holarjo, holarjo, holo!¹³²

Tā bija tik šaušalīga bļautīšanās un rēķšana, ka biedriem vajadzēja viņu atraut nost no vaļējām lopu vagona durvīm.

– Es tikai brīnos, – brīvprātīgais griezās pie kaprāļa, – ka pie mums vēl nav ieradusies kontrole. Pēc priekšrakstiem jums vajadzēja mūs tūlī stacijā pieteikt vilciena komandantam, nevis noņemt ar visādiem piedzērušiem feldkurātiem.

Nelaimīgais kaprālis stūrgalvīgi klusēja un raudzījās pretim skrejošos telegrāfa stabos.

– Ja tā padomā, ka mēs nekur neesam pieteikti, – brīvprātīgais ar ļaunu viltību turpināja, – un ka tuvākā stacijā pie mums noteikti ieradīsies komandants, tad manas karavīra asinis sāk vārīties. Vadā mūs kā tādus...

– Čigānus, – Šveiks pārtrauca, – vai blandoņas. Man tā vien liekas, ka mums jābaidās no dienas gaismas un ka mēs nedrīkstam pat nekur pieteikties, lai mūs neiesēdinātu.

– Bez tam, – brīvprātīgais no jauna uztvēra, – uz 1879. gada 21. novembra rīkojuma pamata, arestētus karavīrus pārvadājot vilcienā, jāievēro šādi noteikumi: vispirms, arestantu vagonam jābūt aizrestotam. Tas ir skaidrs kā diena un šeit arī izpildīts pēc priekšrakstiem. Mēs atrodamies aiz simtprocentīgām restēm. Tas būtu kārtībā. Otrkārt: pēc papildinātā 1879. gada 21. novembra ķ. un ķ. rīkojuma katrā arestantu vagonā jābūt atejai. Ja tādas nav, tad vagonā jāatrodas segtam traukam arestantu un sardzes lielo un mazo vajadzību nokārtošanai. Šajā gadījumā nemaz nevar runāt par arestantu vagonu, kurā varētu būt atēja. Mēs vienkārši atrodamies atsevišķā kupejā, nošķirti no visas pasaules. Un tā kā šeit nav attiecīgā trauka...

¹²⁹ V.E.: *Desátník* (tekstā viņš tiek saukts gan šādi, gan par *kaprāl*).

¹³⁰ V.E.: *Třetí rok. Nyní mám být povýšenej na cuksfíru.*

¹³¹ Kad es pārnākšu, kad es pārnākšu, kad es atkal, atkal pārnākšu (*vāc.*).

¹³² Un tu, mana sirdspuķīt, paliec šeit (*vāc.*).

– Jūs varat izdarīt visu pa logu, – nomocītais kaprālis iebilda.

– Jūs aizmirstat, ka arestants nedrīkst iet pie loga, – Šveiks pamācīja.

– Un, treškārt, – brīvprātīgais turpināja, – vagonā jābūt traukam ar dzeramo ūdeni. Par to jūs neesat parūpējies. Pie reizes: vai jums ir zināms, kurā stacijā izsniegs uzturu? Nav? Es jau tā domāju, ka jūs nebūsiet par to painformējies...

– Kā redzat, kaprāļa kungs, arestantus pārvadāt nav joks, – Šveiks rezumēja. – Par mums ir jā rūpējas, mēs neesam parastie kareivji, kas paši gādā par sevi. Mums viss jāpienes klāt, jo tā noteic visādi rīkojumi un paragrāfi, kuri visiem jāizpilda, jo citādi nebūtu nekādas kārtības. Arestēts cilvēks ir kā bērns šūpulī, tā mēdza teikt kāds pazīstams klaidonis. Par viņu jāgādā, lai viņš nesasaldējas, lai neuztraucas, lai ir mierā ar savu likteni, un jāskatās, lai viņam, nabadziņam, nenodara pārestību.

– Starp citu, – Šveiks pēc brītiņa atkal ierunājās, draudzīgi raudzīdamies uz kaprāli, – kad būs vienpadsmit, tad esiet tik laipns un pasakiet man to.

Kaprālis jautājoši pavērās viņā.

– Jūs, kaprāļa kungs, laikam gribētu jautāt, kāpēc man jāzina, kad būs vienpadsmit. Pēc pulksten vienpadsmitiem mana vieta ir lopu vagonā, – Šveiks uzsvērti sacīja un svinīgā balsī turpināja: – Saskaņā ar pulka komandiera pavēli mani nosodīja ar trim dienām aresta. Es sāku izciest savu sodu pulksten vienpadsmitos dienā, un šodien pulksten vienpadsmitos mani vajag atbrīvot. Nevienu kareivi nedrīkst turēt ieslodzījumā ilgāk par noteikto laiku, jo kara lietās jābūt disciplīnai un kārtībai, kaprāļa kungs.

Satriektais kaprālis ilgi nevarēja attapties no šā sitiena. Beidzot viņš iebilda, ka neesot saņēmis nekādus papīrus.

– Mīļais kaprāļa kungs, – brīvprātīgais atsaucās, – papīri paši neierodas pie sardzes priekšnieka. Ja kalns nenāk pie Muhameda, tad sardzes priekšniekam pašam jāiet pēc papīriem. Padomājiet, kāds tagad radies stāvoklis! Skaidrs, ka jūs nedrīkstat aizturēt cilvēku, kas jāatbrīvo. No otras puses, pēc pastāvošajiem noteikumiem nevienu nedrīkst izlaist no arestantu vagona. Tiešām nezinu, kā jūs izklūsiet no tik sarežģīta stāvokļa. Jo tālāk, jo ļaunāk. Patlaban ir pusvienpadsmit.

Brīvprātīgais iebāza pulksteni atpakaļ kabatā.

– Mani ļoti interesē, kaprāļa kungs, ko jūs darīsiet pēc pusstundas.

– Pēc pusstundas man jābūt lopu vagonā, – Šveiks sapņaini atkātoja, kamēr galīgi satriektais un iznīcinātais kaprālis mēģināja viņu pierunāt:

– Ja jums nav iebildumu, tad man šķiet, ka te taču daudz ērtāk nekā lopu vagonā. Es domāju...

Viņu pārtrauca feldkurāts, kas pa miegam iebērcās:

– Vairāk mērces!

– Guli vien, – Šveiks labsirdīgi noteica, pabāzdams viņam zem galvas nokārušos mēteļa stūri, – un sapņo par labu izēšanas!

Bet brīvprātīgais sāka dziedāt:

Laiks tev dusēt iet,
Veri acis ciet,
Dieviņš blakus gulsies pūpās,
Eņģeļi mīļi šūpos,
Veri acis ciet!¹³³

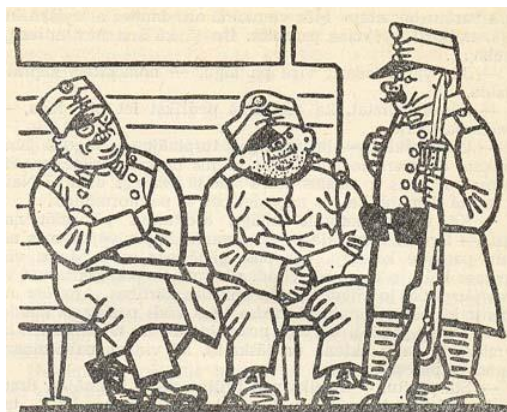
Izmisuma pārņemtais kaprālis vairs ne uz ko nereaģēja. Viņš truli raudzījās logā un ļāva dezorganizācijai vagonā pilnu vaļu.

Pie starpsienas sargkareivji spēlēja «aizdošanu», un uz viņu sēžamvietām krita smagas un spēcīgas plaukas. Kad kaprālis paskatījās uz to pusi, viņā izaicinoši vērās kāda kājnieka dibengals. Kaprālis nopūtās un pagriezās atkal pret logu.

Brīvprātīgais uz brīdi iegrīma domās un tad uzrunāja kaprāli:

– Vai zināt žurnālu «Dzīvnieku Pasaule»?

¹³³ V.E.: Spi, dět'átko, spi, zavři očka svý, pánbůh bude s tebou spáti, anděliček kolibati, spi dět'átko, spi.

– Šo žurnālu, – kaprālis atbildēja priecīgs, ka saruna novirzās uz citu pusi, – pasūtīja mūsu ciema traktieriņš, jo viņš ļoti mīlēja Angoras kazas, bet viņam tās visas nobeidzās, Tad viņš griezās pie žurnāla pēc padoma.

– Mīļais draugs, – brīvprātīgais sacīja, – mans stāsts, kas tūlīt sekos, jums ārkārtīgi skaidri parādīs, ka katru darbu gaida atmaksa. Es esmu pārliecināts, kungi, ka arī jūs pārtrauksiet savu spēli, jo tas, ko es jums pastāstīšu, būs visai interesants kaut vai tāpēc vien, ka daudzus specifiskus apzīmējumus jūs pat nesapratīsiet. Es jums izstāstīšu gadījumu ar šo «*Dzīvnieku Pasauli*», lai mēs aizmirstu mūsu ikdienišķās rūpes un raizes.

Kā es patiesībā kļuvi par šā tik ļoti interesantā žurnāla redaktoru, tas man ilgu laiku palika neatminama mīkla, līdz beidzot es secināju, ka tas ar mani noticis apziņas aptumšošanās brīdī, kurā esmu ļāvis pierunāties aiz draudzības pret savu veco paziņu Hājeku, kas līdz tam bija šo žurnālu godīgi rediģējis, bet tad iemīlējis izdevēja meitā. Šis izdevējs, vārdā Fukss,¹³⁴ bija viņu uz pēdām padzinis ar noteikumu, lai Hājeks sameklē viņam kārtīgu redaktoru. Kā redzat, toreiz bija diezgan dīvainas dienesta attiecības.¹³⁵

Žurnāla izdevējs, kad mans draugs Hājeks mūs iepazīstināja, saņēma mani visai laipni, jautāja, vai man vispār ir kāda jēga par dzīvniekiem, un bija ļoti apmierināts ar manu atbildi, ka esmu vienmēr mīlējis dzīvniekus, jo redzu tajos pārejas stadiju uz cilvēku, un vienmēr cienījis viņu tieksmes un vēlēšanās no dzīvnieku aizsardzības viedokļa. Neviens dzīvnieks, pirms tas nav apēsts, nevēlas neko citu kā tikai to, lai viņu nokauj, ja iespējams, bez sāpēm.

Karpa jau no pašas dzimšanas pārliecināta, ka ir ļoti neglīti, ja virēja uzšķērž viņai dzīvai vēderu. Pret paradumu apgriezt vistām kaklus uzstājas dzīvnieku aizsardzības biedrība, pieprasot, lai mājputnus kautu iepakozējušies cilvēki. Ceptu grunduļu sarāvušies ķermeņi liecina par to, ka viņi mirdami protestējuši pret Podolā pastāvošo paražu cept viņus dzīvus margarīnā. Tītari...

Te viņš mani pārtrauca, jautādams, vai es pārzinot putnkopību, suņu audzēšanu, truškopību, biškopību, dzīvnieku valsts īpatnības, vai pratīšot izgriezt no citiem žurnāliem uzņēmumus reproducēšanai, pārtulkot no ārzemju žurnāliem speciālus rakstus par dzīvniekiem, atrast ko noderīgu Brēmā, uzrakstīt ievadrakstus, smeļoties vielu no dzīvnieku valsts un pielāgojot to katoļu svētkiem, laika maiņām, sacīkstēm, medībām, policijas suņu audzēšanai, nacionāliem un baznīcas svētkiem, vārdu sakot, vai pratīšot aptvert situāciju un izteikt savas domas īsā, saturīgā ievadrakstā.

Atbildēju, ka esmu jau bieži pārdomājis jautājumu par tāda žurnāla kā «*Dzīvnieku Pasaule*» vadīšanu un pilnīgi spēju aizpildīt visas tā nodaļas un apakšnodaļas, jo minētos tematus pārzinu. Centīšos pacelt žurnālu nebijušos augstumos, reorganizējot to tiklab formas, kā arī satura ziņā. Gribu ievest jaunas nodaļas, piemēram, «*Dzīvnieku jautrais stūrītis*», «*Dzīvnieki par dzīvniekiem*», turklāt paturot prātā pašreizējo politisko situāciju; gribu sniegt lasītājiem pārsteigumu pēc pārsteiguma, lai viņi nemaz nedabū attapties, lasīdami dažādu dzīvnieku aprakstus. Nodaļa «*Diena dzīvnieku valstī*» jāaizstāj ar «*Jaunu programmu mājlopu jautājuma atrisināšanā*» un «*Ragulopu kustību*».

Viņš mani atkal pārtrauca, teikdams, ka pagaidām pilnīgi pietiekot un, ja es veikšot kaut pusi no solītā, tad viņš man iedāvāšot pāri pundurbaložu, kuri pēdējā Berlīnes putnkopības izstādē dabūjuši pirmo godalgu un kuru īpašniekam piešķirta zelta medaļa par priekšzīmīgu sugu krustojumu.

Jāteic, ka es tiešām centos realizēt žurnālā savu programmu, cik vien to atļāva manas spējas, un turklāt pat secināju, ka mani raksti pārsniedz manas spējas. Tā kā es gribēju iepazīstināt publiku ar kaut ko pavisam jaunu, tad es sāku izdomāt dzīvniekus. Es vadījos no tā principa, ka, piemēram, ziloni, tīģeri, lauvu, mērkaķi, kurmi, zirgu, sivēnu utt. visi «*Dzīvnieku Pasaules*» lasītāji jau sen pazīst un ka viņiem jāsniedz jauni atklājumi šinī nozarē, tāpēc es izgudroju skābjvēderi valzivi.¹³⁶ Šī jaunā valzivju suga bija delfīna lielumā,¹³⁷ izvadkanālā tai bija sevišķs ar skudrskābi pildīts pūslis, no kā mana valzivs ar troksni izšļāca uz mazajām zivtiņām, ko gatavojās aprīt, apdullinošu nāvējošu skābi, kuru vēlāk kāds angļu zinātnieks – neatceros, kādu vārdu es viņam devu – nosauca par valzivs skābi. Valzivs trānu visi zināja, bet jaunā skābe ieinteresēja dažus lasītājus, un tie apvaicājās, kāda firma pagatavojot šo skābi. Vispār man jāsap, ka «*Dzīvnieku Pasaules*» lasītāji bija visai ziņkārīgi ļaudis.

¹³⁴ V.E.: *Fuchs*.

¹³⁵ V.E.: Hašeks patiešām no 1909.gada janvāra līdz 1910.gada oktobrim darbojās žurnālā «*Dzīvnieku pasaule*», ieņēmis tur Hājeka vietu. Šeit izklāstītais stāsts, protams, ir pārspīlējums Marka Tvena pazīstamās humoreskas garā, taču zināmas mistifikācijas Hašeks žurnālā patiesi bija publicējis.

¹³⁶ V.E.: *jsem to zkusil s velrybou sírobřichou*.

¹³⁷ V.E.: *nový druh mé velryby byl velikosti tresky*.

Drīz pēc «skābjvēderes valzivs» es atklāju veselu virkni citu dzīvnieku. Nosaukšu no tiem tikai «slīpēto labdabi», zīdītāju no ķenguru sugas, «ēdamo vērsi», mūsu govš ciltstēvu, un «sēpijas infuzoriju», ko es pieskaitīju klejotājām žurkām.¹³⁸

Ar katru dienu radās jauni dzīvnieki. Es pats biju pārsteigts par saviem panākumiem šinī nozarē. Nekad nebūtu domājis, ka kādreiz vajadzēs tādos apmēros palielināt dzīvnieku skaitu un ka Brēms savā «Dzīvnieku valstī» atstājis neievērotus tik daudzus dzīvniekus. Vai Brēms un visi viņa sekotāji kaut ko zināja par manu Islandes sikspārni, tā saucamo «aizjūras sikspārni», vai arī par manu māju kaķi no Kilimandžaro kalna virsotnes ar nosaukumu «briežu pačuha, negantā»¹³⁹? Vai dabas pētniekiem bija līdz tam kāda jēga par «inženiera Kūna blusu», ko es atradu dzintārā un kas bija pilnīgi akla, jo bija mitinājies tikpat akla aizvēsturiskā kurmjā ādā, bet pēdējais, kā es rakstīju, bija mantojis savu aklumu no savas cilsmātes pārošanās ar kādu aklu «alu proteju» no Postojenas grotes, kas tajos laikos sniegusies līdz tagadējam Baltijas okeānam?

Šis īstenībā neievērojams gadījums izraisīja lielu polemiku starp laikrakstiem «Čas» un «Čeh»¹⁴⁰, jo pēdējais kādā no saviem feļetoniem citēja manu rakstu par manu jaunatklāto blusu, piezīmēdams: «Dievs labi dar' ko darīdams». «Čas» turpretim no tīri reālistiska viedokļa satrieca drupās ir manu blusu, ir cienjamo «Čeh», un no tā laika mana jaunu būtņu atklāšana un izgudrotajā zvaigznē saka dzist. «Dzīvnieku Pasaules» abonenti kļuva nemierīgi.

Šā nemiera iemesls bija daži mani raksti par biškopību un putnkopību; tajos es attīstīju jaunas teorijas, kas radīja veselu paniku, jo pēc dažiem maniem gluži vienkāršiem padomiem pazīstamo biškopi Pazureku ķēra trieka un biškopība Šumavā un Krkonošu kalnu apvidū sāka iznīkt. Mājputnus piemeklēja mēris, un tie visi nobeidzās. Abonenti rakstīja draudu vēstules un uzteica abonementu.

Es pievērsos brīvā dabā dzīvojošiem putniem un vēl tagad atceros, kāds piedzīvojums man bija ar laikraksta «Selsky Obzor»¹⁴¹ redaktoru, klerikālu deputātu, direktoru Jozefu M. Kadlčāku.

Es izgriezu no angļu žurnāla «Country Life»¹⁴² kāda lazdu krūmā sēdoša putna attēlu. Šo putnu es nosaucu par riekstrozi,¹⁴³ tāpat kā es gluži loģiski būtu nosaucis kadiķu krūmā sēdošu putnu par kadiķrozi vai vismaz kadiķrozieni.¹⁴⁴

Un, re, kas notika. Kadlčāka kungs uzbruka man atklātā vēstulē, ka šis putns esot sīlis,¹⁴⁵ nevis kaut kāds riekstrozis, un vāciski to saucot «Eichelhäher».

Es atbildēju ar vēstuli, kurā izklāstīju visas savas teorijas par riekstrozi, iepīdams tur visādus apvainojumus un izdomātus citātus no Brēma. Deputāts Kadlčāks savukārt atbildēja ar laikrakstā «Selsky Obzor» ievietotu ievadrakstu.

Mans šefs Fuksa kungs sēdēja kā parasti kafejnīcā un lasīja provinces laikrakstus, jo pēdējā laikā viņš tur bieži meklēja atsauksmes par maniem aizrautīgajiem rakstiem «Dzīvnieku Pasaulē»; kad es ierados, viņš man norādīja uz «Selsky Obzor», kas atradās uz galda, un, vērdamies manī ar sērīgu skatienu, kas pēdējā laikā pie viņa bija parasts, lūdza lasīt skaļi.

Es skaļi izlasīju visas kafejnīcas publikas priekšā:

«Godājamā redakcija!

Esmu jau aizrādījis, ka jūsu žurnāls ievieš neparastu un nepamatotu terminoloģiju, nerūpējas par čehu valodas tīrību, izdomā visādus dzīvniekus. Kā piemēru jau minēju, ka jūsu redaktors vecā parastā apzīmējuma «sīlis» vietā sāka lietot «riekstrozis», kaut gan pat vācu valoda šīs vārds «Eichelhäher» nozīmē «sīli».

– Sīlis, – izmisis nopūtās žurnāla izdevējs. Es mierīgi lasīju tālāk:

«Pēc tam es saņēmu no «Dzīvnieku Pasaules» redaktora neiedomājami rupju, personisku aizskārumu un nepieklājību pilnu vēstuli, kur mani nosauc par nosodāmu nejēgu un ragulopu, pret ko enerģiski protestēju. Tā neatbild pieklājīgi cilvēki uz lietišķi zinātniskiem iebildumiem. Es labprāt gribētu zināt, kurš

¹³⁸ V.E.: *Jmenuji mezi nimi bahníka prohnaneho, savce z rodu klokanů, vola jedlého, praty pa to krávy, nálevníka sépiového, kterého jsem označil za druh potkana.*

¹³⁹ V.E.: *Věděl Brehm a všichni ti, kteří šli po něm, o mém netopýrovi z ostrova Islandu, «netopýru vzdáleném», o mé kočce domácí z vrcholku hory Kilimandžáro pod názvem «pačuha jeleni dráždivá»?*

¹⁴⁰ «Čas» – progresīva, «Čeh» – klerikāla čehu dienas avīze.

¹⁴¹ «Lauku Apskats».

¹⁴² «Lauku Dzīve».

¹⁴³ V.E.: *ořešník.*

¹⁴⁴ V.E.: *pták sedící na jalovci je jalovník, případně jalovice.*

¹⁴⁵ V.E.: *sojka.*

no mums ir lielāks ragulops. Varbūt taisnība, ka man nevajadzēja aizrādījumus rakstīt uz atklātnēm, bet nosūtīt slēgtā vēstulē, tomēr, būdams aizņemts darbā, es tādiem sīkumiem nepievērsu uzmanību, bet tagad, pēc tik zemiska uzbrukuma, es gribu «Dzīvnieku Pasaules» redaktoru pienaglot pie kauna staba.

Jūsu redaktora kungs ļoti maldās, domādams, ka es esmu neaptēsts muļķis, kam nav jēgas par to, kā sauc vienu vai otru putnu. Es jau gadiem ilgi nodarbojos ar ornitoloģiju, smeļot savas zināšanas ne tikai no grāmatām, bet no dabas, un man būros ir vairāk putnu, nekā jūsu redaktors, šis Prāgas traktieru un krogu iemītnieks, redzējis visā savā mūžā.

Protams, tas nav tik svarīgi, tomēr jūsu «Dzīvnieku Pasaules» redaktoram nekaitētu iepriekš pārliecināties, ko viņš nosauc par muļķi, iekāms atļaujas uzrakstīt tādas bezkaunības, kuras varētu pagadīties acīs lasītājiem Morāvijā, Frīdlandē un Mīstekā, kur pirms šā raksta jūsu žurnālam arī bija abonenti.

Protams, šeit nav domāts personīgi polemizēt ar šo prātā vājo tipu, bet jautājums jāizšķir būtībā, tāpēc no jauna atkārtoju, ka ir pilnīgi nepieļaujami izdomāt jaunus nesaprotamus nosaukumus, ja mums ir vispār pazīstams un ieviesies nosaukums «sīlis».

– Tātad sīlis, – mans šefs izrunāja vēl vairāk izmisušā balsī.
Es lasīju mierīgi tālāk, neļaudamies traucēties:

«Ja nespeciālists un pļēgurs ķeras pie nepiemērota uzdevuma, tad tā ir nekaunība no viņa puses. Kurš kādreiz saucis sīli par riekstrozi? Grāmatā «Mūsu putni» 148. lpp. ir arī latīņu apzīmējums – Garrulus glandarius B.A. Tātad šis putns ir sīlis.

Jūsu žurnāla redaktoram būs jāatzīst, ka es pazīstu putnus labāk nekā kaut kurš nespeciālists. Riekstrozi Dr. Baijers nosauc «Nucifraga caryocates B.», pie kam «B» nebūt nenozīmē, kā to apgalvo jūsu redaktors, pirmo burtu no vārda «bulduris». ¹⁴⁶ Čehu ornitologi vispār pazīst tikai parastos sīļus, nevis visādus riekstrožus, ko izgudrojis tas kungs, kam, pēc viņa paša teorijas, ir ļoti piemērots pirmais burts «B». Tas ir neveikls personīgs uzbrukums no viņa puses, kas stāvokli nemaina.

Sīlis paliks sīlis, kaut arī «Dzīvnieku Pasaules» redaktors no dusmām ap... ¹⁴⁷ Tas tikai lieks pierādījums, cik vieglprātīgi un aplami cilvēks var rakstīt, kaut arī viņš nebūtu tik rupjā kārtā atsaucies uz Brēmu. Šis aprobežotais subjekts raksta, ka sīlis, pēc Brēma, piederot pie krokodiļu sugas, ¹⁴⁸ kaut gan viņa minētajā 452. lpp. runa ir par sirmo čaksti (Lanius minor L.).

Tālāk šis nevēga, lai neteiktu vairāk, atkal atsaukdamies uz Brēmu, apgalvo, ka sīlis piederot piecpadsmitajai kraukļveidīgo putnu dzimtai, kaut gan Brēms pašus kraukļus pieskaita septiņpadsmitajai dzimtai, kurai tiešām pieder kraukļi un kovārņi, bet šis rupjais radījums pat mani nosaucis par kovārni (colaeus) no žagatu cilts, par zilo vārnu no tukšu salmu kūlēju apakšdzimtas, kaut gan minētajā lappusē ir runa tikai par meža sīļiem un raibajām žagatām».

– Meža sīļi, – nopūtās izdevējs, taustīdams savu galvu. – Dodiet, es lasīšu tālāk!
Es sabijos, jo viņa balss skanēja gluži aizsmakusi, kad viņš lasīja:

«Kolibri jeb turku zilītes arī čehu valodā būs kolibri, tāpat kā pelēkais strazds – pelēkais strazds (Turdus pilaris)». ¹⁴⁹

– Pelēko strazdu vajadzētu saukt par kadiķu strazdu vai strazdeni, šefa kungs, – es iebildu, – jo viņš pārtiek no kadiķu ogām.

Fuksa kungs uzsvieda laikrakstu uz galda un pats palīda zem biljarda, aizsmacis atkārtojot pēdējos izlasītos vārdus:

– Turdus, kolibri.

– Nav nekādu sīļu, – viņš sāka kliegt zem biljarda galda, – riekstrozis kož, kungi!

Beidzot viņu izvilka no pagaldes, un pēc trim dienām viņš nomira savas ģimenes klēpī ar smadzeņu iekaisumu.

Viņa pēdējie vārdi pēdējā skaidras apziņas mirklī bija šādi:

– Man nav svarīgas personīgās intereses, bet sabiedrības labums. No šā viedokļa noklausieties manu lēmumu, kas ir tik objektīvs, cik... – te viņam aprūka elpas.

Brīvprātīgais aplusa un tad kodīgi piemetināja, paskatīdamies uz kaprāli:

– Ar to es tikai gribēju sacīt, ka katrs kādreiz nokļūst nelāgā situācijā un kļūdās.

¹⁴⁶ V.E.: *blb.*

¹⁴⁷ V.E.: *podě.l.*

¹⁴⁸ V.E.: *krokodýlovitých.*

¹⁴⁹ V.E.: Šī latīņu nosaukuma Hašekam nav; krievu tulkojumā arī nav; to ir ielikusi Bauga pati (vai redakcija).

Kaprālis no visa saprata tikai to, ka viņš kaut kur ir kļūdījies, tāpēc atkal aizgriezās pie loga un turpināja drūmi raudzīties pretim skrejošajā ainā.

Sargkareivji truli noraudzījās viens otrā, Šveikā stāsts modināja lielāku interesi.

– Jā, pasaulē nekā nevar noslēpt, – viņš ierunājās.

– Reiz viss nāk gaismā un, kā jūs dzirdējāt, pat tas, ka tāds muļķa sīlis nav nekāds riekstrozis. Tas ir tiešām ļoti interesanti, ka cilvēki uzķeras uz tādām blēņām. Izdomāt dzīvniekus, tas, nūdien, ir grūti, bet iepazīstināt ar tādiem izdomātiem dzīvniekiem – nesalīdzināmi grūtāk. Priekš pāris gadiem Prāgā dzīvoja kāds Mesteks, kas bija atradis jūras vāravu¹⁵⁰ un rādīja to Havlīčeka ielā Vínohrados aiz priekšskara. Priekšskaram bija caurums, un pa to katrs varēja pustumsā saskatīt parastu dīvānu, uz kura bija izlaidusies kāda sieviete no Zižkovas. Kājas viņa bija ietinusi zaļā gāzes audumā, kam vajadzēja atgādināt asti, mati bija nokrāsoti zaļi, rokās cimdi ar piestiprinātām papes peldspurām, arī zaļā krāsā, un uz muguras viņai bija uzsiets kaut kas stūrei līdzīgs. Jauniešiem līdz sešpadsmit gadiem ieeja bija aizliegta, bet tie, kam bija pāri sešpadsmit gadiem un kas samaksāja ieejas maksu, ļoti lielīja jūras vāravas lielo dibengalu, pie kura bija pielikts uzraksts: «Uz redzēšanos!» No krūtīm, jāsaka, viņai gan nekā nebija, tās viņai nokārās līdz pašai nabai kā vecai kazai. Pulksten septiņos vakarā Mesteka kungs slēdza savu panorāmu un teica: «Vārava, varat iet mājās!» Viņa apģērbās, un ap pulksten desmitiem viņu varēja satikt Tābora ielā, kur viņa neuzkrītoši uzrunāja katru pretimnācēju: «Jaunkungs, iesim papriecāties!» Bet, tā kā viņai nebija grāmatīņas, tad komisārs Drašnera kungs saņēma viņu ciet kopā ar citam daiļavām, un Mesteka uzņēmums izputēja.

Šajā brīdī feldkurāts nokrita no sola un palika guļam uz grīdas. Kaprālis stulbi noskatījās viņā un tad vispārējā klusumā uzcēla pats viņu uz sola bez citu palīdzības. Varēja redzēt, ka viņš zaudējis katru autoritāti, sargkareivji tikai stīvi pavērās viņā un pat nedomāja pakustēties, kad viņš sacīja vājā, bezcerīgā balsī:

– Jūs man gan būtu varējuši palīdzēt.

– Vajadzēja ļaut viņam noņākties turpat, kur viņš bija, – Šveiks aizrādīja. – Es ar savu feldkurātu nekad citādi nerīkojos. Reiz viņš nakti pārgulēja atejā, citreiz atkal nokrācās uz plaukta vai veļas baļļā kādā svešā mājā un diezin kur vēl ne.

Kaprālim pēkšņi uzradās apņēmība. Viņam gribējās parādīt, kas te ir kungs, un viņš rupji uzsauca:

– Turiet muti un nemelsiet blēņas! Katrs zābaku tīrītājs sāks vēl visādi izrunāties. Utubunga tāds!

– Taisni tā, kaprāļa kungs, bet jūs esat pats dievs! – Šveiks nesatricināmi atbildēja kā īsts filozofs, kas gribētu visā pasaulē nodibināt mieru un tāpēc ielaižas visniknākajos strīdos. – Jūs esat cietēja dievmāte!

– Dievs kungs, – izsaucās brīvprātīgais, salicis rokas, – pildi mūsu sirdis ar mīlestību pret visiem mūsu priekšniekiem, lai mēs neraugāmieš uz viņiem ar pretīgumu! Svētī šo mūsu kopējo sanāksšanu šajā arestantu ūķī uz riteņiem!

Kaprālis pietvīka un uzlēca kājas.

– Brīvprātīgais, es jums aizliedzu visādas piezīmes.

– Jūs jau tur neesat atbildīgs, – brīvprātīgais nomierinādams turpināja, – ka daba daudzām dzīvu radījumu sugām un veidiem nav piešķīrusi ne mazāko saprātu. Vai esat kādreiz dzirdējis stāstam par cilvēka muļķību? Vai nebūtu daudz labāk, ja jūs būtu piedzimis kā kādas citas zīdītāju sugas pārstāvis un uz jums neattiektos tādi muļķīgi nosaukumi kā cilvēks un kaprālis? Tie ir galīgi maldi, ja jūs domājat par sevi, ka esat vispildīgākā un attīstītākā būtne. Ja atņems jūsu zvaigznītes, tad jūs būsiet nulle, ko nogalina bez skaita visos ierakumos, visās frontēs. Bet, ja jums pieliks vēl vienu zvaigznīti un pārvērtīs jūs par to radījumu, ko sauc par ādu dīrātāju, arī tad no jums nekas labs neiznāks. Jūsu garīgais apvārsnis vēl vairāk sašaurināsies, un, ja jūsu kultūras ziņā greizie kauli arī paliks uz dusu kaujas laukā, visā Eiropā par to neviens ne asaru nenobirdinās.

– Es jūs ieslodzīšu karcerī, – satracinātais kaprālis iebrēcās.

Brīvprātīgais iesmējās.

– Jūs laikam gribat mani ieslodzīt tāpēc, ka es jūs esmu apvainojis. Bet tad jums būs jāmelos, jo jūsu garīgā bagāža ir tik niecīga, ka nespēj apvainojumu pat aptvert, un bez tam esmu gatavs derēt ar jums, uz ko gribat, ka jūs no visas mūsu sarunas nekā vairs neatceraties. Ja es jūs nosauktu par embriju, tad jūs ne tikai nespētu to atcerēties līdz tuvākajai stacijai, bet aizmirstu, iekāms vēl parādītos tuvākais telegrāfa stabs. Jūsu smadzenes ir atmiršanas stadijā. Es vispār nevaru iedomāties, ka jūs varētu

¹⁵⁰ V.E.: *mořskou pannu.*

cik necik sakarīgi atstāstīt to, ko dzirdējāt runājam. Bez tam jūs varat jautāt, kam gribat, vai manos vārdos bija kaut vismazākais norādījums uz jūsu garīgo apvārsni un vai es jūs esmu kaut kā apvainojis.

– Protams, – Šveiks apstiprināja, – neviens jums nav teicis ne vārdu, ko jūs varētu saprast kā apvainojumu. Un tas vienmēr slikti beidzas, ja kāds ātri apvainojas. Reiz es sēdēju nakts kafejnīcā «Tunelis»¹⁵¹, un mēs sākām runāt par orangutaniem. Pie mums bija piesēdies arī kāds jūrnieks, un tas stāstīja, ka orangutanu bieži vien grūti atšķirt no viena otra bārdaina pilsoņa, jo šāds orangutans, kam purns apaudzis spalvām, izskatās kā... «Kā, piemēram», viņš saka, «tur tas kungs pie blakus galdiņa!» Mēs visi pagriežamies uz to pusi, bet bārdainais kungs pienāca pie jūrnieka un iekrāva tam pa ģīmi, un šis atkal ievēla viņam pa galvu ar alus kausu tā, ka bārdainais kungs kā pakrita, tā arī palika guļot bez samaņas. No jūrnieka mums, protams, vajadzēja šķirties, jo viņš tūlīņ devās projām, kad redzēja, ka to otru tā iedauzījis. Pēc tam mēs dabūjām to kungu pie samaņas, bet to mums gan nevajadzēja darīt, jo viņš, tikko atjēdzies, izsauca patruļu un mūs visus, kas nebijām vainīgi ne par naga melnumu, aizveda uz komisariātu. Tur viņš tik mala vienu un to pašu, ka mēs viņu esot noturējuši par orangutanu un ne par ko citu neesot runājuši kā tikai par viņu, un tā bez sava gala. Mēs atkal – nē, ka viņš nav orangutans. Bet viņš, ka jā, ka viņš pats to dzirdējis. Tad es lūdzu komisāra kungu, lai tas viņam šo lietu paskaidro. Tas arī paskaidroja visu ar labu, bet šis vēl tad nelikās mierā un teica, ka viņš nekā nesaprotot un ka komisāra kungs esot ar mums uz vienu roku. Tad komisāra kungs lika viņu ieslodzīt, lai nāk pie prāta, un mēs jau gribējām atgriezties «Tunelī», bet nekas neiznāca, jo arī mūs iesēdināja. Tātad redziet, kaprāļa kungs, ka no viena nieka pārpratuma iznāk tādas aplamības, par kurām ij runāt negribas. Okruhlicē¹⁵² atkal kāds pilsonis bija apvainojies par to, ka vācu Brodā viņu esot nosaukuši par tīģerčūsku. Vai mazums tādu vārdu, par kuru lietošanu sods nav paredzēts? Piemēram, ja mēs jums sacītu, ka jūs esat baznīcas žurka, vai tad jūs varētu tāpēc ļaunoties?

Kaprālis ierēcās. To nevarēja nosaukt par cilvēcīgu valodu. Niknums, naidis, izmisums – viss tas izlauzās spēcīgu skaņu virknē, un šo koncerta numuru papildināja aizmigušā feldkurāta svilpšana caur degunu.

Pēc rēciena iestājās atkal nomākts garastāvoklis. Kaprālis nosēdās uz sola, un viņa neizteiksmīgās ūdenskrāsas acis blenza tālumā uz mežiem un kalniem.

– Kaprāļa kungs, – brīvprātīgais uzrunāja viņu, – kad jūs tā noraugāties uz krāšņajiem kalniem un smaržīgajiem mežiem, jūs man atgādināt Dantes tēlu. Tas pats apgarotais izskats kā dzejniekam, cilvēkam ar cēlu sirdi un prātu, kam nav svešs nekas cildens. Palieciet, lūdzami, tādā pozā, tā jums tik jauki pietāv. Ar kādu aizgrābtību, cik nepiespiesti, bez kādas klīrības jūs bolāt acis uz dabas ainavu! Jūs droši vien domājat, cik tas būs koši, kad pavasarī šo tuksnesīgo klajumu segs raiņu plāvu puķu paklājs...

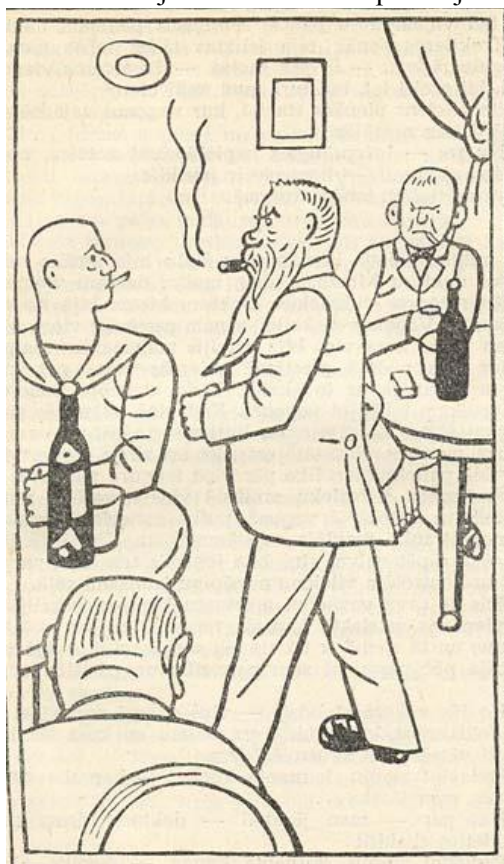
– Un šo paklāju apskalos strautiņš, – Šveiks iekrita valodā, – un kaprāļa kungs apslapinās mutē zīmulī, nosēdīsies uz kāda celma un rakstīs dzejoli žurnālam «*Mazie Lasītāji*».¹⁵³

Kaprālis iegrima pilnīgā apātijā. Nelīdzēja pat brīvprātīgā apgalvojums, ka viņš jau sen redzējis kaprāļa galvu kādā skulptūru izstādē.

– Atļaujiet jautāt, kaprāļa kungs, – vai jūs neesat bijis par modeli skulptoram Štursam¹⁵⁴?

Kaprālis tikai paskatījās uz brīvprātīgo un skumji atbildēja:

– Nē.

¹⁵¹ V.E.: *v noční kavárně v Tunelu.*

¹⁵² V.E.: *V Okrouhlicích* (pareizāk būtu tulkot: Okruhlicēs).

¹⁵³ V.E.: *Malýho čtenáře.*

¹⁵⁴ Jans Štursa (1880.–1925.) – viens no ievērojamākajiem čehu skulptoriem.

Brīvprātīgais apklusā un izstiepās uz sola. Kareivji un Šveiks sāka spēlēt kārtis, kaprālis aiz izmisuma sāka noraudzīties spēlē un beidzot atļāvās piezīmi, ka Šveiks velti esot izspēlējis dūzi. Viņam neesot vajadzējis likt trumpi galdā, tad viņam būtu palicis septiņācis pēdējam metienam.

– Traktieros senāk bija izliktas tādas labas pamācības kārtīs glūnētājiem, – Šveiks sacīja. – Es atceros vienu: «Ja negribi, lai greizi iet, tad turi savu muti ciet!»¹⁵⁵

Militārvilciens pienāca stacijā, kur vagonus vajadzēja kontrolēt. Vilciens apstājās.

– Nu re, – brīvprātīgais nepielūdzami noteica, nozīmīgi uzlūkodams kaprāli, – kontrole ir jau klāt.

Kontrole tiešām ienāca vagonā.

*

Par militārvilciena komandantu štābs bija iecēlis rezerves virsnieku doktoru Mrāzu. Tādam muļķa darbam vienmēr izraudzījās rezerves virsniekus. Doktors Mrāzs bija no tā jau kļuvis stulbs. Vagonus saskaitot, viņam pastāvīgi viens iztrūka, kaut gan pirms kara viņš bija mācījis matemātiku reālģimnāzijā. Bez tam pēdējā pietātnē sniegtās ziņas par cilvēku skaitu nesaskanēja ar to skaitli, kādu atzīmēja Budejovices stacijā, pulkam iekāpjot vagonos. Kad viņš ieskatījās papīros, tad viņam šķita, ka diezin no kurienes radušās divas liekas karalauka virtuves. Konstatējums, ka arī zirgu skaits neizprotamā veidā palielinājies, lika pār viņa muguru pārskriet nepatīkamām tirpām. Virsnieku sarakstā viņš nevarēja sameklēt divus kadetus. Priekšējā vagonā, pulka kancelejas apmešanās vietā, nepārtraukti meklēja rakstammašīnu. Visā šajā jucekļī viņam sāka sāpēt galva, viņš bija ieņēmis trīs aspirīna pulverus un nu kontrolēja vilcienu ar sāpīgu izteiksmi sejā.

Ienācis ar savu pavadoni arestantu kupejā, ieskatījies papīros, pieņēmis satriektā kaprāļa raportu, ka tas ved divus arestantus un tā rīcībā ir tik un tik sargkareivju, viņš vēlreiz salīdzināja pēc papīriem ziņu pareizību un pārļaida acis kupejai.

– Ko jūs vēl vedat līdzī? – viņš stingri noprasīja, norādot uz feldkurātu, kurš gulēja uz vēdera un kura sēžamvieta izaicinoši vērsās pret kontrolētājiem.

– Padevīgi ziņojū, leitnanta kungs, – kaprālis stomījās, – ka mēs, man jāsaka...

– Kas par – man jāsaka! – doktors Mrāzs norūca. – Izsakieties skaidri!

– Padevīgi ziņojū, lajtnanta kungs, – Šveiks atsaucās kaprāļa vietā, – ka tas kungs, kas tur guļ uz vēdera, ir kāds piedzēries feldkurāta kungs. Viņš mums pievienojās un iekāpa mūsu vagonā, un, tā kā viņš mums ir priekšniecība, tad mēs viņu nevarējām vienkārši izmest ārā, jo tā būtu padotības noteikumu pārkāpšana. Viņš laikam štāba vagonu būs samainījis ar arestantu vagonu.

Doktors Mrāzs nopūtās un paskatījās atkal savos papīros. Par kaut kādu feldkurātu, kas varētu braukt ar šo vilcienu līdz Mostai, sarakstā nebija ne vārda. Viņš nervozi samirkšķināja acis. Pagājušajā stacijā pēkšņi bija radušies klāt zirgi un tagad kā no zila gaisa feldkurāts arestantu kupejā.

Doktoram Mrāzam neatlika nekas cits kā pavēlēt kaprālim apgriezt gulētāju ar seju uz augšu, jo pašreizējā stāvoklī nebija iespējams noteikt viņa identitāti.

Kaprālim ar lielām pūlēm izdevās apgriezt feldkurātu uz muguras. Feldkurāts pamodās un, ieraudzījis virsnieku, iesaucās:

– Eh, servus, Fredy, was gibt's Neues? Abendessen schon fertig?¹⁵⁶

Tad viņš atkal aizvēra acis un pagriezās pret sienu.

Doktors Mrāzs tūlīt pazina viņā rīmu no vakardienas banketa, izdaudzīnāto visu virsnieku saimniecību izēdāju, un tikai klusu nopūtās.

– Par to jūs dabūsi nodot raportu, – viņš sacīja kaprālim un gribēja jau iziet, kad Šveiks to apturēja.

– Padevīgi ziņojū, lajtnanta kungs, ka man te vairs nav jābūt. Man vajadzēja palikt arestā līdz pusvienpadsmitiem,¹⁵⁷ jo šodien mans termiņš izbeidzas. Tā kā vienpadsmit sen jau garām, tad es lūdzu, lajtnanta kungs, izsēdināt mani uz līnijas vai pārvietot lopu vagonā, kur man tagad jābūt, vai nogādāt pie virslajtnanta Lukāša kunga.

– Kā jūs sauc? – doktors Mrāzs jautāja, atkal šķirstīdams savus papīrus.

– Padevīgi ziņojū, Šveiks, Jozefs, lajtnanta kungs.

¹⁵⁵ V.E.: *Kibic, drž tlamajznu, než té přes ní šmajznu.*

¹⁵⁶ Ā, sveiks, Fredi, kas no jauna? Vai vakariņas jau gatavas? (*Vāc.*).

¹⁵⁷ V.E.: *Mám být zavřenej jen do jedenáctý...* (Līdz vienpadsmitiem, nevis līdz pusvienpadsmitiem).

– Ahā, tad jūs esat tas pazīstamais Šveiks, – doktors Mrāzs noteica. – Tiesa, jūs vajadzēja atbrīvot pusvienpadsmitos,¹⁵⁸ bet virsleitnants Lukāša kungs man lūdza, lai jūs pirms Mostas neizlaižot ārā. Viņš grib būt drošs, ka jūs ceļā neko neizstrādāsiet.

Kad pārbaude bija galā, kaprālis nevarēja nociesties, kodīgi nepiezīmējis:

– Redziet nu, Šveik, ka jums neko nelīdzēja griešanās pie augstākām instancēm. Un, ja es būtu gribējis, tad būtu sakūris jums abiem labu pirti.

– Kaprāļa kungs, – brīvprātīgais iejaucās, – šķendēšanās pieder pie vismazāk ticamiem argumentiem, un inteligents cilvēks nedrīkst ņemt tādus vārdus mutē, kaut viņš arī uztraucies vai grib kādam uzbrukt. Turklāt jūs draudi, ka jūs mums varētu pirti sakurināt, ir vienkārši smieklīgi. Kāpēc tad, pie visiem velniem, jūs to nedarījāt, ja jums bija tāda izdevība? Te noteikti izpaudās jūsu lielais garīgais nobriedums un neparastā smalkjūtība.

– Diezgan! – kaprālis aizsvila. – Es jums abiem varu piesiet krimināllietu!

– Kādu tad, mīlulīt? – brīvprātīgais nevainīgi ievaicājās.

– Tā ir mana darīšana! – kaprālis mēģināja sadūšoties.

– Jūsu darīšana, – brīvprātīgais smīnēja, – un mūsu arī. Tas ir kā kāršu spēlē: kas tavš, tas būs mans. Es gan teiktu, ka jūs ietekmējusi piezīme par raporta iesniegšanu, tāpēc jūs sākat mums piesieties, izmantojot savu dienesta stāvokli.

– Jūs esat rupji tēviņi! – kaprālis uzkliedza, ar pēdējiem spēkiem mēģinādams iedvest bailes.

– Es jums ko pastāstīšu, kaprāļa kungs, – Šveiks iesāka. – Es esmu vecs kareivis, biju dienestā jau pirms kara un varu teikt, ka ar šādu lamāšanos tālu netiek. Atceros, ka mūsu rotā bija tāds ādu dīrātājs Šreiterš. Viņš bija virsdienestā, kaut gan sen varēja atstāt dienestu ar kaprāļa pakāpi, bet viņam, kā saka, vienas skrūves trūka. Un, lūk, šis cilvēks uzsēdās mums, kareivjiem, uz kakla, ieķērās kā ērce govij ādā: te viņam tas nav pareizi, te atkal tas pret priekšrakstiem, vārdu sakot, jāja mūs kā kaimiņu āzi un vēl lamāja: «Jūs neesat nekādi kareivji, jūs esat naktssargi!» Vienreiz man sanāca dusmas un es iesniedzu raportu rotas komandierim. «Ko tu gribi?» kapteinis jautā. «Padevīgi ziņoju, kapteiņa kungs, ka man ir sūdzība par mūsu feldfēbeli Šreitera kungu, jo mēs esam viņa ķeizarišķās majestātes kareivji, nevis kaut kādi naktssargi. Mēs kalpojam mūsu kungam un ķeizaram, bet nevis sargām sakņu dārzus». Bet kapteinis uzbrēc: «Ārā, lupata, lai manas acis tevi vairs neredzētu!» Es atkal atbildu, ka padevīgi lūdzu atļaut iesniegt raportu bataljona komandierim. Kad es, iesniedzot raportu, paskaidroju lajtnantam,¹⁵⁹ ka mēs esam ķeizara kareivji, nevis naktssargi, viņš lika mani iesēdināt uz divām dienām, bet es pieprasīju, lai atļauj iesniegt raportu pulka komandierim. Pulkveža kungs, pieņēmis raportu, uzbrēca man, ka es esot idiots, un pasūtīja mani pie visiem velniem. Es atkal uz to atbildu: «Padevīgi ziņoju, pulkveža kungs, ka vēlos iesniegt raportu brigādes komandierim». Tad viņš drusku nobijās, lika iesaukt kancelejā mūsu ādgēri Šreiteru, un tam vajadzēja visu virsnieku klātbūtnē atvainoties man par vārdu «naktssargs». Vēlāk Šreiterš noķēra mani pagalmā un piedraudēja, ka no šās dienas viņš mani vairs nesaukāšot, bet piešūšot man garnizona arestu. Es nu sāku ārkārtīgi uzmanīties, bet tas tomēr nelīdzēja. Reiz es stāvēju sardzē pie noliktavas, un tur uz sienas katrs sargkareivis bija kaut ko atstājis par piemiņu. Cits bija uzzīmējis kaut ko no sieviešu lietām, cits atkal uzrakstījis kādu pantiņu. Man nekas neienāca prātā, un tā es aiz gara laika uzrakstīju; «Ādgēris Šreiterš ir draņķis». ¹⁶⁰ Bet šis nelieša Šreiterš tūlīt ņēma mani nosūdzēt, jo viņš bija visu laiku mani izsekojis kā beidzamais suns. Nelaimīgā kārtā virs šā uzraksta atradās kāds cits: «Mēs karā neiesim, mēs tam uzspļausim». ¹⁶¹ Tas bija palicis no 1912. gada, kad mums konsula Prohāzkašas dēļ tikko neiznāca doties uz Serbiju. Mani tūlīt nosūtīja uz Terezīnu un nodeva apgabala kara tiesai. Reizes piecpadsmit kara tiesas kungi fotografēja noliktavas sienu ar visiem uzrakstiem, desmit reizes man vajadzēja uzrakstīt, lai rokrakstus var salīdzināt: «Mēs karā neiesim, mēs tam uzspļausim», – piecpadsmit reizes es dabūju rakstīt: «Ādgēris Šreiterš ir draņķis», un beidzot vēl ieradās kāds grafologs un lika man rakstīt: «Tas notika 1897. gada 29. jūnijā, kad Krālovdvura pie Labas dabūja iepazīties ar Labas pārplūšanas šausmām». – «Ar to vēl nepietiek», izmeklētājs sacīja, «vēl kaut ko vajag par spļaušanu. Diktējiet viņam tādus teikumus, kur

¹⁵⁸ V.E.: *vy jste mēl opravdu vyjít o jedenácté.* (Līdz vienpadsmitiem: no kurienes Bauga visu laiku ņēmusi pusvienpadsmit? Krieviem arī vienpadsmit.)

¹⁵⁹ V.E.: *...vysvětlil obrstlajtnantovi.* Šeit ir tulkojuma kļūda, pie kam gan Annai Baugai, gan krievu izdevumā. Krievi ir tulkojuši kā *овер-лейтенант*, bet Bauga kā vienkāršu leitnantu. Abos tulkojumos iznāk, ka rotu komandējis kapteinis, bet bataljonu – leitnants vai virsleitnants (zemākas dienesta pakāpes). Pareizs tulkojums ir: pulkvežleitnants jeb apakšpulkvedis, kas ir augstāka pakāpe nekā kapteinis un zemāka nekā pulkvedis.

¹⁶⁰ V.E.: *Supák Schreiter je hnát.*

¹⁶¹ V.E.: *My na vojnu nepůjdeme, my se na ni vyséreme.* (Tas ir stiprāk, nekā «uzspļausim»).

daudz «p» un «ļ»!) Tad viņš man diktēja: «Pļauka, pļēgurs, peļķe, pļaušana, pļāpa».¹⁶² Patiesībā šis tiesas grafologs bija jau no visa tā galīgi apdullis un atpakaļ vien raudzījās, kur stāvēja kareivis ar durkli. Beidzot viņš man lika vēl trīsreiz uzrakstīt: «Arī saulīte sāk jau spīdēt, karstums visai pieņemams», – un sacīja, ka tas viss jāsūta uz Vīni. Tā arī izdarīja, un tur beidzot atzina, ka pārējie uzraksti nav manis rakstīti, izņemot vienu, ko es arī nenoliedzu. Par to mani iesēdināja uz sešām nedēļām, jo es biju rakstītājs, stāvēdams sardzē, un, kamēr rakstīju uz sienas, nevarēju izpildīt savus sargkareivja pienākumus.

– No tā var redzēt, – kaprālis apmierināts piezīmēja, – ka noziegums bez soda tomēr nepaliek. Ja es būtu tās kara tiesas vietā, es jums būtu iegriezis nevis sešas nedēļas, bet sešus gadus, jo jūs esat īsts karātavu putns.

– Neesiet jel tik cietsirdīgs, – brīvprātīgais iejaucās, – un padomājiet labāk, kāds gals jūs gaida! Jums taču nesen komandants sacīja, ka jums būs jāierodas ar raportu. Jums vajadzētu tam ļoti nopietni gatavoties un pārdomāt par kaprāļa dzīves nīcību. Jo kas jūs esat pret visumu, ja padomā, ka šim vilcienam tuvākā stāzvzvaigzne atrodas no tā 275 000 reižu tālāk nekā saule un ka tās paralakse var izveidot tikai vienu loka sekundi. Ja jūs atrastos visumā kā stāzvzvaigzne, tad jūs noteikti būtu par niecīgu, lai jūs varētu saskatīt ar vislabāko astronomisko ierīču palīdzību. Jūsu nenozīmība pasaules izplatījumā ir vienkārši neaptverama. Pusgada laikā jūs izveidotu tik mazu lociņu un gada laikā tik maziņu elipsi, ko pat ar skaitļiem nevarētu izteikt, tik neievērojama tā būtu. Bet jūsu paralaksi nemaz nebūtu iespējams izmērīt.¹⁶³

– Tādā gadījumā, – Šveiks piebilda, – kaprāļa kungs varētu lepoties ar to, ka viņš ir neizmērojams. Ja viņš iekristu ar raportu, kā tas mēdz būt, arī tad viņam jāpaliek mierīgam un nav jāuztraucas, jo katrs uztraukums kaitīgs veselībai, bet kara laikā veselība jātaupa, jo kara grūtības no katra prasa, lai viņš nebūtu nekāds mīkstčaulis.

– Ja jūs arī iesēdinās, kaprāļa kungs, – Šveiks viņam draudzīgi uzsmaidīja, – ja jums vispār nodarīs kādu pārestību, tad jūs nedrīkstat zaudēt galvu, un, ja viņiem ir kaut kas aiz ādas, tad neatklājiet jūs arī savas kārtis. Es pazinu kādu ogļu iznēsātāju Františekū Škvoru, ar ko kara sākumā sēdēju kopā policijas pārvaldē Prāgā. Viņu apvainoja par valsts nodevību un vēlāk arī pakāra nez kādas pragmatiskās sankcijas¹⁶⁴ dēļ. Kad šim cilvēkam nopratināšanā jautāja, vai viņam ir kādi iebildumi pret protokolu, tad viņš atbildēja: «Lai būtu, kā būtu, kaut kā taču būtu, jo nekad tā nav bijis, ka nekā nav bijis».¹⁶⁵ Par to viņu iesēdināja tumšā kamerā, nedeļa divas dienas ne ēst, ne dzert un atkal aizveda uz nopratināšanu, bet viņš palika pie sava: «Lai būtu, kā būtu, kaut kā taču būtu, jo nekad tā nav bijis, ka nekā nav bijis». Varbūt viņš ar tiem vārdiem arī gāja pie karātavām, kad viņu vēlāk nodeva kara tiesai.

– Tagad daudz šaujot un karot, – kāds no sargkareivjiem ierunājās. – Nesen mums apmācības laukumā nolasīja pavēli, ka Motolā nošāvuši rezervistu Kudrnu, jo kapteinis iesitis ar zobenu viņa puikam, ko viņa sieva turējusi uz rokas, kad gribējusi no vīra Benešovas stacijā atvadīties, un Kudrna par to dikti uztraucies. Nu, bet politiskos – tos ņem ciet no vietas. Morāvijā nošāvuši jau kādu redaktoru. Un mūsu kapteinis teica, ka citiem arī drīz pienāksot kārtā.

– Visam ir savas robežas, – brīvprātīgais divdomīgi noteica.

– Tur jums taisnība, – kaprālis atsaucās, – tādām redaktoram tā arī vajag. Viņi tikai musina tautu. Aizpagājušā gadā, kad es vēl biju jefreitors, man tur arī bija viens tāds redaktors, kas mani citādi nesauca kā par «visas armijas krustu», bet, kad es viņam mācīju brīvās kustības, tā ka viņam sviedri lija, tad viņš vienmēr teica: «Es lūdzu cienīt manī cilvēku». Nu, es viņam tādu cilvēku parādīju, ka labāk nevajadzēja: viņš dabūja likties garšļaukus katreiz, kad kazarmu laukums bija vienās peļķēs. Es viņu pievedu pie tādas peļķes, un viņam vajadzēja tur likties iekšā, ka ūdens šķīda uz visām pusēm kā peldbaseinā. Bet pēc pusdienām visam vajadzēja atkal spīdēt un laistīties, ir apģērbam, ir apavam, un viņš tīrīja, stenēja un rūca, bet otrā dienā no jauna izskatījās pēc cūkas, kas vērtījusies dubļos. Un tad es

¹⁶² V.E.: «*To je tě nestačí, povídal auditor, «nám se jedná o to vysrání. Nadiktujte mu něco, kde je hodně s a r».* Tak mně diktoval: *Srb, srub, svrab, srabařina, cherubín, rubín, holota.*

¹⁶³ V.E.: Te nu brīvprātīgais (un droši vien jau arī pats Hašeks) nezina, kas ir paralakse. Tā ir zvaigznes redzamā stāvokļa mainīšanās, Zemei riņķojot ap Sauli. Paralakses lielums ir atkarīgs no Zemes orbītas diametra un no attāluma līdz zvaigznei, bet nav atkarīgs no zvaigznes izmēriem. Kaprālim būtu tāda pati paralakse kā jebkurai zvaigznei viņa vietā (protams, ja kaprāli vispār varētu saskatīt no Zemes).

¹⁶⁴ Pragmatiskā sankcija – ķeizara Kārļa VI edikts, saskaņā ar kuru Habsburgu dinastijas troni var mantot sievietē, ja nav vīriešu kārtas pēcnācēja. Minētajā gadījumā tiesneši sajaukuši pragmatisko sankciju ar filozofisko pragmatismu, kura piekritējs bijis Škvora, spriežot pēc viņa vārdiem «Lai būtu, kā būtu...» V.E.: Nu, jauc jau nu gan laikiem ne tiesneši, bet Šveiks.

¹⁶⁵ V.E.: *At si bylo, jak si bylo, přece jaksi bylo, je tě nikdy nebylo, aby jaksi nebylo.*

viņam pieeju klāt un saku: «Nu, redaktora kungs, kas ir stiprāks: armijas krusts vai jūsu «cilvēks»?» Jā, tas bija gan īsts inteliģents.

Kaprālis uzvaras apziņā paskatījās uz brīvprātīgo un turpināja:

– Taisni savas inteliģences pēc viņš arī pazaudēja brīvprātīgā uzplečus, jo sāka rakstīt avīzēs par nežēlīgu izturēšanos pret kareivjiem. Bet kā tad lai pret viņiem izturas, ja tāds mācīts cilvēks neprot izjaukt šauteni, kaut viņam to vai desmit reizi parāda, un, kad viņam liek skatīties pa kreisi, tad viņš kā par spīti pagriež savu pauri uz labo pusi un blisina acis kā ūpis, un apmācībās ar šauteni viņš nesaprot, pie kā vispirms ķerties, pie siksnas vai patronu somas, un blenž kā teļš uz jauniem vārtiem, kad tu, cilvēks, viņam rādi, kā rokai jāslīd pa siksnu. Viņš pat nezināja, uz kura pleca jānes šautene, un salūtēja kā mērķaķis, bet pagriezienos soļojot – lai dievs stāv klāt, kas tik tur nenotika! Kad vajadzēja pagriezties, tad viņam bija vienalga, ar kuru kāju. Viņš vēl soļus sešus nogāja uz priekšu – cap, cap, cap – un tad apgriezās kā alus mucas krāns, bet soļojot viņš tā lika kājas kā reimatisma apsēsts vai skrēja tecīnus kā veca meita uz baznīcas iesvētīšanu.

Kaprālis pat nospļāvās.

– Es tīšām izmeklēju viņam īsti sarūsējušu šauteni, lai viņš iemācītos tīrīt, un viņš berza to neapnicis, bet, ja viņš būtu iegādājis kaut divi kilogrami pakulu, arī tad netiktu nekādā galā. Jo vairāk viņš to spodrināja, jo tā trakāk rūsēja, un apskatē tā gāja no rokas rokā, un visi brīnījās, kā tas var būt, ka tā tik sarūsējusi. Mūsu kapteinis viņam vienmēr sacīja, ka no viņa neiznāks nekāds kareivis un ka viņam labāk vajadzētu iet un pakārties nekā velti ēst kroņa maizi, bet viņš tikai mirkšķināja acis aiz savām brillēm. Tie viņam bija lieli svētki, kad viņam nebija pastiprinātas apmācības vai karcera! Tādās dienās viņš parasti taisīja savus rakstus avīzēm par nežēlīgu izturēšanos pret kareivjiem, kamēr vienreiz izrevidēja viņa lādi. Ļautiņi, kas viņam tur bija grāmatu! Un visas par atbrūnošanos, par mieru starp tautām. Par to viņš nonāca garnizona cietumā, un mums bija miers no viņa, kamēr viņš atkal neparādījās kancelejā, kur viņu pielika pie devu izrakstīšanas, lai viņam nav nekādas darīšanas ar kareivjiem. Tādu bēdīgu galu ņēma šis inteliģents. No viņa būtu iznācis pavisam cits kungs, ja aiz sava stulbuma viņš nebūtu zaudējis brīvprātīgā tiesības. Būtu jau bijis leitnants.

Kaprālis nopūtās.

– Pat mētelim krokas viņš neprata turēt kārtībā. Un no Prāgas viņš izrakstīja visādus šķidrumus un ziežas pogu tīrīšanai, bet tomēr viņa pogas bija no rūsas spurainas kā Ēsavs. Bet uz plāpāšanu gan viņš bija meistars un kancelejā cita nekā nedarīja kā tikai noņēmas ar filozofēšanu. Uz to viņam vienmēr bija patika. Viņš, kā jau es teicu, bija kā ķerts no tās «cilvēcības». Reiz, kad viņš tā domīgs apstājās pie kādas peļķes, kur viņam pēc komandas vajadzēja likties iekšā, es viņam teicu: «Jūs tik daudz runājat par cilvēku un dubļiem, ka man ienāk prātā, ka cilvēks no dubļiem radīts un tāpēc tam dubļos vajag ļabi justies».

Dabūjis no sirds izrunāties, kaprālis jutās ļoti apmierināts un gaidīja, ko nu atbildēs brīvprātīgais. Atsaucās tomēr Šveiks.

– Par šitādām pašām padarīšanām, par tādu vajāšanu pirms pāris gadiem kāds Konīčeks no 35. pulka bija nodūris kaprāli un pats sevi. Par to bija rakstīts «Kurjerā»¹⁶⁶. Kaprālim bija ap trīsdesmit ievainojumu, no tiem kādi divpadsmit nāvīgi. Kareivis pēc tam bija nosēdies uz mirušā kaprāļa un tāpat sēdēdams nodūries. Dalmācijā pirms pāris gadiem bija kādam kaprālim pārgriezuši rīkli, un vēl šodien neviens nezina, kas to izdarījis. Tas viss palika noslēpums, zināms tikai tas, ka kaprāli sauca Fiala un ka viņš agrāk, dzīvojis Drābovnā pie Turnovas. Un tad es vēl zinu par kādu kaprāli no 75. pulka, kādu Reimāneku...

Šo uzmundrinošo stāstu pārtrauca skaļa stenēšana, kas atskanēja no sola puses, uz kura gulēja paters Lacina.

Paters pamodās visā savā daiļumā un cienībā. Šo mošanos pavadīja tādas pašas parādības kā jaunā milža Gargantuā mošanos, ko apraksta vecais jautrais Rablē. Feldkurāts skaļi atbrīvojās no gāzēm, žagojās un trokšņaini žāvājās visā rīklē. Beidzot viņš piecēlās sēdus uz sola un izbrīnījies noprasīja:

– Sasodīts, kur es atrodos?

Kaprālis, redzēdams augsto priekšniecību pamostamies, pazemīgi atbildēja:

– Padevīgi ziņoju, virsfeldkurāta kungs, ka jums labpaticis atrasties arestantu vagonā.

Feldkurāta sejā pazibēja pārsteigums. Viņš sēdēja brītiņu klusēdams un saspringti domāja. Starp to, ko viņš bija pārdzīvojis nakti un no rīta, un starp šo pamošanos vagonā ar aizrestotajiem logiem izpletās vesela neziņas jūra.

¹⁶⁶ Ilustrēts reakcionārs žurnāls, kas daudz rakstīja par slepkavībām, kautiņiem un tamlīdzīgiem dienas notikumiem.

Beidzot viņš vaicāja kaprālim, kas joprojām goddevīgi stāvēja viņa priekšā:

– Un uz kā pavēli es, kas...¹⁶⁷

– Padevīgi ziņoju, bez pavēles, virsfeldkurāta kungs.

Paters piecēlās un sāka staigāt pa solu starpu, ņurdēdams, ka nekā nesaprotot.

Viņš apsēdās atkal un jautāja:

– Uz kurieni tad mēs īsti braucam?

– Padevīgi ziņoju, ka uz Mostu.

– Un kāpēc mēs braucam uz Mostu?

– Padevīgi ziņoju, ka uz turieni pārceļas viss mūsu 91. pulks.

Paters atkal sāka cītīgi pārdomāt, kas ar viņu noticis, kā viņš nokļuvis arestantu vagonā, kāpēc īsti viņš brauc uz Mostu kopā ar 91. pulku un vēl eskorta pavadībā.

Viņš bija jau tiktāl atžilbis, ka pamanīja brīvprātīgo, un tāpēc uzrunāja to:

– Jūs esat inteligēnts cilvēks, paskaidrojiet man bez aplinkiem un bez noklusēšanas, kā es esmu pie jums nokļuvis!

– Ar lielāko prieku, – brīvprātīgais biedriski atteica. – Jūs šorīt, vilcienam atējot, pievienojāties mums stacijā, jo jums galva nebija skaidra.

Kaprālis uzmeta viņam bargu skatienu.

– Jūs iekāpāt mūsu vagonā, – brīvprātīgais turpināja, – un darīts. Apgulāties uz sola, un, lūk, tur Šveiks palika jums zem galvas savu šineli. Kad vilcienu iepriekšējā stacijā kontrolēja, jūs ievada ešelona virsnieku sarakstā. Jūs esat, tā sakot, oficiāli atklāts, un par mūsu kaprāli tāpēc iesniegšot raportu.

– Tā, tā, – paters nopūtās, – tad man nākamajā stacijā jāpāriet štāba vagonā. Vai nezināt, kad mums izsniegs pusdienas?

– Pusdienas izsniegs tikai Vīnē, feldkurāta kungs, – kaprālis atkal tika pie vārda.

– Tad jūs man palikāt zem galvas savu šineli? – paters griezās pie Šveika. – Es jums sirsnīgi pateicos.

– Man nekāda pateicība nepienākas, – Šveiks atbildēja. – Es rīkojos tā, kā rīkotos katrs kareivis, redzēdams, ka priekšniecībai nav nekā pagalvī un ka tā ir kunga prātā. Katram kareivim jāciena sava priekšniecība, kaut arī tai nav visi pieci mājās. Man ir daudz piedzīvojumu ar feldkurātiem, jo es biju par kalpotāju pie feldkurāta Oto Kaca kunga. Tie ir jautri un labsirdīgi ļaudis.

Feldkurāta paģiras izpaudās demokrātisma lēkmē. Viņš izņēma cigareti un pasniedza Šveikam:

– Uzvelc dūmu!

– Un par tevi manis dēļ iesniegšot raportu? – viņš uzrunāja kaprāli. – Nebaidies, es tev palīdzēšu, tev nekas nenotiks.

Viņu pārņēma jauni augstsirdības uzplūdi, un viņš sāka apgalvot, ka visiem izdarīšot ko labu. Brīvprātīgajam viņš solījās nopirkt šokolādi, sargkareivjiem rumu, kaprāli pārceļ uz 7. jātnieku divīzijas štāba fotografēšanas nodaļu, visus atbrīvot un neviena neaizmirst.

Viņš izvilka cigaretes no kabatas un sāka tās dalīt visiem no vietas, turklāt paziņoja, ka atļaujot smēķēt arī arestantiem un ka viņš parūpēšoties, lai tiem sodu mīkstinātu un tie atkal varētu atgriezties normālā karavīru dzīvē.

– Es negribu, – viņš teica, – ka jūs mani pieminētu ar ļaunu. Man ir daudz labu sakaru, un jūs ar mani nekad nepazudīsiet. Jūs vispār liekaties esam kārtīgi cilvēki, kādus dievs tas kungs mīl. Par to, ko jūs esat nogrēkojušies, jums jāsaņem savs sods, un es redzu, ka jūs ar prieku un labprātību paciešat, ko dievs jums ir uzlicis.

– Par ko jūs nosodīja? – viņš griezās pie Šveika.

– Dievs man uzlika sodu ar pulka komandiera pavēli, – Šveiks dievbijīgi atbildēja, – par to, ka es no manis neatkarīgu apstākļu dēļ laikā neierados pulkā.

– Dievs ir žēlsirdīgs un taisnīgs, – feldkurāts svinīgi noteica, – viņš zina, ko sodīt, jo ar to viņš parāda savu gaišredzību un visvarenību. Un par ko jūs sēžat, brīvprātīgais?

– Tāpēc, ka žēlīgajam dievam labpatika man uzsūtīt reimatismu, – tas atbildēja, – un es kļuvu iedomīgs. Pēc soda izciešanas mani nosūtīs darbā uz virtuvi.

– Dievs labi dar' ko darīdams, – paters pacilātā balsī atsaucās, izdzirdējis pieminam virtuvi, – arī tur kārtīgs cilvēks var tikt uz priekšu. Inteligēntus cilvēkus taisni vajadzētu sūtīt virtuves darbos, lai ēdienos rastos dažādība, jo galvenais nav vis vārīšana pati, bet tā mīlestība, ar kādu ēdienus pagatavo un visādi sakombinē. Ņemsim, piemēram, mērces. Ja kāds inteligēnts cilvēks taisa sīpolu mērci, tad viņš

¹⁶⁷ V.E.: *A na čí rozkaz, já, jako...*

ņem visādus dārzeņus un sasautē tos sviestā, pēc tam pieliek piparus, virces, drusku muskata, ingvera, kamēr parastais vienkāršais pavārs novāra sīpolus un pielej klāt melni piedegušus liellopu taukus. Jūs es tiešām labprāt redzētu drīzumā kādā virsnieku virtuvē. Ja cilvēkam trūkst inteligences, tad šādā tādā vienkāršā amatā tas viņam nekaitē un viņš tiek dzīvei cauri, bet virtuvē to tūlīt mana. Vakar vakarā Budejovicē mums pasniedza virsnieku klubā nieres *à la madeira*. Kas tās bija gatavojis, tam tiešām dievs atļaidīs visus grēkus, tas bija īsts inteliģents, un viņiem patiešām esot virtuvē kāds skolotājs no Skučas. Šādas pašas nieres *à la madeira* es tiku ēdis 64. zemessargu pulka virsnieku klubā. Tām bija piemestas ķimenes, nu, tā, kā parastos traktieros pieber piparus. Un kas tās bija gatavojis? Ko tas pavārs bija pirms karadienesta darījis? Barojis lopus kādā zemnieku ciemā.

Feldkurāts apklusā uz mirkli un tad novirzīja sarunu uz virtuves problēmām vecajā un jaunajā derībā un paskaidroja, ka arī tajos laikos lielu uzmanību veltījuši garšīgiem ēdieniem pēc dievkalpojuma un citiem baznīcas godiem. Pēc tam viņš uzaicināja visus kaut ko uzdziedāt, un Šveiks kā vienmēr nevietā uzvilka:

Iet Marina staigāt pa miestīņu,
Klāt cīentēvs ar vīna mucīņu.¹⁶⁸

Tomēr feldkurāts neapvainojās.

– Nemaz jau nevajadzētu mucīņas vīna, būtu tik bijis kaut druscīņ ruma, – viņš sacīja, visai draudzīgi smaidīdams, – un no Marinām arī labāk atsacīties, tās tikai noved pie grēkošanas.

Kaprālis uzmanīgi pataustījās pa šineli un izvilkā no turienes plakano pudeli ar rumu.

– Padevīgi ziņoju, virsfeldkurāta kungs, – viņš klusu teica, un varēja redzēt, kāds upuris tas viņam bija, – ja vien jūs neņemāt ļaunā...

– Kas tur ko ļaunā ņemt, puis, – jautrā balsī atsaucās iepriecinātais paters. – Nu, tad es uzdzersu uz mūsu ceļa laimīgām beigām!

– Jēzus Marija, – kaprālis nopūtās, redzēdams, ka pēc pamatīga malka pudele noplaka līdz pusei.

– Re, kāds jūs esat! – feldkurāts padraudēja viņam ar pirkstu un zīmīgi pameta ar acīm brīvprātīgajam. – Jūs sākat dieva vārdu nelietīgi velti valkāt. Par to jūs dievs tas kungs bez soda neatstās.

Paters vēlreiz pielika plakano pudeli pie mutes un tad pasniedza to Šveikam, pavēlēdams:

– Pabeidz!

– Pavēle paliek pavēle, – Šveiks labsirdīgi sacīja, pasniedzams tukšo pudeli kaprālim, un tas atbildēja ar tik dīvaini zvērojošu skatienu, kāds piemīt tikai vājprātīgam.

– Līdz Vīnei es vēl drusku nošķāksos, – feldkurāts noteica, – bet, tiklīdz iebrauksim Vīnē, pamodiniet mani.

– Bet jūs, – viņš griezās pie Šveika, – jūs aizejiet uz mūsu virsnieku virtuvi, paņemiet paplāti un atnesiet man pusdienas! Sakiet, ka tās ir virsfeldkurātam Lacinas kungam. Raugieties, lai jūs dabūtu dubultu porciju! Ja būs knedliki, tad neņemiet galiņu, tā var viegli iepirkties. Tad atnesiet no virtuves pudeli vīna un paņemiet līdzī katliņu, lai jums tur ieļej rumu!

Paters Lacina pagrabstījās pa kabatām.

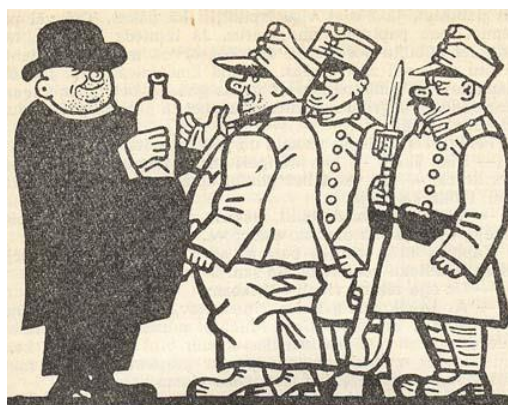
– Klausieties, – viņš teica kaprālim, – man nav sīkas naudas, aizdodiet man vienu guldeni! Tā, te jums būs. Kā jūs sauc?

– Šveiks.

– Te jums, Šveik, būs guldenis ceļam. Kaprāja kungs, aizdodiet man vēl vienu guldeni! Redziet, Šveik, šo otru guldeni jūs dabūsi, ja būsiet visu izpildījis, kā nākas. Tad vēl paņemiet man papirosus un cigārus. Ja izsniedz šokolādi, tad paķeriet dubultu porciju, ja dod konservus, tad raugiet dabūt žāvētu mēli vai zosu aknas. Ja dod Ementāles sieru, tad uzmanieties, ka jums nenogriež malas gabalu, bet, ja ir ungāru desas, tad es negribu nekādus galus, bet tā glīti no paša vidus, lai būtu sulīgāk.

Feldkurāts izstiepās uz sola un pēc brīža iemīga.

– Man šķiet, – brīvprātīgais sacīja kaprālim, kamēr paters krāca, – jūs varat būt pilnīgi apmierināts ar mūsu atradēni. Puika kā nagla.

¹⁶⁸ V.E.: *Ide Marina od Hodonina, za ni pan farář s bečicú vína.*

– Viņš ir, kā mēdz teikt, atšķirts no krūts, – Šveiks piezīmēja, – viņš jau dzer no pudelītes.

Kaprālis brīdi cīnījās pats ar sevi, tad pēkšņi pazaudēja visu apakšnieka goddevību un skarbi noteica:

– Uz cita rēķina viegli būt labam.

– Ar to sīknaudu, kuras viņam nav, – Šveiks turpināja, – viņš man atgādina kādu Mlīčko, mūrnieku no Deivicas. Tam arī nekad nebija sīknaudas, kamēr viņš iekrita līdz kaklam parādos un viņu apcietināja par krāpšanu. Lielas summas viņš vienmēr nodzēra, bet sīknaudas viņam nebija.

– 75. pulkā, – kāds no sargkareivjiem ierunājās, – kapteinis pirms kara nodzēra visu pulka kasi, un viņam bija jāaiziet no pulka, bet tagad viņš ir atkal kapteinis, un kāds feldfēbelis, kas kronim bija nozadzis atlokiem domāto vadmalu – pāri par divdesmit baķu, tagad ir štāba feldfēbelis, bet kādu kājnieku nesen nošāva Serbijā par to, ka viņš bija apēdis vienā reizē visus konservus, ar ko viņam bija jāiztiek trīs dienas.

– Tas nepieder pie lietas, – kaprālis pārtrauca, – bet tiesa kas tiesa: izspiest no nabaga kaprāļa divus guldenus dzeramnaudai...

– Saņemiet savu guldeni, – Šveiks noteica, – es negribu uz jūsu rēķina iedzīvoties. Un, ja viņš man iedos to otro guldeni, tad es jums to arī atdošu, lai jūs negaustos. Jums taču vajadzētu priecāties, kad jūsu priekšniecība aizņemas no jums naudu iesviķošanai. Jūs esat liels egoists. Te ir runa par nožēlojamiem diviem guldeņiem, bet es labprāt gribētu jūs redzēt, kad jums būtu jāupurē sava dzīvība sava priekšnieka labā, kad viņš gulētu ievainots kaut kur pie ienaidnieka ierakumiem un jums vajadzētu viņu izglābt un aiznest drošībā uz savām rokām, bet jums drāztu virsū gan šrapnelus, gan visu pārējo.

– Jums jau gan būtu bikses pilnas, plātausis tāds, – kaprālis aizstāvējās.

– Neviena kauja nepaiet bez tādiem gadījumiem, – atsaucās atkal kāds no sargkareivjiem. – Nesen mums kāds ievainots biedrs stāstīja Budejovicē, ka tad, kad viņi gājuši uz priekšu, ar viņu tas atgadījies trīs reizes. Pirmo reizi, kad viņi atstājuši ierakumus un aizlīduši līdz dzeloņstieplu aizžogojumiem, otru reizi, kad sākuši tos griezt pušu, un trešo reizi viņš pielaidis bikses, kad krievi metušies ar durkļiem viņiem virsū un klieguši «urā». Tad mūsējie likušies skriešus uz saviem ierakumiem, un no visa vada nav bijis neviena, kam biksēs būtu skaidrība. Bet kāds kritušais, kas bijis palicis guļot virs ierakumiem ar kājām lejup un kam šrapnelis bijis norāvis pusgalvu, nu taisni kā ar nazi nogriezis, – tas pēdējā brīdī vēl paspējis tā aptaisīties, ka no viņa biksēm viss tecējis pāri zābakiem kopā ar asinīm ierakumos. Un taisni tur apakšā gulējusi viņa galvas otrā puse ar visām smadzenēm. Jā, cilvēks gan nevar paredzēt, kas ar viņu notiks.

– Dažreiz atkal cilvēkam kaujā kļūst nelabi, kad viņš ierauga ko pretīgu, – Šveiks sacīja. – Prāgā, Pohorželecās ielā, «Panorāmā»¹⁶⁹ mums reiz stāstīja kāds slimis kareivis no Pržemišļas, kurš vēl nebija gluži atlabis, kā viņam gadījies durkļu cīņā pie kāda cietokšņa. Viņam priekšā pēkšņi parādījies kāds krievs laba kalna lielumā un brucis viņam virsū ar durkli, un tam krievam bijusi liela pile deguna galā. Kā viņš paskatījies uz šo pili, uz šito lāsteku, tā viņam kļuvis tik nelabi, ka bijis jāskrien uz pārsienamo punktu, kur konstatēts, ka viņš saslimis ar koleru. Tad viņu aizsūtījuši uz koleras baraku Peštā, un tur viņš saķēris koleru no tiesas.

– Vai tas bija vienkāršs ierindnieks vai kaprālis? – brīvprātīgais ievaicājās.

– Tas bija kaprālis, – Šveiks mierīgi atbildēja.

– Nu, tas varētu notikt arī ar katru brīvprātīgo, – kaprālis savā muļķībā atsaucās, pie tam uzvaroši paskatīdamies uz brīvprātīgo, it kā teikdams: «Re, kā es tev sadevu, ko nu tu sacīsi?»

Bet brīvprātīgais klusēja un atgulās uz sola.

Vilciens tuvojās Vīnei. Tie, kas negulēja, vēroja pa logiem stieplu žogus un nocietinājumus ap Vīni, kas visam vilcienam iedvesa nospiesības sajūtu. Pat Kašperkalnu aitu ganu nerimstošo rēkšanu: «*Wann ich kumm, wann ich kumm, wann ich wieda, wieda kumm*», – apklusināja nepatīkamais iespaids no dzeloņstieplēm, kas apjoza visu Vīni.

– Viss kārtībā, – Šveiks sacīja, vērodams ierakumus, – viss pilnīgā kārtībā, tikai vīnieši, dodamies zaļumos, var uz šīm stieplēm saplēst bikses. Te cilvēkam jābūt ļoti uzmanīgam.

– Vīne vispār ir visai svarīga pilsēta, – viņš turpināja, – cik daudz plēsīgu zvēru gan nav vienā pašā Šenbrunas zvēru dārzā¹⁷⁰! Kad es pirms vairākiem gadiem biju Vīnē, tad man vislabāk patika apskatīt pērtiķus, bet, kad kāda augsta persona izbrauca no Šenbrunas pils, tad sardze nevienu nelaida

¹⁶⁹ V.E.: v Praze na Pohořelci na Vyhlídce.

¹⁷⁰ V.E.: v tej schtinbrunnskej menažérii.

cauri. Es biju kopā ar kādu drēbnieku no desmitā iecirkņa, un viņu arestēja, jo viņš par katru cenu gribēja tos pērtiķus redzēt.

– Vai jūs pilī arī esat bijis? – kaprālis jautāja.

– Tur ir gan skaisti, – Šveiks atbildēja, – pats es neesmu bijis, bet man stāstīja kāds, kas tur bijis. Vislepnākais – tā ir pils sardze. Tiem jābūt divi metri gariem, un pēc izdienas viņi dabū trafikku¹⁷¹. Un princešu tur ir, ka biezs.

Viņi izbrauca cauri kādai stacijai, un aiz viņiem noskanēja Austrijas himna, ko spēlēja kāda laikam aiz pārpratuma atsūtīta kapela, jo tikai pēc laba laika viņi iebrauca citā stacijā, kur vilciens pieturēja, kur izsniedza uzturu un bija sagatavota svinīga sagaidīšana.

Tomēr tās vairs nebija kara pirmās dienas, kad kareivji, braukdami uz fronti, pārēdās katrā stacijā, kur viņus sagaidīja idiotiskās baltās drēbēs tērptas jaunavas ar vēl idiotiskākām sejām, ar neiedomājami muļķīgiem puķu pušķiem un vēl muļķīgāku kādas kundzītes uzrunu, kuras vīrs tagad tēlo pārliecināta patriota un republikāņa lomu.

Svinīgā delegācija sastāvēja no trim Austrijas Sarkanā Krusta locekļiem, divām kaut kādas Vīnes sieviešu kara savienības locekļēm un oficiāliem pārstāvjiem no Vīnes maģistrāta un komandantūras.

Viņu sejās izpaudās nogurums. Militārie vilcieni traucās cauri dienu un nakti, sanitārvilcieni ar ievainotajiem brauca cauri katru stundu, stacijās gandrīz nepārtraukti bīdīja vagonus ar gūstekņiem no vienām sliedēm uz otrām, un visur tur vajadzēja būt klāt šo dažādo korporāciju un savienību locekļiem. Tā tas gāja dienu pēc dienas, un sākotnējo sajūsmu aizstāja žāvas. Gan šie sagaidītāji nomainīja cits citu dežūrās, bet katrs, kam bija pienākums parādīties kādā Vīnes stacijā, izskatījās tikpat noguris kā tie, kas šodien saņēma Budejovices pulku.

No lopu vagoniem raudzījās ārā kareivji ar tādu bezcerības izteiksmi sejā, it kā viņiem tūlīt būtu jāiet pie karātavām.

Viņiem tuvojās dāmas un izdalīja cepumus ar cukura burtu uzrakstiem: «*Sieg und Rache*», «*Gott, strafe England*», «*Der Österreicher hat ein Vaterland. Er liebt's und hat auch Ursache fürs Vaterland zu kämpfen*».¹⁷²

Varēja redzēt, kā kalnieši no Kašperkalniem piebāž pilnas mutes ar cepumiem, bet bezcerīgā izteiksme viņu sejās nenozuda.

Tad katrai rotai bija jāiet pēc pusdienām uz karalauka virtuvēm, kas bija novietotas aiz stacijas.

Tur atradās arī virsnieku virtuve, uz kuriem devās Šveiks izpildīt feldkurāta uzdevumu, kamēr brīvprātīgais palika gaidīt, lai viņu pabaro, jo divi sargkareivji aizgāja pēc pusdienām visam arestantu vagona personālam.

Šveiks izpildīja uzdoto ļoti labi un, nākdams pāri sliedēm, ieraudzīja virsleitnantu Lukāšu, kas pastaigājās pa sliežu ceļu, gaidīdams, ka viņam arī kas atliks no virsnieku virtuves.

Viņa stāvoklis bija visai neapskauzams, jo pagaidām viņam kopā ar virsleitnantu Kiršneru bija viens kalpotājs. Šis radījums rūpējās tikai par savu kungu un pilnīgi sabotēja virsleitnantu Lukāšu.

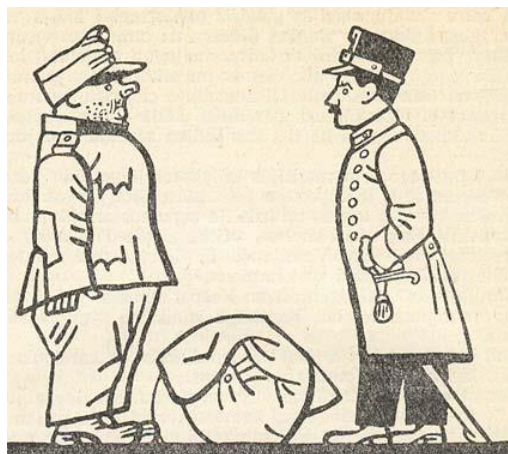
– Kam jūs to nesat, Šveik? – nelaimīgais virsleitnants ievaicājās, kad Šveiks nolika zemē veselu grēdu dažādu mantu, ko bija izspiedis virsnieku virtuvē un nesa, ietinis savā šinelī.

Šveiks uz mirkli sastomījās, bet tūliņ atkal apķērās. Viņa sejā bija lasāms prieks un sirdsmiers, kad viņš atbildēja:

– Tas ir jums, padevīgi ziņoju, obrlajntanta kungs. Es tikai nezīnu, kur ir jūsu kupeja un vai vilciena komandanta kungam nebūs kas pretī, ka es eju jums līdzī. Man liekas, ka viņš ir liels cūka.

Virsleitnants Lukāšs jautājoši pavērās Šveikā, bet tas tikpat labsirdīgi un uzticības pilns turpināja:

– Viņš tiešām ir cūka, obrlajntanta kungs. Kad viņš ienāca pārbaudīt vagonu, es viņam tūlīt sacīju, ka pulkstenis ir jau vienpadsmit, ka es savu sodu esmu izcietis un ka mani vajag vai nu pārvest uz

¹⁷¹ Trafika – bodīte, kur pārdod zīmogmarkas, papirosus un tabaku, uz ko Austroungārijā bija valsts monopols. Koncesiju uz trafikku mēdza piešķirt invalīdiem, izdienējušiem kareivjiem utt.

¹⁷² «Uzvara un atriebība», «Dievs, sodi Angliju», «Austrietim ir sava tēvija, viņš to mīl, un viņam ir iemesls par savu tēviju cīnīties» (vāc.)

lopu vagonu, vai pie jums, bet viņš man rupji noteica, ka man esot jāpaliek turpat, kur es esot, lai es jums, obrlajtnanta kungs, vismaz ceļā neiztaisot kādu nesmukumu.

Šveiks pieņēma īstu mocekļa izskatu.

– It kā es jums, obrlajtnanta kungs, vispār būtu kādu nesmukumu iztaisījis.

Virslaitnants Lukāšs tikai nopūtās.

– Nesmukumu, – Šveiks turpināja, – es jums tiešām nekādu neesmu iztaisījis, bet, ja kas ir noticis, tad tā ir nejaušība, paša dieva pirksts, kā teica vecais Vaničeks no Pelhržimovas, kad bija atsēdējies savu trīsdesmit sesto reizi. Es nekad neesmu tīšu prātu ko sliktu darījis, obrlajtnanta kungs, vienmēr esmu gribējis izdarīt ko kārtīgu un labu, un es nekā nevaru līdzēt, ja mums abiem no tā nav atlēcis nekāds labums, vienīgi viens posts un bēdas.

– Neraudiet taču, Šveik! – virslaitnants Lukāšs laipni sacīja, kad viņi tuvojās štāba vagonam. – Es visu nokārtošu, lai jūs atkal paliktu pie manis.

– Padevīgi ziņoj, obrlajtnanta kungs, ka es neraudu. Man tikai pēkšņi tā apsāpējās sirds par to, ka mēs abi esam tie nelaimīgākie cilvēki šajā karā un vispār zemes virsū un paši tur nekā nevaram darīt. Tas ir briesmīgs liktenis, kad tā padomā vien, cik es no laika gala esmu bijis rūpīgs...

– Nu, apmierinieties, Šveik!

– Padevīgi ziņoj, obrlajtnanta kungs, ka es gan sacītu, ja tas nebūtu pret disciplīnu, ka es vispār nevaru apmierināties, bet tagad man jāsaka, ka, paklausot jūsu pavēlei, esmu jau pilnīgi mierīgs.

– Tad rāpīties vien vagonā, Šveik!

– Padevīgi ziņoj, obrlajtnanta kungs, ka es jau rāpjos.

* * *

Kara nometnē Mostā valdīja nakts klusums. Kareivji drebēja savās barakās no aukstuma, bet virsnieku barakās vēra logus vaļā, jo tur bija pārkurināts.¹⁷³

Šad tad bija dzirdami soļi, jo pie atsevišķiem objektiem nostādītā sardze staigāja uz priekšu un atpakaļ, lai aizdzītu miegu.

Lejā, Mostā pie Litavas, spīguļoja ķ. un ķ. gaļas konservu fabrikas ugunis, kur darbs ritēja dienu un nakti, pārstrādājot dažādus atkritumus. Tā kā vējš pūta no tās puses, tad kara nometne oda pēc pūstošām dzīslām, nagiem un kauliem, no kā gatavoja viras konservus.

No pamestā paviljona, kur miera laikos fotogrāfi uzņēma kareivjus, kas te pavadīja savu jaunību šaujamlaukumā, varēja saredzēt Litavas ielejā sarkano elektrisko spuldzi pie prieka mājas «Kukurūzas vārpa». Šajā mājā, ko 1908.gadā, lielo Šopronas manevru laikā, pagodināja ar savu apmeklējumu erchercogs Stefans, katru dienu salasījās virsnieku sabiedrība.

Tas bija visvairāk izdaudzīnātais lokāls, ko vienkārši kareivji un brīvprātīgie nedrīkstēja apmeklēt. Tie gāja uz «Rožu mājiņu», kuras zaļo spuldzi arī varēja redzēt no pamestā fotoateljē.

Te bija spēkā tas pats kārtu iedalījums kā vēlāk frontē, kad ķeizarvalsts nevarēja savam karaspēkam ne ar ko citu palīdzēt kā ar ceļojošām prieka mājām pie brigādes štāba, tā saucamajiem «pufiem».

Tajos laikos bija ķ. un ķ. virsnieku pufs, ķ. un ķ. apakšvirsnieku un ķ. un ķ. kareivju pufs.

Mosta pie Litavas staroja ugunīs, un otrā pusē tiltam mirdzēja Kirālihida. Cisleitānija un Transleitānija. Austrija un Ungārija. Abās pilsētās, tiklab Ungārijas, kā Austrijas, spēlēja čigānu kapelas, gaiši laistījās kafejnīcu un restorānu logi, iekšā dzēra un dziedāja. Vietējie pilsoņi un ierēdņi apmeklēja šīs kafejnīcas un restorānus kopā ar savām sievām un pieaugušajām meitām, un Mosta pie Litavas un Kirālihida nebija nekas cits kā viens liels prieka nams.

Kādā no nometnes virsnieku barakām Šveiks gaidīja pārnākam virslaitnantu Lukāšu, kas bija vakarā aizgājis uz teātri un vēl nebija atgriezies. Šveiks sēdēja atsegtajā virslaitnanta gultā, bet viņam pretim uz galda sēdēja majors Vencla kalpotājs.

Majors bija atkal atgriezies pulkā, kopš Serbijā pie Drinas bija konstatēta viņa galīgā nespējība. Stāstīja, it kā viņš līcis izjaukt un iznīcināt pontonu tiltu, kad puse viņa bataljona vēl atradusies otrā krastā. Tagad viņš bija iecelts par Kirālihidas komandantu, un viņam bija arī darīšanas ar nometnes intendantūru. Virsnieki runāja savā starpā, ka tagad majors Vencls tikšot atkal uz zaļa zara. Lukāša un Vencla istabas atradās vienā gaitenī.

Majora Vencla kalpotājs Mikulāšeks, maza auguma bakurētains cilvēciņš, svaidījās kājām un šķendējās:

¹⁷³ V.E.: Hašeka bataljons atradās Kirālihidā no 6.maija līdz 30.jūnijam 1915.gadā. Tā ka tā nebija nekāda ziema, un apkurināšana visumā nebija vajadzīga.

– Es tikai brīnos, ka tas vecais spoks vēl nenāk. Nudien, es gribētu zināt, kur cilvēks viņa gados var visu nakti noblandīties. Būtu vismaz atstājis man istabas atslēgu, tad es varētu likties garšļaukus un tempt. Vīna man tur, cik nevajag.

– Viņš to zogot, – pārtrauca Šveiks, kas omulīgi smēķēja sava virsleitnanta cigaretes, jo pēdējais savā istabā bija tam aizliedzis kvēpināt pīpi. – Tev taču droši vien zināms, no kurienes jūs to visu dabūjat?

– Es eju turp, kurp viņš man pavēl, – Mikulāšeks atbildēja sīkā balstiņā, – viņš man iedod rakstu, lai es saņemtu slimniekiem vīnu, un es nesu to uz māju.

– Un, ja viņš tev pavēlētu, lai tu aplaupi pulka kasi, vai to tu arī izdarītu? Te pie manis tu lamājies, bet viņa priekšā drebi kā jēra ļīpa.

Mikulāšeks pablisināja mazās ačeles.

– Lika nu pagaidīt.¹⁷⁴

– Kas tev ko gaidīt, pienapuika tāds! – Šveiks viņam uzbrēca, bet tūlīt apklusā, jo durvis atvērās un ienāca virsleitnants Lukāšs. Viņš, kā tūliņ varēja redzēt, bija ļoti labā omā, jo cepuri bija uzlicis otrādi.

Mikulāšeks tā pārbijās, ka aizmirsa nolēkt no galda. Viņš militāri sveicināja tāpat sēžot, nemaz neiedomādamies, ka viņam nav cepures galvā.

– Padevīgi ziņojū, obrļajtnanta kungs, ka te viss ir kārtībā, – Šveiks raportēja, militāri saslējies pēc visiem priekšrakstiem, kaut gan cigarete viņam joprojām bija mutē.

Virsleitnants Lukāšs to tomēr neievēroja un devās taisni pie Mikulāšeka, kas, acis izbolījis, sekoja katrai virsleitnanta kustībai, bet pats vēl vienmēr sēdēja uz galda un turēja roku pie iedomātās cepures.

– Virsleitnants Lukāšs, – virsleitnants sacīja, pienākdams diezgan nedrošiem soļiem pie Mikulāšeka, – un kā jūs sauc?

Mikulāšeks klusēja. Lukāšs paņēma krēslu, apsēdās pie galda Mikulāšekam priekšā, apskatīja viņu un tad sacīja Šveikam:

– Šveik, izņemiet no manas somas dienesta revolveri!

Visu laiku, kamēr Šveiks meklēja pa somu, Mikulāšeks klusēja un, aiz bailēm kā pamiris, raudzījās virsleitnantā. Ja viņš arī apjēdza, ka sēž uz galda, tad tas viņa šausmas tikai pavairoja, jo viņa kājas skārās pie sēdošā virsleitnanta ceļiem.

– Ei, kā jūs sauc, cilvēka gabals? – virsleitnants viņam uzsauca.

Mikulāšeks joprojām klusēja. Kā viņš vēlāk paskaidroja, viņu, virsleitnantam negaidīti ierodoties, ķēris kaut kas triekai līdzīgs. Viņš gribējis nolēkt no galda, bet nav varējis, gribējis atbildēt, bet nav varējis, gribējis pārtraukt salūtēšanu, bet nekas nav iznācis.

– Padevīgi ziņojū, obrļajtnanta kungs, – Šveiks raportēja, – ka revolveris nav pielādēts.

– Tad pielādējiet to, Šveik!

– Padevīgi ziņojū, obrļajtnanta kungs, ka mums nav patronu, un to tur būs arī pagrūti nošaut nost no galda. Es atļaušos piebilst, obrļajtnanta kungs, ka tas ir Mikulāšeks, majora Vencla kunga kalpotājs. Viņš pastāvīgi pazaudē valodu, tiklīdz ierauga kādu no virsnieku kungiem. Viņš vispār kaunas runāt. Viņš, kā jau es teicu, vispār ir tāds drusku apdauzīts, mazliet ķerts. Majora Vencla kungs atstāj viņu vienmēr gaitenī, kad pats aiziet uz pilsētu, un tad viņš tā mētājas pa barakām pie citiem kalpotājiem. Un ja nu vēl būtu bijis iemesls tā pārbaidīties, bet nekas tāds taču nav noticis.

Šveiks nosplāvās, un no viņa balss varēja skaidri nojaust, cik dziļi viņš nicina majora Vencla kalpotāja glēvulību un kareivim nepiedienīgo izturēšanos.

– Atļaujiet, – Šveiks turpināja, – ka es viņu paostu!

¹⁷⁴ V.E.: *To bych si rozmyslil.*

Viņš novilkta zemē Mikulāšeku, kas joprojām idiotiski blenza uz virsleitnantu, nostādīja to uz kājām un paostīja viņa bikses.

– Vēl ne, – viņš ziņoja, – bet drīz būs. Vai lai izvācu viņu ārā?

– Izvāciet viņu, Šveik!

Šveiks izveda trīcošo Mikulāšeku gaitenī, aizvēra durvis un sacīja viņam:

– Tātad es tev esmu izglābis dzīvību, jēra dvēsele. Par to tu man pa kluso pusi atnesīsi pudeli vīna, kad majors Vencla kungs atgriezīsies. Bez jokiem. Es tev patiešām izglābu dzīvību. Kad mans obrļajntants piedzeras, tad vairs nav labi. Tad tikai es protu tikt ar viņu galā, neviens cits.

– Es esmu...

– Zaķapastala tu esi, – Šveiks nicinoši izmeta,¹⁷⁵ – sēdi nu uz sliekšņa un gaidi, kamēr tavš majors Vencls pārnāk!

– Beidzot jūs ienācāt gan, – virsleitnants Lukāšs sagaidīja Šveiku. – Es gribu ar jums parunāt. Nestāviet nu atkal tik muļķīgi izstiepies! Sēdiet, Šveik, lai paliek visi priekšraksti! Turiet muti un klausieties labi uzmanīgi! Vai jūs zināt, kur Kirālihīdā atrodas Šopronas iela? Metiet pie malas savu: «Padevīgi ziņoj, obrļajntanta kungs, es nezinu». Ja nezināt, tad sakiet: «Nezinu», – un pietiek. Uzrakstiet uz papīra: «Šopronas iela Nr. 16». Tanī mājā ir dzelzslietu tirgotava. Vai jūs zināt, kas ir dzelzslietu tirgotava? Dieva dēļ, nesakiet: «Padevīgi ziņoj». Sakiet: «Zinu», – vai: «Nezinu». Tātad jūs zināt, kas ir dzelzslietu tirgotava? Zināt, labi. Šī tirgotava pieder kādam ungāram Kākonijam. Jūs zināt, kas ir ungārs? Sasodīts, zināt vai nezināt? Zināt, labi. Virs tirgotavas ir otrais stāvs, un tur viņš dzīvo. Vai jums tas ir zināms? Nav zināms? Nu, velns lai sasper, es taču jums saku, ka viņš tur dzīvo. Vai jums ar to pietiek? Pietiek, labi. Ja jums ar to nepietiktu, tad es liktu jūs iesēdināt. Vai jūs pierakstījāt, ka to subjektu sauc par Kākoniju? Labi, tad rīt agri, ap pulksten desmitiem, jūs iesiet uz pilsētu, uzmeklēsiet šo namu, uzkāpsiet otrajā stāvā un nodosiet Kākonija kundzei šo vēstuli.

Virsleitnants Lukāšs atpogāja krūšu kabatu un žāvādamies pasniedza Šveikam vēstuli baltā aploksnē bez adreses.

– Tas ir ļoti svarīgs uzdevums, Šveik, – viņš turpināja. – Uzmanība nekad nav par ļaunu, un tāpēc, kā redzat, vēstule ir bez adreses. Es uz jums pilnīgi paļaujos, ka jūs nodosiet vēstuli īstajās rokās. Atzīmējiet vēl, ka to dāmu sauc Etele, tātad pierakstiet: «Etele Kākonija kundze».¹⁷⁶ Es jums vēlreiz atkārtoju, ka vēstule jānodod katrā ziņā un slepeni un tad jāgaida atbilde. Ka jūs gaidīsiet atbildi, tas ir vēstulē rakstīts. Vai jums vēl kas vajadzīgs?

– Ko tad lai dara, obrļajntanta kungs, ja man atbildes nedod?

– Tad atgādiniet, ka atbilde jums vajadzīga, lai tur lūst vai plīst, – virsleitnants atbildēja, no jauna nožāvādamies visā rīklē. – Tagad gan es iešu gulēt, šodien tiešām esmu noguris. Ko tikai es neesmu dzēris... Es domāju, ka ikviens būtu noguris pēc tāda vakara un tādas nakts.

Virsleitnantam Lukāšam sākumā nebija nodoma tik ilgi palikt ārpus mājas. Viņš pievakarē bija aizgājis uz pilsētu un iegriezies Kirālihīdā ungāru teātrī, kur rādīja kādu ungāru opereti ar resnām ebrejietēm galvenajās lomās. Viņas valdzināja skatītājus visvairāk ar to, ka dejojot augstu svaidīja kājas un nenēsāja ne triko, ne biksīšu un virsnieku kungiem par lielāku kairinājumu bija kā tatārietes noskuvušas ķermeņa apakšdaļā visus matiņus. Tiesa, galerijai no tā bija maz prieka, bet toties jo lielāks artilērijas virsniekiem, kas sēdēja parterā un, lai nepalaistu garām neviena sīkuma no šā jaukā skata, ņēma līdzī teātrī savus artilērijas tālskatus.

Virsleitnantu Lukāšu tomēr neieinteresēja šī interesantā cūcība, jo noīrētais teātra binoklis nebija ahromātisks un gurnu vietā viņš saredzēja pavīdam tikai violetus plankumus.

Pirmā cēliena starpbrīdī viņa uzmanību saistīja kāda dāma, kas vedināja uz garderobi savu pavadoni, kungu vidējos gados, un paskaidroja tam, ka viņa tūlīt došoties mājup un tādas cūcības neskatīšoties. Viņa runāja vāciski un diezgan skaļi, bet viņas pavadonis atbildēja ungāriski:

– Labi, sirsniņ, iesim, es esmu ar mieru. Tas tiešām ir nepieklājīgi.

¹⁷⁵ V.E.: «Prd jse», opovrživě vyjádřil se Švejck.

¹⁷⁶ V.E.: paní Etelka Kákonyiová.

– *Es ist ekelhaft*,¹⁷⁷ – dāma sašutusi atbildēja, kamēr kungs viņai aplika vakara mēteli. Viņas acis liesmoja no dusmām par šādām bezkaunībām – lielas, melnas acis, kas tik labi piederējās viņas staltajam augumam. Viņa paskatījās uz virsleitnantu Lukāšu un vēlreiz sašutumā atkātoja:

– *Ekelhaft, wirklich ekelhaft!*¹⁷⁸

Garderobiste informēja Lukāšu, ka tas esot Kākoniju laulātais pāris. Vīram piederot dzelzslietu tirgotava¹⁷⁹ Šopronas ielā 16. – Viņš dzīvo ar Eteles kundzi otrajā stāvā, – garderobiste stāstīja ar vecas savedējas valodīgumu, – viņa ir vāciete no Šopronas pilsētas, un viņš ir ungārs. Mums jau te visi sajaukušies.

Virsleitnants Lukāšs paņēma tūliņ garderobē mēteli un devās uz pilsētu, kur lielā restorānā «Pie erchercoga Albrehta» satika vairākus 91. pulka virsniekus.

Viņš nerunāja daudz, toties vairāk dzēra un pārdomāja, ko varētu uzrakstīt stingrajai, morāliskajai, daiļajai dāmai, kas viņu noteikti vairāk pievilka nekā visas tās pērtiķienes, kā virsnieki mēdza dēvēt operetes mākslinieces.

Viņš devās ļoti labā omā uz mazo kafejnīcu «Pie sv. Stefana krusta», kur paņēma atsevišķu kabinetu, izdzinis no turienes kādu rumānieti, kas piedāvājās izģērbties kaila un nodoties pilnīgi viņa rīcībā, pasūtīja tinti, spalvu, vēstuļpapīru un pudeli konjaka un pēc pārdomām un apsvērumiem sacerēja šādu vēstuli, kas viņam likās visskaistākā no visām, ko viņš jebkad uzrakstījis:

«Godātā kundze!

Vakar es biju vietējā teātra izrādē, kura jūs tā sadusmoja. Es visa pirmā cēliena laikā vēroju Jūs un Jūsu vīra kungu. Cik varu spriest...»

«Viņu nav ko žēlot», virsleitnants Lukāšs nodomāja. «Kādas tiesības šādam subjektam uz tādu skaistu sievu? Viņš pats taču izskatās pēc noskūta paviāna».

Viņš rakstīja tālāk:

«... Jūsu vīra kungs ar vislielāko aizrautību noraudzījās tanīs nepieklājībās, ko rādīja uz skatuves un kas Jūsos, godātā kundze, modināja tikai pretīgumu, jo tā nebija māksla, bet zemiska spekulēšana uz cilvēku intīmākajam jūtām».

«Kas tai sievietei par krūtīm!» virsleitnants Lukāšs iedomājās. «Drošāk uz priekšu!»

«Piedodiet, godātā kundze, ka es, Jums svešs cilvēks, iedrošinos tik atklāti ar Jums runāt! Esmu redzējis savā mūžā daudz sieviešu, bet neviena nav mani ietekmējusi tā kā Jūs, jo Jūsu spriedumi un dzīves uzskati pilnīgi sakrīt ar manējiem. Esmu pārliecināts, ka Jūsu vīra kungs ir liels patmīlis, kas velk Jūs sev līdz...»

«Tas neder», virsleitnants Lukāšs noteica, pārsvītroja «velk Jūs sev līdz» un tā vietā uzrakstīja:

«... kas savu interešu dēļ ved Jūs, godātā kundze, uz tādām teātra izrādēm, kas atbilst vienīgi viņa gaumei. Es mīlu atklātību. Es negribu nekādi iejaukties Jūsu privātajā dzīvē, bet vēlētos tikai parunāt ar Jums vienatnē par tiro mākslu...»

«Te viesnīcās nekas neiznāks, būs jābrauc ar viņu uz Vīni», virsleitnantam ienāca prātā. «Vajadzēs dabūt komandējumu».

«Tāpēc es iedrošinos, godātā kundze, lūgt Jūs noteikt vietu un laiku, lai mēs godīgā kārtā varētu tuvāk iepazīties, ko Jūs taču neatteiksiet cilvēkam, kuru tuvākajā laikā gaida smagās kara gaitas un kurš Jūsu laipnās piekrišanas gadījumā arī kaujas versmē uzglabās visskaistākās atmiņas par kādu dvēseli, kas viņu tāpat sapratusi, kā viņš to sapratis. Jūsu lēmums būs man ceļa rādītājs, Jūsu atbilde – izšķirējs mirklis manā dzīvē».

Viņš parakstījās, izdzēra konjaku, pasūtīja vēl vienu pudeli un, tukšodams vienu glāzi pēc otras, pie katra teikuma patiešām apraudājās, kad lasīja sava sacerējuma pēdējās rindas.

¹⁷⁷ Tas ir riebīgi (*vāc.*).

¹⁷⁸ Riebīgi, tiešām riebīgi! (*Vāc.*)

¹⁷⁹ **V.E.:** *železářský závod* (tātad fabrika, uzņēmums). Augstāk bija teikts: *železářský krám* (tātad tirgotava). Te pats Hašeks ir pārlēcis no tirgotavas uz fabriku, bet Bauga izlabojusi. Krieviski arī visās vietās *скобяная торговля*.

*

Pulkstenis bija jau deviņi, kad Šveiks uzmodināja virsleitnantu Lukāšu.

– Padevīgi ziņoj, obrļajtnanta kungs, ka jūs esat nogulējis apmācību sākumu un man jādodas ar jūsu vēstuli uz Kirālihīdu. Es jūs jau modināju pulksten septiņos, tad pusastoņos, beidzot astoņos, kad mūsējie gāja garām uz apmācībām, bet jūs tikai pagriezāties uz otriem sāniem. Obrļajtnanta kungs... Ei, obrļajtnanta kungs!

Virsleitnants Lukāšs gribēja tūliņ, kaut ko nomurminādams, uzgriezt Šveikam muguru, bet tas viņam neizdevās, jo Šveiks sāka viņu nežēlīgi purināt un saukt:

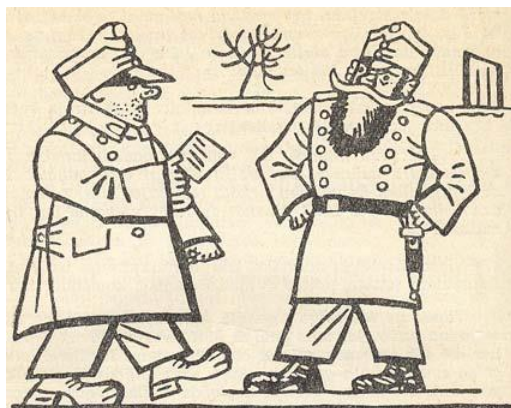
– Obrļajtnanta kungs, es tad eju ar to vēstuli uz Kirālihīdu.

Virsleitnants nožāvājās.

– Ar vēstuli? Jā, ar to manu vēstuli tā ir diskrēta padarīšana, saprotiet, tas ir noslēpums mūsu starpā. Varat iet...

Virsleitnants atkal ietinās segā, kuru Šveiks viņam bija novilcis, un gulēja tālāk, kamēr Šveiks devās svētceļojumā uz Kirālihīdu.

Atrast Šoproni ielu Nr. 16 nebūtu nemaz tik grūti, ja viņš nejauši nebūtu saticis veco sapieri Vodičku,¹⁸⁰ kas bija ieskaitīts Štīrijas pulkā, kura kazarmas atradās tālāk nometnē. Vodička pirms vairākiem gadiem bija dzīvojis Prāgā, Bojišti ielā, un tāpēc, šādi satiekoties, bija pilnīgi skaidrs, ka abiem jāiegriežas Mostā «Pie melnā jēra»¹⁸¹, kur bija pazīstama viesmīle Ruženka, čehiete, kurai bija parādā visi čehu brīvprātīgie, kas vien kādreiz bija ieradušies Mostas kara nometnē.

Sapieris Vodička, vecs blēdis, bija uzņēmies pēdējā laikā viņas kavaliera lomu, stāvēja nomodā pār visiem kaujas bataljoniem, kas atstāja nometni, un īstā laikā atgādināja katram čehu brīvprātīgajam, ka viņš nedrīkst pazust kara virpulī, nenomaksājis savus parādus.

– Uz kuriem tu īsti dodies? – Vodička uzprasīja, kad abi bija iebaudījuši pa malkam laba vīna.

– Tas ir noslēpums, – Šveiks atbildēja, – bet tev kā vecam biedram es to uzticēšu.

Viņš izstāstīja visu līdz beidzamajam sīkumam, un Vodička paziņoja, ka viņš esot vecs sapieris un nevarot Šveiku pamest vienu, tāpēc vēstule esot jānes abiem.

Viņi omulīgi izrunājās par pagājušiem laikiem, un, kad ap pulksten divpadsmitiem atstāja «Melnā jēru», viss viņiem likās saprotams un viegls. Turklāt viņiem bija radusies stingra pārliecība, ka viņi ne no kā nebaidās. Vodička visu ceļu līdz Šopronas ielai Nr. 16 nemitējās izrādīt briesmīgu naidu pret ungāriem un nepiekusis stāstīja, kā viņš ar tiem kaujas, kad un kur viņš ar tiem izkāviēs un kad un kur viņam kaut kas šo kautiņu izjaucis.

– Vienreiz Pausdorfā, kur mēs, sapieri, mēdzām iegriezties iedzert, es jau turēju vienu tādu ungāru lempi aiz rīkles un gribēju zvelt viņam tumsā ar jostu pa pauri, jo, tiklīdz kautiņš sākās, mēs ar pudeli sasitām griestu spuldzi, bet viņš pēkšņi sāk brēkt: «Tonda, tas taču esmu es, Purkrābeks no 16. zemessargu pulka!» Jā, te gandrīz būtu notikusi pārskatīšanās. Nu, bet toties mēs krietni samizojām šos ungāru vazaņķus pie Neizideras ezera, ko mēs bijām aizgājuši apskatīt priekš kādām nedēļām trim. Tur kādā ciemā, netālu no ezera, bija apmetusies kāda honvēdu pulka ložmetēju rota, un mēs tur nejauši iegriezāmies traktierī, kur viņi lēca savu čardašu kā nepilnā prātā un, mutes iepļētuši līdz ausīm, brēca

¹⁸⁰ V.E.: *starý sapér Vodička.*

¹⁸¹ V.E.: *U černého beránka.*

savu «Uram, uram, biró uram» vai «Lányok, lányok, lányok a faluba»¹⁸². Mēs nosēdāmies viņiem pretī, bet jostas jau nolikām uz galda un domājām: «Gan mēs jums, salašņas, rādīsim!» Kāds mūsējais, Meistržīks, kam bija tādas dūres kā Baltais kalns, tūliņ pieteicās, ka viņš iešot dejojot un nocelšot kādam ungāru utubungam viņa meiču pašā dejas vidū. Meičas viņiem bija sasodīti glītas, resniem ikriem, platām gūžām, pilnīgām krūtīm un lielām acīm, un, kad tie ungāru salašņas viņas spaidīja, tad varēja redzēt, ka meičām krūtis stingras kā gumijas bumbas un ka viņām tāda pieķeršana patīk. Mūsu Meistržīks metas pašā vidū un grib vienam honvēdam noņemt to pašu iznesīgāko; šis sāk kaut ko ņurdēt, bet Meistržīks tūlīt met viņam vienreiz tā, ka šis gar zemi. Mēs arī tūdaļ paķērām jostas, aptinām galus ap rokām, lai durkļi nepazustu, likāmies barā, un es vēl uzsaucu: «Vainīgs vai ne, dod tik visiem pa kārtai!» – un tad gāja kā pa taukiem. Šie sāka lēkt pa logiem ārā, bet mēs saķeram aiz kājām un velkam zālē atpakaļ. Visi dabūja sutu, kas nebija mūsējie. Ciema vecākais ar žandarmu arī saņēma savu tiesu, tiklīdz gribēja iejaukties. Pat traktiernieks neizgāja sveikā, jo viņš sāka vāciski bārties, ka mēs jaucot omulību. Pēc tam vēl mēs notvērām ciemā tos, kas bija gribējuši no mums paslēpties. Tā vienu seržantu mēs atrādām labi tālu no ciema ierakušos kādā siena kaudzē. Viņu mums parādīja viņa paša skuķe, jo viņš tur bija dejojis ar kādu citu. Skuķe atkal bija ieķērusies mūsu Meistržīkā un vadījusi to pa ceļu uz Kirālihīdu, kur mežmalā stāv siena šķūņi. Viņa bija šo ievilkusi vienā šķūnī un tad pieprasījusi no šā piecas kronas, bet viņš tai iedevis reiz pa kaklu. Viņš mūs panāca pie pašas nometnes un sirdījās, ka esot gan turējis ungārietes par dedzīgākām, bet šī aita tikai gulējusi kā malkas pagale un kaut ko murkšķējusi.¹⁸³

– Īsi sakot, visi ungāri ir neliešu banda, – vecais sapieris Vodička nobeidza, uz ko Šveiks piezīmēja:

– Viens otrs ungārs gan nav vainīgs, ka viņš ir ungārs.

– Kā – nav vainīgs? – Vodička iekarsa. – Kas par blēņām, katrs par sevi atbildīgs. Būtu tu dabūjis tādu pašu sutu kā es, kad pirmo dienu ierados kursus. Tūlīt pēc pusdienas mūs sadzina klasē kā lopu baru, un viens ērms sāka kaut ko zīmēt un stāstīt, kas ir blindāža, kā tai liek pamatus, kā mērī, un, kas rītā nebūšot to uzzīmējis, ko viņš tagad skaidrojot, to ieslodzīšot un sasiešot. «Velns lai sasper!» es nodomāju. «Vai es tāpēc pieteicos šajosursos, lai izvairītos no frontes, vai arī tāpēc, lai pa vakariem zīmētu bildītes kā skolas puika?» Mani pārņēma tādas dusmas, ka es vairs nosēdēt nevarēju, pat paskatīties nevarēju uz to ķēmu, kas mums to visu skaidroja. Es ar prieku būtu visu samalis miltos, tāds niknums mani bija sagrābis. Pat kafiju es negaidīju, bet devos tūlīt no barakas uz Kirālihīdu un aiz niknuma ne par ko citu nevarēju domāt kā tikai – kur atrast kādu kļušu vietīņu, kurā var labi piederties, sataisīt pamatīgu traci, sadot kādam pa purnu un tad mierīgā garā atgriezties mājās. Bet cilvēks domā, dievs dara. Upmalā starp dārziem es tiešām uzgāju piemērotu lokālu, kļušu kā baznīcu, taisni kā radītu kārtīgam tracim. Tur gan sēdēja divi apmeklētāji un sarunājās ungāriski, kas mani vēl vairāk nokaitināja, un, tā kā es drīz vien biju vairāk iedzēries, nekā pats domāju, tad, šitā žūpodams, nemaz nepamanīju, ka blakus atrodas vēl viens lokāls, un, kamēr es krāju spēkus, te bija ienākuši kādi astoņi huzāri, kuri man tūlīt bruka virsū, līdz es tiem diviem viesiem biju iekrāvis pa fizionomiju.¹⁸⁴ Tie pagāna huzāri, tie mani tā apstrādāja un notrenkāja pa dārziem, ka es netiku mājās līdz pat rītam, un tad man tūlīt bija jāiet uz slimnīcu, kur es sastāstīju, ka esmu iekritis ķieģeļu ceplī. Veselu nedēļu mani turēja ietītu slapjos palagos, lai man mugura neiekaistu. Es tev novēlētu gan, kundziņ, izbaudīt viņu nagus. Tie jau nav cilvēki, tie ir zvēri.

– Kā mežā sauc, tā atskan,¹⁸⁵ – Šveiks atteica. – Tur nemaz nav ko brīnīties, ka viņi bija noskaitušies, ja viņiem bija jāpamet vīns uz galda un jādzenas tev tumsā pakaļ pa dārziem. Viņi gan varēja piekaut tevi uz vietas turpat lokālā un tad izmest ārā. Viņiem tas būtu bijis izdevīgāk un tev arī, ja ar tevi noslēgtu rēķinus pie galda. Es pazinu kādu krodzinieku Paroubeku Libnos. Reiz pie viņa kāds peļu slazdu taisītājs dzēra kadiķogu degvīnu un sāka lamāties, ka tas esot atšķaidīts, ka tam pielietis ūdens un ka viņš, ja taisītu savus slazdus vēl simt gadu un par visu ieņemto naudu nopirktu šādu degvīnu un vienā paņēmienu izdzertu, arī tad vēl varētu noiet pa virvi ar Paroubeku uz rokām. Viņš vēl nosauca Paroubeku par suņa gabalu un slīpētu blēdi, bet mans mīlais Paroubeks grāba viņu ciet, sadeva viņam pa

¹⁸² «Kungs, kungs, tiesneša kungs», «Meitenes, meitenes, meitenes no laukiem» (ung.); rotaļas ar dziesmām.

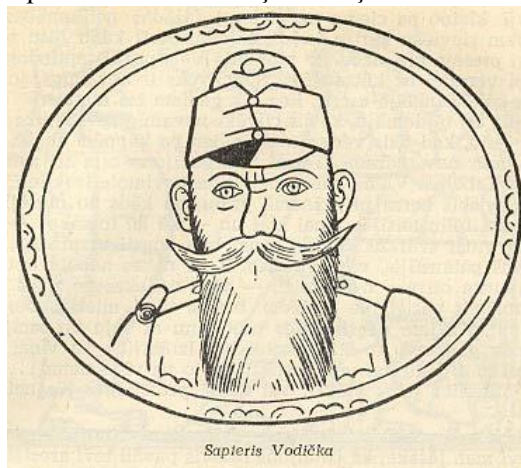
¹⁸³ V.E.: *ta svině že ležela jako pařez a pořád jen něco brebentila.*

¹⁸⁴ V.E.: *...nepozoroval, že vedle je ještě jeden lokál, kam mezi tou dobou, co jsem se činil, přišlo asi vosum husarů, kteří se do mne pustili, když jsem těm dvěma prvním hostům dal přes držku.* (Tie «apmēram astoņi» huzāri no «blakus lokāla», kas, iespējams, bija vienkārši tās pašas iestādes cita telpa, ieradās pēc tam, kad Vodička jau bija uzsācis kautiņu ar pirmajiem diviem ungāriem).

¹⁸⁵ V.E.: *Kdo čím zachází, tím schází.*

galvu ar viņa peļu slazdiem un stieplēm, izsvieda viņu pa durvīm un trenca pa ielu līdz Invalīdu laukumam, daudzdam ar koku, ar kuru novilkta lejup logu aizlaidņus. No Invalīdu laukuma Paroubeks savā niknumā aiztrieca viņu pa Karlīnu uz Žižkovu, tad gar Ebreju ceļiem¹⁸⁶ līdz Malešicai, kur beidzot salauza savu sitamo un tāpat varēja nākt atpakaļ uz Libniem. Jā, bet uztraukumā viņš bija piemirsis, ka visi citi apmeklētāji palika krodziņā un ka tie nelieši nu tur saimnieko pēc savas patikas. Par to viņš arī dabūja pārliecināties, kad beidzot ieradās krogā. Aizlaidņi bija līdz pusei nolaisti, pie tiem stāvēja divi policisti, abi krietni iemetuši, kamēr iekšā nodibinājuši kārtību. Puse no viņa krājumiem bija izdzerta, uz ielas gulēja tukša ruma mucīņa, bet zem letes Paroubeks atrada divus viesus galīgi pilnā, tos policisti nebija pamanījuši, un tie viņam gribēja samaksāt pa divi kreiceri katrs, jo par lielāku summu neesot dzēruši. Tā atriebjas pārsteidzība. Karā tas ir tāpat. Sākumā mēs sakaujam ienaidnieku un nu tik skrienam un skrienam viņam pakaļ, līdz beidzot paši nespējam pietiekami ātri laist ķekas vaļā...

– Es tos diedelniekus labi paturēju prātā, – Vodička nerimās, – ja man kāds no šiem huzāriem pagādīsies ceļā, tad viņš mani pieminēs. Ar mums, sapieriem, nav joki, kad mēs noskaišamies. Mēs neesam ar plika roku ņemami. Kad mēs stāvējām frontē pie Pržemišļas, tad mūs komandēja kapteinis Jecbahers, tāds cūka, kādu otru grūti atrast. Viņš mūs tā mācēja spīdzināt, ka kāds Biterlihs no mūsu rotas – vācietis, bet tiešām goda vīrs – viņa dēļ nošāvās. Tad mēs arī apņēmāmies, ka, tiklīdz krievu lodes sāks svīlpot, tā mūsu kapteinim Jecbaheram pēdējā stundiņa būs klāt. Un, tikko krievi atklāja uguni, tā mēs tanī burzmā pamieļojām viņu ar pieciem šāvieniem. Bet tādām nešķīstenam sīksta dzīvība kā kaķim, un vajadzēja vēl divas reizes izšaut, lai lieta būtu kārtīgi nodarīta. Viņš tikai ierēcās vien, un tas iznāca tik smieklīgi – es saku, tīrie joki!

Vodička iesmējās.

– Tādas lietas frontē ir dienas kārtībā. Man stāstīja kāds draugs, kas arī tagad ir mūsu pulkā, ka viņu rota, kad viņš bijis kājnieku pulkā pie Belgradas, nošāvusi kaujā savu obrļajntantu. Tas arī bijis īsts suns un pats nošāvis gājienā divus kareivjus, kas vairs nav varējuši pāiet. Kad viņu nolaiduši no kājas, viņš pēkšņi sācis svīlpt atkāpšanās signālu. Visi smējušies, vai pie zemes krīzdami.

Šo saistošo un pamācīgo sarunu laikā Šveiks ar Vodičku tomēr atrada Kākonija kunga dzelzslietu tirtogtavu Šopronas ielā Nr. 16.

– Labāk būtu, ja tu te uzgaidītu, – Šveiks sacīja Vodičkam pie mājas ieejas, – es uzskriešu otrajā stāvā, nodošu vēstuli, pagaidīšu atbildi un tūlīt būšu atkal atpakaļ.

– Un lai es tevi atstāju? – Vodička nobrīnījās. – Tu nepazīsti ungārus, es tev vēlreiz saku. Mums te jābūt ļoti uzmanīgiem.

– Klausies, Vodička, – Šveiks nopietni sacīja, – te nav runa par ungāru, bet par viņa kundzi. Es tak tev visu izskaidroju, kad mēs sēdējām pie tās čehu viesmīles, ka es nesu sava obrļajntanta vēstuli un ka tas ir liels noslēpums. Mans obrļajntants jau man lika pie sirds, ka par to nedrīkst zināt neviena dzīva dvēsele, un tava čehu viesmīle arī piekrita, ka tā ir gluži pareizi, jo tas ir diskrets uzdevums. To taču neviens nedrīkst zināt, ka obrļajntanta kungs raksta vēstules precētai sievai. Un tu pats arī tam piekriti un meti tik ar galvu. Es jums abiem paskaidroju, kā nākas un pieder, ka es gribu precīzi izpildīt sava obrļajntanta pavēli, un tu uzreiz gribi nākt man ar varu līdz augšā.

– Tu mani vēl nepazīsti, Šveik, – vecais sapieris Vodička atbildēja tikpat nopietni, – ja es reiz esmu teicis, ka tevi pavadīšu, tad zini, ka viens mans vārds ir simta vērts. Kad iet divi, tad tomēr ir drošāk.

– Tās domas es tev gan izdzīšu no galvas, Vodička. Vai tu zini, kur Višehradā atrodas Neklana iela? Tur bija darbnīca atslēdzniekam Vobornīkam. Viņš bija goda vīrs un reiz, kad atgriezās no pastaigas, atveda līdzī vēl otru tādu staigātāju pārgulēt. Pēc tam viņš dabūja nogulēt krietnu laiku, un katru dienu, kad viņa sieva pārsēja tam galvu, viņa atkārtoja: «Redzi nu, Toniček, ja jūs nebūtu atnākuši divi, tad arī kautiņš būtu bijis tikai viens un es nebūtu tev iesviedusi pa galvu ar decimālsvariem». Un viņš, kad jau sācis runāt, arī teicis: «Tev taisnība, māt, kad es citreiz kur iešu, tad nevākšu neviena vairs līdz uz māju».

¹⁸⁶ Klajums Prāgas tuvumā.

– Tā tikai vēl trūka, – Vodička sirdījās, – lai šis ungārs mums kaut ko uzsviestu uz galvas. Es viņu saķeršu pie apkakles un nolaidīšu pa kāpnēm lejā, tā ka viņš noripos kā bumba. Ar tādiem jārikojas stingri, tur nav ko ceremonijas taisīt.

– Vodička, tu taču nemaz neesi tik daudz dzēris. Es iemetu divas glāzītes vairāk par tevi. Apdomā, ka mēs taču nedrīkstam traci taisīt. Es esmu par to atbildīgs. Te lieta grozās ap sievietēm.

– Es arī sievietēm varu iekraut, Šveik, man tas vienalga, tu vēl veco Vodičku nepazīsti. Reiz Zabehlicē, «Rožu salā»¹⁸⁷, viena tāda grezele negribēja nākt ar mani dejot, jo man esot uztūcis ģīmis. Tiesa, ģīmis man bija uztūcis, jo es patlaban nācu no kādas ballītes Hostivaržā, bet, iedomājies, šādu apvainojumu no kuras katras planckas! «Tad saņemiet arī savu tiesu, godātā jaunkundz», es teicu, «lai jums nav žēl». Kad es viņai vienreiz iekrāvu, viņa apgāza dārzā galdiņu ar visām glāzēm, pie kura viņa sēdēja ar savu papiņu, mammiņu un pat diviem brāļiem, bet man jau nebija bailes ne no visas «Rožu salas». Man gadījās paziņas no Vršovices, un tie man palīdzēja. Mēs tur iekautījām kādas piecas ģimenes ar visiem bērniem. Troksni varēja dzirdēt līdz pat Mihlai, un tad viss tas joks iekļuva avīzēs: tādas un tādas pilsētas tādas un tādas labdarības biedrības sarīkotajos dārza svētkos... Un tāpēc, kā jau sacīju, tāpat kā man citi palīdzējuši, tā es vienmēr palīdzu katram biedram, ja kaut kas atgadās. Es tevi nepametīšu ne sitams. Tu vēl ungārus nepazīsti... Un to taču tu nedarīsi, ka mani atstumsī, kur mēs atkal esam satikušies pēc tik ilgiem gadiem un vēl tādos apstākļos.

– Nu labi, nāc līdzi, – Šveiks izšķīrās, – tikai ievēro, ka jārikojas uzmanīgi, lai neiedzīvotos nepatikšanās.

– Nebaidies, draugs, – Vodička klusu atbildēja, kad viņi jau devās augšup pa kāpnēm, – kad es viņam reiz gāzīšu...

Un klusāk piemetināja:

– Tu redzēsi, ka šis ungāru kucēns mums nekādas rūpes nesagādās.

Un, ja kāds būtu bijis kāpņu telpā un pratis čehiski, tad tas būtu dzirdējis jau skaļāk izteikto Vodičkas lozungu: «Tu šos ungārus vēl nepazīsti», – lozungu, kas bija radies klusajā lokālā pie Litavas, daudzīnātās Kirālihidas dārzos, kuras apkārtējos kalnus kareivji vienmēr pieminēs ar lāstiem, kad atcerēsies, kā viņus te dresēja pirms pasaules kara un pasaules kara laikā, teorētiski sagatavojot praktiskai cilvēku apkaušanai un masu slepkavībām.

*

Šveiks ar Vodičku apstājās pie Kākonija kunga dzīvokļa durvīm. Šveiks vēlreiz uzrunāja Vodičku, pirms nospieda zvana pogu:

– Vodička, vai tu esi dzirdējis, ka uzmanība ir visas gudrības māte?

– Es par to galvu nelauzu, – Vodička atbildēja, – viņš nepaspēs ne iepīkstēties...

– Es ne ar vienu netaisos tā rīkoties, Vodička.

Šveiks piezvanīja, bet Vodička skaļi noteica:

– Viens divi – un viņš būs pa kāpnēm lejā.

Durvis atvērās, un kalpone ungāriski vaicāja, ko viņi vēloties.

– *Nem tudom*,¹⁸⁸ – Vodička nicinoši noteica, – mācies, skuži, čehiski.

– *Verstehen Sie deutsch?* – Šveiks jautāja.

– *A pischen.*

– *Also sagen Sie die Frau, ich will die Frau sprechen, sagen Sie, dass ein Brief ist von einem Herr, draussen in Kong.*¹⁸⁹

– Es gan par tevi brīnos, – Vodička teica, sekodams Šveikam priekšistabā, – ka tu vēl ar tādu maitu runā.

Viņi ienāca priekšistabā, aizvēra durvis uz gaiteni, un Šveiks piezīmēja:

– Nekas, tīri glīti iekārtojušies, pat divi lietussargi uz pakaramiem, un mūsu kunga Kristus bilde arī nav zemē metama.

No blakus istabas, kur skanēja trauku šķindoņa, iznāca atkal kalpone un sacīja Šveikam:

– *Frau ist gesagt, dass sie hat kein Zeit, wenn was ist, das hier geben un sagen.*

– *Also*, – Šveiks svinīgi noteica, – *der Frau ein Brief, aber halten Kuschen!*

Viņš izņēma virsleitnanta Lukāša vēstuli.

– *Ich*, – viņš rādīja ar pirkstu uz sevi, – *Antwort warten hier in die Vorzimmer.*¹⁹⁰

¹⁸⁷ V.E.: v *Záběhlicích na Růžovém ostrově.*

¹⁸⁸ Nesaprotu (*ung.*).

¹⁸⁹ – Vai jūs protat vāciski? – Drusku. – Nu, tad pasakiet kundzei, ka es gribu ar viņu runāt, sakiet, ka te ir vēstule no kāda kunga, ārā gaitenī (*kļūdaini vāciski*).

– Kāpēc tu nesēdi? – jautāja Vodička, kas jau sēdēja uz krēsla pie sienas, – sēdekļi te taču ir. Nestāvi kā ubags, nepazemojies šo ungāru priekšā! Gan redzēsi, ka mums būs ar viņiem saskriešanās, bet tad es tā mērcēšu...

– Klau, – viņš pēc brītiņa atkal ierunājās, – kur tu iemācījies vāciski?

– Pats no sevis, – Šveiks atbildēja. Brīdi atkal viss bija klusu. Tad no istabas, kur kalpone ienesa vēstuli, atskanēja liels troksnis un kliegzieni. Kāds nosvieda ko smagu uz grīdas, tad varēja skaidri dzirdēt, ka plīsa glāzes un šķīvji un kāds skaļi auroja: – *Baszom az anyát, baszom az istenet, baszom a Kristus Marjat, baszom az atyádot, baszom a világot!*¹⁹¹

Durvis spēji atvērās, un priekšistabā ieskrēja kāds kungs labākajos gados, ar salveti ap kaklu, vicinādams rokā tikko atnesto vēstuli.

Vecais sapieris Vodička sēdēja tuvāk pie durvīm, tāpēc saniknotais kungs griezās tūlīt pie viņa.

– *Was soll das heissen, wo ist der verfluchte Kerl, welcher diesen Brief gebracht hat?*¹⁹²

– Rāmu garu, – Vodička noteica pieceldamies, – nebļauties kā mežā, ka neizlido ārā, un, ja tu gribi zināt, kas atnesa vēstuli, tad pavaicā tur tam kamrādam. Tikai runā ar viņu pieklājīgi, citādi būsi aiz durvīm kā likts.

Tagad bija Šveika kārta pārliecināties, cik apbrīnojami daiļrunīgs ir kungs ar salveti ap kaklu: viņš bēra no vietas visādas aplamības, nemiīgi atkārtodams, ka viņi nupat sākuši pusdienot.

– Mēs arī dzirdējām, ka jūs pusdienojat, – Šveiks lauzītā vācu valodā piekrita, čehiski piebilzdams: – Mums gan vajadzēja saprast, ka mēs traucēsim jūsu pusdienas, bet ko lai dara.

– Nepazemojies! – Vodička viņu apsauca.

Saniknotais kungs, kam no straujajām kustībām salvete tikko vairs turējās ap kaklu, turpināja kliegt, ka viņš esot domājis, it kā vēstulē būšot pieprasītas telpas karaspēkam šinī namā, kas piederot viņa sievai.

– Te jau varētu novietot daudz karaspēka, – Šveiks sacīja, – bet vēstulē gan par to nebija runas, kā jūs pats pārliecinājāties.

Kungs saķēra galvu abām rokām un sāka atkal bērt savus pārmetumus. Viņš pats esot bijis rezerves leitnants un arī tagad labprāt ietu armijā, ja neslimotu ar nierēm. Viņa laikā virsnieki

neesot bijuši tik bezkaunīgi, ka mēģinātu postīt citu ģimenes mieru. Viņš sūtīšot šo vēstuli pulka komandierim, kara ministrijai, publicēšot laikrakstos.

– Kungs, – Šveiks ar cieņu ierunājās, – šo vēstuli rakstīju es. *Ich geschrieben, kein Oberleutnant.* Paraksts un uzvārds, tas viss ir izdomāts. *Unterschrift, Name falsch. Ich liebe Ihre Frau.* Man jūsu kundze ļoti iepatikās. Es esmu iemīlējies jūsu kundzē līdz ausīm, kā mēdza teikt Vrhlickis. *Kapitales Frau.*

¹⁹⁰ – Kundze teica, ka viņai nav laika, ja kas atnests, lai dod šurp. – Tātad kundzei vēstule, bet nepļāpājiet! – Es gaidīšu atbildi priekšistabā (*kļūdaini vāciski*).

¹⁹¹ Rupji ungāru lamu vārdi, kuros nolād vecākus un dievu.

¹⁹² Ko tas nozīmē, kur ir tas nelietis, kas atnesa šo vēstuli? (*Vāc.*)

Uztrauktais kungs gribēja brukt virsū Šveikam, kas stāvēja viņa priekšā mierīgs un pašapmierināts, bet vecais sapiersis Vodička, kas vēroja katru kunga kustību, pašāva viņam kāju priekšā, izrāva no rokas vēstuli, ko tas vicināja, un iebāza savā kabatā, un, kad Kākonija kungs uzslējās stāvus, Vodička sagrāba viņu, aiznesa līdz durvīm, atvēra tās ar vienu roku, un tad bija dzirdams, ka pa kāpnēm kaut kas noveļas.

Tas viss gāja tik ātri kā pasakā, kur velns ierodas pievākt kādu cilvēku.

No aizkaitinātā kunga palika pāri tikai salvete. Šveiks pacēla to un uzmanīgi pieklauvēja pie istabas durvīm, no kurienes pirms minūtēm piecām bija iznācis Kākonija kungs un kur tagad bija dzirdamas sievietes raudas.

– Es jums ienesu salveti, – Šveiks smalkjūtīgi uzrunāja dāmu, kas raudāja dīvana stūrī, – ka vēl nesamin. Man ir tas gods.

Viņš sasita papēžus, militāri sveicināja un izgāja gaitenī. Kāpnēs nebija manāmas nekādas citas pēdas – kā jau Vodička bija paredzējis, viss bija noritējis gludi. Tikai pie vestibila durvīm Šveiks atrada norautu apkaklīti. Acīm redzot te bija noslēdzies traģēdijas pēdējais cēliens, kad Kākonija kungs bija izmisumā ieķēries durvju stenderē, lai viņu neizsviež uz ielas.

Toties uz ielas valdīja rosība. Kākonija kungu bija ievilkuši pretējā namā un aplēja viņu ar ūdeni, bet ielas vidū stāvēja vecais sapiersis Vodička kā lauva un viņam pretim – vairāki honvēdi un huzāri, kas nāca savam tautietim palīgā. Vodička meistariski aizstāvējās, izlietodams jostā iesieto durkli kā spriguli. Un viņš nebija viens. Viņam blakus cīnījās vairāki dažādiem pulkiem piederīgi čehu kareivji, kuriem tajā brīdī bija gadījies nākt pa ielu.

Šveiks, kā viņš vēlāk apgalvoja, pats nezināja, kā bija iejaucies kautiņā un – tā kā viņam nebija durkļa līdzī – kā viņam bija gadījusies rokās kāda pārbiedēta skatītāja nūja.

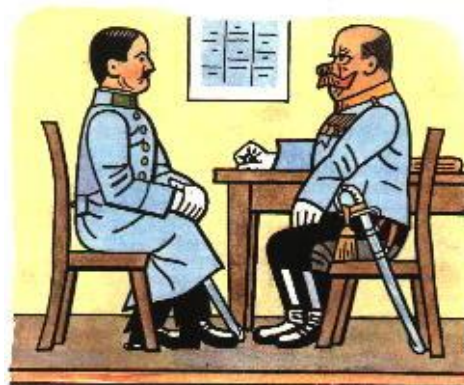
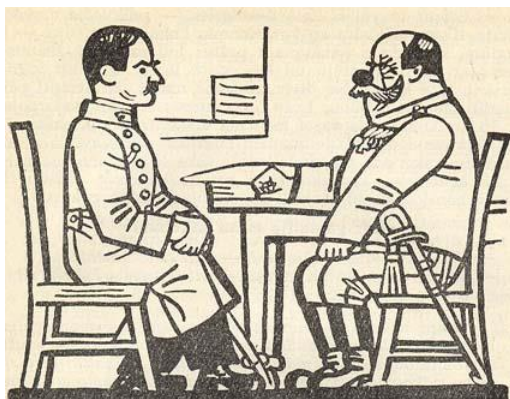
Tas vilkāms krietni ilgi, bet visam skaitstajam reiz pienāk gals. Ieradās patruļa un pievēca visus.

Šveiks gāja blakus Vodičkam ar savu nūju, ko patruļas priekšnieks bija atzinis par *corpus delicti*.¹⁹³

Viņš soļoja mierīgi, nesdams nūju uz pleca kā šauteni.

Vecais sapiersis Vodička tiepīgi klusēja visu ceļu. Tikai tad, kad viņi nonāca pie virssardzes, viņš grūtsirdīgi sacīja Šveikam:

– Nu, vai es tev neteicu, ka tu ungārus vēl nepazīsti?

¹⁹³ Lietisks pierādījums (*lat.*).

IV. Jaunas ciešanas

Pulkvedis Šrēders ar labpatiku vēroja virsleitnanta Lukāša bālo seju ar lieliem lokiem zem acīm. Apmulsušais virsleitnants neraudzījās uz pulkvedi, bet pazagšus meta skatienus, it kā ko meklēdams, uz nometnes karaspēka dislokācijas plānu, kas bija vienīgais pulkveža kancelejas izrotājums.

Pulkveža Šrēdera priekšā uz galda atradās vairākas avīzes ar zilu zīmuli apvilkti rakstiem, kuriem pulkvedis vēlreiz āši pārļaida acis un tad sacīja, skatīdamies uz virsleitnantu Lukāšu:

– Tātad jūs jau zināt, ka jūsu kalpotājs Šveiks atrodas apcietinājumā un droši vien tiks nodots divīzijas tiesai?

– Taisni tā, pulkveža kungs.

– Bet ar to vēl šī lieta nebeigsies, – pulkvedis uzsvērti sacīja, tīksminādamies ap virsleitnanta Lukāša bālo seju. – Ir skaidrs, ka vietējo iedzīvotāju prātus ļoti satraucis šis incidents ar jūsu kalpotāju un šinī afērā iepīts arī jūsu vārds, virsleitnanta kungs. No divīzijas štāba mums jau atsūtīti pārbaudīti materiāli. Mums te ir dažas avīzes, kas arī nodarbojas ar šo notikumu. Jūs varat man tās vietas izlasīt priekšā.

Viņš pasniedza virsleitnantam Lukāšam dažas avīzes ar atzīmētiem rakstiem, un virsleitnants sāka lasīt monotonā balsī it kā ābecnieks, kas skaita no galvas teikumu: «Medus ir daudz barojošāks un vieglāk sagremoājams nekā cukurs».

«Kur garantija mūsu nākotnei?»

– Vai tas ir «Pester Lloyd»? – pulkvedis jautāja.

– Taisni tā, pulkveža kungs, – virsleitnants Lukāšs atbildēja un turpināja lasīt.

«Kara vešana prasa visu Austroungārijas monarhijas iedzīvotāju slāņu līdzdalību. Ja mēs gribam, lai mūsu valsts stāvoklis būtu drošs, tad vienai tautībai jāatbalsta otra, jo mūsu nākotnes garantija meklējama tanīs spontānajās cieņas jūtās, kas vienai tautībai ir pret otru. Mūsu varonīgo kareivju lielie upuri visās frontēs, kur viņi neatļaidīgi virzās uz priekšu, būtu veltīgi, ja aizmugurē, kas ir mūsu slaveno armiju barotāja un politiskā artērija, nebūtu vienotības, ja mūsu armijām aiz muguras darbotos elementi, kas grauj valsts vienotību un ar savu ļaunprātīgo aģitāciju cenšas satricināt mūsu valsts autoritāti un radīt šķelšanos mūsu valsts tautu saimē. Šajā vēsturiskajā momentā mēs nevaram vienaldzīgi noraudzīties uz kādu ļaunu grupu, kas aiz šauri nacionāliem motīviem mēģina jaukt visu mūsu valsts tautību vienoto sadarbību un cīņu par to noziedznieku taisnīgu sodīšanu, kuri bez iemesla uzbrukuši mūsu zemei, lai tai nolaupītu visas kultūras un civilizācijas bagātības. Mēs nevaram klusēdami paiet garām šādu slimu dvēseļu pretīgajiem izvirzumiem, jo to mērķis ir iznīcināt vienprātību tautas sirdī. Mums jau vairākkārt ir nācies norādīt mūsu laikraksta slejās uz to, ka kara tiesas spiestas izturēties ar visu stingrību pret tiem indivīdiem čehu pulkos, kuri, neņemot vērā pulku slavenās tradīcijas, kūda ar savu neapzinīgo rīcību mūsu ungāru pilsētās uz naidu pret visu čehu tautu, kas kā vesela vienība nav nekur vainojama, jo vienmēr enerģiski aizstāvējusi šās valsts intereses, par ko liecina vesela virkne izcilu čehu tautības karavadoņu, no kuriem atcerēsimies tikai feldmaršala Radecka vareno tēlu un citus Austroungārijas monarhijas aizstāvjus. Šīm gaišajām parādībām pretim stāv daži no čehu tautas padibenēm nākuši necienīgie, kas izmanto pasaules karu, lai brīvprātīgi iestātos armijā un varētu jaukt monarhijas tautību vienprātību, neaizmirdami apmierināt pie tam arī savas vizzemiskākās tieksmes. Mēs jau reiz aizrādījām uz N. pulka nepiedodamo uzvešanos Debrecīnā. Šos izlēcienus apsprieda un nosodīja Peštas parlaments, un šā pulka karogs vēlāk frontē..... (cenzūras svītrojums). Uz kā sirdsapziņas guļ šis briesmīgais grēks..... (cenzūras svītrojums). Kas provocēja čehu kareivjus..... (cenzūras svītrojums). Kā svešinieki rīkojas mūsu ungāru dzimtenē, to vislabāk liecina notikums Kirālihīdā, ungāru salīnā pie Litavas. Kāda tautībai piederēja kareivji no tuvumā esošās karaspēka nometnes Mostā pie Litavas, kuri uzbruka vietējam komersantam Gjulam Kākonija kungam un nodarīja viņam miesas bojājumus? Vietējo iestāžu pienākums ir izmeklēt šo noziegumu un pieprasīt atbildi karaspēka vadībai (kas droši vien jau stājusies pie šās afēras noskaidrošanas), kāda loma šinī nepiedzīvotajā kūdīšanā pret Ungārijas ķēniņvalsts pavalstniekiem bijusi virsleitnantam Lukāšam, kura vārdu pilsēta daudzina sakarā ar pēdējo dienu notikumiem, kā to ziņo mūsu vietējais korespondents, kas jau savācis bagātīgus materiālus par visu šo afēru, kura šajos nopietnajos laikos tiešām brēc pret debesīm. «Pester Lloyd» lasītāji, bez šaubām, ar interesi sekos izmeklēšanas gaitai, un mēs uzskatām par savu pienākumu paziņot, ka sniegsim viņiem sīkas ziņas par šo ārkārtīgi svarīgo notikumu. Patlaban mēs gaidām oficiālu ziņojumu par noziegumu Kirālihīdā, kas vērsti pret visu ungāru tautu. Arī Peštas parlamentam būs jāieņem stāvoklis šinī lietā, lai reiz būtu skaidri pateikts, ka čehu kareivji, kas dodas caur Ungārijas ķēniņvalsti uz fronti, nedrīkst ieņemt galvā domu, ka sv. Stefana kronim piederušā zeme būtu viņiem uz nomu izdota. Un ja vēl tad dažas tai tautībai piederušas personas, kura Kirālihīdā tik nožēlojami demonstrēja mūsu monarhijas tautību sadraudzību, neaptver pašreizējo situāciju, tad lai tās ir mierīgas: kara laikā tādus

cilvēkus lode, durklis un virve ātri iemāca paklausīt un pakļauties mūsu kopīgās tēvijas augstākām interesēm».

– Kas parakstījis šo rakstu, virsleitnanta kungs?

– Bēla Barabāšs, redaktors un deputāts, pulkveža kungs.

– Tas ir pazīstams blēdis, virsleitnanta kungs, bet šis raksts pirms «*Pester Lloyd*» bija iespiests avīzē «*Pesti Hirlap*». Tagad izlasiet man kāda ungāru raksta oficiālo tulkojumu Šopronas laikrakstā «*Sopronyi Napló*»!

Virsleitnants Lukāšs skaļā balsī nolasīja rakstu, kura autors izrādīja neparastu cītību operēšanā ar šādu frāžu mistrojumu: «valstiskā saprāta prasības», «valsts kārtība», «samīdīta cilvēciska cieņa un jūtas», «kanibālu dzīres», «nomocītā sabiedrība», «laupītāju un slepkavu banda», «aiz kulisēm jūs redzēsiet viņu īsto seju» un tā tālāk, it kā ungāri būtu savā zemē visvairāk vajātais elements. Tā vien likās, ka čehu kareivji bijuši ielauzušies redakcijā, nogāzuši raksta autoru gar zemi un spārdījuši kājām, bet viņš brēcis aiz sāpēm un kāds šos brēcienus stenogrāfējis.

«Par dažiem vēl svarīgākiem faktiem aizdomīgi klusē un neraksta ne vārda», gaudās Šopronas dienas avīze «*Sopronyi Napló*». «Katrs no mums zina, kas ir čehu kareivis Ungārijā un kas frontē. Mēs visi zinām, ko čehi spējīgi izstrādāt, kas ir atbildīgs par pašreizējo stāvokli un kas to veicina. Tiesa, valsts iestāžu uzmanību saista citas svarīgākas lietas, kurām tomēr jābūt ciešā sakarībā ar vispārējo stāvokli, lai vairs neatkārtotos tas, kas šinīs dienās notika Kirālihīdā. Mūsu vakardienas rakstu cenzūra bija svītrojusi piecpadsmit vietās. Tāpēc mums atliek tikai paskaidrot, ka arī šodien mums aiz tehniskiem iemesliem nav iespējams pievērst lielāku uzmanību Kirālihīdas incidentam. Mūsu aizkomandētais speciālkorespondents ziņoja no turienes, ka vietējās iestādes tiešām ķērušās pie noskaidrošanas ar vajadzīgo rosmi un strādājot pilnā sparā. Mums tikai liekas dīvaini, ka daži asiņainā notikuma dalībnieki vēl līdz šim atrodas brīvībā. Tas it sevišķi attiecas uz kādu kungu, kurš, cik dzirdams, vēl vienmēr nesodīts atrodas šeit karaspēka nometnē un joprojām nēsā sava «papagaiļu pulka»¹⁹⁴ nozīmes un kura vārdu vēl aizvakar minēja «*Pester Lloyd*» un «*Pesti Napló*». Tas ir pazīstamais čehu šovinists Lukāšs, par kura rīcību mūsu Kirālihīdas apgabala deputāts Ģēza Šavanijs iesniegs interpelāciju».

– Tikpat mīli, virsleitnanta kungs, – pulkvedis Šrēders piebilda, – raksta par jums Kirālihīdas nedēļas avīze un Presburgas avīzes. Tas jūs vairs neinteresēs, jo visi tie raksti ir pēc viena parauga. No politiskā viedokļa to visu nav grūti izskaidrot, jo mēs, austrieši, tiklab vācieši, kā čehi, attiecībā pret ungāriem esam tomēr...¹⁹⁵ Jūs jau saprotat, virsleitnanta kungs. Te izpaužas noteikta tendence. Jūs varbūt vairāk interesētu kāds rakstiņš «*Komārnas Vakara Avīzē*», kur apgalvots, ka jūs esot mēģinājis izvarot Kākonija kundzi taisni ēdamistabā pusdienu laikā, viņas vīram klātesot. Jūs, draudot ar zobenu, esot piespiedis vīru aizbāzt ar divieli savas laulātās draudzenes muti, lai viņa nekliedz. Tās ir pēdējās jaunākās ziņas par jums, virsleitnanta kungs.

Pulkvedis iesmējās un turpināja.

– Vietējās iestādes nav izpildījušas savu pienākumu. Šejienu laikrakstu iepriekšējā cenzūra atrodas ungāru rokās, un tie dara ar mums, ko grib. Mūsu virsnieki nav pasargāti no šāda cūkas civilā, no šāda ungāru redaktora apvainojumiem, un tikai tad, kad asi uzstājāmie, resp. pēc divīzijas tiesas telegrammas Peštas valsts prokuratūra bija spiesta izdarīt vienu otru arestu visās minētajās redakcijās. Visvairāk gan nāksies izturēt «*Komārnas Vakara Avīzes*» redaktoram, viņš savu avīzi pieminēs līdz nāvei. Divīzijas tiesa uzticēja man kā jūsu priekšniekam nopratināt jūs un atsūtīja arī visus jūsu lietai piederīgos aktus. Viss būtu noritējis gludi, ja te nebūtu iepīts tas nelaimīgais Šveiks. Kopā ar viņu apcietināts kāds sapieris Vodička, pie kura, kad to pēc kautiņa nogādāja virssardzē, atrada jūsu vēstuli, ko jūs bijāt sūtījis Kākonija kundzei. Šveiks nopratināšanā apgalvoja, ka tā neesot jūsu vēstule un ka viņš pats to esot rakstījis, bet, kad viņam parādīja vēstuli un uzaicināja to pārrakstīt, lai varētu salīdzināt rokrakstus, tad viņš šo vēstuli norija. Tad no pulka kancelejas atsūtīja uz divīzijas tiesu jūsu ziņojumus, lai varētu tos salīdzināt ar Šveika rokrakstu, un te nu jums ir rezultāts.

Pulkvedis pašķīstīja aktis un norādīja virsleitnantam Lukāšam uz šādu vietu protokolā: «Apsūdzētais Šveiks atsacījās rakstīt diktētus teikumus, motivēdams atteikšanos ar to, ka pa nakti aizmirsis, kā jāraksta».

– Vispār es tam nepievēršu nekādu uzmanību, virsleitnanta kungs, ko jūsu Šveiks vai tas sapieris sacījuši divīzijas tiesā. Šveiks un sapieris apgalvojuši, ka tas ir bijis tikai mazs joks, kas ticis pārprasts, ka viņiem pašiem uzbrukušas privātpersonas un viņi aizstāvējušies, glābdami savu kareivja

¹⁹⁴ Tā dēvēja 91. pulku par tā zaļajām zīmotnēm.

¹⁹⁵ V.E.: *my Rakušané, at'jsme Němci, nebo Češi, jsme proti Mad'arům přece jen je tě hodně...*

godu. Izmeklēšanā noskaidrojies, ka šis Šveiks vispār ir dīvains putns. Piemēram, uz jautājumu, kāpēc viņš neatzīstas, viņš, kā protokolā redzams, atbildējis: «Es esmu taisni tādā pašā stāvoklī kā akadēmiķa gleznotāja Panuškas¹⁹⁶ sulainis kādas jaunavas Marijas svētbildes dēļ. Tas arī, kad runāts par svētbildēm, ko tas grasījies ievilkt, neko citu nav varējis atbildēt kā tikai: «Vai jūs gribat, lai es pakaros?»» Protams, es pulka vadības vārdā parūpējos, lai visos laikrakstos tiktu publicēts vietējo avīžu zemisko rakstu atspēkojums ar divīzijas tiesas parakstu. Šodien mēs to izsūtīsim, un man liekas, ka esmu darījis visu, lai vērstu par labu to, kas noticis aiz šo ungāru skribentu, aiz šo civilo diedelnieku negodīgās rīcības.

Man šķiet, ka atspēkojums man labi izdevies stila ziņā:

«N. divīzijas tiesa un N. kājnieku pulka vadība ar šo paziņo, ka vietējos laikrakstos publicētais raksts par it kā N. pulka kareivju sarīkotiem ekscesiem nepavisam nesaietas ar patiesību, ir izdomāts no sākuma līdz galam un ka pret minētajiem laikrakstiem ierosinātajai lietai sekos stingra vainīgo sodīšana».

– Divīzijas tiesa, – pulkvedis turpināja, – savā ziņojumā mūsu pulka vadībai secina, ka viss šis trācis nenozīmē neko citu kā organizētu kūdīšanu pret tām karaspēka daļām, kas no Cisleitānijas ierodas Transleitānijā. Turklāt salīdziniet, cik daudz mūsējo atrodas frontē un cik ungāru! Es jums teikšu, ka man čehu kareivis patīk daudz labāk nekā tādi ungāru salašņas. Kad es tik atceros, kā pie Belgradas ungāri sāka šaut uz mūsu otro kaujas bataljonu, kas nezināja, ka šāvēji ir ungāri, un savukārt atklāja uguni pret deičmeistariem¹⁹⁷ labajā flangā, un deičmeistari tā apjuka, ka sāka apšaudīt blakus stāvošo Bosnijas pulku! Tā bija gan situācija, neko teikt! Es taisni ēdu pusdienas brigādes štābā, jo dienu iepriekš mums nācās apmierināties ar žāvētu gaļu un konservu viru, bet tanī dienā mums pasniedza kārtīgu vistas buljonu, fileju ar rīsiem un pudiņu ar saldu mērci. Iepriekšējā vakarā mēs bijām pakāruši kādu pilsētiņas vīntirgotāju, serbu, un mūsu pavāri bija atraduši viņa pagrabā gadus trīsdesmit vecu vīnu. Varat iedomāties, kā mēs priecājāmies par šādu mielastu! Buljonu mēs jau bijām izdzēruši un patlaban ķērāmies pie vistas, kad pēkšņi sākās apšaudīšanās, un mūsu artilērija, kurai nebija ne jausmas, ka tur apšaudās mūsu daļas, vērsa savu uguni mūsu virzienā, un viens šāviņš nokrita turpat blakus mūsu brigādes štābam. Serbi laikam iedomājās, ka pie mums izcēlies dumpis, un sāka brukt mums virsū no visām pusēm un nākt pāri upei. Brigādes ģenerāli izsauca pie tālruņa, un divīzijas komandieris sacēla brēku, kas par cūcībām notiekot brigādes sektorā, jo nupat no armijas štāba saņemta pavēle doties naktī pulksten divos trīsdesmit piecās minūtēs uzbrukumā serbu pozīciju kreisajam flangam. Mūsu pulks esot atstāts rezervē, un tāpēc šaušana tūlīt esot jāpārtrauc. Bet kā tādos apstākļos var prasīt: «*Feuer einstellen!*»¹⁹⁸ Brigādes tālruņa centrāle ziņo, ka tā nevienu nevar sazvanīt, tikai 75. pulka štābs saņēmis pavēli: «*Ausharren!*»¹⁹⁹ – ka ar mūsu divīziju nevar uzņemt sakarus, ka serbi ieņēmuši 212., 226. un 327. augstieni un ka vajag izsūtīt vienu bataljonu tālruņa sakaru atjaunošanai ar mūsu divīziju. Mēs pārvietojām tālrūni uz divīzijas štāba līniju, bet sakari arī tur bija pārtraukti, jo serbi pa to laiku bija no abiem flangiem iebrukuši mūsu aizmugurē un iespieduši mūsu centru trīsstūrī, kur tad arī viss palika – kājnieki, artilērija, transports ar veselu autokolonu, noliktavas un pārsienamie punkti. Divas dienas es pavadīju seglos, bet divīzijas komandieris kopā ar brigādes komandieri krita gūstā. Un pie tā visa bija vainīgi ungāri, tāpēc ka viņi sāka šaut uz mūsu otro kaujas bataljonu. Pats par sevi saprotams, ka viņi visu vainu uzvēla mūsu pulkam.

Pulkvedis nospļāvās.

– Tagad jūs pats arī pārliecinājāties, cik lieliski viņi izmantojuši jūsu dēku Kirālihīdā.

Virsliecinants Lukāšs apmulsis ieklepojās.

– Virsliecinanta kungs, – pulkvedis draudzīgi uzrunāja viņu, – lieciet roku uz sirds un atzīstieties, cik reižu jau esat bijis Kākonija kundzes gultā.

Pulkvedis Šrēders bija šodien ļoti labā omā.

– Nestāstiet man, virsliecinanta kungs, ka tikko esat sācis ar viņu sarakstīties. Kad es biju jūsu gados, man nācās pavadīt trīs nedēļas Jāgrā topogrāfijasursos, un jums vajadzēja redzēt, ka es tās trīs nedēļas nekā cita nedarīju kā tikai gulēju pie ungārietēm. Katru dienu pie citas. Jaunas, vecākas,

¹⁹⁶ V.E.: Gleznotājs Panuška bija Hašeka draugs; 1921.gada 25.augustā (kad Hašeks bija jau pusgadu Prāgā rakstījis «Šveiku» kopš 1921.gada februāra) Hašeks izgāja no mājām ar krūzi pēc alus, nejauši satika uz ielas Panušku, kurš pašreiz brauca strādāt uz Lipnici, pavadīja viņu līdz stacijai un aizbrauca viņam līdz. Sievai Šurai par savu jauno dzīvesvietu paziņoja tikai pēc trīs nedēļām, un tā atbrauca pie viņa uz Lipnici. Turpmākos 16 mēnešus Hašeks dzīvoja Lipnicē, kur arī nomira un tika apglabāts. Sākumā dzīvoja Invalda kroga otrajā stāvā, bet 1922.gada 16.jūnijā nopirka turpat blakus vecu mājiņu.

¹⁹⁷ Vīnes garnizona N. kājnieku pulka nosaukums.

¹⁹⁸ Pārtraukt šaušanu! (*Vāc.*)

¹⁹⁹ Izturēt! (*Vāc.*)

neprecētas, precētas, kā kuru reizi gadījās, – es viņām visām tik sirsnīgi pakalpoju, ka, atgriezies pulkā, tikko varēju kājas cilāt. Visvairāk mani nostrādīnāja kāda advokāta kundze. Viņa man pierādīja, ko spēj ungārietes. Koda man degunā, neļāva visu nakti ne aci aizvērt.

– Tikko iesācis sarakstīties... – pulkvedis familiāri uzsita virsleitnantam Lukāšam uz pleca. – Tādus jokus mēs pazīstam. Nesakiet labāk nekā, man jau šī aina ir skaidra. Jums ar viņu bija romāns, viņas vīrs uznāca nelaikā, un šis jūsu stulbenis Šveiks... Bet ziniet, virsleitnanta kungs, šim Šveikam tiešām ir raksturs, citādi viņš nebūtu tā rīkojies ar jūsu vēstuli. Tādu cilvēku žēl pazudināt. Es saku, te tūliņ redzama audzināšana. Man viņa izturēšanās ļoti patīk. Izmeklēšana šajā virzienā noteikti jāpārtrauc. Jūs, virsleitnanta kungs, esat sakompromitēts presē. Jūsu uzturēšanās šeit ir pilnīgi nevajadzīga. Šinī nedēļā jādodas uz krievu fronti vienai kaujas rotai. Jūs esat 11. rotas vecākais virsnieks, jūs dosieties tai līdz kā rotas komandieris. Brigādes štābā viss jau nokārtots. Sakiet mantzinim, lai viņš jums pameklē citu kalpotāju Šveika vietā!

Virsleitnants Lukāšs pateicīgi uzlūkoja pulkvedi, kas turpināja:

– Šveiku es piekomandēju par jūsu rotas raitnieku.

Pulkvedis piecēlās un, sniegdams nobālušajam virsleitnantam roku, sacīja:

– Tātad viss ir nokārtots. Novēlu jums daudz laimes un labus panākumus austrumu kaujas laukos. Un, ja varbūt kādreiz redzēsīties, tad neaizmirstiet mūsu sabiedrību. Neizvairieties no mums kā toreiz Budejovicē...

Virsleitnants Lukāšs mājupceļā visu laiku domās atkārtāja:

– Rotas komandieris, rotas raitnieks.²⁰⁰

Un viņa acu priekšā spilgti atausa Šveika tēls.

Kad virsleitnants Lukāšs pavēlēja mantzinim Vaņekam²⁰¹ sameklēt viņam citu kalpotāju, tas sacīja:

– Es tak biju iedomājies, virsleitnanta kungs, ka jūs ar Šveiku esat pilnīgi apmierināts.

Bet, kad viņš dzirdēja, ka pulkvedis iecēlis Šveiku par 11. rotas raitnieku, tad izsaucās:

– Lai dievs stāv mums klāt!

*

Divīzijas tiesas aresta telpās, ēkā ar aizrestotiem logiem, cēlās pēc priekšrakstiem pulksten septiņos no rīta un sakārtoja guļvietas, kas atradās uz dubļainās grīdas. Lāviņu nebija. Garā telpā aiz šķērssienas nolika pēc priekšrakstiem salocītās segas un salmu maisus, un, kas ar šo darbu bija galā, tie nosēdās uz sola gar sienu un vai nu ķēra utis (tie, kas bija ieradušies no frontes), vai īsināja laiku, stāstīdami dažādus piedzīvojumus.

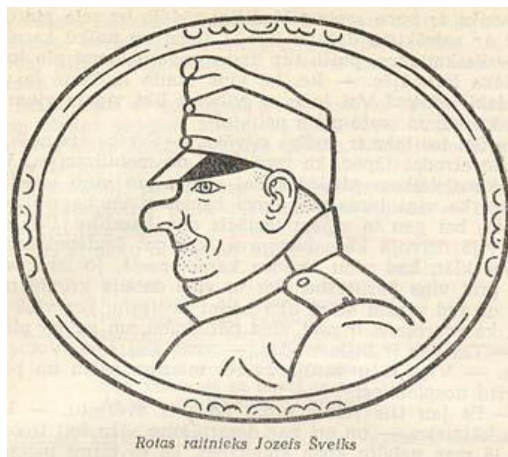
Šveiks ar veco sapieri Vodičku sēdēja uz sola pie durvīm kopā ar vairākiem dažādu ieroču šķiru un pulku kareivjiem.

– Paskatieties, puīši, tur uz to ungāru lempi pie loga! – Vodička ierunājās. – Re, kā viņš skaita lūgšanu, lai viņam viss labi izdotos! Vai jums negribētos likt viņam vienreiz pa ausi, ka viņam mute plata paliktu?

– Bet tas taču ir godīgs cilvēks, – Šveiks atsaucās, – jo viņš te atrodas tāpēc, ka izvairījies no mobilizācijas. Viņš ir pret karu, laikam pieder kādai sektai, un viņu iesēdinājuši par to, ka viņš turas pie dieva baušļiem un negrib nevienu nokaut, bet gan te viņam iemācīs citu bauslību. Priekš kara Morāvijā dzīvoja kāds Nemrava, kas pat šautenei negribēja ķerties klāt, kad viņu iesauca karadienestā, jo ieročus nēsāt esot pret viņa pārliecību. Par to viņš dabūja krietni nosēdēties, un tad viņam atkal lika nodot zvērestu. Bet viņš tik atbild, ka zvērēšana ir pret viņa pārliecību, un palika pie sava.

– Tas gan ir bijis muļķis, – vecais sapieris Vodička noteica. – Viņš taču varēja zvērēt mierīgu prātu un pēc tam uz visu nosplauties.

– Es jau trīs reizes esmu nodevis zvērestu, – ieteicās kāds kājniece, – un arī par dezertēšanu sēžu šeit trešo reizi, bet, ja man nebūtu ārsta apliecības, ka es pirms piecpadsmit gadiem prāta aptumšošanās brīdī esmu nositis savu krustmāti, tad mani varbūt jau trīs reizes būtu frontē nošāvuši. Bet

²⁰⁰ V.E.: *Kompaniekomandant, kompanieordonanc.*

²⁰¹ V.E.: *šikovatel Vaněk.* Jans Vaņeks ir reāla persona, 11. rotas «saimniecības pārzinis» (atbilst rotas staršinam Padomju armijā). Pēc kara Vaņeks uzrakstīja atmiņas, kuras ir galvenais avots Hašeka biogrāfiem par patiesajiem notikumiem 11. rotā un visā bataljonā.

tagad mana nelaiķa krustmāte man vienmēr palīdz izkulties no ķibeles, un varbūt man beidzot izdosies atgriezties no šā kara dzīvām mājās.

– Un par ko tu, draugs, nositi savu krustmāmiņu? – Šveiks ieinteresējās.

– Par ko tad vispār cilvēkus nogalina? – šis patīkamais sarunu biedrs atbildēja. – Taču skaidrs, ka naudas dēļ. Tai vecenei bija piecas krājķases grāmatiņas, un, kad es izbadējies un noplīsis ierados pie viņas ciemā, viņai taisni tajā brīdī atsūtīja procentus. Atskaitot viņu, man nebija neviena rada gabala visā pasaulē. Es sāku lūgties, lai viņa pieņem mani pie sevis, bet šī, ragana, tikai skandina, lai ejot strādāt, es tak esot jauns, stiprs un vesels cilvēks. Tā vārds pa vārdam, un es viņai pāris reižu sadevu ar krāsns urķi pa galvu un tā biju viņu apstrādājis, ka pats vairs nepazinu. Nosēdos viņai blakus uz grīdas un gudroju: «Vai tā ir krustmāte vai nav?» Tā kaimiņi bija mani atraduši otrā dienā. Tad mani aizsūtīja uz vājprātīgo slimnīcu Slupā,²⁰² bet, kad pirms kara mani izmeklēja ārstu komisija Bohnicē²⁰³, tad mani atzina par izveseļojušos un tūliņ iesauca karadienestā nokalpot nokavētos gadus.

Garām pagāja garš, kalsnējs kareivis nomāktu izskatu, ar slotu rokā.

– Tas ir kāds skolotājs no mūsu pēdējās kaujas rotas, – Šveikam blakus sēdošais strēlnieks pastāstīja. – Viņš iet izslaucīt savu stūri. Ārkārtīgi tīrīgs cilvēks. Viņu te iesēdinājuši par kādu dzejoli, ko viņš sacerējis.

– Ei, skolotāj, panāc šurp! – viņš uzsauca cilvēkam ar slotu, kurš nopietnā gaitā pienāca pie viņiem. – Noskaidri mums to par tām utīm!

Kareivis ar slotu nokāsējās un iesāka:

Viss utu pilns, gan frontē, aizmugurē,
It visur milzu uts mums virsū lien,
Pat ģenerālis kasa pavēderē
Un veļu maina katru mīļu dien'.
Jā, utīm armijā gan labas dieniņas.
Uz virsniekiem tās brangi atēdas.
Skat, prūšu uts kā priekā pārojas
Ar veco utu tēviņu no Austrijas!²⁰⁴

Kaulainais kareivis, bijušais skolotājs, nosēdās uz sola un nopūtās.

– Tas ir viss. Bet par to mani auditora²⁰⁵ kungs nopratinājis jau četras reizes.

– Par tādām blēņām tiešām nebūtu vērts runāt, – Šveiks atklāti izteica savas domas, – vienīgais jautājums, kā tiesa sapratīs to veco Austrijas utu tēviņu. Labi vēl, ka jūs pieminējāt pārošanos, tā viņiem galīgi sajauks galvas. Jūs tikai viņiem labi ieskaidrojiet, ka utu tēviņš ir utu vīriešu kārtas pārstāvis un ka ar uti pāroties var tikai utu tēviņš. Citādi jūs vaļā netiksiet. Jūs taču nerakstījāt to dzejoli tāpēc, ka gribējāt kādu apvainot, tas ir skaidrs. Sakiet tikai auditora kungam, ka jūs rakstījāt sev par patikšanu un, kā vīriešu kārtas cūku sauc par kuili, tā vīriešu kārtas uti visur sauc par utu tēviņu.²⁰⁶

Skolotājs tikai nopūtās.

– Ko tas līdz, ja auditora kungs labi nemāk čehu valodu. Es jau mēģināju viņam tamlīdzīgi visu noskaidrot, bet viņš man uzbrēca, ka utu tēviņu čehu valodā saucot «utis».²⁰⁷

«Nevis utu tēviņš», viņš man saka, «bet utis. Sieviešu kārtā, mīļo inteligent, ir «tā uts», tā tad vīriešu kārtai jābūt «tas utis».²⁰⁸ Nedomājiet mani apvest ap stūri!»

– Īsi sakot, jūsu izredzes ir plānas, – Šveiks piekrita, – bet jums nevajag zaudēt cerību, jo viss vēl var griezties uz labu, kā teica čigāns Janečeks Plzenā, kad viņam 1879. gadā par divu cilvēku noslepkavošanu uzmeta cilpu kaklā. Un viņam bija taisnība, jo pēdējā brīdī viņu aizveda no karātavām, tāpēc ka nedrīkst nevienu kārt kunga un ķeizara dzimšanas dienā, un tā bija iekritusi taisni tanī dienā, kad viņu vajadzēja pakārt. Viņu pakāra tikai otrā dienā, kad dzimšanas diena bija garām, un šim cilvēkam vēl bija tāda laime, ka vēl pēc vienas dienas viņu apžēloja un lietu vajadzēja izmeklēt no jauna, jo visi apstākļi norādīja uz to, ka slepkavību izdarījis kāds pavisam cits Janečeks. Tātad viņu nācās izrakt

²⁰² V.E.: *v blázinci ve Slupeč* (vajadzētu tulkot: Slupēs).

²⁰³ Prāgas rajons, kur atrodas trakonams.

²⁰⁴ V.E.: *Vše zavšiveno, front se drbe celý, veš po nás leze veliká. Pan generál se váli na posteli a každej den se převlíká. Všim u vojska se velmi dobře daří, i na šarže už přivyká, s vši pruskou už se hbitě páří ten starý všivák rakouský.*

²⁰⁵ Izmeklēšanas tiesnesis.

²⁰⁶ V.E.: *jako se říká samečkovi od svině kanec, tak se říká všude samečkovi od vši – všivák.*

²⁰⁷ V.E.: *sameček od vši se jmenuje česky vešák.*

²⁰⁸ V.E.: *Femininum, Sie gebildeter Kerl, ist ten feš, also masculinum ist ta fešak.*

no noziedznieku kapiem un apglabāt Plzenas katoļu kapsētā, bet tad noskaidrojās, ka viņš ir luterānis, un viņu pārveda uz luterāņu kapiem un pēc tam...

– Pēc tam tu dabūsi pāris pļauku, – vecais sapieris Vodička viņu pārtrauca, – ko viņš gan tikai neizdomā! Cilvēkam jālauza galva, ko stāstīt divīzijas tiesā, bet šis nožēlojamais nelga vakar, kad mūs veda uz nopratināšanu, stāstīja man visu ceļu, kas ir Jerikas roze.

– Tie jau nebija mani vārdi, – Šveiks aizstāvējās, – tā gleznotāja Panuškas sulainis Matejs bija paskaidrojis kādai vecenei, kas viņam bija jautājusi, kāda izskatās Jerikas roze. Viņš tai bija atbildējis: «Nemiet sausus govus mēslus, uzlieciet uz šķīvja un uzlejiet ūdeni, tad tas nokrāsosies skaisti zaļš, un tā arī ir Jerikas roze». Es pats tādas blēņas neesmu izdomājis, un mums taču vajadzēja kaut ko runāt, kad gājām uz nopratināšanu. Es gribēju tevi mierināt, Vodička.

– Tad ta mierinātājs! – Vodička nicīgi nospļāvās. – Cilvēkam vai galva griežas, domājot, kā izkulties no ķibeles un tikt uz brīvām kājām, lai izrēķinātos ar šiem ungāru dauzoņām, un viņš mani mierinās ar govju mēsliem. Bet kā lai es tagad atmaksāju tiem nolāpītajiem ungāriem, kad man jāsēž aiz atslēgas un vēl jāizliekas un jāstāsta tiesnesim, ka man pret ungāriem nav nekāda naida? Suņa dzīve, nudien! Nu, bet, kad es dabūšu kādu ungāru nagos, es viņu nomiegšu kā kucēnu, es viņam parādīšu «*istem aldmeg a magyart*»²⁰⁹, es viņiem tā sadošu, ka viņi mani ilgi pieminēs.

– Nevajag tikai padoties bailēm, – Šveiks sacīja, – viss vēl var mainīties. Galvenais, tiesā nekad nevajag taisnību teikt. Kas ļaujas pierunāties un atzīstas, tas ir pazudis cilvēks. No tā nekas labs neiznāks. Kad es reiz strādāju Morāvijas Ostravā, tad tur bija tāds gadījums: kāds kalnracis bija zem četrām acīm piekāvis kādu inženieri, un neviens to nebija redzējis. Advokāts, kas viņu aizstāvēja, visu laiku apgalvoja, ka viņam nekas nenotiks, ja viņš liegsies, bet tiesas priekšsēdētājs atkal gribēja pierunāt atzīties, jo atzīšanās esot vainu mīkstinātājs apstākļi. Nu, bet viņš palika pie sava, ka viņam nav ko atzīties, un viņu attaisnoja, jo viņš pierādīja savu alibi, ka tanī pašā dienā bijis Brno.

– Jēzus Marija! – Vodička saskaitās. – Tas vairs nav izturams. Tiešām nevaru saprast, kāpēc viņš mums visu to stāsta. Vakar nopratināšanā arī bija viens tāds ērms. Kad viņam auditors prasīja, ar ko viņš agrāk nodarbojies, tad viņš atbildēja: «Pūtu pie krusta»,²¹⁰ – un pagāja kāda pusstunda, kamēr beidzot noskaidrojās, ka viņš pūtis plēšas pie kalēja Krusta. Un, kad viņam beidzot noprasiya: «Tātad jūs pirms iesaukšanas bijāt dienas strādnieks?», tad viņš atteica: «Kāpēc tad viens strādnieks, Franta Hibšs bija otrs».²¹¹

Gaitenī atskanēja solī un sardzes uzaicinājums pieņemt jaunatnācējus.

– Mūsu skaits atkal pavairošies, – Šveiks priecājās. – Varbūt šie būs pacēluši kādu cigāru galu.

Durvis atvērās, un pa tām iestūma to pašu brīvprātīgo, ar ko Šveiks bija sēdējis kopā Budejovices karcerī un kas pēc tam bija sūtīts darbā kādas kaujas rotas virtuvē.

– Lai slavēts Jēzus Kristus! – viņš sacīja ienākot, uz ko Šveiks visu vārdā atbildēja:

– Mūžīgi mūžos, āmen!

Brīvprātīgais apmierināts saskatījās ar Šveiku, nolika līdzatnesto segu zemē un piebiedrojās čehu kolonijai uz sola. Tad viņš uzlocīja gamašu atlokus un izņēma no turienes prasmīgi noglabātās cigaretes, pēc tam vēl izvilkā no stulma gabaliņu no sērkociņu kārbīņas sāna un vairākus sērkociņus, kas bija veikli pāršķelti gareniski.

Viņš uzrāva sērkociņu, aizdedzināja cigareti, deva visiem aizsmēķēt un vienaldzīgi noteica:

– Mani apvaino par dumpošanu.

– Tas nav nekas, – Šveiks mierinoši atsauca, – tas tikai joks vien.

– Protams, – brīvprātīgais atteica, – ja mēs gribam uzvarēt šādi, ar dažādu tiesu palīdzību. Ja viņi par visu vari grib ar mani tiesāties, lai tiesājas. Viena šāda tiesas prāva taču nevar grozīt tagadējo stāvokli.

– Kā tad tu dumpojies? – vecais sapieris Vodička ievaicājās, ar simpātījām raudzīdamies uz brīvprātīgo.

²⁰⁹ Dievs, svētī ungārus (*ungāru nac. himnas sākums*).

²¹⁰ V.E.: *Dejmám u Kříže*.

²¹¹ V.E.: *když se ho potom zeptali: «Vý jste tedy v civilu pomocnej dělník», tak jim odpovéděl: «Kdepak ponocnej, ten je Franta Hybšů».*

– Atteicos tīrīt virssardzē atejas, – tas atbildēja, – un par to mani aizveda pie pulkveža. Nu, tas ir īsts cūka. Viņš sāka brēkt, ka es esot apcietināts pēc pulka vadības pavēles, ka es esot pats pēdējais arestants, ka viņš vispār brīnoties, kā zeme vēl ciešot manu svaru un neapstājoties savā gaitā aiz kauna, ka armijā parādījies cilvēks ar brīvprātīgā tiesībām un pretenzijām uz virsnieka dienesta pakāpi, kurš ar savu uzvešanos modinot savos priekšniekos tikai riebumu un nicināšanu. Es atbildēju, ka zemeslodes griešanos nevar pārtraukt tāda brīvprātīgā parādīšanās kā es, jo dabas likumi stiprāki par brīvprātīgā uzplečiem, un ka es labprāt gribētu zināt, kas mani var piespiest tīrīt ateju, ko es pats neesmu pieķēzījis, kaut gan man uz to būtu tiesības pulka cūcīgās virtuves dēļ, kur citu neredz kā sapuvušus kāpostus un iesmakušu aitas gaļu. Vēl es viņam sacīju, ka viņa brīnīšanās, kāpēc zeme vēl cieš manu svaru, ir mazliet dīvaina, jo manis dēļ taču nevar izcelties zemestrīce. Kamēr es runāju, pulkveža kungs nekā cita nedarīja kā tikai klabināja zobus, it kā ķēve, kad tā iekampusi mutē sasalušus rāceņus, bet pēc tam uzblāva: «Tad jūs tīrīsiet atejas vai ne?» – «Padevīgi ziņoju, ka nekādas atejas netīrīšu». – «Jūs tīrīsiet, brīvprātīgais, saprotat?» – «Padevīgi ziņoju, ka netīrīšu». – «Velns un elle, jūs tīrīsiet nevis vienu, bet simt ateju!» – «Padevīgi ziņoju, ka netīrīšu ne vienu, ne simt ateju!»²¹² Un tā visu laiku: «Tīrīsiet?» – «Netīrīšu». Vārds «atejas» tika skandināts līdz apnikumam kā Paulas Mudras sacerētie bērnu pantiņi. Pulkvedis skraidīja pa kanceleju kā nepilnā prātā. Beidzot viņš apsēdās un teica: «Pārdomājiet šo lietu labi, jo es jūs nodošu divīzijas tiesai par dumpošanu. Nedomājiet, ka jūs būsiet pirmais brīvprātīgais, ko šajā karā nošaus! Serbijā mēs pakārām divus brīvprātīgos no 10. rotas un vienu no 9. nošāvām kā cāli. Un par ko? Par viņu stūrgalvību. Tie divi, kurus pakāra, bija atsacījušies pie Šabacas nodurt kāda turienieša sievu un bērnu, bet brīvprātīgo no 9. rotas nošāva tāpēc, ka viņš bija atsacījis iet tālāk, jo viņam esot plakanā pēda un uztūkušas kājas. Nu, vai tad jūs tīrīsiet atejas vai ne?» – «Padevīgi ziņoju, ka netīrīšu». Tad pulkvedis paskatījās uz mani un jautāja: «Klausieties, vai jūs tikai neesat slavofils?» – «Padevīgi ziņoju, ka neesmu». Pēc tam mani izveda ārā un paziņoja, ka es esmu apvainots par dumpošanu.

– Vislabākais būtu, – Šveiks sacīja, – ja tu uzdotos par idiotu. Kad es reiz sēdēju garnizona arestā, tad tur kopā ar mums bija ieslodzīts kāds gudrs, izglītots cilvēks, profesors no kādas komercskolas. Viņš bija dezertējis no frontes, un no viņa lietas gribēja iztaisīt lielu prāvu, kur viņu citiem par biedināšanu notiesātu un pakārtu, bet viņš izmānījās no šās likstas ļoti vienkārši. Viņš sāka izlikties, ka viņam plānprātība jau iedzimta, un paskaidroja štāba ārstam, kas viņu izmeklēja, ka nebūt neesot dezertējis, ka no mazotnes labprāt ceļojot, ka viņu vienmēr ilgas velkot tālumā, ka viņš reiz pēkšņi atradies Hamburgā un otrreiz Londonā, pats nezinādams, kā viņš tur nokļuvis. Viņa tēvs esot bijis alkoholiķis un izdarījis pašnāvību pirms viņa dzimšanas, māte bijusi prostitūta un dzērāja un mirusi no delīrija, jaunākā māsa noslīcinājusies, vecākā metusies zem vilciena, brālis Višehradā ielēcis no dzelzceļa tilta upē, vectēvs nogalinājis savu sievu, aplējis ar petroleju un pielaidis sev uguni. Otra vecāmāte klaiņojusi līdz čigāniem un noindējusies cietumā ar sērkokoņiem, viens brālēns vairākkārt sodīts par dedzināšanu un pārgriezis sev ar stikla gabalu kakla artēriju, māsīca no tēva puses izlēkusi Vīnē pa sestā stāva logu, viņš pats ticis ļoti slikti audzināts un līdz desmitajam dzīvības gadam nav varējis runāt, jo, kad viņš bijis seši mēneši vecs, viņu reiz satītu atstājuši uz galda un paši izgājuši, bet kaķis novilcis viņu zemē, un viņš krītot sasitis galvu. Tagad viņam laiku pa laikam esot stipras galvas sāpes, un tādos brīžos viņš nezina, ko darot. Šādā stāvoklī viņš devies no frontes uz Prāgu un tikai tad atjēdzies, kad žandarmi viņu «Flekā» apcietinājuši. Puikas, jums vajadzēja redzēt, ar kādu prieku šie viņu atlaida no karadienesta uz mājām! Kādi pieci parastie kareivji, kas ar viņu kopā sēdēja, tūlīt atzīmēja katram gadījumam:

Tēvs alkoholiķis. Māte prostitūta.

I māsa (noslīcinājusies).

II māsa (vilciens). Brālis (no tilta).

Vectēvs + sieva (petroleja, aizdedzinājies).

II vecāmāte (čigāni, sērkokoņi) utt.

Un, kad viens bija sācis celt to priekšā štāba ārstam, tad viņš vēl nebija lāgā ticis līdz brālēnam, kad ārsts (jo tas jau bija trešais gadījums) viņu pārtrauca: «Zinu, zinu, tava māsīca no tēva puses izlēca Vīnē pa sestā stāva logu, tu pats esi ļoti slikti audzināts, un to var izlabot tikai arestantu rota». Bet, kad viņu tur aizveda un saslēdza dzelžos, tad viņam tūlīt izkūpēja no galvas ir sliktā audzināšana, ir tēvs-alkoholiķis un māte-prostitūta un viņš labprātīgi pieteicās doties uz fronti.

– Armijā tagad neviens vairs netic iedzimtai plānprātībai, – brīvprātīgais sacīja, – jo citādi visus ģenerālstābus vajadzētu ieslodzīt vājprātīgo namā.

²¹² V.E.: *Poslušně hlásím, že nebudu pucovat ani sto, ani jeden hajzl!*

Dzelzīm apkaltajās durvīs nograbēja atslēga, un ienāca profoss:

– Kājnieks Šveiks un sapieris Vodička pie auditora kunga!

Viņi piecēlās, un Vodička sacīja Šveikam:

– Skaties, nelieši tādi, pratina katru dienu, un jēgas nekādas. Velns parauj, kaut viņi mūs labāk būtu notiesājuši nekā tā vazājuši. Tā mēs te noslaistāmies augu dienu, kamēr tie ungāru salašņas dzīvo, cepures kuldami...

Ceļā uz divīzijas tiesas kanceleju, kas atradās kādas citas barakas otrā galā, Šveiks un sapieris Vodička pārsprida, kad īsti viņus sauks kārtīgas tiesas priekšā.

– Nopratināšana pēc nopratināšanas, – Vodička sirdījās, – un kad jel no tā kas prātīgs iznāktu! Pieraksta par katru cilvēku vai vezumu papīra, bet tiesa vēl aiz kalniem. Tā mēs te sapūsim aiz restēm. Nu, saki godīgi, – vai tā vira ir ēdama? Un tie sasalušie kartupeļi? Sasodīts, tik stulbu pasaules karu es nekur vēl neesmu redzējis! Es to biju iedomājies pavisam citādu.

– Es gan esmu pilnīgi apmierināts, – Šveiks atzinās. – Toreiz, kad biju aktīvajā armijā, mūsu feldfēbelis Solpera mēdza teikt, ka katram kareivim skaidri jāapzinās savi pienākumi, un pēc tam tā gāza tev pa purnu, ka tu ir kapā to nepiemirstu. Vai atkal nelaiķis obrļajtnants Kvaizers – kad tas nāca pārbaudīt šautenes, tad vienmēr skaidroja mums, ka kareivim jābūt stipram garā, jo kareivji ir tikai lopu bars, ko valsts uztur, dod tiem ēst, dod kafiju dzeršanai un tabaku pīpošanai, un par to tiem jāstrādā kā vēršiem.

Sapieris Vodička kļuva domīgs un pēc brīža sacīja:

– Kad tevi iesauks pie auditora, Šveik, tad nesapīnies tikai un atkārto to pašu, ko pagājušo reizi, citādi tu mani iegāzīsi. Galvenais, tu esi redzējis, ka tie nelieša ungāri man uzbruka. Pēc tam mēs rīkojāmies kopīgi.

– Esi bez baiļu, Vodička, – Šveiks viņu drošināja, – tikai mieru, nekādas uztraukšanās! Kas tur nu liels no tādas divīzijas tiesas? Tev būtu vajadzējis redzēt, cik aši tādas kara tiesas agrāk strādājušas! Pie mums reiz aktīvajā dienestā bija kāds skolotājs Herāls, un tas mums vienreiz, kad bijām atstāti bez atvaļinājuma un vāļājāmies pa lāviņām, stāstīja, ka Prāgas muzejā esot kāda grāmata, kur aprakstītas šādas kara tiesas Marijas Terēzas laikā. Katram pulkam bijis savs bende, kas izpildījis nāves sodu sava pulka kareivjiem un kāris citu pēc cita par dālderu gabalā. Dažu dienu šis bende, kā grāmatā rakstīts, nopelnījis pa pieci dālderu.

– Tas arī ir saprotams, – Šveiks nopietnā garā piemetināja, – jo tolaik pulkos bija vairāk cilvēku un katrā ciemā to skaitu papildināja.

– Kad es biju Serbijā, – Vodička teica, – tad mūsu brigādē varēja pieteikties, kas grib kārt turieniešus par cigaretiem. Par vīriešu pakāršanu deva desmit «Sportus», par sievietes vai bērna piecus. Pēc tam intendantūra likās uz laupīšanu un sāka tos apšaut veseliem bariem uzreiz. Reizē ar mani dienēja kāds čigāns. Labu laiku mēs par viņu nekā nezinājām, tikai dīvaini bija, ka viņu bieži izsauca nakti uz kanceleju. Toreiz mēs stāvējām pie Drinas. Reiz naktī, kad viņš bija projām, kādam ienāca prātā parakņāties pa viņa mantām, un tad viņa mugursomā atrada veselas trīs kārbas «Sporta», pa simt cigarešu katrā.²¹³ Kad viņš rīta agrumā atgriezās mūsu šķūnī, mēs viņam sarīkojām ātru tiesu. Nosviedām gar zemi, un kāds mūsējais, Belouns, nožmiedza viņu ar siksnu. Siksta dzīvība gan viņam bija kā kaķim.

Vecais sapieris Vodička nospļāvās.

– Viņu nekādi nevarēja nožmiedgt, bikses viņam bija jau pilnas, acis izspiedušās, bet viņš ķepurojās kā puskaits gailis. Tad viņu sāka raut pušu kā kaķi. Divi pie galvas, divi pie kājām, kamēr apgriezta kaklu. Pēc tam viņam uzmauca galvā paša mugursomu ar visām cigaretēm un smuki ielaida Drinā. Tādas cigaretes neviens taču nebūtu smēķējis. No rīta viņu visur izmeklējās.

– Jums vajadzēja teikt, ka viņš dezertējis, – Šveiks pārlicinoši piebilda, – ka viņš jau sen uz to gatavojies un katru dienu stāstījis, ka laidīsies lapās.

– Kam tad tas nāca prātā? – Vodička atteica. – Mēs savu darbu bijām padarījuši un par citu galvas nelauzījām. Tur tā bija vienkārša lieta. Katru dienu kāds pazuda, un viņus pat nezvejoja no Drinas ārā. Uztūcis serbs peldēja kopā ar nosistu zemessargu itin glīti pa Drinu uz Donavu. Pāris jaunajiem, kas tādus jokus redzēja pirmo reizi, tūlīt piemētās drudzis.

– Tiem vajadzēja iedot hinīnu, – Šveiks piezīmēja.

Viņi iegāja barakā, kur atradās divīzijas tiesas kanceleja, un patruļa tūlīt ievada viņus astotajā istabā, kur aiz gara, papīru grēdām apkrauta galda sēdēja auditors Rullers.

²¹³ V.E.: *celý tři krabičky po stovce portek*. (Laikam jau runa nav par atsevišķām cigaretēm, bet par paciņām).

Viņam priekšā atradās likumu grāmata, uz kuras stāvēja pusdzerta tējas glāze. Galda labajā pusē bija neīsta ziloņkaula krucifikss ar noputējušu Kristu, kas izmisis noraudzījās uz sava krusta pakāji, kur mētājās papirosu gali un pelni.

Auditors Rullers, krustā sistajam dievam par jaunām ciešanām, patlaban nobirdināja no sava papirosa pelnus krusta pakājē un ar otru roku satvēra tējas glāzi, kas bija pielipusi pie likumu krājuma.

Atbrīvojis glāzi no šiem apkampieniem, viņš turpināja šķirstīt kādu grāmatu, ko bija paņēmis virsnieku klubā. Tā bija Fr.S. Krausa grāmata ar daudzsološu virsrakstu: «*Forschungen zur Entwicklungsgeschichte der geschlechtlichen Moral*».²¹⁴

Viņš aplūkoja naivos vīriešu un sievietes dzimumorgānu zīmējumus ar piemērotiem pantiņiem, ko augsti mācītais Fr.S. Krauss bija atklājis uz Berlīnes rietumu stacijas ateju sienām, un tāpēc nemaz neievēroja ienākušos.

Šinī nodarbībā viņu iztraucēja Vodičkas ieklepošanās.

– *Was geht los?*²¹⁵ – viņš uzprasīja, joprojām šķirstīdams grāmatu un meklēdams naivo zīmējumu un uzmetumu turpinājumu.

– Padevīgi ziņoj, auditora kungs, – Šveiks atsaucās, – ka mans biedrs Vodička ir saaukstējies un klepo.

Tagad auditors Rullers pacēla acis uz Šveiku un Vodičku un pūlējās piešķirt savai sejai bargu izteiksmi.

– Beidzot taču jūs atvilkāties, – viņš teica, rakņādamies papīru grēdā uz galda, – es jūs liku atsaukt pulksten deviņos, un tagad ir gandrīz vienpadsmit.

– Kā tu stāvi, teļš? – viņš uzsauca Vodičkam, kas bija atļāvies pieņemt brīvu stāju. – Kad es teikšu: «Brīvi», tad tu varēsi darīt ar saviem papēžiem, ko gribi.

– Padevīgi ziņoj, auditora kungs, – Šveiks iebilda, – ka viņam ir reimatisms.

– Tu labāk turi muti! – auditors Rullers pamācīja. – Kad es tev ko jautāšu, tad varēsi atbildēt. Trīs reizes jau esi bijis uz nopratināšanu, un izdabūts no tevis nav ne tik, cik vistas kājā gaļas. Vai es atradišu jūsu lietu vai ne? Tā man te jānoņem ar jums, sasodītajiem nelgām. Tikai nedomājiet, ka par veltīgu tiesas traucēšanu tiksiet sveikā cauri!

– Nu, tad klausieties, diedelnieki, – viņš sacīja, izvileis no papīriem biezas aktis ar uzrakstu: «Šveiks un Vodička», – nedomājiet, ka kaut kādas muļķīgas plūkšanās dēļ jūs varēsiet slaisīties pa divīzijas tiesu un izvairīties no došanās uz fronti! Jūsu dēļ man pat vajadzēja zvanīt uz armijas tiesu, aitasgalvas tādi!

Viņš nopūtās.

– Netaisi tik svētu seju, Šveik, – viņš turpināja, – gan tev frontē pāries kāre plūkties ar honvēdiem. Izmeklēšana jūsu lietā pārtraukta, un katram jādodas uz savu daļu, kur viņš saņems disciplināru sodu un tad ar kaujas rotu dosies uz fronti. Ja jūs man vēlreiz nāksiet nagos, tad es jums, huligāniem, sakuršu kārtīgu pirti. Te jums ir atlaišanas zīme, un uzvedieties turpmāk godīgi! Aizvest viņus uz otru istabu!

– Padevīgi ziņoj, auditora kungs, – Šveiks sacīja, – ka mēs abi ņemsim jūsu vārdus vērā un ka mēs daudzkārt pateicamies jums par jūsu laipnību. Ja es nebūtu karadienestā, tad uzdrošinātos teikt, ka jūs esat zelta cilvēks. Un pie tās pašas reizes mēs jums lūdzam piedošanu, ka jums mūsu dēļ vajadzēja tik daudz pūlēties. Mēs to tiešām neesam pelnījuši.

– Nu, tad vācieties pie visiem velniem! – auditors uzkliedza Šveikam. – Ja pulkvedis Šrēdera kungs nebūtu par jums aizlicis vārdu, tad es nezinu, kā tas vēl būtu beidzies.

Vodička tikai gaitenī tā īsti attapās, kad patruļa veda viņus, uz otru istabu. Sargkareivis, kas viņus pavadīja, baidījās nokavēt pusdienas un tāpēc teica:

– Pielieciet taču soli, puīši, jūs jau velkaties kā utis.

Vodička tūlīt atsaucās, lai šis pievaldot muti un pateicoties dievam, ka esot čehs. Ja viņš būtu ungārs, tad Vodička viņu pārplēstu kā silķi.

²¹⁴ Pētījumi dzimumu morāles attīstības vēsturē (*vāc.*).

²¹⁵ Kas noticis? (*Vāc.*)

Tā kā kancelejā visi rakstveži bija aizgājuši pusdienās, tad sargkareivim vajadzēja nogādāt abus arestantus uz divīzijas tiesas aresta telpām, kas nenotika bez ienīstajai kara rakstvežu sugai adresētiem lāstiem.

– Biedri man atkal nosmels visus taukus no viras, – sargkareivis traģiski žēlojās, – un gaļas vietā atstās tikai cīpslas. Vakar es vedu divus uz nometni, un pa to laiku kāds bija aprijis pusi desas, ko man izsniedza.

– Jūs te pie divīzijas tiesas par citu gan nedomājat kā tikai par ēšanu, – Vodička atsaucās, juzdamies jau pilnīgi savā ādā.

Kad viņi pastāstīja brīvprātīgajam, kā viņiem izgājis, tas izsaucās:

– Tātad kaujas rota, draugi! Tad jāsaka kā čehu tūristu laikrakstā: «Labu ceļa vēju!» Sagatavošanās darbi ceļojumam ir jau pabeigti, jo augstā armijas valdība par visu ir parūpējusies. Arī jūs esat uzaicināti piedalīties izbraucienā uz Galīciju. Dodieties ceļā ar jautru prātu un vieglu, līksmu sirdi! Izturieties ar sirsnīgu mīlestību pret to apvidu, kurā jūs iepazīstinās ar ierakumiem! Tā būs skaista un ārkārtīgi interesanta vieta. Jūties tālajā svešumā kā mājās, kā pazīstamā pusē, jā, gandrīz kā savā mīļajā dzimtenē. Speriet savu kāju pacilatā garā tanī zemē, par kuru jau vecais Humbolts sacījis: «Es visā pasaulē neesmu redzējis nekā lieliskāka par šo stulbo Galīciju». Bagātīgie un dīvainie atklājumi, ko sakrājusi mūsu uzvarētāja armija, atkāpjoties no Galīcijas, noderēs mums par lielisku ceļa rādītāju, sastādot otrā karagājiena programmu. Tātad pagrieziet degunu uz Krievijas pusi un izšaujiet no prieka visas patronas gaisā!

Kad Šveiks un Vodička taisījās pēc pusdienas doties uz kanceleju, pie viņiem pienāca nelaimīgais skolotājs, kas bija sacerējis dzejoli par utīm, pavilka abus sānis un noslēpumaini sacīja:

– Neaizmirstiet uzsaukt krieviem, kad tiksiet krievu pasē: «Zdravstvujte, ruskije bratja, my bratja čehy, my net avstrijci».

Atstājot baraku, Vodička, gribēdams demonstrēt savu naidu pret ungāriem un parādīt, ka ieslodzītāšana nav satricinājusi vai sašķobījusi viņa pārliecību, uzmina pret karu noskaņotajam ungāram uz kājas un uzbrēca: – Uzvelc zābakus, muļļa!

– Lai tik viņš man būtu ko atbildējis, – sapieris Vodička sašutis sacīja pēc tam Šveikam, – lai tik viņš būtu iepīkstējies, tad es viņa ungāru šņukuri pataisītu divreiz tik lielu. Bet tas stulbais gnīda cieš klusu un ļauj sevi kājām spārdīt. Nudien, Šveik, man ir tādas dusmas, ka mūs nenosodīja. Izskatās tā, it kā viņi smietos par mums, it kā par visu to lietu ar ungāriem nebūtu vērts pat runāt. Bet mēs taču cīnījāmies kā lauvas. Tā ir tava vaina, ka mūs nenotiesāja, bet izdeva tādu apliecību, it kā mēs pat lāgā izkauties nemācētu. Ko viņi īsti par mums domā? Tas taču bija pavisam kārtīgs konflikts.

– Cilvēk mīlais, – Šveiks labsirdīgi teica, – es gan nesaprotu, kāpēc tu nepriecājies, ka divīzijas tiesa mūs oficiāli atzinusi par godīgiem cilvēkiem, pret kuriem nekā nevar iebilst. Protams, nopratināšanā es visādi mēģināju izlocīties, bet tas jau ir jādara, melot ir pienākums,²¹⁶ kā advokāts Bass mēdza teikt saviem klientiem. Kad auditora kungs man jautāja, kāpēc mēs esam ielauzušies šā Kākonija kunga dzīvoklī, es viņam vienkārši atbildēju: «Es domāju, ka mēs tā vislabāk iepazīsimies ar Kākonija kungu, ja ieradīsimies pie viņa viesos!» Auditora kungs tad man vairs nekā nejautāja, jo viņam ar to pietika.

– Un to tu ievēro, – Šveiks turpināja attīstīt savu domu, – ka kara tiesā nekad nedrīkst atzīties. Kad es sēdēju garnizona cietumā, tad blakus kamerā kāds kareivis atzinās, un, kad citi to dabūja zināt, tad uzlika viņam «bankas»²¹⁷ un piespieda atsaukt savu atzīšanos.

– Ja es būtu izdarījis ko negodīgu, tad neatzītos, – sapieris Vodička atbildēja, – bet, ja man tāds nolāpīts auditors tieši jautā: «Vai jūs esat kāvijs?» – tad man jāatbild: «Jā, esmu». – «Vai esat kādu piekāvis?» – «Protams, auditora kungs». – «Vai esat kādam nodarījis miesas bojājumus?» – «Skaidrs, ka esmu, auditora kungs». Lai viņš zina, ar ko viņam darīšana! Un nu jāpiedzīvo tāds kauns, ka mūs attaisno. Iznāk tā, it kā viņš negribētu ticēt, ka man pat josta pārtrūka, velējot šos ungāru lempjus, ka es viņus pataisīju zilus un sakapāju gabalos. Tu taču pats redzēji, ka vienu brīdi es sitos viens pats pret trim

²¹⁶ V.E.: to je povinností lhát.

²¹⁷ V.E.: dali deku.

un pēc mirkļa tie jau vārtījās pa zemi un es viņus spārdīju kājām. Un pēc visa tā šāds nosmurgājies auditoris izbeidz izmeklēšanu! Man tā vien šķiet, ka viņš man būtu pateicis: «Ko nu stāstāt, vai tad jūs mākat kauties!» Lai tikai paiet karš un es atkal tieku uz brīvām kājām, tad es viņu, slīmestu, sadzīšu rokā un parādīšu, vai es māku kauties. Tad es atbraukšu uz Kirālihidu un sataisīšu te tādu jandāliņu, kāds vēl pasaulē nav redzēts, tā ka visi slēpsies pagrabos, kad dabūs zināt, ka es esmu ieradies apraudzīt šos Kirālihidas vanckarus, šos lempjus, šos smurguļus!

*

Kancelejā visu nokārtoja neparasti ātri. Kāds feldfēbelis, kam mute vēl spīdēja no pusdienas viras taukiem, ar ārkārtīgi stingru seju izsniedza Šveikam un Vodičkam viņu papīrus un nepalaida garām gadījumu, nenoturējis runu, kurā tas apelēja pie viņu kareiviskā gara. Tā kā viņš bija Mazurijas polis, tad iepina runā sava apvidus gleznainākos izteicienus, kā «marekvium», «glupi rolmopsie», «krajcova sedmina», «svina porvpana» un «dum vam bane na miesjnuckovy vaschi gzičty»²¹⁸.

Kad Šveiks un Vodička atvadījās viens no otra, jo katram vajadzēja doties uz savu daļu, Šveiks teica:

– Kad karš beigsies, tad tu mani apmeklē. Tu mani sastapsi katru vakaru no pulksten sešiem «Kausā», Bojišti ielā.

– Protams, ka atnākšu, – Vodička atbildēja, – bet vai tur iet jautri?

– Tur katru vakaru kaut kas atgadās, – Šveiks apgalvoja, – bet, ja tur būs par klusu, tad mēs paši kaut ko izstrādāsim.

Viņi šķīrās, bet, kad bija jau dažus soļus viens no otra, vecais sapieris Vodička nosauca Šveikam pakal:

– Tātad skaties, lai tur būtu ko papriecāties, kad ieradīšos!

Šveiks atsaucās:

– Nāc tikai noteikti, tiklīdz karš beigsies!

Tad viņi attālinājās viens no otra, bet pēc kāda brītiņa aiz otras baraku rindas stūra kļuva dzirdama Vodičkas balss:

– Šveik, kāds alus ir «Kausā»?

Un kā atbalss atskanēja Šveika atbilde:

– Lielpopovices!²¹⁹

– Un es domāju, ka Smīhovas! – Vodička tālumā atsaucās.

– Meičas tur arī ir! – Šveiks kļiedza.

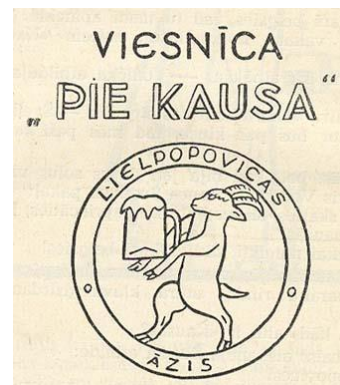
– Tātad pēc kara, pulksten sešos vakarā!

– Nāc labāk ap pusseptiņiem – gadījumā, ja es kur nokavējos.

Tad vēl iztālēm atskanēja Vodičkas balss:

– Tātad sešos tu nevari būt?

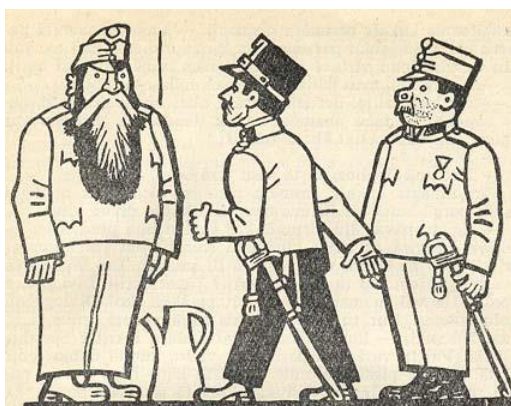
– Labi, es būšu sešos, – Vodička vēl sadzirdēja biedra atbildi.

²¹⁸ Burkānu rīmas, stubbie rollmopši, krusta septītnieki, netīras cūkas, iegāzīšu pļauku pa jūsu apaļajiem purniem (pol.).

²¹⁹ V.E.: *Velkopopovický*.

Tā šķīrās krietnais kareivis Šveiks no vecā sapiera Vodičkas. «*Wenn die Leute auseinander gehen, so sagen sie auf Wiedersehen!*»²²⁰

V. No Mostas pie Litavas uz Sokalu

Virslieņants Lukāšs saniknots soļoja pa 11. kaujas rotas kanceleju. Tā bija tumša ala rotu barakā, atdalīta no gaitēņa ar dēļu šķērssienu. Galds, divi krēsli, krūka ar petroleju un lāviņa.

Virslieņanta priekšā stāvēja mantzinis Vaņeks, kas sastādīja algu sarakstus, veda kareivju provianta uzskaiti, bija visas rotas finansu ministrs un pavadīja šinī migā augu dienu. Tepat viņš arī gulēja.

Pie durvīm stāvēja drukns kājnieks, noaudzis ar bārdu kā rūķi pasakās. Tas bija Balouns,²²¹ virslieņanta jaunais kalpotājs, agrāk dzirnavnieks kaut kur no Čehu Krumlovas.

– Jūs man tiešām esat sameklējis lielisku kalpotāju, – virslieņants Lukāšs uzrunāja mantzini, – es jums sirsnīgi pateicos par tādu jauku pārsteigumu. Pirmajā dienā, kad es viņu sūtu uz virsnieku virtuvi pēc pusdienām, viņš jau pusi apriji.

– Piedošanu, man izlija, – resnais milzis taisnojās.

– Nu labi, izlija. Bet izlīt varēja tikai vira vai mērce, nevis cepetis. Tu taču neatnesi ne tik daudz, cik pirkstos var saņemt. Un kur tu liki ābolu ruleti?

– Es...

– Nedomā liegties, tu to visu apriji.

Virslieņants Lukāšs izrunāja pēdējos vārdus tik nopietni un tik bargā balsī, ka Balouns neviļus atkāpās divus soļus.

– Es jau pavaicāju virtuvē, kas šodien bija pusdienās. Izrādījās, ka vira ar aknu klimpām. Kur tu liki tās klimpas? Izvilki visas pa ceļam un apēdi, tā tu izdarīji. Tad bija vērša gaļa ar gurķiem. Ko tu ar to izdarīji? Tāpat apriji. Divi šķēles cepeša! Un vai tu man atnesi kaut pusšķēli, ko? Divi gabali ābolu ruletes! Kur tu tos liki? Pats savā vēderā, cūka tāds, rīma! Nu saki, – kur palika rulete? Dubļos iekrita? Sasodīts nelietis! Vai tu vari man parādīt to vietu, kur tā dubļos gul? Ak tā, piepeši pieskrēja suns, it kā to kāds būtu saucis, paķēra un aiznesa. Jēzus Kristus, es tev tā savelēšu purnu, ka tev galva būs kā spainis! Viņš vēl liegsies, cūka gatavais! Tu zini, kas to redzēja? Re, tur mantzinis Vaņeks. Viņš atnāca pie manis un teica: «Padevīgi ziņoj, obrļajntanta kungs, ka jūsu Balouns, tas lops, apēd jūsu pusdienas. Es redzēju pa logu, ka viņš rija, it kā nedēļu nebūtu ēdis». Klausieties, mantzini, vai jūs tiešām nevarējāt bez šā ragulopa nevienu citu atrast?

– Padevīgi ziņoj, obrļajntanta kungs, ka Balouns man likās no visas mūsu triecienrotas vispiemērotākais. Viņš ir tik stulbs, ka nepagalam nevar iegaumēt, kā jāapietas ar ieročiem, un, ja viņam iedos šauteni rokā, tad vēl var notikt kāda nelaime. Pēdējo reizi, kad apmācīja šaut ar tukšām patronām, viņš tikko neizšāva savam kaimiņam aci. Tāpēc es domāju, sak, varbūt viņš šādā veidā noderēs.

²²⁰ Kad cilvēki šķiras, tad viņi saka: «Uz redzēšanos!» (Vāc.)

²²¹ **V.E.:** Vārds *Baloun* čehiski laikam nozīmē «Draiskulis» un ir radniecīgs krievu «Баловник, балун, шалун». Balounam nav reāla prototipa, taču pastāvīgs izsalkums vispār ir raksturīgs karadienestā iesauktajiem kareivjiem viņu dienesta sākumā. Tā mūžīgi bija arī Padomju armijā.

– Lai pastāvīgi apēstu sava kunga pusdienas, – Lukāšs sacīja, – it kā savas porcijas viņam nepietiktu. Vai tu badā esi, vai?

– Padevīgi ziņoju, obrlajtnanta kungs, es vienmēr esmu izbadojies. Ja kādam atliek maize, es to iemainu pret papirosiem, bet ar to arī nepietiek. Es tāds esmu jau no dzimšanas. Vienmēr man liekas, ka nupat esmu pieēdis, bet kas to deva! Pēc brītiņa sāk atkal rūkt vēders kā pirms ēšanas, un, skaties, viņš jau prasa atkal. Dažreiz es domāju, ka nu gan esmu tik pilnā, ka nekā vairs iekšā neiedabūšu, bet nekā tamlīdzīga. Tiklīdz redzu, ka citi ēd, vai saožu ko ēdamu, tā vēders kā izslaucīts. Un, kad viņš sāk prasīt pēc tā, kas viņam pienākas, esmu gatavs rīt vai naglas. Padevīgi ziņoju, obrlajtnanta kungs, ka es jau lūdzu, lai man izsniedz dubultporciju; es pat griezoz šinī jautājumā pie pulka ārsta Budejovicē, bet viņš mani ielika uz trim dienām slimnīcā un parakstīja man tasīti tīra buljona dienā. «Es tev, nelieti, iemācīšu badoties», viņš teica. «Panāc tik vēlreiz man tuvumā, tad tu aiziesi no šejienes tievs kā apīņu maikste». Es pat paskatīties nevaru uz garšīgām lietām, obrlajtnanta kungs, jo no paša vienkāršākā ēdiena man jau tek siekalas. Padevīgi ziņoju, obrlajtnanta kungs, ka es pazemīgi lūdzu, lai man piešķirtu vēl otru porciju. Ja arī gaļas nebūtu, tad vienmēr taču atradīsies kāds kartupelis vai knedliks, kāds nieks mērces – tādas mantas pastāvīgi paliek pāri...

– Pietiek, Baloun, diezgan esmu klausījies tavās bezkaunībās, – virsleitnants Lukāšs pārtrauca. – Vai esat dzirdējis, mantzini, ka agrāk kāds kareivis būtu bijis pēc visa tā tik pādrošs kā šis subjekts? Viņš aprij man visas pusdienas un tad vēl grib, lai viņam piešķir dubultporciju. Pagaidi, Baloun, es tev parakstīšu labu porciju!

– Mantzini, – viņš griezās pie Vaņeka, – aizvediet viņu pie kaprāļa Veidenhofera, lai tas viņu uz divām stundām piesien sētā pie staba pretim virtuvei, kamēr sāk izsniegt vakariņas. Un lai viņu piesien augstāk, tā, lai viņš stāv uz pirkstgaliem un noskatās, kā katlā vārās gulašs. Un norīkojiet tā, lai šis izdzimtenis paliktu piesiets tik ilgi, kamēr virtuvē izsniedz gulašu, lai viņam tecētu siekalas kā izsalkušam sunim, kad tas apošņā desinieka sliksni. Un pavāram sakiet, lai tas viņa porciju atdod citiem!

– Klausos, obrlajtnanta kungs. Iesim, Baloun!

Kad viņi gāja ārā, virsleitnants vēl tos apturēja durvīs un, raudzīdamies Balouna baiļu pilnajā sejā, uzvaras priekā izsaucās:

– To tu pats sev ievārīji, Baloun! Labu ēstgribu! Un, ja tu man vēlreiz izspēlēsi tādu joku, tad es tevi bez žēlastības nodošu kara tiesai.

Kad Vaņeks atgriezās un paziņoja, ka Balouns jau piesiets, virsleitnants Lukāšs sacīja:

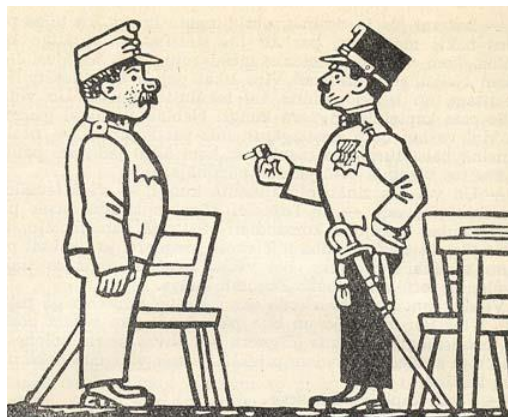
– Jūs mani pazīstat, Vaņek, jūs zināt, ka man nav nekādas patikas tā rīkoties, bet citādi te līdzēt nevar. Vispirms, jūs zināt, ka pat suns rūc, ja tam atņem kaulu. Es neciešu neliešus savā tuvumā, un, otrkārt, tas fakts, ka Balouns piesiets pie staba, stiprā mērā ietekmēs visu rotu ir morāli, ir psiholoģiski. Pēdējā laikā, kopš viņi iedalīti kaujas rotā un zina, ka rīt vai parīt dosies uz fronti, visi dara, kas katram ienāk prātā.

Virsleitnants Lukāšs izskatījās visai noguris un turpināja klusā balsī:

– Aizvakar, kā jūs zināt, mums nakts manevru laikā vajadzēja uzbrukt brīvprātīgo komandai, kas bija novietojusies aiz cukurfabrikas. Pirmais vads, avangards, vēl diezgan klusu gāja pa ielu, jo to es pats vedu, bet otrs, kam bija jānogriežas pa kreisi un jāizsūta izlūki uz cukurfabriku, uzvedās tā, it kā brauktu zaļumos. Viņi dziedāja un tā sita kājas pret zemi, ka to varēja dzirdēt pat nometnē. Tad trešais vads labajā flangā devās izlūkot apkārtni ap mežu, kas atrodas no mums krietnu desmit minūšu gājiena atstatumā, un pat pa tādu gabalu varēja redzēt, ka viņi smēķē – uguntiņas vien spīdēja tumsā. Bet ceturtais vads, kam vajadzēja izveidot arjergardu, velns zina kā bija atgadījies avangardam priekšā, tā ka to vajadzēja pieņemt par ienaidnieku, un man bija jāatkāpjas pašam no sava arjergarda, kas man uzbruka. Tāda ir šī 11. kaujas rota, kuru es esmu mantojis. Ko lai es ar viņiem daru? Un kā viņi izturēsies īstā kaujā?

Virsleitnants Lukāšs pie šiem vārdiem saņēma rokas un izskatījās pēc mocekļa, bet viņa deguna gals izstiepās arvien garāks.

– Neraizējieties par to, obrlajtnanta kungs, – mantzinis Vaņeks sāka viņu mierināt, – nelauziet veltīgi galvu! Es jau esmu bijis trīs kaujas rotās, un katru no tām sasita druskās kopā ar visu

bataljonu, tā ka vajadzēja formēt no jauna. Visas tās bija pilnīgi vienādas, neviena nebija ne par matu labāka kā jūsējā, obrļajntanta kungs. Vissliktākā gan bija 9. rota. Tā piespieda visus virsniekus, ieskaitot rotas komandieri, padoties gūstā. Es paglābos tikai tāpēc, ka biju aizgājis pie pulka vezumniekiem saņemt rumu un vīnu visai rotai, un viņi to padošanos iztaisīja bez manis.

– Bet vai jūs to nezināt, obrļajntanta kungs, ka tajos pēdējos nakts manevros, par ko jūs stāstījāt, brīvprātīgo komanda, kam vajadzēja ielenkt mūsu rotu, bija aizgājusi līdz pašam Neizīdleras ezeram? Viņi tikai gājuši uz priekšu līdz pat rītam, un izlūki gandrīz vai iekūlušies purvā. Un viņus vedis pats kapteinis Zāgnera kungs. Nebūtu uzaususi gaisma, tad viņi varbūt būtu aizstaigājuši līdz pat Šopronai, – noslēpumainā balsī turpināja mantzinis, kam šādi gadījumi patika un kas tos vienmēr visā pilnībā pārzināja.

– Un vai jūs zināt, obrļajntanta kungs, – viņš familiāri pamirkšķināja aci, – ka kapteini Zāgnera kungu iecels par mūsu kaujas bataljona komandieri? Sākumā gan domāju, ka iecels jūs, kā stāstīja štāba feldfēbelis Hegners, jo jūs esat pie mums vecākais virsnieks, bet vēlāk saņemta divīzijas štāba pavēle, ka iecelts kapteinis Zāgnera kungs.

Virslieitnants Lukāšs iekoda sev mēlē un aizdedzināja papirosu. Viņš jau to zināja un bija pārliecināts, ka viņam nodarīta netaisnība: kapteinis Zāgners jau divas reizes dienesta gaitā bija aizsteidzies viņam priekšā. Tomēr viņš cita nekā neteica kā tikai:

– Tātad kapteinis Zāgners...

– Man tas gan liela prieka nesagādā, – mantzinis konfidenciāli atsaucās. – Štāba feldfēbelis Hegners man stāstīja, ka kapteinis Zāgnera kungs Serbijā jau kara sākumā gribējis kļūt slavens un kaut kur pie Melnkalnes, kalnos, dzinis vienu sava triecienbataljona rotu pēc otras serbu ložmetēju ugunī uzbrukumā, kaut gan tas bijis pilnīgi veltīgi un kājnieki tur nekā nav varējuši darīt, jo izdzīt serbus no tādām aizām būtu iespējams tikai artilērijai. No visa bataljona palicis tikai astoņdesmit cilvēku; kapteinis Zāgnera kungs bijis ievainots rokā un slimnīcā vēl iemantojis dizentēriju, un pēc tam viņš atkal parādījās Budejovicē mūsu pulkā. Vakar viņš stāstījis virsnieku klubā, cik ļoti viņš gribot nokļūt frontē, ka viņš tur esot ar mieru atstāt vai visu kaujas bataljonu, bet izvirzīšoties un dabūšot ordeni. Par Serbiju viņš esot dabūjis garu degunu, bet tagad vai nu kritīšot ar visu kaujas bataljonu, vai tikšot iecelts par apakšpulkvedi,²²² tātad bataljonam klāsies grūti. Man liekas, obrļajntanta kungs, ka arī mēs no šāda riska neizbēgsim. Štāba feldfēbelis Hegners nesen izteicās, ka jūs ar kapteini Zāgnera kungu diezin kā nesatiekot un ka tāpēc viņš sūtīšot mūsu 11. rotu kaujā visbīstamākajās vietās.

Mantzinis nopūtās.

– Man gan tā liekas, ka tādā karā, kāds šis, kur tik daudz karaspēka un tik gara fronte, varbūt vairāk panāktu ar veiklu manevrēšanu nekā ar tādiem neprātīgiem uzbrukumiem. To es novēroju pie Duklas, kad biju 10. kaujas rotā. Toreiz viss norisinājās ļoti gludi, mēs saņēmām pavēli nešaut, nu, un nešāvām arī un gaidījām, kamēr krievi pienāks klāt. Mēs tos būtu sagūstījuši bez viena šāviena, ja mums blakus, kreisajā flangā, nebūtu tie stulbie zemessargi, kas no krievu tuvošanās tā bija nobaidījušies, ka sāka laisties pa sniegu no kraujas lejup kā slidotavā, bet mums atsūtīja ziņu, ka krievi pārrāvuši kreiso flangu un ka mums tāpēc jātiek atpakaļ pie brigādes. Es toreiz biju taisni brigādes štābā, lai apstiprinātu rotas izdevumu un ieņēmumu grāmatu, jo pulka vezumnieku komanda nekur nebija atrodama, un tad tur sāka ierasties 10. rotas atliekas. Līdz vakaram atnāca 120, pārējie atkāpjoties bija nomaldījušies un nošļukuši pa nogāzi krievu ierakumos kā uz ragaviņām. Tur gan bija traki, obrļajntanta kungs. Krieviem bija pozīcijas Karpatos ir augšā, ir lejā. Un pēc tam, obrļajntanta kungs, kapteinis Zāgnera kungs...

– Lieciet mani mierā ar savu kapteini Zāgnera kungu, – virslieitnants Lukāšs pārtrauca, – es to visu jau zinu. Un nedomājiet, ka tad, kad būs kāds uzbrukums vai kauja, jūs atkal nejauši atradīsieties pie vezumniekiem un pievāksiet rumu un vīnu. Mani jau brīdināja, ka jūs esot liels žūpa, un tiešām, ja paskatās uz jūsu sarkano degunu, tad katrs zina, ar ko viņam darīšana.

– Tas man no Karpatiem, obrļajntanta kungs. Tur citādi nevarēja, ēdienu mums uzsūtīja augšā pilnīgi aukstu, ierakumi bija ieputināti sniegā, uguni kurt nedrīkstēja, un mēs turējāmies tikai ar rumu vien. Un, ja nebūtu manis, tad tur klātos tāpat kā citās rotās, kur ruma nebija un cilvēki sala nost. Tiesa, no ruma mums visiem deguni kļuva sarkani, un tam bija nepatīkamas sekas, jo no bataljona pienāca pavēle sūtīt izlūkos tikai tos kareivjus, kam sarkani deguni.

– Tagad gan ziema sen garām, – virslieitnants zīmīgi piebilda.

²²² V.E.: *ale ted' že bud' padne s celým maršbataliónem, nebo bude jmenován obrstlajntantem...* (vēl jau starpā ir majors). Taču šeit pulkvežleitnantu Bauga vismaz ir pareizi pārtulkojusi (droši vien tāpēc, ka krieviem pareizi).

– Rums, obrļajntanta kungs, karalaukā ir neatsverama manta katrā gadalaikā, tāpat kā vīns. Tas palīdz, ja tā var izteikties, uzturēt labu omu. Par puskatliņu vīna un ceturtdaļlitru ruma cilvēki jums kausies ar ko vien gribat... Kāds ragulops tur atkal klauvē? Vai viņš neprot izlasīt uzrakstu «*Nicht klopfen!*»? *Herein!*²²³

Virslieitnants Lukāšs pagriezās uz krēsla pret durvīm un ieraudzīja, ka tās lēnām un klusu atveras. Un tikpat klusi 11. kaujas rotas kancelejā ienāca krietnais kareivis Šveiks, militāri sveicinādamš jau durvīs, ko laikam bija darījis arī tad, kad klauvēja pie durvīm, lasīdamš uzrakstu: «*Nicht klopfen!*»

Šī sveicināšana pilnīgi saskanēja ar viņa bezgala apmierināto un bezrūpīgo seju. Savā noplukušajā austriešu kājnieku formas tērpā viņš izskatījās pēc sengrieķu blēžu dieva.

Virslieitnants Lukāšs aizvēra uz mirkli acis krietnā kareivja Šveika tēla priekšā, kurš ar savu skatienu it kā apskāva un skūpstīja virslieitnantu.

Laikam ar tādu pašu aizkustinājumu vieglprātīgais pazudušais un atkal atradies dēls raudzījās savā tēvā, kad tas viņam par godu cepa uz iesma trekno teļu.

– Padevīgi ziņojū, obrļajntanta kungs, ka esmu atkal šeit, – Šveiks, vēl uz sliekšņa stāvēdamš, raportēja tik sirsnīgi un nepiespiesti, ka virslieitnants Lukāšs tūlīt atjēdzās. Kopš tā laika, kad pulkvedis Šrēders bija viņam paziņojis, ka viņš atkal dabūs Šveiku uz kakla, virslieitnants Lukāšs katru dienu domās atlika šo satikšanos. Katru rītu viņš sev sacīja: «Viņš vēl šodien neieradīsies, viņš būs tur kaut ko izstrādājis, un tāpēc viņu vēl paturēs».

Un tagad visas šīs cerības izputēja, Šveikam piemīlīgi un vienkārši ienākot kancelejā.

Tad Šveiks paskatījās uz mantzini Vaņeku un, laipni smaidot, pasniedza tam papīrus, ko izvilka no sava šineļa kabatas.

– Padevīgi ziņojū, mantziņa kungs, ka te ir tie papīri, ko man izrakstīja pulka kancelejā un kas nododami jums. Tie attiecas uz manu algu un uzturu.

11. kaujas rotas kancelejā Šveiks izturējās tik brīvi, it kā viņi ar Vaņeku būtu vislabākie draugi, un mantzinim atlika tikai atbildēt:

– Nolieciet uz galda!

– Būtu ļoti labi, mantzini, ja jūs atstātu mūs ar Šveiku divatā, – virslieitnants Lukāšs nopūzdamies sacīja.

Vaņeks izgāja un palika stāvam aiz durvīm, lai dzirdētu, par ko šie abi runās.

Sākumā viņš nedzirdēja nekā, jo tiklab Šveiks, kā virslieitnants Lukāšs klusēja. Abi viņi ilgi it kā pētīdami raudzījās viens otrā, Lukāšs skatījās uz Šveiku, it kā gribēdamš to nohipnotizēt kā gailis, kas nostājies vistai priekšā un gatavojas tai mesties virsū. Šveiks kā vienmēr vērs virslieitnantā mitrām, maiguma pilnām acīm, it kā vēlēdamies to uzrunāt: «Mēs atkal esam kopā, manu mīļo sirsnīņ, neviens mūs vairs nešķirs, manu balodīt».

Un, tā ka virslieitnants ilgi neteica ne vārda, Šveika skatiens kļuva sāpīgi lūdzošs: «Runā taču, manu zelta gabaliņ, teic kaut ko!»

Virslieitnants Lukāšs pārtrauca šo smago klusumu ar vārdiem, kuros viņš centās ielikt krietnu porciju ironijas:

– Esiet sirsnīgi sveicināts, Šveik! Pateicos par apciemošanu. Jauki, ka ierodaties pie mums viesos.

Viņš vairs nespēja savaldīt pēdējā laikā sakrājušos niknumu un spēcīgi trieca dūri pret galdu, tā ka tintes pudele palēcās un tinte apšļakstīja algu sarakstus. Tad viņš uzlēca kājās, piegāja cieši klāt Šveikam

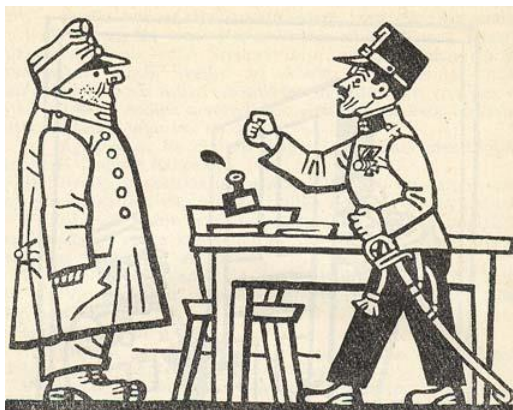

²²³ Neklauvēt! Iekšā! (Vāc.)

un, uzbrēcis tam: «Ragulops!» – sāka skraidīt pa šauro kanceleju, katreiz nospļaudamies, kad atradās Šveika priekšā.

– Padevīgi ziņoju, obrļajtnanta kungs, – Šveiks ierunājās, kad virsleitnants Lukāšs nemitējās staigāt un nikni sviest kaktā saburzītus papīra vīstokļus, kurus viņš katreiz paķēra no galda, – ka es jūsu vēstuli nodevu pēc piederības. Es laimīgi atradu Kākonija kundzi un varu teikt, ka viņa gaužām skaista sieviete; es gan viņu redzēju, kad tā raudāja...

Virsleitnants Lukāšs apsēdās uz mantziņa lāviņas un aizsmakušā balsī izsaucās:

– Kad tas viss beigsies, Šveik?

Šveiks turpināja, it kā nemaz nebūtu dzirdējis:

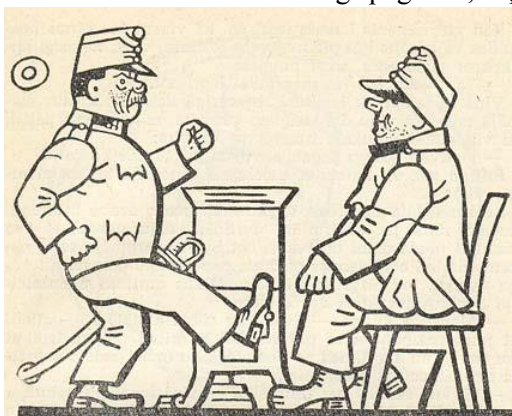
– Pēc tam man iznāca mazas nepatīkšanas, bet es uzņēmos visu vainu uz sevi. Sākumā viņi man gan neticēja, ka es sarakstos ar šo kundzi, bet tad es nopratināšanā paķēru vēstuli un noriju, lai sajauktu viņiem visas pēdas. Vēlāk atkal pavisam nejauši, jo citādi es to nevaru izskaidrot, mani iepina tādā mazā izplūkušā lietā. Bet no tās es arī tiku vaļā, mana nevainība nāca gaismā, divīzijas tiesa izbeidza izmeklēšanu, un man bija jāierodas pie pulka komandiera. Es jau biju pulka kancelejā, pagaidīju brītiņu, kamēr ierodas pulkveža kungs, un pulkveža kungs mani drusku palamāja un sacīja, ka man tūlīt esot jāierodas pie jums, obrļajtnanta kungs, un jāpaziņo, ka es esot jūsu raitnieks. Vēl viņš uzdeva jums pateikt, ka viņš lūdz jūs tūlīt ierasties pie viņa sakarā ar kaujas rotu. Bet nu jau pagājuši kāda pusstunda, jo pulkveža kungs nezināja, ka mani vēl aizvilks uz pulka kanceleju un es tur nosēdēšu stundas ceturksni, jo man par visu šo laiku nebija izmaksāta alga un to varēja saņemt tikai no pulka, nevis no rotas, tāpēc ka es biju ievests pulka arestantu sarakstā. Vispār viņiem tur tāds juceklis un nekārtība, ka cilvēks var gluži zaudēt jēgu...

Kad virsleitnants Lukāšs izdzirda, ka viņam jau pirms pusstundas vajadzējis būt pie pulkveža Šrēdera, viņš, steidzīgi apvilkdams virsdrēbes, tikai noteica:

– Tā, Šveik, tad jūs man atkal iegriezāt.

Viņš to sacīja tik izmisuši, bezcerīgi balsī, ka Šveiks mēģināja mierināt viņu draudzīgiem vārdiem, nosaukdams pakaļ, kad virsleitnants Lukāšs izmetās pa durvīm:

– Pulkveža kungs pagaidīs, viņam jau tā nav ko darīt!

Brītiņu pēc virsleitnanta aiziešanas kancelejā ienāca mantzinis Vaņeks.

Šveiks sēdēja uz krēsla un kurināja mazo dzelzs krāsniņu, mezdams tanī pa atvērtajām durtiņām ogļu gabaliņus. No krāsniņas plūda dūmi un tvans, bet Šveiks turpināja savu patīkamo darbu, nelikdamies ne zinīs par Vaņeku, kas mirkli vēroja Šveiku, tad aizgrūda ar kāju krāsns durtiņas un uzaicināja Šveiku aizvākties no šejienes.

– Mantziņa kungs, – Šveiks ar cieņu atbildēja, – atļaujiet jums paziņot, ka es pie vislabākās gribas nevaru izpildīt jūsu pavēli un aizvākties no nometnes, jo esmu padots augstākās priekšniecības rīkojumiem.

– Es šeit skaitos par raitnieku, – viņš lepnī piemetināja, – pulkvedis Šrēdera kungs mani iedalīja 11. kaujas rotā pie obrļajtnanta Lukāša kunga, kuram es agrāk biju par kalpotāju, bet manas

iedzimtās inteligences pēc mani paaugstināja par raitnieku. Mēs ar obrļajntanta kungu esam veci paziņas. Bet ar ko jūs nodarbojāties pirms dienesta, mantziņa kungs?

Mantzini Vaņeku tā pārsteidza krietnā kareivja Šveika familiārais, biedriskais tonis, ka viņš aizmirsta savu dienesta pakāpi, ar ko pastāvīgi dižojās rotas kareivju priekšā, un atbildēja, it kā būtu Šveikam padots:

– Es esmu, tā sakot, drogists Vaņeks no Kralupas.

– Es arī mācījos farmāciju, – Šveiks sacīja, – pie kāda Kokoškas kunga Perštīnā, Prāgā.²²⁴ Tas bija liels savādnieks, un, kad es reiz netīšām aizdedzināju viņa pagrabā mucu ar benzīnu un viņam viss nodega,²²⁵ tad viņš mani aizdzina un citur mani arī vairs nepieņēma, un tā es kaut kādas muļķa benzīna mucas pēc nepabeidzu mācības. Vai jūs gatavojāt arī zāles lopu ārstēšanai?

Vaņeks papurināja galvu.

– Pie mums lopus ārstēja ar apsvētītām bildēm. Mūsu šefs Kokoškas kungs bija ļoti dievbijīgs cilvēks un kādreiz lasījis, ka svētais Pelegrins palīdzējis izārstēt lopus no uzpūšanās. Tāpēc viņš pasūtīja kādā Smihovas spiestuvē svētā Pelegrina attēlus un deva tos iesvētīt Emauas klosterī par divsimt guldeņiem. Pēc tam mēs šīs bildītes ielikām sainīšos pie mūsu lopārstniecības zālēm. Šīs zāles iedzēja siltā ūdenī, un, kamēr govīs dzēra no tovera, tamēr vajadzēja nolasīt svētajam Pelegrinam īsu lūgšanu, ko bija sacerējis mūsu komijs Tauhena kungs. Tiklīdz svētā Pelegrina attēli bija gatavi, radās nepieciešamība iespiest tiem otrā pusē kaut kādu lūgšanu. Mūsu vecais Kokoška iesauca vakarā Tauhena kungu pie sevis un pateica, ka tam līdz rītam jā sacer lūgšana par godu svētajam un zālēm, tā ka pulksten desmitos no rīta, kad viņš pats ieradīsies veikalā, tā jau būtu spiestuvē, jo govīs uz to pārāk ilgi nogaidījušās. Ja viņš to labi sacerēšot, tad saņemšot vienu guldeni, ja ne, tad pēc divām nedēļām varot aizlasīties. Tauhena kungs lēja sviedrus cauru nakti, bet, kad no rīta negulējis atnāca atslēgt veikalu, tad no lūgšanas nebija ne zīmes. Viņš pat bija galīgi aizmirsis, kā sauca to svēto, kas palīdz lopus ārstēt. No šās ķibeles viņu izglāba mūsu izsūtāmais Ferdinands. Tas bija speciālists uz visu ko. Kad mēs bēniņos kaltējām kumelītes, viņš vienmēr uzlīda pie mums, novilkā zābakus un iebāza kājas kumelītēs, jo tad kājas nesvīstot. Viņš ķēra baložus bēniņos, prata attaisīt kasi un iemācīja mūs, kā iepelnīties ar veikala precēm. Es, knauķis, biju no veikala sanesis mājās tādu aptieku, kādas nebija pat «žēlsirdīgo brāļu» slimnīcā Prāgā. Nu, un tā viņš palīdzēja arī Tauhena kungam. Viņš tikai teica: «Dodiet šurp, Tauhena kungs, es apskatīšos», – kad Tauhena kungs jau sūtīja mani pēc alus. Un, kad es atnesu alu, mūsu Ferdinandam puse jau bija gatava, un viņš to nolašīja mums:

No debesīm jums atnesu
Es vēsti jaunu, priecīgu,
Jums – vērsim, teļam, gotiņai
Būs aizstaigāt līdz aptiekai.
Kokoška dos jums zālītes,
Kas visus lopus izdziedēs.

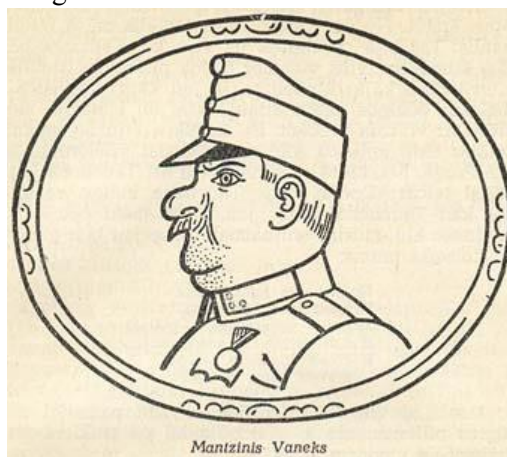
Pēc tam kad viņš bija izdzēris alu un pamatīgi salaizījies rūgtos pilienus, viņam viss gāja kā pa taukiem un viņš mirklī sacerēja pavisam labas beigas:

Svētais Pelegrins šās zāles taisīja,
Divi guldeņi tās maksā paciņā.
Svētais Pelegrin, mūs' lopiņiem, stāvi klātu,
Kuri tavas zāles dzer ar mīļu prātu.
Teicot, slavējot mēs tevi piesaucam:
Esi sargs un palīgs mūsu gotiņām!

Kad atnāca Kokoškas kungs, Tauhena kungs aizgāja viņam līdzī uz kantori un iznācis parādīja mums viena guldeņa vietā divus un gribēja dalīt tos ar Ferdinandu uz pusēm. Bet, kad Ferdinands ieraudzīja divus guldeņus, viņu sagrāba mantkārības velns. Viņš prasīja visu vai neko. Nu, tad Tauhena

²²⁴ V.E.: *u nějakýho pana Kokošky na Perštýně v Praze.* (Grāmatas latviešu izdevumā bija teikts: Petršīnā).

²²⁵ V.E.: *zapálil sud benzínu a von vyhořel.*

kungs nedeva viņam nekā un paturēja pats abus guldeņus, bet mani iesauca noliktavā, iecirta man pliķi un paziņoja, ka es saņemšot simt tādu pliķu, ja iedrošināšoties kādam izplāpāt, ka viņš neesot pats šo lūgšanu sacerējis, un, ja Ferdinands ietu pie mūsu vecā sūdzēties, tad man esot jāsaprot, ka Ferdinands melo. Viss tas man bija jāapzvēr kādas etiķa esences pudeles priekšā. Bet mūsu izsūtāmais sāka izgāzt savas dusmas uz šīm govju zālēm. Mēs tās kaltējām lielās kastēs bēniņos, bet viņš savāca, kur vien varēja, peļu mēslus un piejauca klāt. Viņš vāca arī zirgu mēslus pa ielām, izkaltēja tos mājās, saberza smalkus un pievienoja sainīšiem ar govju zālēm un svētā Pelegrina attēlu. Taču arī ar to viņam nepietika. Viņš sāka pats savas vajadzības nokārtot tanīs kastēs un tad sajauca visu kopā vienā putrā...

Nošķinda tālrunis. Mantzinis paķēra klausuli un tad sirdīgi nolika to:

– Man jāiet uz pulka kanceleju. Tik piepeši, tas man gan nepatīk.

Šveiks palika atkal viens.

Pēc brīža tālrunis nošķinda atkal.

Šveiks sāka skaidrot:

– Vaņeku? Viņš aizgāja uz pulka kanceleju. Kas pie tālruņa? Te 11. kaujas rotas raitnieks. Un kas tur ir? 12. kaujas rotas raitnieks? Sveicināts, kolēģi. Kā mani sauc? Šveiks. Un tevi? Brauns? Vai tu neesi radnieks tam cepurniekam Braunam Krasta ielā Karlinā? Ak neesi un nepazīsti arī? Es arī viņa nepazīstu, tikai reiz tur braucu tramvajā, un tad man tā firma iekrita acīs. Kas no jauna? Es nekā nezinu. Kad brauksim? Neesmu vēl ne ar vienu runājis par braukšanu. Uz kuriem tad mums jābrauc?

– Ar kaujas bataljonu uz fronti, aitasgalva!

– Par to es nekā neesmu dzirdējis.

– Lielisks raitnieks! Vai tu nezini, vai tavs

lajtnants...

– Manējais ir obrlajtnants...

– Vienalga. Vai viņš aizgāja pie pulkveža uz apspriedi?

– Pulkvedis viņu izsauca.

– Nu redzi, mūsējais arī tur ir un no 13. kaujas rotas tāpat, es tikko runāju pa tālruni ar viņa raitnieku. Man tāda steigšanās nepatīk. Vai nezini, vai orķestris arī taisās ceļā?

– Es nekā nezinu.

– Neizliecies nu tik dumjš! Vai jūsu mantzinis jau saņēmis rīkojumu par vagoniem? Cik jums ir cilvēku?

– Nezinu.

– Muļķis tāds, vai tad es tevi apēdīšu. (Varēja dzirdēt, ka runātājs čukst kādam blakus: «Franci, paņem otru klausuli, tad tu zināsi, kas 11. rotai par stulbu raitnieku!») Allo, vai tu guli, vai? Atbildi taču, kad kolēģis jautā. Tātad tu vēl nekā nezini? Neliedzies! Vai jūsu mantzinis nesacīja, ka jūs saņemsiet konservus? Neesi runājis ar viņu par tādām blēņām? Idiots tāds. Tev gar to nav daļas? (Tālrunī bija dzirdami smieklī.) Esī gan tu mucā audzināts. Ja kaut ko uzzini, tad piezvani mums uz 12. kaujas rotu, muļķa dvēselīt... No kurienes tu esi?

– No Prāgas.

– Tad tev gan vajadzēja būt apķērīgākam... Pag, vēl kaut kas: kad jūsu mantzinis aizgāja uz kanceleju?

– Viņu nesen kā aizsauca.

– Re nu, un tu nevarēji to agrāk pateikt? Mūsējais arī nesen aizgāja. Tur kaut kas gatavojas. Ar vezumniem neesi runājis?

– Nē.

– Jēzus Kristus, un tu vēl stāsti, ka esot no Prāgas? Tu taču ne par ko neliecies ne zinis. Ko tu dari visu dienu?

– Es tikai pirms kādas stundas ierados no divīzijas tiesas.

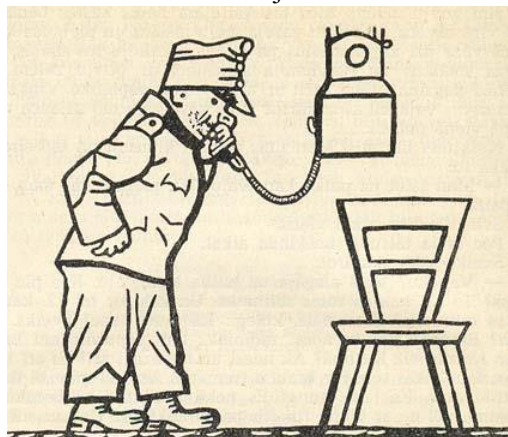
– Tā ir cita būšana, draugs, tad es šodien pieskriešu pie tevis paplāpāt. Atzvani divas reizes!

Šveiks patlaban gribēja aizsmēķēt, kad tālrunis atkal nošķinda. «Varat man zvanīt kaut vai pie otra gala», Šveiks nodomāja, «es neiešu ar jums laiku tērēt».

Tālrunis tomēr tarkšķēja bez pārtraukuma, tā ka Šveikam beidzot zuda pacietība. Viņš paķēra klausuli un uzbrēca:

– Allo, kas tur ir? Te 11. kaujas rotas raitnieks Šveiks.

Pēc balss viņš pazina savu virsleitnantu Lukāšu.

– Ko jūs tur visi darāt? Kur Vaņeks, pasauciet viņu pie tālruņa!
 – Padevīgi ziņojū, obrlajtnanta kungs, ka nesen piezvanīja...
 – Klausieties, Šveik, man nav laika ar jums tēzēt. Tālruņa saruna kara laikā – tā nav nekāda izplāpāšanās, kad jūs ielūdzat kādu pie sevis pusdienās. Tālruņa sarunām jābūt īsām un skaidrām, pie tām atkrīt arī «padevīgi ziņojū, obrlajtnanta kungs». Tātad es jautāju, Šveik, – vai jums ir pie rokas Vaņeks? Lai nāk tūlīt pie tālruņa!

– Padevīgi ziņojū, obrlajtnanta kungs, ka man nav viņš pie rokas. Priekš kāda brītiņa, varbūt priekš kāda stundas ceturkšņa, viņu aizsauc no šejienes uz pulka kanceleju.

– Kad es pārņāksū, Šveik, es jums sadošu piparus. Vai jūs nevarat izteikties īsāk? Klausieties tagad ar abām ausīm, ko es jums teikšu! Papūlieties saprast, lai vēlāk nebūtu izrunas, ka klausulē kaut kas rūcis! Tūlīt, tikko pakārsiet klausuli...²²⁶

Pauze. Atkal zvans. Šveiks paņēma klausuli, un pār viņu nobira vesela virkne lamu vārdu:

– Ragulops, vazaņķis, diedelnieks... Ko jūs tur darāt? Kāpēc pārtraucāt sarunu?

– Piedošanu, jūs sacījāt, lai es pakaru klausuli.

– Pēc stundas es būšu mājas, Šveik, pagaidiet tikai... Tūlīt uz karstām pēdām ejiet uz baraku, sameklējiet kādu seržantu, kaut vai Fuksu, un sakiet tam, lai viņš paņem desmit cilvēku un iet uz noliktavu pēc konserviem. Atkārtojiet, kas viņam jādara!

– Jāiet ar desmit cilvēkiem uz noliktavu saņemt rotai konservus.

– Beidzot reiz jūs iztikāt bez putrošanas. Es pa to laiku piezvanīšu uz pulka kanceleju Vaņekam, lai viņš arī iet uz noliktavu un saņem konservus. Ja viņš tikmēr ierastos barakā, tad lai pamet visu un liek skriešus uz noliktavu. Nu, tagad pakariet klausuli!

Šveiks krietnu laiku veltīgi meklēja tiklab seržantu Fuksu, kā arī vispār kādu apakšvirsnieku. Tie visi bija virtuvē, mielojās pie ēdiena paliekām un uzjautrinājās, skatīdamies uz piesieto Balounu, kas gan stāvēja abām kājām uz zemes, jo par viņu bija apžēlojušies, bet tomēr izskatījās visai smieklīgs. Kāds no pavāriem bija atnesis gabalu ribas kaula ar visu gaļu un iespraudis to Balounam mutē, un piesietais bārdainais milzis Balouns, nespēdams laist darbā rokas, uzmanīgi grozīja kaulu mutē, balansēdams to ar zobu un smaganu palīdzību, un rija gaļu ar īsta mežoņa izskatu.

– Kurš te no jums ir seržants Fukss²²⁷? – Šveiks jautajā, kad bija tos beidzot sadzinis rokā.

Seržants Fukss neuzskatīja par vajadzīgu atsaukties, kad redzēja, ka viņu meklē gluži vienkāršs kājnieks.

– Nu, vai man ilgi būs jājautā? – Šveiks uzprasīja. – Kur te ir seržants Fukss?

Seržants Fukss panāca priekšā un sāka svinīgi apsvētīt Šveiku visādiem lamu vārdiem, aizrādīdams, ka viņš neesot nekāds seržants, bet seržanta kungs, ka nedrīkstot jautāt: «Kur seržants?» – bet gan: «Padevīgi ziņojū, kur seržanta kungs?» – un, ja kāds viņa vadā nesakot: «Padevīgi ziņojū», – tad tas dabūjot pa zobiem.

– Lēnāk, lēnāk! – Šveiks svarīgi noteica. – Tūlīt uz karstām pēdām ejiet līdz barakai, paņemiet desmit cilvēku un skrieniet rikšiem uz noliktavu saņemt konservus.

Seržants Fukss bija tā pārsteigts, ka varēja tikai izteikt:

– Ko?

²²⁶ V.E.: *Okamžitě, jakmile pověsíte sluchátko...*

²²⁷ V.E.: *cuksfira Fuchs*. Krieviem tulkots kā *взводный*. Tālāk autors viņu sauc arī par *Četař*.

– Nav nekāds «ko», – Šveiks atbildēja. – Es esmu 11. kaujas rotas raitnieks un nupat runāju pa tālrūni ar obrļajtnantu Lukāša kungu, un tas sacīja: «Skriešus ar desmit cilvēkiem uz noliktavu». Ja jūs neiesiet, seržants Fuksa kungs, tad es tūlīt eju atpakaļ pie tālrūņa. Obrļajtnanta kungs noteikti vēlas, lai jūs ietu. Vispār tur nav ko vārdus šķiest. «Tālrūņa sarunām», obrļajtnants Lukāša kungs teica, «jābūt īsām un skaidrām. Ja teikts, ka seržantam Fuksam jāiet, tad viņš ies». Tāda pavēle, tā nav nekāda izpļāpšanās pa tālrūni, kad jūs ielūdzat kādu pusdienās. Dienestā un sevišķi vēl kara laikā katra nokavēšanās ir noziegums. Un, ja seržants Fuks tūlīt neies, tad, obrļajtnanta kungs teica, lai es viņam tūlīt piezvanot, gan tad viņš to lietu nokārtošot tā, ka no seržanta Fuksa nekas nepalikšot pāri. Jūs vēl, kundziņ, nepazīstat obrļajtnanta kungu.

Šveiks uzvaroši paskatījās uz apakšvirsniekiem, kurus viņa uzstāšanās tiešām pārsteidza un nomāca.

Seržants Fuks nomuršņēja kaut ko nesaprotamu un aši devās projām, bet Šveiks sauca viņam nopakaļ:

– Tad es varu piezvanīt obrļajtnanta kungam, ka viss kārtībā?

– Es tūlīt būšu ar desmit kareivjiem noliktavā, – seržants Fuks atsaucās no barakas, un Šveiks, nesacījis vairs ne vārda, atstāja apakšvirsnieku grupu, kas bija tikpat pārsteigta kā seržants Fuks.

– Iet jau vaļā! – noteica mazais kaprālis Blažeks.²²⁸ – Tātad dosimies ceļā.

*

Tikko Šveiks atgriezās 11. kaujas rotas kancelejā un gribēja aizdedzināt savu pīpi, atkal nošķinda tālrūnis. Runātājs bija virsleitnants Lukāšs.

– Kur jūs skraidāt, Šveik? Es zvanu jau trešo reizi, un neviens man neatbild.

– Es viņus sameklēju, obrļajtnanta kungs.

– Vai viņi jau aizgāja?

– Protams, ka viņi aizgāja, bet es nezinu, vai būs jau galā. Vai man neaizskriet vēlreiz?

– Vai jūs atradāt seržantu Fuksu?

– Atradu, obrļajtnanta kungs. Sākumā viņš gan teica: «Ko?» – bet kad es viņam paskaidroju, ka tālrūņa sarunām jābūt īsām un skaidrām...

– Neblēņojieties, Šveik... Vai Vaņeks vēl nav atpakaļ?

– Nē, obrļajtnanta kungs.

– Nebrēciet tā klausulē! Vai nezināt, kur tagad varētu būt šis sasodītais Vaņeks?

– Nezinu, obrļajtnanta kungs, kur varētu būt šis sasodītais Vaņeks.

– Pulka kancelejā viņš jau bijis un kaut kur aizgājis. Droši vien sēž bufetē. Ejiet pasakiet viņam, Šveik, lai tūlīt iet uz noliktavu! Tad vēl uzmeklējiet kaprāli Blažeku un pasakiet tam, lai tūlīt atbrīvo Balounu un atsūta pie manis! Pakariet klausuli!

Kad Šveiks uzmeklēja kaprāli Blažeku un nodeva tam virsleitnanta pavēli atbrīvot Balounu, Blažeks nomurmināja:

– Kad ūdens smeļas zābakos, tad visiem bailes.

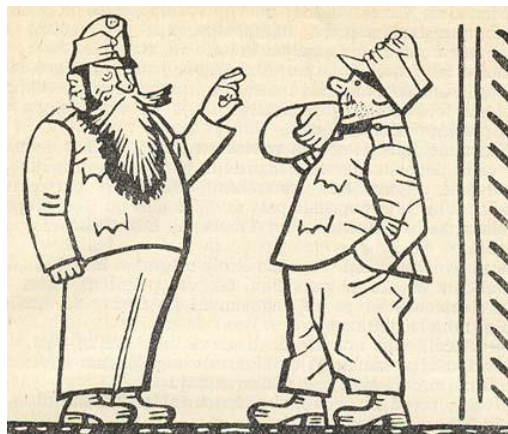
Šveiks noskatījās, kā atraišija Balounu, un tad kopā ar viņu devās tālāk, jo abiem bija jāiet gar bufeti, kur Šveiks cerēja atrast mantzini Vaņeku.

Balouns raudzījās uz Šveiku kā uz savu glābēju un solījās dalīt ar to katru sūtījumu, ko saņemšot no mājām.

– Pie mums sāksies cūku kaušana, – Balouns sērīgi runāja. – Kādas putrainu desas tev labāk garšo: ar asinīm vai bez asinīm? Zini, es šovakar pat raktīšu uz māju. Man tā cūka būs tā uz simt piecdesmit kilo.²²⁹ Galva viņai kā buldogam, bet tādas cūkas ir tās labākās. Starp tādām sliktu nemaz nav. Tā ir lieliska suga, kas panes visu. Viņai būs taukums kādu astoņu pirkstu biezumā. Kad es biju mājās, tad pats taisīju aknu desas un tad vienmēr tā saēdos, ka tikko nepārplīsu. Pērn man cūka svēra simt sešdesmit kilo.

– Kas tā gan bija par cūku! – viņš jūsmīgi piebilda, cieši spiezdams Šveika roku atvadoties.

– Es viņu nobaroju ar kartupeļiem vien un pats brīnījos, kā viņai tas gāja labumā. Šķiņķi es iesāļiju, un

²²⁸ V.E.: desātnik Blažek.

²²⁹ V.E.: tak asi sto padesāt kilo.

tāds skaisti apcepts gabaliņš, kā ņemts no sālījuma, kopā ar kartupeļu knedlikiem, kas apkaisīti grimšļiem, un ar skābiem kāpostiem – kas tā par noēšanos! Un pēc tam vēl uzdzēr alutiņu. Cilvēks var dzīvot vienā mierā. Un to visu mums karš atņēma!

Bārdainais Balouns smagi nopūtās un devās uz pulka kanceleju, kamēr Šveiks nogriezās uz bufeti pa vecām, staltām liepām apēnotu aleju.

Mantzinis Vaņeks tikmēr mierīgi sēdēja bufetē un skaidroja kādam pazīstamam štāba feldfēbelim, cik pirms kara bijis iespējams nopelnīt uz emaljas krāsām un cementa.

Štāba feldfēbelis bija jau pilnā. Rīta agrumā no Pardubicēm bija atbraucis kāds muižas īpašnieks,²³⁰ kuram no metnē bija dēls, iespiedis feldfēbelim glītu summiņu sauļā un vēl mielojis viņu visu priekšpusdienu pilsētā.

Tagad feldfēbelis sēdēja pavisam nobēdājies, ka viņam nekas vairs negaršo, nemaz nedzirdēja, par ko Vaņeks runā, un nepievērsa ne mazākās uzmanības jautājumam par emaljas krāsām. Viņš bija nogrimis pats savās domās un tikai šļupstēja par kaut kādu pievedceļu no Tržebonas līdz Pelhržimovai un atpakaļ.

Kad Šveiks ienāca, Vaņeks vēlreiz mēģināja ieskaidrot štāba feldfēbelim ar skaitļu palīdzību, cik var pelnīt uz viena kilograma cementa būvju vajadzībām, uz ko feldfēbelis atbildēja pilnīgi no zila gaisa:

– Atceļā viņš nomira, un tikai vēstules palika pāri.

Šveiku viņš samainīja ar kādu sev nepatīkamu cilvēku, tāpēc sāka viņu saukāt par vēderrunātāju.

Šveiks piegāja pie Vaņeka, kas arī bija krietnā dūšā, bet tomēr ārkārtīgi laipns un draudzīgs.

– Mantziņa kungs, – Šveiks viņu uzrunāja, – jums jāsteidzas uz noliktavu, tur jau gaida seržants Fukss ar desmit kareivjiem, jo izsniegs konservus. Jums jādodas turp skriešus. Obrlajntanta kungs jau divas reizes zvanīja.

Vaņeks sāka skaļi smieties.

– Tad nu gan es būtu ķerts, mīlulīt. Tad man pašam sevi vajadzētu izlamāt, eņģelīt dārgo! Nekas vēl nedeg, manu zelta mazulīt. Kad obrlajntants Lukāša kungs būs izvadījis tik daudz kaujas rotu kā es, tad viņam būs radusies kāda jēga, un tad viņš nevienam vairs veltīgi neliks skriet skriešus. Es jau pulka kancelejā saņēmu tādu pavēli, ka rīt dosimies ceļā, ka jāsaņem proviants un jāsaņem proviants. Bet ko es darīju? Es mierīgi iegriezās iedzert glāzi vīna, es te sēžu gluži omulīgi, un lai skrien, kam patīk! Konservu paliek konservi un deva – deva. Es noliktavu pazīstu labāk nekā obrlajntanta kungs un zinu, ko tādās virsniņu kungu apspriedēs pie pulkveža kunga runā. To tikai pulkveža kungs iedomājas savā fantāzijā, ka mūsu noliktavā ir konservi. Mūsu pulka noliktavā nekad nav bijis nekādu konservu rezervē, tos vai nu šad tad saņēma no brigādes, vai atkal aizņēmās no citiem pulkiem, ar ko nāca sakaros. Vienam pašam Benešovas pulkam mēs esam parādā trīssimt kārbu. He, he, he! Lai viņi runā savās apspriedēs par ko grib, mums nav kur steigties. Un, kad mūsējie tur ieradīsies, noliktavas pārzinis pats viņiem pateiks, ka viņi drusku jukuši. Vēl neviena kaujas rota nav dabūjusi konservus ceļam.

– Vai ne, tu vecais rāceni? – viņš griezās pie štāba feldfēbeļa, bet tas bija vai nu iesnauadies, vai galīgi pārdzēries, jo atbildēja:

– Kad viņa gāja, tad turēja virs galvas atvērtu lietussargu.

– Prātīgāk būs, ja jūs liksieties mierā, – mantzinis Vaņeks turpināja. – Ja pulka kancelejā paziņo, ka rīt dosimies ceļā, tad tam neviens bērns neticēs. Vai mēs varam braukt bez vagoniem? Es biju klāt, kad zvanīja uz staciju. Tur nav neviena brīva vagona. Būs tāpat kā ar pēdējo kaujas rotu. Toreiz mēs divas dienas nostāvējām stacijā un gaidījām, vai kāds neapžēlosies par mums un neatsūtīs mums vilcienu. Un mēs pat nezinājām, uz kuriem brauksim. Arī pulkvedis nezināja, un pat tad, kad bijām izbraukuši visu Ungāriju, neviens vēl joprojām nezināja, vai mēs brauksim uz Serbiju vai Krieviju. Katrā stacijā runāja pa tiešo vadu ar divīzijas štābu, kaut arī mēs bijām pavisam sīka vienība. Beidzot Duklā mūs pievāca, bet tur mūs arī krietni sadauzīja, un mēs braucām formēties no jauna. Tātad bez liekas steigas. Ar laiku viss noskaidrosies, bet pa tukšu nav ko skriet. Jā gan, vēl vienu mēriņu!

– Vīns viņiem šodien gan ļoti labs, – Vaņeks piebilda, nemaz neklausīdamies, kā feldfēbelis bubināja pie sevis:

– *Glauben Sie mir, ich habe bisher wenig von meinem Leben gehabt. Ich wundere mich über diese Frage.*²³¹

– Kāpēc lai es veltīgi raizētos par šā kaujas bataljona aizbraukšanu? – Vaņeks turpināja. – Pirmā kaujas rota, ar kuru es braucu, sagatavojās ceļam divu stundu laikā. Toties citas mūsu toreizējās kaujas bataljona rotas gatavojās veselas divas dienas. Bet mums par rotas komandieri bija leitnants

²³⁰ V.E.: *Dopoledne přijel jeden statkár od Pardubic* (latviešu izdevumā bija rakstīts: no Vardubicēm).

²³¹ Ticiet, līdz šim man bijis maz prieka manā dzīvē. Es brīnos par tādu jautājumu (*vāc.*).

Pršenosils, izveicīgs puika, viņš mums tik teica: «Rāmu garu, zēni!» – un viss gāja kā pa taukiem. Divas stundas pirms vilciena aiziešanas mēs tikai sākām kārtoties. Jūs rīkosieties prātīgi, ja piesēdīsieties pie mums...

– Nevaru, – krietnais kareivis Šveiks sacīja ar nesalīdzināmu pašaieliedzību, – jāiet uz kanceleju, varbūt kāds piezvana.

– Tad ejiet vien, manu zelta gabaliņ, bet lieciet to aiz auss par visām reizēm, ka tā ir neglīta rīcība no jūsu puses un ka īstam raitniekam nekad nav jābūt tur, kur pēc viņa var rasties vajadzība. Karadienestam nevajag tik pārmērīgi nodoties. Nudien, manu sirsniņ, nav nekā ļaunāka par tādu pustraku raitnieku, kas katram gatavs krist papēžos.

Bet Šveiks jau bija aiz durvīm un steidzās uz savu kaujas rotas kanceleju.

Vaņeks palika viens, jo nekādi nevarēja sacīt, ka štāba feldfēbelis būtu viņam līdzvērtīgs galda biedrs. Tas jutās pilnīgi pats par sevi un, glāstīdams vīna mēriņu, buldurēja visādus dīvainus, nesakarīgus teikumus gan čehiski, gan vāciski:

– Cik reizi gan neesmu staigājis pa šo ciemu, un man nebija ne jausmas, ka tāds ir pasaulē! *In einem halben Jahre habe ich meine Staatsprüfung hinter mir und meinen Doktor gemacht.*²³² Pateicoties jums, Lūcij, es esmu kļuvis par vecu kropli. *Erscheinen sie in schön ausgestatteten Bänden*²³³ – diezin vai jūsu vidū būs kāds, kas to atcerēsies...

Mantzinis aiz gara laika sāka bungot pirkstiem kādu maršu, bet viņam nenācās ilgi skumt, jo durvis atvērās un ienāca virsnieku virtuves pavārs Juraida,²³⁴ kas tūlīt atļaidās krēslā.

– Šodien, – viņš sāka tarkšķēt, – mēs dabūjām pavēli iet un saņemt konjaku ceļam. Bet, tā kā mums nebija nevienas tukšas pudeles, tad mums vajadzēja iztukšot ruma pudeli. Ieķērām pamatīgi. Es pārskaitījos par vairākām porcijām. Pulkveža kungs atnāca vēl, un viņam pietrūka. Tagad viņam tur gatavo omleti. Tīrie joki!

– Amizanta avantūra! – piebilda Vaņeks, kas iedzēries vienmēr mīlēja izteikties skaistiem vārdiem.

Pavārs Juraida sāka filozofēt, kas faktiski saskanēja ar viņa agrāko nodarbošanos. Pirms kara viņš bija izdevis žurnālu par okultiem jautājumiem un grāmatu sēriju «Dzīvības un nāves problēmas». Karadienestā viņš bija pratis iekļūt virsnieku virtuvē un bieži piededzināja cepeti, aizrāvēs ar vecindu Pragna-Paramita sutru (atklāsmes mācības) tulkojuma lasīšanu.

Pulkvedis Šrēders cienīja viņu kā retumu pulkā, jo kura virsnieku virtuve gan varēja lepoties ar pavāru okultistu, kas, risinādams dzīvības un nāves problēmas, pārsteidza visus ar tik lieliski pagatavotiem cepešiem vai ragū, ka Komarovā nāvīgi ievainotais leitnants Dufeks mirstot sauca tikai pēc Juraidas.

– Jā, – Juraida sacīja ne no šā, ne no tā, tikko turēdamies uz krēsla, pie kam no viņa jau pa desmit soļiem oda pēc ruma. – Kad šodien pulkveža kungam pietrūka porcijas, kad viņš ieraudzīja vienīgi ceptus kartupeļus, tad viņš nonāca «gaki» stāvoklī. Vai jūs zināt, kas tas ir «gaki»? Tas ir izsalkušu garu stāvoklis. Es viņam jautāju: «Pulkveža kungs, vai jums pietiks spēka panest likteņa lēmumu, ka jums šo pusdienu jāiztiek bez teļa nierēm? Karmas likums gan noteic, ka šovakar jūs saņemsiet brīnišķīgu omleti ar kapātām un sautētām teļa aknām».

– Mīļais draugs, – viņš pēc brītiņa klusi un grūtsirdīgi teica mantzinim, ar neveiklu rokas kustību apgāzdams visas glāzes, kas atradās uz galda. – Visas parādības, būtnes un priekšmeti ir bezmiesīgi. Veids ir bezmiesīgs, un bezmiesība ir veids.²³⁵ Bezemiesība nav atdalāma no veida, veids nav atdalāms no bezemiesības. Kas ir bezemiesība, tas ir veids, kas ir veids, tā ir bezemiesība.

Pavārs okultists nogrima dziļā klusēšanā un, atspiedis galvu rokās, raudzījās uz slapjo, nolaistīto galdu.

Štāba feldfēbelis joprojām šļupstēja kaut ko bez sākuma un beigām:

– Labība pazuda no laukiem, galīgi pazuda... *In dieser Stimmung erhielt er Einladung und ging zu ihr...*²³⁶ Vasarsvētkus svin pavasarī...

Mantzinis Vaņeks joprojām bungoja pa galdu, dzēra un laiku pa laikam atcerējās, ka pie noliktavas viņu gaida seržants ar desmit kareivjiem. To atcerēdamies, viņš katrreiz nosmējās un atmata ar roku.

Kad viņš vēl vakarā ieradās 11. rotas kancelejā, tad atrada Šveiku pie tālruņa.

²³² Pēc pusgada man būs valsts pārbaudījumi aiz muguras un es būšu doktors (vāc.).

²³³ Ja tie parādīsies skaistā iesējumā (vāc.).

²³⁴ V.E.: *kuchař z důstojnické mináže Jurajda.*

²³⁵ V.E.: *útvár je nebytelnost a nebytelnost je útvár.*

²³⁶ Šādā garastāvoklī viņš saņēma ielūgumu un aizgāja pie viņas (vāc.).

– Veids ir bezmaksas, un bezmaksas ir veids, – viņš pats sev noteica, nolikās tāpat apgērbies uz lāviņas un tūlīt iemiga.

Bet Šveiks vēl arvien sēdēja pie tālruņa, jo virsleitnants Lukāšs bija zvanījis pirms divām stundām, ka viņš vēl atrodies apspriedē pie pulkveža kunga, un bija aizmirsis pateikt, ka Šveiks var tālruni atstāt.

Tad zvanīja seržants Fukss, kas ar desmit cilvēkiem bija visu laiku veltīgi nogaidījis mantzini un beidzot pārliecinājies, ka noliktava aizslēgta. Tad viņš bija aizgājis un kareivji cits pēc cita atgriezušies savās barakās.

Laiku pa laikam Šveiks izklaidējās, noņemdam klausuli un pielikdam pie auss. Tas bija kāds visjaunākās sistēmas tālrunis, nupat kā ieviests armijā, un tam bija tā priekšrocība, ka varēja diezgan skaidri un saprotami sadzirdēt arī citu tālruņu sarunas pa visu līniju.

Vezumnieki lamāja artilēristus, sapieri piedraudēja par kaut ko karalauka pastam, no poligona bārās uz ložmetēju daļu.

Un Šveiks joprojām sēdēja pie tālruņa.

Apspriede pie pulkveža ieilga. Pulkvedis Šrēders attīstīja visjaunāko karošanas teoriju, sevišķi uzsvērdams mīnmetēju teoriju. Viņš sarunāja visādas aplamības: gan par to, kāda bijusi frontes līnija pirms diviem mēnešiem un kāda tā ir tagad, gan par to, cik nepieciešami cieši sakari starp atsevišķām karaspēka daļām, gan par indīgām gāzēm, ienaidnieku lidmašīnu apšaudīšanu, par aktīvās armijas apgādi un beidzot nonāca pie iekšējām attieksmēm armijā.

Viņš sāka runāt par virsnieku attieksmēm pret kareivjiem, par kareivju attieksmēm pret apakšvirsniekiem, par pāriešanu ienaidnieka pusē, par to, ka piecdesmit procenti čehu kareivju esot «politisch verdächtig»²³⁷.

«*Jawohl, meine Herren, der Kramarsch, Schreiner und Klófatsch*».²³⁸

Vairums virsnieku nevarēja vien sagaidīt, kad vecais beigs kult tukšus salmus, bet viņš tikai tarkšķēja vien tālāk par jauno kaujas bataljonu jaunajiem uzdevumiem, par pulka kritušajiem virsniekiem, par cepelīniem, kavalēriju, zvērestu...

Pie pēdējiem vārdiem virsleitnants Lukāšs iedomājās, ka krietnais kareivis Šveiks netika nodevis zvērestu reizē ar visu kaujas bataljonu, jo viņš tajā laikā atradās divīzijas tiesas aresta telpās.

Lukāšs pēkšņi nevarēja novaldīt smieklus. Tie bija histēriski smieklī, kas pielīpa arī citiem virsniekiem viņa tuvumā, tā ka to ievēroja pulkvedis, kas patlaban bija sācis apspriest pieredzi, kādu vācu karaspēks bija ieguvis, atkāpjoties Ardenos. Viņam sajuka runa, un viņš nobeidza:

– Kungi, te nav par ko smieties!

Pēc tam visi devās uz virsnieku klubu, jo pulkvedi Šrēderu brigādes štābs piesauca pie tālruņa.

Šveiks vēl vienmēr snauda pie tālruņa, kad viņu uzmodināja zvans.

– Allo! – viņš dzirdēja klausulē. – Runā pulka kanceleja.

– Allo! – viņš atbildēja. – Te ir 11. kaujas rotas kanceleja.

– Neaizkavē, – balss turpināja, – ņem zīmuli un raksti! Pieņem telefonogrammu!

11. kaujas rotai...

Bet tagad teikumi sāka jaukties cits caur citu, jo runāja arī 12. un 13. kaujas rota, un telefonogramma galīgi pazuda šajā vārdu jūklī. Šveiks nesaprata ne vārda. Beidzot troksnis norima, un Šveiks sadzirdēja:

– Allo, allo! Izlasi un neaizkavē mani!

– Ko lai es lasu?

– Ko lai tu lasi, teļš tāds? Telefonogrammu!

– Kādu telefonogrammu?

– Sasodīts, vai tad tu kurls esi? Telefonogrammu, ko es tev nodiktēju, aitasgalva!

– Es nekā nedzirdēju, tur kāds runāja pa vidu.

– Mērkaķi tāds, vai tu domā, ka es ar tevi jokus dzenu? Vai tu pieņemi telefonogrammu vai ne? Zīmulis un papīrs tev ir? Nav? Un tad man būs jāgaida, kamēr tu visu sameklē, lempī tāds? Un tie esot kareivji! Nu, kas būs? Vai esi vienreiz kārtībā? Beidzot esi visu sadabūjis? Pa to laiku jau varēja noģērbties un apģērbties, tūļa. Nu tad klausies: – *11. kaujas rotai*. Atkārto!

– *11. kaujas rotai...*

– *Rotas komandierim*. Uzrakstīji? Atkārto!

– *Rotas komandierim!*

²³⁷ Politiski neuzticami (vāc.).

²³⁸ Jā gan, mani kungi, Kramaršs, Šreiners un Klofačs (čehu buržuāzisko partiju politiskie darbinieki).

– *Zur Besprechung morgen...*²³⁹ Gatavs? Atkārtō!

– *Zur Besprechung morgen...*

– *Um neun Uhr. – Unterschrift.*²⁴⁰ Vai tu zini, kas ir Unterschrift, mērkaķa dzimums? Tas ir paraksts. Atkārtō!

– *Um neun Uhr. Unterschrift. Vai tu zini, kas ir Unterschrift, mērkaķa dzimums, tas ir – paraksts.*

– Ak tu stulbenis! Tātad paraksts: «*Oberst Schröder*»²⁴¹, lopiņš. Uzrakstīji? Atkārtō!

– *Oberst Schröder, lopiņš.*²⁴²

– Labi, muļķadesa. Kas pieņēma telefonogrammu?

– Es.

– Dievs tēvs, kas tas ir par «es»?

– Šveiks. Vai vēl kas būs?

– Paldies dievam, vairāk nekā. Tikai tev gan derētu saukties par ēzeli.²⁴³ Kas pie jums no jauna?

– Nekas. Viss pa vecam.

– Tu laikam par to priecājies, ko? Kas tas bija, ko pie jums šodien piesēja?

– Oblajtnarita kunga kalpotājs, bija apēdis kunga pusdienas. Vai nezini, kad mēs brauksim?

– Cilvēciņ, ko tu prasi, to pat mūsu vecais nezina. Ar labu nakti! Vai pie jums blusas arī ir?

Šveiks pakāra klausuli un sāka modināt mantzini Vaņeku, kas sirdīgi turējās pretī, bet, kad Šveiks to sāka purināt, tad ieģrūda viņam dūri degunā, nolikās uz vēdera un spārdījās uz visām pusēm.

Šveikam tomēr izdevās viņu tiktāl pamodināt, ka viņš pagriezās uz muguras un, berzēdams acis, satrūcies jautāja, kas noticis.

– Pagaidām nekas, – Šveiks atbildēja, – es tikai labprāt gribētu ar jums apsprieties. Es nupat kā pieņēmu telefonogrammu, ka oblajtnantam Lukāša kungam rīt pulksten deviņos jāierodas uz apspriedi pie pulkveža kunga. Es tad nu nezinu, ko darīt. Vai iet pie viņa tūlīt paziņot vai no rīta? Es ilgi pārliku, vai modināt jūs, jo jūs tik saldi krācāt, bet tad nodomāju, ka divi prāti tomēr labāki...

– Es jūs lūdzu, dieva dēļ, ļaujiet man gulēt, – Vaņeks nostenējās, žāvādamies visā kaklā, – ejiet tur no rīta un nedomīniet mani! – Viņš apgriezās uz otriem sāniem un mirklī aizmiga.

Šveiks atkal nosēdās pie tālruņa un sāka jau snaust, nolīcis galvu uz galda, kad viņu atkal pamodināja zvans.

– Allo, 11. kaujas rota?

– Jā, 11. kaujas rota. Kas runā?

– 13. kaujas rota. Allo! Cik pulkstenis? Es nevaru sazvanīt sardzi. Viņi pārāk ilgi nenāk mani nomainīt.

– Mums pulkstenis stāv.

– Mums taisni tāpat. Vai nezini, kad brauksim? Ar pulka kanceleju neesi runājis?

– Tur tāpat nezina ne sūda.

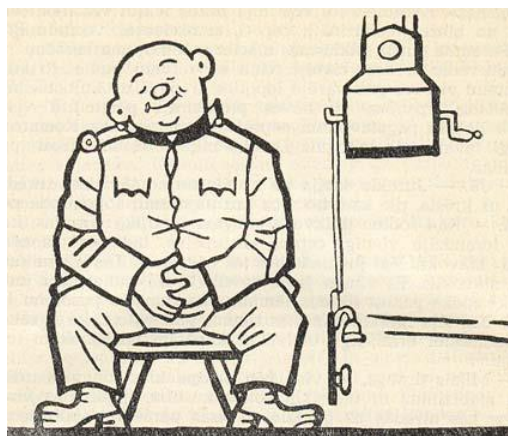
– Nepiesienieties, jaunkundz!²⁴⁴ Vai jums konservus jau izsniedza? Mūsējie izstaigājās velti. Noliktava bija ciet.

– Mūsējie arī pārnāca tukšā.

– Taisa tikai paniku, vairāk nekā. Kā tu domā, uz kurienu brauksim?

– Uz Krieviju.

– Es domāju, ka drīzāk uz Serbiju. Nu, to redzēsim, kad būsīm Peštā. Ja mūs vedīs no turienes pa labi, tad uz Serbiju, ja pa kreisi, tad uz Krieviju. Ceļasomas jums jau ir? Stāsta, ka algas tagad paaugstināšot. Vai uz kārtīm spēlē? Jā? Tad atnāc rīt. Mēs sitam kārtis katru vakaru. Cik jums dežurē pie tālruņa? Tu viens pats?

²³⁹ Uz apspriedi rīt (vāc.).

²⁴⁰ Pulksten deviņos. – Paraksts (vāc.).

²⁴¹ Pulkvedis Šrēders (vāc.).

²⁴² V.E.: *Oberst Schröder, hovado.*

²⁴³ V.E.: *Ale mās se jmenovat Kráva.* («Bet vari sevi saukt par Govi»).

²⁴⁴ V.E.: *Nebud'te sprostá, slečno.* («Nekļūstiet rupja, meitenīt!»).

Tad nospļaujies un ej gulēt! Ir gan jums dīvaina kārtība. Ko? Tev šāds darbs uzlikts kā cūkai segli? Nu, beidzot atnāca mani nomainīt. Labu nošņākšanos!

Un Šveiks tiešām saldi aizmiga blakus tālrunim, aizmirsis pakārt klausuli, kāpēc arī neviens netraucēja viņa atdusu, bet pulka kancelejas telefonists lādējās, ka nevarot sazvanīt 11. kaujas rotu, lai tai nodotu jaunu telefonogrammu, ka visiem, kam nav potēts tīfs, jāierodas līdz pulksten divpadsmitiem pulka kancelejā.

Virsliecinants Lukāšs tikmēr sēdēja virsnieku klubā kopā ar kara ārstu Šancleru, kas, uzsēdies jāšus uz krēsla, sita takti ar biljarda kiju pret grīdu un skaļi deklamēja:

Saraceņu sultāns Salah-Edins pirmais atzina sanitāro nodaļu neitralitāti.

Palīdzība jāsniedz tiklab savējiem, kā arī pretinieka ievainotiem.

Izdevumus par medikamentiem un apkopšanu sedz pretinieks.

Ievainoto pretinieku apkopšanai pielaižami viņu ārsti un to palīgi ar ģenerāļu parakstītām apliecībām.

Ievainotie gūstekņi jāsūta atpakaļ sardzes pavadībā pret ģenerāļu garantiju vai jāapmaina. Viņi var palikt aktīvajā armijā.

Slimus kareivjus neviena no karojošām pusēm nedrīkst ņemt gūstā vai nogalināt, bet tie jānosūta uz hospitāļiem, atļaujot palikt pie tiem sardzei, kam, tāpat kā slimajiem, atgriežoties vajadzīgas ģenerāļu garantijas. Tas attiecas arī uz mācītājiem, ārstiem, hirurgiem, farmaceitiem, sanitāriem, to palīgiem un citām personām, kas norīkotas slimo kopšanai un ko arī nedrīkst ņemt gūstā, bet kas nosūtāmas tādā pašā kārtībā atpakaļ.

Doktors Šanclers bija salauzis jau divas kijas, taču vēl nebija ticis galā ar savu dīvaino priekšlasījumu par karā ievainoto apkopšanu, pastāvīgi pieminēdams kaut kādus ģenerāļu galvojumus.

Virsliecinants Lukāšs izdzēra tasi melnas kafijas un devās uz māju, kur atrada bārdaino milzi Balounu cepam krūzītē desu uz virsliecinanta spirta virtuves.

– Es iedrošinājos, – Balouns sāka stomīties, – es atļāvos, padevīgi ziņoju...

Lukāšs paskatījās uz to. Šajā mirklī Balouns viņam šķita liels bērns, naiva būtne, un virsliecinantam Lukāšam pēkšņi kļuva žēl, ka licis viņu piesiet pie staba par lielo ēstgribu.

– Cep vien, Baloun, – viņš sacīja, noņemdam zobenu, – rīt es likšu tev pierakstīt vēl vienu porciju maizes.

Virsliecinants Lukāšs nosēdās pie galda tādā noskaņojumā, ka sāka rakstīt sentimentālu vēstuli savai krustmātei.

«Mīļā krustmāmiņ!

Nupat saņēmu pavēli sagatavoties ar savu kaujas rotu braukšanai uz fronti. Varbūt šī vēstule būs pēdējā, ko tu no manis saņemsi, jo visur norisinās niknas kaujas un mūsu zaudējumi ir lieli. Tāpēc man grūti nākas noslēgt šo vēstuli ar vārdiem: «Uz redzēšanos!» Pareizāk būtu pateikt tev pēdējo reizi: «Ardievu!»»

«Pārējo uzrakstīšu no rīta», virsliecinants Lukāšs nolēma un devās pie miera.

Kad Balouns redzēja, ka virsliecinants cieši iemidzis, viņš sāka atkal okšķerēt un ložņāt pa dzīvokli kā prusaks naktī. Viņš attaisīja virsliecinanta somu un nokoda gabaliņu šokolādes, bet, nobijies, kad virsliecinants miegā sakustējās, atlika iekosto šokolādi atpakaļ somā un uz brīdi norima.

Tad viņš klusiņām paskatījās, ko virsliecinants uzrakstījis. Izlasījis vēstuli, viņš jutās aizkustināts, sevišķi no «pēdējām ardievām».

Nogulies uz sava salmu maisa pie durvīm, viņš nodevās pārdomām par mājām un cūku kaušanu. Viņš nevarēja atbrīvoties no iedomas, it kā nupat durstītu desu, lai no tās izietu gaiss un tā vārot nepārplīstu. Bet, atcerēdamies, ka reiz kaimiņam pārplīsa vesela putraimu desa un izjuka, viņš aizmiga nemierīgā miegā.

Viņš sapņoja, it kā būtu pieņēmis palīgā kādu neveiklu desinieku un tam, dējot aknu desas, pastāvīgi plīst pušu zarnas. Pēc tam viņam rādījās, ka šis desinieks aizmirsis pagatavot putraimu desas, ka pazudusi samaltā gaļa, ka trūkst zarnu aknu desu taisīšanai. Tālāk viņam likās, ka viņu pašu sauc pie karatīšanas, jo viņš ievilcis gabalu gaļas karalauka virtuvē. Un beidzot viņš ieraudzīja pats sevi pakārtu kādā liepā karaspēka nometnes atejā Mostā pie Litavas.

*

Šveiks uzmodās reizē ar rītausmu, kas ielauzās istabā kopā ar kafijas smaržu, kura plūda šurp no visām karalauka virtuvēm; viņš mehāniski uzkāra klausuli, it kā nupat pabeidzis sarunu, un sāka mazu rīta pastaigu pa kanceleju, uzvilkdams pie tam dziesmu.

Viņš sāka dziesmai no vidus, kā kareivis pārgērbjas par sievieti un dodas apciemot savu mīlo dzirnavās, kur dzirnavnieks viņu nogulda blakus savai meitai, iepriekš vēl piekodinādams dzirnavniecei:

Saimniec, gaļu nežēlo,
Meiņu krietni pamielo!

Dzirnavniece pamielo arī viltnieku, bet pēc tam seko ģimenes drāma:

Dzirnavnieks, kad ataust rīts,
Redz, uz durvīm uzraksfīts:
«Jūsu meita Anniņa
Neskaitās vairs jaunava!»

Šveiks nobeidza dziesmu tik izjusti un spēcīgi, ka kanceleja tūliņ atdzīvojās, mantzinis Vaņeks pamodās un vaicāja, cik pulkstenis.

– Pirms maza brītiņa nospēlēja rīta jundu.

– Tad es celšos pēc kafijas, – nolēma Vaņeks, kas nekad nemēdza steigties. – Tāpat jau mūs šodien notrenkās un nodzenās uz visām pusēm, turklāt par tukšu, kā vakar ar konserviem.

Vaņeks nožāvājās un iejautājās, vai viņš esot daudz ko sarunājis, kad vakar pārnācis mājās.

– Tādu nieku jau runājāt gan, – Šveiks atbildēja. – Jūs visu laiku stāstījāt par kaut kādiem veidiem, ka veids neesot veids, bet tas, kas neesot veids, ka šis veids un tas veids neesot savukārt nekāds veids. Bet tad jūs drīz piekusāt un sāktāt šņākt kā lokomotīve.

Šveiks apklusa, aizgāja līdz durvīm, atgriezās pie mantziņa lāviņas un turpināja:

– Kas attiecas uz mani personīgi, mantziņa kungs, tad, tikko es izdzirdēju jūs runājam par tiem veidiem, tā man ienāca prātā kāds Zātka, kas strādāja gāzes stacijā Letnā un aizdedzināja un nodzēsa spuldzes. Viņš bija kulturāls cilvēks un apgrozījās visvisādos Letnas krodziņos, jo starp spuldžu aizdedzināšanu un nodzēšanu laika daudz, un tad no rīta gāzes stacijā viņš runāja tādā pašā garā kā vakar jūs, tikai viņš daudzina: «Lielīts ir palielināts, jo lielšana dara lielu».²⁴⁵ Es to dzirdēju pats savām ausīm, kad mani kāds piedzēris policists apvainoja par ielas pieķēzīšanu un aiz pārskatīšanās noveda nevis policijas komisariātā, bet gāzes stacijā.

– Pēc tam, – Šveiks klusā balsī sacīja, – šis Zātka drīz vien ņēma bēdīgu galu. Viņš iestājās Marijas kongregācijā, sāka staigāt ar tām debess kazām uz mācītāja Jemelkas dievvārdiem svētā Ignācija baznīcā Karela laukumā, un, kad reiz tanī baznīcā bija ieradušies misionāri, viņš bija piemirsis nodzēst spuldzes savā rajonā, tā ka tur trīs dienas un nakts nepārtraukti dega gāze.

– Vispār tas ir ļoti bēdīgi, – Šveiks runāja tālāk, – ja kāds cilvēks sāk ielaisties filozofēšanā, tas vienmēr ož pēc dzēruma trakuma. Pagājušā gadā pie mums uz 75. pulku pārcēla kādu majoru Blīheru. Viņš vienmēr reizi mēnesī sasauca mūs kopā, nostādīja četrstūrī un skaidroja mums, kas ir militāra priekšniecība. Viņš nedzēra neko citu kā tikai slivovicu. «Katrš virsnieks, kareivji», tā viņš mums kazarmu pagalmā stāstīja, «ir pats par sevi vispilnīgākā būtne, kam simtreiz vairāk prāta nekā jums visiem kopā. Jūs, kareivji, nemaz nevarat iedomāties pilnīgāku būtni par virsnieku, kaut jūs arī visu mūžu par to vien domātu. Katrs virsnieks ir nepieciešama būtne, kamēr jūs, kareivji, esat būtnes ar gadījuma raksturu, jūs varat pastāvēt, bet jūs neesat nepieciešami. Ja nu sāktos karš un jums, kareivji, gadītos krist par mūsu kungu un ķeizaru, tad no tā nekas daudz nemainītos, bet, ja vispirms kristu jūsu virsnieks, tad tikai jūs redzētu, cik atkarīgi jūs esat no viņa un kas tas par zaudējumu! Virsniekam ir jāpastāv, bet jūsu pastāvēšana patiesībā ir atkarīga no virsnieku kungiem: bez tiem jūs nevarat iztikt, bez tiem jūs nevarat spert ne soli, jā, jūs pat savas neatliekamās darīšanas nevarat nokārtot bez priekšniecības. Virsnieks jums, kareivji, ir morāls likums, vai nu jūs to saprotat, vai ne, un, tā kā katram likumam ir likumdevējs, tad tas var būt tikai virsnieks, kuram jūs esat padoti un kuram jums jāpadodas un kura rīkojumi jums jāpilda bez ierunām, vienalga, vai jums tas patīk vai nepatīk.

Reiz, kad viņš bija beidzis runāt, viņš sāka apstaigāt visus un pa kārtai jautāt: «Ko tu jūti, kad esi ieķēris pār mēru?» Viņam atbildēja visādas blēņas: it kā nekad neesot ieķēruši pār mēru, it kā, ieķerot pār mēru, vēderā rodoties nelaba sajūta, un viens pat izteicās, ka viņš tad jūtot karcera tuvošanos. Majora Blīhers lika tiem visiem nostāties sānis un pēc pusdienas nodarboties pagalmā ar brīvajām kustībām par to, ka viņi nemākot izsacīt, ko īsti jūtot. Kamēr pienāca mana kārtā, es atcerējos, par ko viņš ar mums pagājušo reizi runāja, un pilnīgi mierīgi atbildēju viņam tā: «Padevīgi ziņoju, majora kungs, ka tad, kad

²⁴⁵ V.E.: *Kostka je hrana, proto je kostka hranatá.* (Vispār te par lielšanu nav runa; runa ir par spēļu kauliņiem, spēli un skaldnēm; varbūt tā: «Kauliņš ir spēlei, jo kauliņš ir skaldīts» – vai līdzīgi).

es ieķeru pār mēru, es jūtu nemieru, bailes un sirdsapziņas pārmetumus. Bet, kad es esmu tā iekārtojies, ka varu skaidrā prātā atgriezties kazarmās, manī ieplūst svētlaimīgs miers, mani apstāj iekšējs gandarījums...» Bet tad visi apkārt sāka smieties, un majors Blīhers man uzbrēca: «Tevi apstāj blaktis, kad tu krāc savā migā, nejēga. Viņš vēl sāks jokus dzīt, nelietis tāds». Un viņš man iegriezā par to tādas «špangles», ka nenopriecāties.

– Karadienestā citādi nevar, – mantzinis atsaucās, laiski staidamies savā gultā, – tas jau tā iekārtots: teic ko teikdams, dari ko darīdams, vienmēr tevi apdraud negaisa mākoņi, vienmēr tevi var ķert zibens. Bez tā disciplīna nemaz nav iespējama.

– Tas ir lieliski teikts, – Šveiks atzina. – Tāpēc es arī nekad neaizmirstīšu, kā iebāza karcerī jaunkareivi Pehu. Mūsu rotas virsnieks bija kāds leitnants Mocs, un tas sasauca visus jaunkareivjus un sāka izjautāt, no kurienes katrs ir. «Jūs, jaunkareivji, esat smurguļi, nejēgas», viņš tiem skaidroja, «jums jāiemācās atbildēt pareizi un gludi kā pa diegu. Tātad sāksim. Peh, no kurienes jūs esat?» Pehs bija inteligents cilvēks un atbildēja: «Lejas Bousova, Unterbaucena, 267 nami, 1936 čehu tautības iedzīvotāji, Jičīnas apriņķis, Sobotkas iecirknis, bijušā Kostas muiža, kur atrodas XIV gadsimtā celtā un grāfa Vāclava Vratislava Netolicka restaurēta sv. Katrīnas baznīca, bez tam skola, pasts, telegrāfs, Čehijas preču dzelzceļa stacija, cukurfabrika, dzirnavas ar kokzāģētavu, Valhas viensēta. Seši gada tirgi». Bet leitnants Mocs jau pieskrēja pie viņa un sāka viņam cirst vienu pļauku pēc otras, kliegdams: «Tas tev pa vienu gada tirgu, tas par otro, trešo, ceturto, piekto, sesto!» Pehs, kaut arī bija jaunkareivis, iesniedza sūdzību bataljona komandierim. Bet kancelejā toreiz bija tāda jautra kompānija, un tie bija uzrakstījuši, ka viņš iesniedz sūdzību par Lejas Bousovas gada tirgiem. Bataljona komandieris toreiz bija majors Rohells. «Kas ir?» viņš jautā Peham, bet šis tūlīt: «Padevīgi ziņoju, majora kungs, ka Lejas Bousovā ir seši gada tirgi!» Tad majors Rohells sāka kliegt, daudz ar kājām grīdu un tūlīt pavēlēja nogādāt viņu uz kara hospitāļa nervu nodaļu. Kopš tā laika Pehs kļuva par visneveiksmīgāko kareivi un dzīvoja vienos sodos.

– Kareivjus grūti apmācīt, – mantzinis Vaņeks žāvādamies piebilda. – Tas nav nekāds kareivis, kas karadienestā nav sodīts. Tā tas bija miera laikā, kad kareivim, kas bija nokalpojis savu laiku bez soda, piešķīra kādas priekšrocības civildienestā. Toties tagad vissliktākie kareivji, kas miera laikā nemaz netika ārā no aresta telpām, izrādās par vislabākajiem karotājiem frontē. Atceros, 8. kaujas rotā bija kāds kājnieks Silvanuss. To sodīja vienā gabalā un kā vēl! Viņš nekautrējās nozagt savam biedram pēdējo kreiceri, bet kaujā pirmais pārgrieza dzeloņstieplu aizžogojumus, saņēma gūstā trīs cilvēkus un vienu uz vietas nošāva, jo neesot varējis tam uzticēties. Viņu apbalvoja ar lielo sudraba medaļu, uzšūva viņam divas zvaigznītes, un, ja viņu vēlāk nebūtu pakāruši pie Duklas, tad viņš jau sen būtu seržants. Bet pakārt viņu vajadzēja, jo pēc kādas kaujas viņš bija pieteicies izlūkos un kāda cita pulka patruļa bija viņu pieķērusi kritušo aplaupīšanā. Pie viņa atrada astoņus pulksteņus un daudz gredzenu. Tā viņu arī pakāra pie brigādes štāba.

– No tā redzams, – Šveiks gudri piezīmēja, – ka katram kareivim pašam jāiekaro savs stāvoklis.

Nošķinda tālrunis. Mantzinis piegāja pie tā. Varēja pazīt virsleitnanta Lukāša balsi, viņš jautāja, kas ir ar konserviem.

– Konservu, nūdien, nav, obrļajtnanta kungs! – Vaņeks kļiedza tālrunī. – Kur lai tie gadītos? Tā ir tikai intendantūras izdoma. Bija pilnīgi nevajadzīgi sūtīt turp cilvēkus. Es jau gribēju jums zvanīt. Es esot bijis bufetē? Kas tad to stāstīja? Tas okultists pavārs no virsnieku virtuves? Es tikai uz brīdi tur iegriezos. Vai jūs zināt, obrļajtnanta kungs, kā šis okultists nosauca to paniku ar konserviem?

Par «nedzimušā šausmām»²⁴⁶. Nemaz ne, obrļajtnanta kungs, es esmu pilnīgi skaidrā. Ko dara Šveiks? Viņš tepat ir. Vai lai pasaucu viņu?

– Šveik, pie tālruņa, – mantzinis sacīja un klusu piebilda: – Ja viņš jautā, kādā stāvoklī es atgriezos, tad sakiet, ka biju pilnīgā kārtībā.

Šveiks piegāja pie tālruņa.

– Šveiks, padevīgi ziņoj, obrļajtnanta kungs.

– Klausieties, Šveik, kas ar tiem konserviem? Vai viss kārtībā?

– Nav vis, obrļajtnanta kungs, no konserviem nav ne vēsts.

– Man gribētos, Šveik, lai jūs no rītiem vienmēr ierastos pie manis, kamēr esam nometnē.

Kad dosimies ceļā, tad jūs vienmēr būsiet manā tuvumā. Ko jūs šonakt darījāt?

– Sēdēju visu nakti pie tālruņa.

– Vai bija kas no jauna?

– Bija, obrļajtnanta kungs.

– Šveik, netaisiet atkal muļķības! Vai pienāca no kaut kurienes kāds svarīgs ziņojums?

– Pienāca, obrļajtnanta kungs, bet tikai pulksten deviņos vakarā.

– Kāpēc jūs man to tūlīt nepaziņojāt?

– Negribēju jūs traucēt, obrļajtnanta kungs, nepavisam negribēju.

– Sasodīts, tad pasakiet taču, kas tāds svarīgs pienāca pulksten deviņos vakarā!

– Telefonogramma, obrļajtnanta kungs.

– Es jūs nesaprotu, Šveik.

– Man tas viss pierakstīts, obrļajtnanta kungs: «Pieņemiet telefonogrammu. Kas pie tālruņa? Uzrakstīji? Nolasi!» – un tā tālāk.

– Dieva vārds, Šveik, ar jums ir krusts un bēdas. Pasakiet man saturu, citādi, kad tikšu pie jums, tad iekrašu no tiesas. Kas tur bija?

– Atkal kāda apspriede, obrļajtnanta kungs, šorīt pulksten deviņos pie pulkveža kunga. Es gribēju jums to naktī paziņot, bet tad pārdomāju.

– Tā tikai vēl trūka, lai jūs iedrošinātos traucēt mani naktī katras muļķības dēļ, kad no rīta arī vēl laika diezgan! *Wieder eine Besprechung, der Teufel soll das alles buserieren!*²⁴⁷ Nepakariet klausuli, pasauciet pie tālruņa Vaņeku!

– Mantzinis Vaņeks klausās, obrļajtnanta kungs!

– Vaņek, sameklējiet man tūlīt citu kalpotāju! Šis nelieša Balouns šonakt aprijis visu manu šokolādi. Piesiet? Nē, mēs nodosim viņu sanitāros. Vīrs kā ozols, lai nes ievainotos projām no kaujas lauka. Es viņu tūlīt nosūtīšu pie jums. Nokārtojiet to visu pulka kancelejā un nekavējoties atgriezieties rotā! Kā domājat, vai drīz brauksim?

– Mums nav ko steigties, obrļajtnanta kungs. Kad bija jābrauc 9. kaujas rotai, tad mūs veselās četras dienas novazāja aiz deguna. Ar 8. rotu gāja tāpat, vienīgi 10. rotai, tai gan laimējās. Tad mēs bijām ātri gatavi, pusdienā dabūjām pavēli un vakarā jau braucām, toties mūs izdzenāja pa visu Ungāriju, nezinādami, kādu caurumu kurā frontē ar mums aizbāzt.

Kopš tā laika, kad virsleitnants Lukāšs bija iecelts par 11. kaujas rotas komandieri, viņš atradās tā saucamā sinkrētisma stāvoklī, tas ir, viņš centās mīkstināt pretrunas un ar kompromisu palīdzību novest tās līdz pilnīgam jēdzienu sajukumam.

Tāpēc viņš arī atbildēja:

– Nu, var būt, ka tā arī būs. Tātad jūs domājat, ka mēs šodien nebrauksim? Pulksten deviņos man ir apspriede pie pulkveža kunga. Vai jūs zināt pie reizes, ka jums pienākas visu pārraudzīt? Es to saku tikai tā starp citu. Sastādiet man... Pag, ko jūs man varētu sastādīt?... Komandējošā sastāva sarakstu ar norādījumu, no kura laika katrs atrodas dienestā... Pēc tam rotas provianta pārskatu... Tautība? Ja, jā, to arī norādīt... Galvenais tomēr ir – pagādāt man jaunu kalpotāju... Ko lai šodien dara apakšleitnants Plešners? Lai sagatavo kareivjus ceļam. Rēķini? Pēc pusdienas es atnākšu parakstīt. Uz pilsētu nevienu nelaidiet! Uz nometnes bufeti? Pēc pusdienas uz stundu... Pasauciet Šveiku! Šveik, jūs tomēr paliksiet pie tālruņa.

– Padevīgi ziņoj, obrļajtnanta kungs, ka es vēl neesmu padzēris kafiju.

– Tad atnesiet kafiju šeit un palieciet kancelejā pie tālruņa, kamēr es jūs saukšu! Vai jūs zināt, kas ir raitnieks?

– Kas skraida apkārt, obrļajtnanta kungs.

²⁴⁶ V.E.: *Hrůzy nezrozeného.*

²⁴⁷ Atkal apspriede, velns lai tās visas parauj! (*Vāc.*)

– Nu, tad palieciet uz vietas, kamēr jūs saukšu! Pieteiciet vēlreiz Vaņekam, lai sameklē man kādu kalpotāju, Šveik, allo, kur jūs esat?

– Tepat, obrlajtnanta kungs, tikko ienesa kafiju.

– Šveik, allo!

– Klausos, obrlajtnanta kungs, bet kafija jau gluži auksta.

– Jūs labi zināt, kādam jābūt kalpotājam, Šveik. Apskatiet viņu labi krietni, un tad pateiksiet man, kas tas par cilvēku. Pakariet klausuli!

Vaņeks, dzerdams melnu kafiju, kurai bija pielējis klāt rumu no pudeles ar etiķeti «Tinte» (aizdomu novēršanas dēļ), paskatījās uz Šveiku un sacīja:

– Klieudz gan tas mūsu obrlajtnants pilnā kaklā; es sapratu katru vārdu. Jūs laikam, Šveik, esat visai tuvu pazīstams ar obrlajtnanta kungu.

– Mēs esam kā divas rokas, – Šveiks atbildēja, – un roka roku mazgā. Mēs daudz ko esam kopīgi pieredzējuši. Cik reižu mūs nav gribējuši izšķirt, bet mēs atkal esam atraduši viens otru. Viņš tā vienmēr paļaujas uz mani visās lietās, ka es pats dažreiz nobrīnos. Tā arī tagad jūs droši vien dzirdējāt, ka man jums vēlreiz jāatgādina sameklēt viņam jaunu kalpotāju, bet man tas jāapskata un jānodod sava atsauksme, jo ar kuru katru kalpotāju obrlajtnanta kungs vis nebūs mierā.

*

Kad pulkvedis Šrēders sasauca visus sava pulka virsniekus uz jaunu apspriedi, viņš to darīja ar lielu patiku, jo varēja atkal krietni izrunāties. Bez tam vajadzēja pieņemt kādu lēmumu par brīvprātīgo Mareku, kas bija atsacījies tīrīt atejas, par ko pulkvedis Šrēders bija viņu kā dumpinieku nodevis divīzijas tiesai.

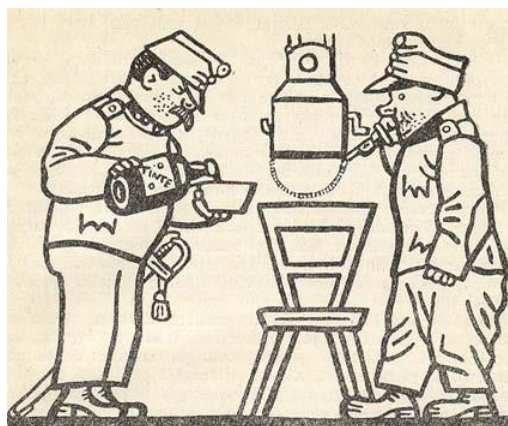
Vakar vakarā Mareku bija atveduši no divīzijas tiesas un novietojuši virssardzē zem uzraudzības. Reizē ar viņu pulka kanceleja bija saņēmusi galīgi jucekliģu divīzijas tiesas pavadrakstu, kurā bija norādīts, ka attiecīgajā gadījumā trūkstot dumpja pazīmju, jo brīvprātīgajiem atejas neesot jātīra, bet te varot gan saskaņot padotības noteikumu pārkāpšanu, ko vainīgais varot izpirkt tikai ar drošsirdību kaujas laukā. Šo apsvērumu pēc brīvprātīgo Mareku nosūtot atpakaļ uz viņa pulku un izmeklēšanu par disciplīnas pārkāpšanu pārtraucot līdz kara beigām. Agrāk to varot atjaunot tikai tādā gadījumā, ja brīvprātīgais Mareks atkal izdarītu kādu pārkāpumu.

Apspriežams bija arī vēl otrs gadījums. Kopā ar brīvprātīgo Mareku virssardzē bija atvests no divīzijas tiesas viltvārdis seržants Teveless, kas nesen bija parādījies pulkā, ieradams no kādas Zagrebas slimnīcas. Viņam bija lielā sudraba medaļa, brīvprātīgā uzšuves un trīs zvaigznītes. Viņš daudz stāstīja par 6. kaujas rotas varoņdarbiem Serbijā un par to, ka viņš viens no šās rotas palicis starp dzīvajiem. Izmeklēšanā noskaidrojās, ka tiešām 6. rotā kara sākumā atradies kāds Teveless, tikai bez brīvprātīgā tiesībām. Tad pieprasīja izziņu no brigādes, kurai bija piekomandēta 6. kaujas rota steidzīgās atkāpšanās laikā pie Belgradas, 1914. gada 2. decembrī, un uzzināja, ka apbalvošanai ieteikto vai ar lielo sudraba medaļu apbalvoto skaitā nav neviena Tevelesa. Jautājumu, vai kareivis Teveless Belgradas kampaņas laikā paaugstināts par apakšvirsnieku, nevarēja noskaidrot, jo serbi bija iznīcinājuši visu 6. kaujas rotu ar tās komandējošo sastāvu pie sv. Savas baznīcas Belgradā. Divīzijas tiesā Teveless taisnojās, ka viņam tiešām bijusi apsolīta lielā sudraba medaļa un tāpēc viņš to nopircis no kāda bosnieša. Brīvprātīgā zīmotnes viņš piešūvis dzērumā un turpinot tās nēsāt tāpēc, ka nekad nejūtoties skaidrā prātā, jo viņam esot dizentērijas novājināts organisms.

Atklājot apspriedi, pulkvedis Šrēders, iekāms pievērsās šiem diviem gadījumiem, aizrādīja, ka nepieciešams biežāk sanākt kopā pirms aizbraukšanas, uz ko nebūšot ilgi jāgaida. Brigādes štābs ziņojis, ka divīzijas pavēle gaidāma kuru katru brīdi. Kareivjiem jābūt braukšanas gatavībā, un rotu komandieriem jābūt jāpārbauda, lai neviena netrūktu. Pēc tam pulkvedis īsumā atkārtēja visu vakar teikto, sniedza atkal pārskatu par notikumiem frontē un apgalvoja, ka nekas nevarot mazināt armijas kareivīgo noskaņojumu un kaujas gatavību.

Viņam priekšā uz galda atradās kara darbības karte ar saspraustiem karodziņiem, bet karodziņi bija izrauti un frontes sajauktas. Izrautās kniepadatas ar karodziņiem mētājās pagaldē.

Uz šās kartes nakti bija izkarojis niknus karus runcis, ko rakstveži labprāt mēdza pievērst pulka kancelejā. Viņš bija nokārtojies savas neatliekamās darīšanas Austroungārijas kaujas laukos, tad,

gribēdams apkasīt sava nedarba pēdas, izraustījis karodziņus, izsvaidījis savus vēdergraižu rezultātus pa visām pozīcijām, saslapinājis visas frontes un aptašķījis visus armijas korpusus.

Pulkvedis Šrēders bija stipri tuvredzīgs.

Marša bataljona virsnieki ar interesi vēroja, kā pulkveža Šrēdera pirksts tuvojās šim kaķa darbības sekām.

– No šejienes, kungi, uz Sokalu pie Bugas, – pulkvedis Šrēders pravietīgi teica un uzskatāmības dēļ novilka ar rādītāja pirkstu līniju uz Karpatu pusi, pie tam aizķerdams vienu no tām čupiņām, ar kurām kaķis bija centies padarīt kaujas lauku karti reljefāku.

– *Was ist das, meine Herren?*²⁴⁸ – viņš ar izbrīnu jautāja, kad kaut kas pielipa viņam pie pirksta.²⁴⁹

– *Wahrscheinlich Katzendreck, Herr Oberst,*²⁵⁰ – kapteinis Zāgners ļoti delikāti ieteicās visu vietā.

Pulkvedis Šrēders iedrāzās kancelejā turpat blakus, kur tūlīt kļuva dzirdama neganta lamāšanās, lāsti un nikni draudi, ka rakstveži dabūšot nolaizīt visus šos kaķa pameslus.

Izmeklēšana nevilcās ilgi. Noskaidrojās, ka runci pirms pāris nedēļām uz kanceleju atnesis jaunākais rakstvedis Cvībelfišs. Par to Cvībelfišs dabūja savākt savas mantiņas un doties vecākā rakstveža pavadībā uz virssardzi, lai tur nogaidītu turpmākos pulkveža kunga rīkojumus.

Ar to arī apspriede patiesībā beidzās. Kad pulkvedis Šrēders, sarkans aiz dusmām, atgriezās pie virsniekiem, viņš vairs neatcerējās, ka vēl pārrunājams brīvpriatīgā Mareka un viltus seržanta Tevelesa liktenis, un tikai īsi pateica:

– Lūdzu virsnieku kungus būt gatavībā un gaidīt turpmākās pavēles un instrukcijas.

Tā brīvpriatīgais un Teveless palika joprojām virssardzē, un, kad viņiem piedrojas Cvībelfišs, viņi varēja spēlēt preferansu un pēc pabeigtas partijas kaitināt savu sargu ar prasību, lai tas izķer viņiem blusas no salmu maisiem.

Pēc tam pie viņiem vēl iesēdināja 13. marša rotas jefreitoru Peruteku, kas bija tūlīt pazudis, tikko nometnē izplatījās vēsts par došanos uz fronti, un ko patruļa bija atradusi «Baltajā rozē» Mostā. Viņš stāstīja, ka gribējis pirms aizbraukšanas apskatīt daudzīnāto grāfa Harraha stikla pili Mostas tuvumā, bet atceļā apmaldījies un tikai pret rīta pusi galīgi nokusis ieradies «Baltajā rozē». Patiesībā viņš visu nakti bija nogulējis pie savas Ruženkas tanī pašā «Baltajā rozē».

*

Stāvoklis joprojām palika neskaidrs. Brauks vai nebrauks? Šveiks 11. kaujas rotas kancelejā noklausījās pa tālrūni visdažādākās – gan pesimistiskas, gan optimistiskas hipotēzes. No 12. kaujas rotas zvanīja: kāds esot dzirdējis pulka kancelejā runājam, it kā vispirms vēl notikšot apmācības šaušanā uz kustīgiem mērķiem un braukšot tikai pēc apšaudes vingrinājumiem. Tomēr 13. kaujas rota nepieturējās pie šā optimistiskā uzskata un ziņoja, ka nupat no pilsētas atgriezies kaprālis Havliks, kas dzirdējis no kāda dzelzceļnieka, ka stacijā jau gaidot vagoni.

Vaņeks izrāva Šveikam klausuli no rokas un pikti kļiedza, ka dzelzceļnieki nezino ne velna un ka viņš pats nesen vēl bijis pulka kancelejā.

²⁴⁸ Kas tas ir, mani kungi? (vāc.)

²⁴⁹ V.E.: Šī rindkopa latviešu 1957.gada izdevumā vispār izlaista.

²⁵⁰ Laikam gan kaķa mēsli, pulkveža kungs (vāc.).

Šveiks ar apbrīnojamu pacietību sēdēja stundām ilgi pie tālruņa un uz katru jautājumu: «Kas no jauna?» – atbildēja, ka vēl nekā noteikta nezina.

Tādu pašu stereotipu atbildi viņš sniedza virsleitnantam Lukāšam uz tā jautājumu:

- Kas pie jums no jauna?
- Vēl nekā noteikts nav zināms, obrlajtntanta kungs.
- Pakariet klausuli, aitasgalva!

Tad pienāca virkne telefonogrammu, kuras Šveiks pieņēma, neiztikdams bez pārpratumiem. Vispirms pienāca tā par potēšanu pret tīfu; to nakti nevarēja nosūtīt, jo Šveiks bija aizmirsis uzkārt klausuli. Tad pienāca nokavējusies telefonogramma par konserviem, kaut tas jau vakar bija noskaidrots. Beidzot pienāca telefonogramma – apkārtraksts visiem bataljoniem, rotām un citām pulka daļām:

«Brigādes telefonogrammas Nr. 75692 noraksts. Brigādes pavēle Nr. 172. – Sastādot pārskatus par provianta izlietošanu karalauka virtuvēs, jāievēro šāda kārtība izlietoto produktu uzskaitē: 1) gaļa, 2) konservi, 3) svaigi dārzeņi, 4) kaltēti dārzeņi, 5) rīsi, 6) makaroni, 7) grūbas un manna, 8) kartupeļi, atceļot agrāko iedalījumu: 4) kaltēti dārzeņi, 5) svaigi dārzeņi».

Kad Šveiks izlasīja to mantzinim, pēdējais svinīgi paziņoja, ka šādas telefonogrammas derot tikai atejām.

– To ir izdomājis kāds muļķis armijas štābā, un tad to steidz izsūtīt visām divīzijām, brigādēm un pulkiem.

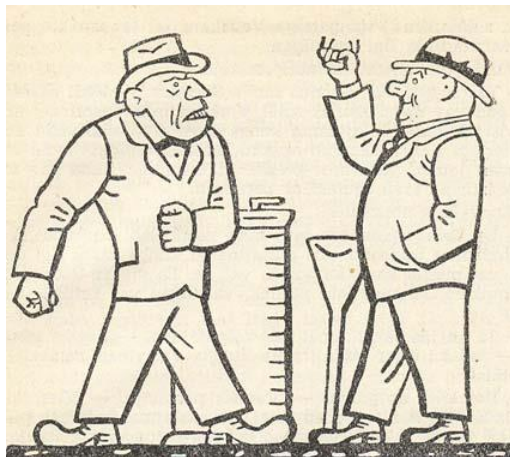
Pēc tam Šveiks pieņēma vēl vienu telefonogrammu, ko viņam nodiktēja tik ātri, ka viņš paspēja pierakstīt tikai atsevišķus vārdus, kas līdzinājās šifram:

«*In der Folge genauer erlaubt gewesen oder das selbst einem hingegen immerhin eingeholt werden*».²⁵¹

– Tās visas ir nederīgas aplamības, – Vaņeks sacīja, kad Šveiks, galīgi pārsteigts par uzrakstīto, izlasīja to trīs reizes skaļā balsī, – tūrās blēņas, kaut gan velns viņu zina, vai tā telefono-gramma nav šifrēta. Bet tas mums rotā nav mācīts, tātad to arī var mest projām.

– Es arī tā domāju, – Šveiks piekrita, – jo, kad es paziņošu obrlajtntanta kungam, ka *in der Folge genauer erlaubt gewesen oder das selbst einem hingegen immerhin eingeholt werden*, tad viņš vēl var apvainoties.

– Dažs tik ātri apvainojas, ka briesmas, – Šveiks turpināja, nogrimdams atkal savās atmiņās. – Reiz es braucu tramvajā no Visočaniem uz Prāgu, un Libnos pie mums iekāpa kāds Novotnija kungs. Tiklīdz es viņu pazinu, tūlīt izgāju pie viņa ārā uz platformas un uzsāku sarunu, jo mēs abi esam no Dražovas. Bet viņš man uzkliedza, lai es neuzbāžoties, jo viņš mani nepazīstot. Es sāku viņam skaidrot, lai viņš atceras, kā es, vēl mazs knauķis, gāju pie viņa ciemos ar savu māti, kuru sauca Antonija, tēvu atkal sauca Prokops, un tas bija konduktors.²⁵² Tomēr arī tad viņš negribēja atzīt, ka mēs esam pazīstami. Tad es viņam paskaidroju visu vēl sīkāk, proti, ka Dražovā ir divi Novotniji, Tonda un Jozefs, un ka šis kungs, Jozefs, kā man no Dražovas rakstīja, nošāvis savu sievu, jo viņa šo pastāvīgi lamājusi, kad viņš dzēris. Bet tad kā viņš atvēzējās, tā es pasitos sānis, un viņš izsita stiklu priekšējā platformā, to lielo, kas vagona vadītājam priekšā. Nu, tad mūs izsēdināja, aizveda uz policijas komisariātu, un tur izrādījās, ka šis kungs apvainojies tāpēc, ka viņu vispār nemaz nesauca Jozefs Novotnijs, bet Eduards Dubrava, un viņš ieradies no Montgomeri pilsētas Amerikā apciemot šeit savus radus.

Tālrūņa zvans pārtrauca Šveika stāstu, un kāda aizsmakusi balss no ložmetēju komandas atkal taujāja par braukšanu. Par to šorīt apspriežoties pie pulkveža kunga.

Durvīs galīgi bāls parādījās kadets Bīglers,²⁵³ vislielākais stulbenis visā rotā, kurš jau brīvprātīgo skolā centās izcelties ar savām zināšanām. Viņš pamāja Vaņekam, lai tas iznāktu gaitenī, kur tad abi ilgi sarunājās.

²⁵¹ Secībā precīzāk atļauts vai kas gluži pretēji katrā gadījumā panākts (*vāc.*).

²⁵² **V.E.:** *byl šafārem*. Krievi tulkojuši: *стражником в имени*.

²⁵³ **V.E.:** *kadet Biegler*. Jans (romānā: Ādolfs) Bīglers ir reāla persona, viņš bija vada komandieris 11. rotā. Var būt pat, ka viņš bija tiešais Hašeka priekšnieks. (Tas izskaidrotu to naidu, ar kādu Hašeks viņu romānā izsmej).

Vaņeks ienākdams nicinoši smīnēja.

– Tas ir gan teļš, – viņš sacīja Šveikam. – Kādi eksemplāri gan nav mūsu kaujas rotā! Viņš arī bijis apspriedē, un, kad visi izklīduši, obrļajtnanta kungs devis rīkojumu vadu komandieriem izdarīt šauteņu apskati, turklāt rūpīgi. Un nu šis nāk man jautāt, vai varot piesiet Žlābeku pie staba par to, ka tas iztīrījis savu šauteni ar petroleju.

Vaņeks bija noskaities.

– Un tādas aplamības viņš man vaicā, labi zinādams, ka mēs dodamies uz fronti. Arī obrļajtnanta kungs vakar ilgi domāja, vai piesiet savu kalpotāju vai ne. Es viņam teicu, šim pienapuikam, lai viņš labi pārlied, vai tagad var kaitināt kareivjus.

– Ja nu jūs sākat runāt par kalpotājiem, – Šveiks ieteicās, – tad kā ir ar obrļajtnanta kungu, vai viņam sameklēts kalpotājs?

– Domājiet ar galvu! – Vaņeks pamācīja. – Visam ir savs laiks. Un bez tam man šķiet, ka obrļajtnanta kungs pieradīs arī pie tā paša Balouna. Šad tad jau Balouns viņam ko apēdīs, bet, kad tiksīm frontē, tad viņš šo ieradumu atmetīs. Tur bieži vien abiem nebūs ko ēst. Ja es reiz teicu, ka Balouns paliks, tad tur nav ko vārdus tērēt. Tā ir mana darīšana, un obrļajtnanta kungam te nav nekādas teikšanas. Mums nekur nav jāsteidzas.

Vaņeks atlaidās atkal savā gultā un teica:

– Šveik, pastāstiet man kādu anekdoti no kareivju dzīves!

– Tas varētu iet, – Šveiks atbildēja, – bet es baidos, ka mums atkal kāds zvanīs.

– Tad izslēdziet tālrūni, Šveik! Noraujiet vadus vai noņemiet klausuli!

– Labi, – Šveiks sacīja, noņemdam klausuli, – es jums pastāstīšu kādu gadījumu, kas iederas mūsu pašreizējā stāvoklī, tikai toreiz īsta kara vietā bija manevri, bet citādi tāds pats sajukums kā tagad, jo neviens nezināja, kad būs jāiziet no kazarmām. Ar mani kopā kalpoja kāds Šics no Poršīcas, godīgs cilvēks, bet dievbijīgs un bailīgs. Viņš bija iedomājies, ka manevri ir kaut kas drausmīgs, ka tur cilvēki krīt kā mušas no bada un slāpēm un sanitāri uzlasa viņus kā nobirusus ābolus. Tāpēc viņš sadzērās katram gadījumam un, kad mēs izgājām no kazarmām un sasniedzām Mnīseku, tad teica: «Es to neizturēšu, puīši. Vienīgi dievs tas kungs var mani glābt!» Tad mēs nonācām Horžovicā, un tur vajadzēja divas dienas palikt uz vietas, jo bija notikusi kāda kļūda: mēs bijām tik ātri gājuši uz priekšu, ka varējām ar tiem pulkiem, kas atradās mūsu flangos, saņemt gūstā visu ienaidnieka štābu, bet tas būtu nepiedzīvots skandāls, jo taisni mūsu armijas korpusam vajadzēja tikt sakautam un pretiniekam vajadzēja mūs uzveikt, tāpēc ka viņu pusē atradās kāds dieva dots erhercogiņš. Tad nu mūsu Šics iztaisīja tādu joku. Kad mēs apmetāmies atpūsties, viņš aizgāja iepirkties uz kādu ciemu aiz Horžovicās un atgriezās nometnē tikai pēcpusdienā. Karstums bija liels, iemetis viņš arī bija pa krietnam, un tad viņš ieraudzīja ceļa malā stabu, pie staba kastīti un tanī iekšā mazu svētā Jāņa Nepomuka tēlu. Viņš noskaita lūgšanu svētajam Jānim un tad saka tam: «Ir gan karstums, tev laikam arī gribas drusku iedzert. Tu te sēdi pašā saulē un svīsti kā nabadziņš». Sakrata pudeli, iedzer un saka: «Es tev arī atstāju malciņu, svētais Jāni Nepomuk». Bet tad viņš iztempa visu, un svētajam Jānim nepalika nekā. «Jēzus Marija», viņš iesaucās, «piedod man šoreiz, svētais Jāni Nepomuk, es tev to atlīdzināšu. Es tevi paņēmu līdz uz nometni un piedzirdīšu tā, ka tu uz kājām neturēsies». Un lāga dvēsele Šics, iežēlojies par svēto, sasita stiklu, izvilka tēlu, iebāza kabatā un atnesa uz nometni. Tur svētais Jānis Nepomuks gulēja viņam līdzās salmos, gājienā atradās viņa somā un sagādāja viņam lielu laimi kāršu spēlē. Kur vien mēs apmetāmies, viņš visur laimēja un laimēja. Bet tad mēs nogriezāmies uz Prāhensku un apmetāmies Drahenicā, un te viņš paspēlēja visu līdz kreklam. Un, kad mēs rīta agrumā devāmies ceļā, tad svētais Jānis Nepomuks šūpojās pakārts kādā bumbierē ceļmalā. Tā, te jums bijā tā anekdote, bet tagad pakārsim atkal klausuli.

Un tālrūnis atkal sāka ziņot par jauniem satricinājumiem nervozitātes pilnajā dzīvē, jo no agrākā miera nometnē vairs nebija ne vēsts.

Virslēitnants Lukāšs tikmēr studēja savā istabā šifru, ko pulka štābs nupat bija piesūtījis kopā ar lietošanas pamācību, un atšifrēja slepeno pavēli, kurā bija norādīts triecienbataljona ceļš uz Galīcijas robežas pusi (pirmais etaps):

7217 – 1238 – 475 – 2121 – 35 = Mošona.

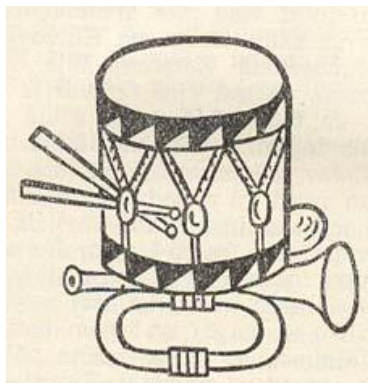
8922 – 375 – 7282 = Rāba.

4432 – 1238 – 7217 – 375 – 8922 – 35 = Komarna.

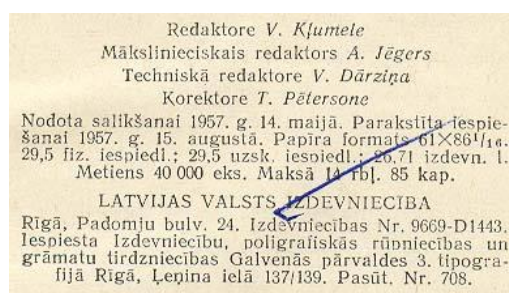
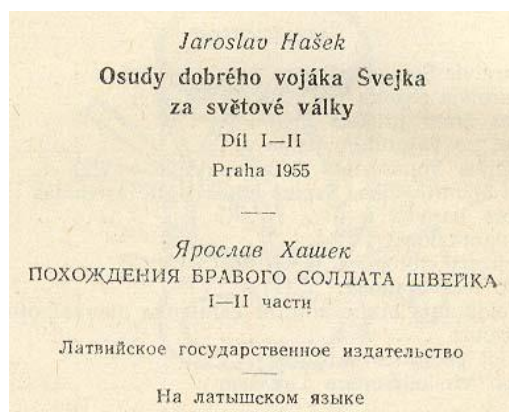
7282 – 9299 – 310 – 375 – 7881 – 298 – 475 – 7979 = Budapešta.²⁵⁴

Un, atšifrējis šos skaitļus, virsleitnants Lukāšs smagi nopūtās:

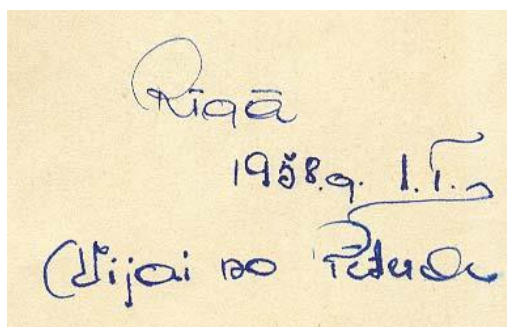
– Kaut velns to visu parautu!

Krievu teksts salīdzināšanai: {[R-SVEJK2](#)}.

²⁵⁴ **V.E.:** Cilvēku nevīžība ir tik liela, ka viņi nav spējīgi šos ciparus precīzi reproducēt. Trīs grāmatās, kuras es salīdzināju (latviešu, krievu un čehu) katrā ir kaut kādas savas atšķirības (kļūdas). Iespējams, ka tās ir bijušas jau pašos pirmajos «Šveika» izdevumos. Acīm redzams, ka šifrā ciparu grupa apzīmē vienu burtu. Tur, kur burti atkārtojas, cipariem jābūt tiem pašiem. Tā atšķirīgajos grāmatu tekstos var identificēt, kurš no tiem ir pareizais un kurš kļūdainais. Es savā izdevumā atlasīju pareizos. Tomēr atliek vēl burta «o» dažādie apzīmējumi vārdā «Mošon» (vai «Moson»). Tie varētu būt «o» un «ó», taču čehu tekstā ir «Mošon» (ar vienādiem «o»). Pavēlei pēc idejas bija jābūt rakstītai vāciski, taču minētas ir ungāru pilsētas, kuru nosaukumus arī vācu valodā varētu rakstīt tāpat kā ungāriski. Tomēr arī čehi ungāru vārdos atdarina ungāru rakstību (tāpat kā vācu vārdos vācu rakstību), un tekstā būtu «Mošón» vai «Móšon», ja abi «o» atšķirtos. Tāpēc paliek neskaidrs, kāpēc «o» vienā vietā ir apzīmēts ar «1238» un otrā ar «2121».

Riqa
1958.g. 1.1.
Dijai no Pēteris

(Mans šīs grāmatas eksemplārs ir pirkts antikvariātā 1976.gadā, bet grāmatā bija šāds ieraksts. Kāds Pēteris ir dāvinājis to Vijai 1958.gada 1.janvārī).

VEcordia ir Valda Egles elektroniska literāra dienasgrāmata, kurā viņš ir citējis arī daudzus citu autoru tekstus. Vekordija dibināta 2006.gada 30.jūlijā un sākotnēji sastāvēja no lineāri numurētiem sējumiem, katrs apmēram 250 lappušu apjomā A4 formātā, taču vēlāk par galveno izdevuma eksistences formu kļuva «izvilkumi». Vekordijas izvilkums ir fails, kurā atkārtots viena vai vairāku Vekordijas iecirkņu teksts bez lineāras numerācijas un bez iepriekš uzdota apjoma. Izvilkums parasti reproducē kādu Valda Egles vai cita autora grāmatu vai brošūru. Izvilkuma faila nosaukumā pirmais burts «L» nozīmē, ka grāmatas pamatteksts ir dots latviski, burts «E», ka angļiski, burts «R», ka krieviski, un burts «M», ka jaukts. Burts «S» nozīmē, ka fails ir sagatave, kura vēl tiks stipri modificēta, bet burts «X» apzīmē faksimilus. Dienasgrāmatas VEcordia oriģinālos un izvilkumu failus Jums **ir tiesības** kopēt, pārsūtīt pa e-pastu, ievietot WWW serveros, izdrukāt un nodot citām personām bez maksas informatīvos, estētiskos vai diskusiju nolūkos. Bet, pamatojoties uz LR un starptautiskajām autortiesībām, **ir aizliegta** šī faila jebkura veida komerciāla izmantošana bez Dienasgrāmatas autora rakstiskas atļaujas, un **ir aizliegts** šos failus jebkurā veidā modificēt. Ja attiecībā uz šeit doto tekstu bez Dienasgrāmatas autora tiesībām darbojas vēl citas autortiesības, Jums jārespektē arī tās.

Šī sējuma izdošanas brīdī (kurš titullapā apzīmēts ar vārdu «Versija:») Vekordijas galvenās pārstāvniecības Internetā bija vietnes: <http://vekordija.blogspot.com/> – latviešu grāmatām; <http://vecordija.blogspot.com/> – krievu grāmatām.

Satura rādītājs

VEcordia	1
Izvilkums L-SVEJK2.....	1
Jaroslavs Hašeks	1
ŠVEIKS	1
Otrā daļa. Uz fronti	2
I. Šveika likstas vilcienā.....	2
II. Šveika Budejovices anabāze	12
III. Šveika dēkas Kirālihīdā	45
IV. Jaunas ciešanas	74
V. No Mostas pie Litavas uz Sokalu.....	85
Satura rādītājs.....	108